

friedrich nietzsche

böyle buyurdu zerdüşt

cem yayınevi

BİLCîİ YAYINLARI DENEME, ANI DİZİSİ

Birinci Basım 1964

BÖYLE BUYURDU ZERDÜŞT

(Also sprach Zarathustra)

Türkçesi: A. Turan Oflazoğlu

BİLGİ YAYINEVİ

Kapak Düzeni : Fahri KARAGÖZOĞLU

Bir kitap ki herkese göre ye kimseye göre değil

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

I

Kendine «tehlikeli belki'nin filozofu» diyen Nietzsche'nin yazılan arasında masalsı bir parça vardır, DELİ:

O deliyi duymadınız mı: tanla kalkan, fener yakıp pazar yerine koşan, durmadan bağıran: «Tanrıyı arıyorum! Tanrıyı arıyorum!» Tanrıya inanmayan bir nice kimse vardır o sıra, bir gülüşmedir kopar. Biri: «Ne, yitirmiş mi ?» der. «Çocuk gibi yolunu mu yitirmiş?» der bir başkası. «Yoksa saklanıyor mu? Korkuyor mu bizden? Yolculuğa mı çıkmış? Görmüş mü yoksa?» Bu düzen üzre bağrışırlar, gülüşürler. Deli ortalarına dalar, onları bakışlarıyle deler.

«Nerde mi Tanrı?» diye bağırır. «Söyleyeyim: ÖLDÜRDÜK ONU, sen, ben. Hepimiz onun katilleriyiz. Peki bunu nasıl yaptık? Nasıl yutabildik denizi? Bütün çevreni silmek için süngeri kim verdi bize? Yeryuvarlağını

güneşinden boşlamakla ne yapmış olduk? Şimdi nereye gidiyor? Biz nereye gidiyoruz şimdi? Bütün güneşlerden uzaklaşmıyor muyuz? Dalmıyor muyuz boyuna: geriye doğru, yana, ileriye doğru, bütün yönlere? Aşağı diye, yukarı diye bir şey kaldı mı? Sonsuz bir yokluk içindeymiş gibi yoldan sapmıyor muyuz? Soluğunu duymuyor muyuz boş uzaym ? Daha da soğumuş değil mi ? Gece üstüne gece değil mi yaklaşan? Sabahlan fener yakmamız gerekmez mi? Tanrıyı gömen mezarcıların gürültüsünü hiç mi duymuyoruz? Tanrının çürümesinden yayılan kokuyu burnumuz almıyor mu hiç? Tanrılar dahi çürürler. Tanrı öldü. Tanrı ölü duruyor. Hem onu biz öldürdük. Şimdi biz, katiller katili, nasıl avutalım kendimizi? Acunun şimdiye dek edindikleri arasında en kutlu, en güçlü olanı can verdi bıçaklarımız altında. Kim silecek bu kanı üstümüzden? Su var mı arıtacak bizi? Nice yazık-silme yortuları, nice kutsal oyunlar bulmamız gerek bunun için? Bu işin büyüklüğü, bize göre pek hiiyük değil mi ? Buna yalnız değerli görünmek için bile, Tanrı olmamız gerekmez mi bizim? Bundan büyük iş başarılmamıştır; her kim bizden sonra doğarsa — bu iş yordamıyla — şimdiye kadarki bütün tarihten daha yüksek bir tarihin parçası olacaktır.

Deli burada susar, kendisini dinleyenlere bakar; onlar da susarlar, şaşkınlık içinde ona bakarlar. Derken fenerini yere çalar, fener kırılır, söner. «Çok erken geldim» der sonra. «Benim vaktim daha gelmedi: yolda şimdilik bu devce olay, yürüyor daha, daha erişmedi kulaklarına kişioğullarının. Şimşek, yıldırım zaman ister, zaman ister işler yapıldıktan sonra bile, görülmeden işitilmeden önce. En uzak yıldızlardan daha uzak onlara bu iş şimdilik. OYSA BUNU KENDİLERİ YAPTILAR.»

Yine derler ki, o gün deli, birçok kiliseye girer, TANRIYA SONRASIZ AĞIT'ını okur. Dışarı çıkarılıp sorguya çekildikte hep şöyle karşılık verdiği söylenir: «Tanrının mezarlarından, türbelerinden başka nedir ki bu kiliseler?»

Nietzsche'ye göre durum budur; Tanrı insanın içinde ölmüştür, insan kendi eliyle öldürmüştür onu; Tanrının ölümüyle açılan boşluğa yuvarlanmakta; en büyük tehlikeyle, yok olmakla karşı karşıya; fakat bu en büyük tehlike, onun en büyük olanağıdır, insan ne yapıp yapıp bu boşluğu kendi varlığıyle kendini altederek, doldurmahdır, ancak böyle değer kazanacaktır Tanrıyı öldürmesi.

İnsan eksik, tamamlanmamış bir varlıktır, açıktır her şeye: gerisin geri de gidebilir, sağa sola da sapabilir, yukarılara da yükselebilir. Öyleyse insanın yönünü, ereğini belirlemeli. «Hayat, hep kendini altedendir.» Hayata ayak uydurmaktan, hayatla yöndeş olmaktan başka şağlam yol yoktur. İnsan eksiktir, ama bu eksiği kendisi giderecektir; kurtuluş kendisinden gelecektir ona; şimdiye dek kendi dışında sanarak yücelttiği varlıkların bütün görkemi, güzelliği onun olacaktır. Bir var ki insan, kendi içinde kalarak gerçekleştiremez bunu; insan varlığının yöneldiği, erek bildiği bir örnek koymak gerek onun üstüne: Üstinsan. İnsan, var gücünü seferber ederek bu örneğe doğru ağmasında hep kendini aşmaya çalışmalıdır.

İnsanın erek olarak hiç bir büyüklüğü yoktur çünkü;

o ancak, köprü olarak değerlidir: Üstinsana götüren köprü. Üstinsan, yalnız insanın değil, bütün yeryuvarlağmın anlamıdır: yeryüzünde var olan her şey, Üstinsanın yaratılmasına katıldığı ölçüde haklı çıkarabilir varlığını. Üstinsandan yoksun insan, kargaşadan, yıldız doğurmamış bir karanlıktan başka bir şey değildir. Zaman gelmiştir: İnsan, bir an önce kargaşasını, kendine anlam veren bir düzene çevirmezse, yıldız doğurtmazsa karanlığına, yok olacaktır.

U

Nietzsche, 15 ekim 1844’de, Leipzig’e yakın Röcken köyünde doğdu. Babası papazdı, doğum Prusya Kıralı Dördüncü Friedrich VVilhelm’in doğum gününe rastladığından, çocuğun adını Friedrich Wilhelm koydular. Soyadının kaynağı kesin olarak belirlenemiyoı; yalnız, Nietzsche kendisi, özellikle Alınanlara kızdığı zamanlar,- atalarının PolonyalI olduğunu söyler, bununla övünür.

Nietzsche, ailenin ilk çocuğudur. Hayatında pek önemli bir yeri olan Flizabeth, kendisinden iki yaş küçüktür. Joseph adında bir erkek kardeşi daha doğuyor, fakat iki yaşındayken ölüyor. Kardeşinin ölümünden önce, daha sarsıcı bir ölüm, babasının ölümü, aile şartlarını değiştiriyor. Annesi, iki çocuğunu alıp Naumburg’a gidiyor, kaynanası ve evde kalmış iki görümcesiyle birlikte oturuyor. Nietzsche’nin çocukluğu, bu kadınlar arasında geçmiştir.

Daha altı yaşını doldurmadan, Naumburg’daki bir okula, Bürgerschule’ye veriyorlar. Ağırbaşlılığı yüzünden çocuklar ona «küçük papaz» diyorlar. Kızkardeşinin anlattığına göre, bardaktan boşanırcasına yağmur yağarken bileş, hep yavaş yavaş, sessizce dönermiş eve. Bir gün annesi, neden acele etmiyorsun diye çıkıştığında, «okulun kurallarından biri de, çocukların eve koşa koşa değil, sessizce, uslu uslu gitmeleridir» diye karşılık veriyor.

1858’de, Landesschule Pforta’yı, Klopstock'un, Schle-gel'in, Fichte’nin, Ranke’nin okuluna gönderiliyor. Burası çok sıkı, askeri bir okul gibi disiplinli olduğundan, «her akşam bir şiir» yazamıyor artık. Sessiz, yumuşakbaşlı bir çocuktur, fakat, yaman, yılmak bilmez bir istemi vardır. Bir gün arkadaşlarıyle bahse girer, bir deste kibriti yakarak, göz kırpmadan, öylece tutar avucunda.

Bu sıralarda, birkaç arkadaşıyle «Germania» diye bir edebiyat derneği kuruyor; kendi yazdıkları şiirleri, denemeleri okuyorlar burada. Nietzsche daha dinibütün bir delikanlıdır, «küçük papaz» dır. Fakat 1862’de bir gün Germania üyelerine diyor ki: «Hıristiyanlığa ve kilisenin tarihine özgürce ve nesnel olarak bakabilseydik, herkesçe benimsenen düşüncelere aykırı nice şeyler söylememiz gerekirdi. Fakat, ta ilk günlerimizden beri, alışkanlığın ve önyargıların boyunduruğuna öyle bir koşulmuşuz ki, bundan kurtulmak için birkaç hafta değil, bir ömür boyu uğraşmak gerekir. İki bin yıllık yetkiyi nasıl silkip atabilir kişi. Tanrının varlığı, olumsuzluk, İncilin yetkisi, esin, «bütün bunları bir yadsımayı denedim ben: ah, kurmaktan daha kolay yıkmak.» Nietzsche, bu dönemde Hölderlin’e, Shakespeare’e ve Byron’a tutkundur. Germania için yazdığı *Byrorimm Dramatik Eserleri* adlı denemede Byron’un kahramanlıklarını anlatırken, ilk kez olarak, «Üstinsan» sözünü kullanıyor. Derken, bunlardan daha önemli bir etki giriyor hayatına, Tristan’la VVagner’ci oluyor. Schuman’a, Chopin’e tutuluyor, taparcasına seviyor bu bestecileri. Kendini müziğe vermeyi düşünüyor. Disiplini seviyor, fakat bireyci yönü ağır bastığı için tedirgindir; hangi yolu seçeceğini bilemiyor.

Bitirme tezini, Yunan düşünürlerinden, soyluluk tutkunu Theognis üstüne yapıyor; bu çalışma, Yunanlıları yepyeni bir açıdan görmesini sağlıyor. Theognis’in «iyi»yi «soylu»y-la, «kötü»yü de «soysuz»la eşanlamda kullanması pek hoşuna gidiyor genç Nietzsche’nin. 1864’de *Pforta'yı*

bitiriyor. Bonn üniversitesine giriyor. Eski okulun sıkı düzeninden kurtulunca, savruk bir hayat yaşamaya başlıyor (frengiyi bu sıralarda kaptığı sanılmakta); dinden, hiç değilse Hıristiyanlıktan yavaş yavaş uzaklaşıyor. Daha on sekiz yaşındayken şu sonuca varmıştır: «Tanrının insan olması, insanın mutluluğu sonsuzlukta araması gerektiğini değil, cennetini yeryüzünde kurması gerektiğini gösterir ancak.» Burada bir süre Tanrı-bilim derileri aldıktan sonra, kendini büsbütün dilbilim çalışmalarına veriyor. Fakat en sevdiği öğretmeni Ritschl, Bonn'dan ayrılıp Leipzig'e gidince, o da birkaç arkadaşıyle birlikte, öğretmenini izliyor (1865).

Bir gün, Leipzig'deki ev sahibinin kitapçı dükkânında otururken, bir kitap alıyor raftan, hiç duymadığı bir kitap bu: Schopenhauer'in *istem ve Düşünce Olarak Dünya* adlı kitabıdır; sayfaları çeviriyor. «Bilmem hangi ifrit fısıldamıştı kulağıma: al bu kitabı, eve götür.» Odasına dönüyor, başlıyor okumaya. «Bana dünyayı, hayatı ve kendi ruhumu korkunç bir görkem içre gösteren bir aynaydı gördüğüm.» Kitabın tek sayfasını okur okumaz, kafasına'şunu koyuyor: bu adamın yazdığı her şeyi okuyacak. Üç eğlenccsi vardır artık: «Schopenhauer'in kitapları, Schumann'ın müziği, bir de yalnız yürüyüşler. Fırtınalı bir havada tepelerde dolaşırken: «Doğayı, kaygılarımızdan ve korkularımızdan kaçarak doğaya sığındığımız zaman gerçekten anlamaya başlayacağımızı gördüm. Banar ne insandan, insanın tedirgin uğraşmalarından! Bana ne o sonu gelmez 'yap'lardan, 'yapmalardan! Ne kadar başka şimşek, fırtına, ve dolu: ahlâkla ilişkin olmayan özgür güçler! Ne mutlu, ne güçlü onlar! Usla bulutlanmamış, anduru istem, sen ne kadar güçlüsün!»

Prusya - Avusturya savaşı başlayınca, «anayurt ölüm kalım savaşındayken evde oturmak ayıptır» diyerek, askere yazılmak istiyor, fakat gözlerinin bozukluğundan dolayı kabul edilmiyor. Bu sıralarda ateşli bir ulusseverdir; Bismarck'in savaşçı tutumunu candan destekliyor, «Fransa'ya açılacak bir savaş, Almanya'da duygu birliğini doğuracaktır» diyor. Prusya yetkilileri yeni savaşa hazırlanırken, Nietzsche de askere alınıyor. Fakat attan düşerek ağır yaralanıyor; bir ara tehlikeye giriyor hayatı, aylarca yatıyor.

I869'da Wagner'le tanışıyor: hayatının en önemli olaylarından biri. VVagner'in, Schopenhauer'i sevmesine çok seviniyor; bestecinin

büyüleyici kişiliği pek etkiliyor Nietzsche'yi. Bu etkiden, ömrü boyunca, (Wagner'i sevmediği zamanlar bile) kurtulamamıştır.

Basel üniversitesinde klasik filoloji kürsüsü boşalınca, yetkililer Prof. Ritschl'e başvuruyorlar, «Theognis ve Diogenes Laertius üstüne o parlak yazıları yazan Dr. Nietzsche'yi salık verir misiniz?» diye soruyorlar. Ritschl, «o daha pek gençtir, ama eşsiz bir gençtir, yapmak istediği her şeyi yapabilecek güçtedir» diye karşılık veriyor. Ve Basel üniversitesine profesör olarak atanıyor. Yirmi dört yaşındaki bilgin, ilk dersini «Homeros ve Klasik Filoloji» diye adlandırıyor. Denin ilk cümlesinde Zerdüşt'ü andıran bir hava vardır: «Hayat yaşamaya değer, der sanat, o güzel ayartıcı; hayat anlamaya değer, der bilim.» Basel'da ünlü sanat tarihçisi Jakob Burckhardt'la tanışıyor.

Lucerne gölüne yakın bir villada oturan Wagner'i görmeye gidiyor. Besteci, daha kocası von Bülow'dan ayrılmamış olan Cosima ile yaşamaktadır. Kendisini çok iyi karşılıyorlar. VVagner'le dostluğu pek ilerliyor; onda Schopenhauer'in anlattığı «dâhi» örneğini buluyor; «onun yanındayken, Tanrı katındaymışım gibi geliyor bana» diyor. Şunu da unutmamalı ki, Nietzsche'yi, Villa Tribschen'de kavrayan etki tek değildir, Cosima da var. Fakat bu kadını platonik bir sevgiyle mi seviyordu, yoksa aralarında daha yakın bağlantıları var mıydı, bu kesin olarak bilinmiyor. Yalnız, Nietzsche çılgınlık yıllarjn-da sık sık anmıştır Cosima'yı.

1871'de *Tragedyanın Doğuşu* yayınlanıyor. VVagner'le Wag-nerciler pek seviniyorlar, çünkü bu kitapta Nietzsche, Wag-ner'i göklere çıkarmaktadır. Cosima, coşkun bir mektup yazıyor kendisine. Filozofun ilk önemli kitabıdır bu; kişiye yalnız sanatı değil, hayatı da yeni bir açıdan gösterebilir. Tanrı Apollon'la Tanrı Diyonizos vardır sahnede: biri, var olan her şeyin biçimini belirleyen bireylik ilkesini temsil eder, ötekiyse var olan şeylerin birliğini. Bu ikisi birbirine karşıdır hep, fakat birbirinden vazgeçemezler; Diyonizos olmasa, bomboş bir kalıp olarak kalır Apollon; Apollon olmasa, her şeyi yokluğa salar Diyonizos. Sanat, hep bu iki ana ilkenin egemenliği altındadır; Apolloncu ruh ağır bastı mı, daha çok biçimci, usçu bir sanat gelişir; Diyonizos ağır bastı mı, coşkun bir sanat. Gerçi Nietzsche başlangıçta Apollon'a pek iltifat etmez, Diyoni-zos'tur onun Tanrısı; fakat

olgunluk yıllarında «benim Tanrım Diyonizos’tur ama, Apollonca konuşan Diyonizo.» der.

Sonra, *Yunanlıların Trajik Çağında Felsefe*'yi yazıyor. Nietzsche, Sokrates’ten önceki Yunan filozoflarına tutkundur, en çok da Heraklitus’la Empedokles’i sever. «Dünya, gerçeği sonrasızca gereksinecektir, bunun için de sonrasızca gereksi-necektir Heraklitus’u» der. Sokrate$_u$’ten nefret eder (ama onu çok sevdiği, daha doğrusu ona hayran olduğu da bir gerçektir); Sokrates’in, usu her şeyin üstünde görmesi, her şeyi usa vurması, Yunanlıların o canım efsaneleri, tragedyaları, müziği ve lirizmi için ölüm olmuştur. Nietzsche’ye göre Platonculuğu ise «ya-nılgı’lann en tehlikelisi» sayar.

Derken *Zamansız Düşünceler* adı altında topladığı denemeleri yazıyor. Bunlardan birincisi, David Straus’a saldırıdır, aşağı yukarı şöyle demektedir: «Sığ olma da, ne olursan ol; uygar sanma kendini, bu büyük yazığı işleme; hayat, senin bilemeyeceğin ölçüde karmakarışıktır; hayatı, eğitim değil, sanat sevdirir kişilere.» İkinci deneme *Tarihten Yararlanma ve Tarihi Kötüye Kullanma’âu.* Tarih, bilgi yığmak değildir; büyük kişilerle büyük işler incelenmeli, bunlar öğretilmeli insanlara. Yeterli, güçlü kişiler yararlanabilir tarihten; güçsüzlerse, tarihten bir şey alayım derken, eldekinden olurlar. «Ancak güçlü kişilikler dayanabilir tarihe; güçsüz kişilikleri tarih, yok eder.» Denemelerden *Eğitici Olarak Schopen-hauer,* bir övgüdür; geleceğin eğitimi ne biçim olmalıdır sorusunu konu edinir. Bu eğitimi ancak, David Straus’in tam tersi olan bir kişi yaratabilir: dâhi. Ona göre, dâhide ozanca bir yön vardır; uygarlığın tek amacı, dâhi yetiştirmektir. Bunu anlamak için de Schopenhauer’i anlamak, onun çemberinden geçmek gerekir. *Richard Wagner Bayreuth’ta,* adlı deneme ise Wagner’e övgüdür, tragedyanın doğuşundaki ana düşüncelerin yeniden dile getirilmesidir. *Biz Filologlar* adlı denemede ise diyor ki: «Yunanlılar, büyük bireyler kalabalığı yetiştirmiştir. Bu nasıl olmuştur? İncelemeliyiz bunu.»

Zamanla Wagner’den soğuyor; onu överken bile hep kendini anlattığım görüyor sonunda; bestecinin, Hıristiyan mistisizmine eğiliminden nefret etmeye başlıyor; *Parsifal'i* dinledikten sonra büsbütün kopuyor Wagner’den. «Richard Wagner, o yenen kahraman, dize geldi Hıristiyan

Haçının önünde» diyor, «yiğitçe karamsarlığa götüren yolu buldum derken, kendime kendi görevime götüren yolu buldum.»

1878'de yayınlanan *İnsanca, Pek İnsanca* ile birlikte yeni bir dönem başlar. Nietzsche'nin hayatında; artık neredeyse Pozitivist bir tutum vardır. Sokrates'ten önceki filozoflardan çok, Sokrates'in kendisini benimsemekte, her önermeyi, her inancı siygaya çekmekte, «sanata dayanan bir felsefenden «bilime dayanan bir felsefe»ye geçmektedir. *İnsanca, Pek insanca'yı* sayrılığı yüzünden aldığı bir yıllık izin sırasmda yazmış, Voltaire'in yüzüncü ölüm yıldönümüne rastlayan bu kitabı, Fransız düşünürüne adamıştır.

1879 mayısında, sayrılığının artması yüzünden üniversitedeki görevinden çekiliyor; kendisine emeklilik maaşı bağlıyorlar. Bundan sonraki hayatı tam bir gezgin hayatıdır; sağlığına uygun bir yer bulmak için oradan oraya koşmaya, İtalya kentleri arasında mekik dokumaya başlıyor. Gözleri adamakıllı bozulduğu için doğru dürüst okuyamıyor, fakat durmadan yazıyor. Aym yılın aralık ayında, *Gezgin ve Gölgesi* adı altında, özdeyişlerden kurulu bir kitap yayınlıyor. Çektiği acılardan, sıkıntılardan son derece yorgun düşmüş, nerdeyse yaşama istemini bile yitirmiştir. Derken arkadaşı Peter Gast'la Venedik'e gidiyor, sağlığı düzelmeye yüz tutuyor orada. Fakat yaz sıcaklan bastırınca Marienbad'a geçiyor, yeni bir eser üzerinde çalışıyor: *Sabah Kızıllığı.* Bu kitapta Pozitivist

tutumundan bir şeyler vardır daha, ama artık bilimsel gerçekleri, belli bir ülküye ermek için sıçrama tahtası olarak kullanmaktadır. Sağalan kişinin o eşsiz sevinci yansımaktadır düşüncelerinden. Kitap, *Vedalar'*dan aldığı şu sözlerle başlar: «Daha nice tanlar var ışık salacak.» Kendisi, «ahlâkbilime karşı savaşım bu kitapla başlar» der.

O sıralarda, arkadaşı Peter Gast'a «duygumun yoğunluğu ürpertiyor beni, güldürüyor» diyor. O yalnız gezinmelerinde bazan, ağlamaktan gözleri kan çanağına dönüyor, fakat ona göre, «duygusallık yaşları değildir bunlar, coşkunluk yaşlandın); türkü söylüyor, saçma sapan konuşuyor, kendinden geçiyor yeni düşüncesiyle. Yeni dediği düşünce, her şeyin «sonrasızca yeniden gelişi»dir. Kafasmda çakan bu düşünceyi, Iranlı bilge Zerdüşt'e söyletmeyi kuruyor; 26 ağustosta, «yeni bir yaşama yolunun taslağını»

çiziyor, —öğle ve Sonrasızlık —, dört kitap olacak; bu tasarıdan doğuyor başeseri: *Böyle*

Buyurdu Zerdüşt.

27 kasımda, Bizet'nin *Carmeri*ini dinliyor, «öyle güçlü, öyle tutkulu, öyle ince, öyle güneyli ki» diyor. Bu sevinçli hava içinde *Sevinçli Bilim'i* yazmaya başlıyor, ilk kez burada anıyor Zerdüşt'ün adım; bu kitap, kafasında oluşan o büyük düz-şiire, *Böyle Buyurdu Zerdüşt'e* bir öntürkü gibidir. Bütün ahlâk sistemlerinin temellerine saldırıyor; bütün erdemlerin kaynağında bencillik olduğunu belirtiyor durmadan. 1886'da yazdığı önsözde şöyle der: «Bütün bu kitap, uzun bir elçekme ve güçsüzlük döneminden sonra gelen bir sevinç nöbetidir yalnız; geri gelen güçten, daha yeni uyanmış bir yarın ve öbürgün inancından, bir geleceğin birden duyulup sezilmesinden, yeni serüvenlerden, yine açılan denizlerden, yine izin verilen, yine inanılan ereklerden doğan bir sevinç.»

1882'de, nisan ayının sonlarına doğru, dostu Malwida von Meysenberg'ten bir mektup alıyor; yeni biriyle tanıştıkları, adı Lou Salome olan, yirmi dört yaşındaki bu Rus kızının (soyca Yahudi), tam «onun felsefesine göre» olduğu belirtiliyor bu mektupta, hemen Roma'ya gelmesi isteniyor; «Re6 ile (Nietzsche'nin bir arkadaşı) elimizden gelen her şeyi yapacağız» deniyor. Nietzsche gidiyor, önce pek beğenmiyor kızı, fakat sonradan kendini kaptırıyor; evlenme teklif ediyor, ama kız kabul etmiyor. Bir ara, vaktiyle Wagner'in oturduğu Villa Tribschen'e gidiyorlar; Nietzsche «her şey burada bitmişti» diyor (Wagner'le dostluğu), ama «her şey burada başlıyor» diye seviniyor (Salome ile bağlantısı). Zamanla, Nietzsche'nin kızkardeşi Elizabeth, Lou'yu kıskanmaya başlıyor, kardeşiyle kızın aralarını açmak için elinden geleni yapıyor, başarıyor da. (Lou Salome'ye daha sonra Rilke de gönül vermiştir.)

Nietzsche artık çok yalnızdır; Genoa'ya gidiyor. Sinirleri son derece bozulmuştur;, ilâç almadan uyuyamamakta, tabanca namlusunu «avutucu düşünceler kaynağı» olarak görmektedir. «Bir yarı deliyi» bağışlaması için mektuplar yazıyor Lou'ya. Derken, 3 şubat 1883'te, *Zerdüşt'ün* ilk bölümünü yazmaya başlıyor, on günde bitiriyor; ilk bölümü bitirdiği gün, Wagner'in Venedik'te öldüğünü duyuyor, bu rastlantı pek etkiliyor

kendisini; «ben onu çok severdim» diyor, hemen mektup yazıyor Cosi-ma’ya.

Zerdüşt’ün birinci bölümünü yazmakla, «içindeki ağır bir taşı yuvarlamış» oluyor, fakat «bundan böyle deliler arasında sayacaklar beni» diyor. Düşüncelerinin yavaş yavaş bazı çevrelere işlediğini görüyor, DanimarkalI eleştirmen Georg Bran-des’in kendi felsefesiyle yakından ilgilendiğini duyuyor, seviniyor. *Zerdüşt'ü*n ikinci bölümünü, yine çok kısa bir zamanda, on günde bitiriyor.

1884 şubatında, *Zerdüşt’ün* üçüncü bölümünü yazıyor. Nietzsche’nin kendine hayranlığı artık doruğundadır; «bu *Zerdüşt'le* birlikte Alman dilini yetkinliğine ulaştırmış oldum. Luther ve Göethe’den sonra bir adım daha atmak gerekti» diyor, «ben belki de geleceğin bütün insanları için bir yazgıyım, yazgının kendisiyim.» «Benim yaptığımı bütün derinliğiyle duyabilen birkaç kişinin çıkması için kimbilir kaç insan kuşağının geçmesi gerekecek.»

Bir ara Zürich’de kalırken, *Zerdüşt’ün* dördüncü bölümünü tasarlamaya başlıyor, bu bölümün ardmdan beşinci, altıncı bölümleri yazmak istiyor. Son iki bölüm gerçekleşmemiştir. Bütün bir kış dördüncü bölüm üstünde çalışıyor ve 1885 yılının şubatında bitiyor. Yaymeviyle anlaşamadığı için kendisi bastırmak zorunda kalıyor bu son bölümü.

Bundan sonra, büyük bir eser hazırlamak için notlar biriktirmeye başlıyor; sonradan kızkardeşi Elizabeth’in *Güç İstemi* adı altında yayınladığı bu kitap, *Zerdüşt’ü* tamamlayan, kendi felsefesini belli bir düzen üzre girdisi çıktısıyla açıklayan bir eser olsun istiyor. Fakat *Güç İstemi* tamamlanmadan kalmıştır.

1886 nisanında, Nis’te yazdığı, «geleceğin felsefesine öntürkü» dediği *İyi ile Kötünün Ötesinde’yı,* ağustosta yine kendisi bastırmak zorunda kalıyor. Bu kitapta, insan eylemlerinin belli başlı alanlarını gözden geçiriyor, bütün bu eylemlerin kaynağında, evrenin tek itici gücü olan güç istemini görüyor, îyi ve Kötü denen şeylerin, güçlü kişilerin kendi açılarından iyi ve kötü gördüğü şeyler olduklarını söylüyor, «ya da güçsüzler kendilerini korumak için kurmuşlardır bu iyiler ve kötüler düzenini!» Daha yüksek bir insan örneğinin gerçekleşmesine engel olan her şeye saldırıyor; Hıristiyanlığın,

«daha güçlü, daha yüksek insanlar» için zararlı olduğunu, her düşünürün, her siyasetçinin, yığınlarca iyi ve kötü sayılan şeyleri iyi ve kötü kabul ettiklerini ileri sürüyor; bu türlü tutumlar yukarı doğru ilerlemeyi köstekleyeceğinden, insanlığın önderleri «özgür ruhlar» olmalıdır, «iyi ile kötünün ötesinde» durmalıdır bunlar, diyor. Kitabın son bölümünde soyluluğu kuran şeyleri sıralıyor: güçlülük, sağlık, incelik, kendini tutma, buyurma ve yaratma yetkisi, dolu yaşama istemi.

1887'de yazdığı *Ahlâkın Kökbilimi'ade,* insanlığın, efendiler ve köleler (soylular ve yığınlar) olmak üzere ikiye ayrıldığım, belli başlı iki ahlâk sistemi olduğunu söylüyor: soyluların değerleri (güzellik, erk, yüreklilik, güç, ve bunları artıran her şey) üstüne kurulan efendi ahlâkı, bir de güçsüz ve horgörülesi yığınların değerleri üstünde kumlan köle ahlâkı. Hıristiyanlığın özünde bu köle ahlâkı vardır. Hıristiyanlığın değerleri yığının değerleridir; bunun için Hıristiyanlığı oltadan kaldırmak gerekir her şeyden önce.

Ahlâkın Kökbilimi'nden sonra *Wagner Olayı* geliyor; burada alabildiğine saldırıyor besteciye. Kendisini tanıyan pek çok kimse, eski dostuna bu türlü saldırmasını hiç iyi karşılamıyor. Çok geçmeden, bazı eski yazılarım derleyerek, *Wagner'e Karşı Nietzsche'yi* hazırlıyor (bu kitap 1895 yılında çıkıyor ancak). *Diyonizos Ditrambları* adı altında bir sıra şiir yazıyor. *Putların Alacakaranlığı'm* yazıyor sonra; burda Batı'nın Dante'den Baudelaire'e dek, nice ünlü kişilerine veryansın ediyor. *Güç istemi* üstüne çalışıyor, birinci bölümün ilk kitabmı bitiriyor (bu kitap, çıldırdıktan sonra, «İsa'ya Karşı» adı altında ayrıca yayınlanmıştır.)

Derken, kendini anlatan kitabı, *Ecce Homo'yu (Jşte İnsan)* yazmaya başlıyor, on beş yirmi günde bitiriyor. Bu kitabın bir yerinde «bütün ulu canların uslarıyle güçleri bir araya gelse, Zerdüşt'ün konuşmalarından bir tekini dahi yaratamaz» diyor.

3 ocak 1889'da, kaldığı evin önünde bir atm dövüldüğünü görüyor, kocamış bir atm; öyle bir acıyor ki, başlıyor hıçkırarak ağlamaya, hayvanın boynuna sarılıyor. Ev sahibi onu odasına götürüyor. *Çartmha Gerilen* diye imzaladığı mektupları-yazıp İtalya kıralı Umberto'ya ve Vatikan'a gönderiyor: String berg'le von Bülow'a (Cosima'nın eski kocası) yazdığı mektupların altınaysa «Diyonizos» imzasını atıyor. Cosima'ya «Ari-adne, seni

seviyorum; Diyonizos.» diye yazıyor. Bu «Diyonizos» imzalı mektuplardan biri Burckhardt'a da gelince, sanat tarihçisi anlıyor ki, arkadaşı çıldırmıştır; hemen, Nietzsche'nin o sırada kaldığı Turin'e gidiyor.

Yine arkadaşlarından Overbeck, odasına girdiğinde, pek seviniyor Nietzsche, derken ağlamaya başlıyor. Daha sonra, piyano çalıyor, fakat çok geçmeden korkunç soytarılıklar yapıyor. Turin'deki hekimin raporuna göre, ünlü bir kişi olduğunu söylüyor, boyuna kadın istiyormuş. Overbeck, bir başka arkadaşın yardımıyla Basel'a götürüyor Nietzsche'yi, Dr. Wille'nin bakım yurduna yatırıyor. Nietzsche, doktoru tanımıyor ilkin, fakat «sizi daha önce gördüğüme eminim, adınızı hatırlayamadığım için çok üzgünüm» diyor. «Dr. Wille» dediklerinde, «Wille mi?» diyor, «ha, evet, siz ruh hekimisiniz. Birkaç yıl önce sizinle dinsel sayrılılık üstüne konuşmuştuk.» Sonra annesi geliyor, oğlunu eve götürmek istiyor; fakat bunun doğru olmayacağı anlatılıyor kendisine. Bunun üzerine Nietzsche'yi, Jena hastanesinin Psikiyatri kliniği yönetmeni Prf. Otto Binswanger'in bakımına sunuyorlar. Sonradan taşkınlıkları dinince, Naumburg'ta annesinin yanında kalmasına izin veriliyor. Kızkardeşi Elizabeth, evlenip gittiği Paraguay'dan döndükten sonra (kocası ölmüştür), Nietzsche'nin bakımını üzerine alıyor, sonuna dek bakıyor ona. 25 ağustos 1900'de ölüyor. Babasının yanına gömüyorlar.

nı

Nietzsche çok yönlü, çelişmelerle yüklü bir düşünürdür; ama bu çelişmeler, onun kurduğu yapıda zayıflık belirtileri sayılamazlar, tersine, bu yapıyı ayakta tutan, hep yenileyen güç kaynaklarıdırlar. Bu yüzden, aykırı yöDde, aykırı tutumlu iki kişi, söz gelimi, bir tanrıtanımazla bir tann tutkunu candan benimseyebilirler onu; yine bu yüzden Nietzsche'ye yaklaşmak, onun etkisi alanına girmek, bazı tehlikeli sonuçlar doğurabilir. Her şeyden önce onun düşünme temposuna, ardarda çakan simgelerin akışımına ayak uydurabilmek, bu simgelerin gerisinde, ya da derinliğinde duran anlama işleyebilmek gerekir. Örneğin, Nietzsche (Zerdüşt) «Kadına mı gidiyorsun? Kırba-cim unutma!» dedi değil mi, bunu tıpatıp uygulamaya kalkarsanız, karınızın, ya da, ne bileyim, sevgilinizin yanma gerçekten kırbaçla, değnekle gitmeniz gerekir. Oysa Nietzsche'nin sezdirmek istediği şudur: kadın, senin gücünü duymalı; çünkü onun yaradılışı böyle gerektirir, ama

bunun için kırbaçlaman gerekmez onu. Gürültü patırtı eden güçlülük, sığdır, tez tüketir kendini; değerli, doğurgan güçlülük ise tan sessizliğine bürünerek ilerler. - Peki, neden Nietzsche doğrudan doğruya «kadın, senin gücünü duymalı» demiyor da, «kırbacmı unutma!» diyor? Birinci deyiş, soyuttur, söylendikten sonra kafada somut bir iz bırakmaz; fakat İkincisini duyar duymaz kafamızda bir görüntü çakar: eli kırbaçlı bir adam, -bu görüntü bizde bir yere tutundu mu bir kez, kök salmaya, ta derinliklerimize işlemeye başlar, anlamı, bizim usla göremediğimiz, ölçemediğimiz yerlerimize, devinme kaynaklarımıza dek iletir. Böyledir simgeler dili.

Eşsiz bir açıklıkla kavradığı en soyut düşünceler dahi, onda duygulara, tutkulara dönüşür, yaşayan nesneler kılığına girerler. Yeter ki benzer bir duyarlıkla karşılaşsın, aktarıverir ona düşünmesinin titreşimlerini; itkilerini biler, istemini uyarır, yön verir. Tartışan, usavuran bir düşünme değildir bu, gür görüntülerle donanmış düşüncelerin hora tepmesidir. Yeni bir yaşamaya, acunu evetleyen, «bir daha! bir daha!» diyen bir yaşamaya dursun ister kişi; doludizgin yaşasın, varlığının sınırlarına dek yaşasın, ve bittiği yerde kendini altederek, Üstin-sam gerçekleştirsin ister, biç değilse buna gücünün yettiğince yardım etsin ister.

Hıristiyanlığı, hayatı baltalayan, insanın boyutlarını küçülten bir yaşama yolu sayar, «Hıristiyanlık, hayatın en korkulası sayrılığıdır» der. Yaşamanın hızını kesen, yükselişini engelleyen her şeye, «hayır»; yaşamayı hızlandıran, yükselten her şeye, «evet». Yanlış,aldanış,yaşamamngelişmesineyardım ediyor mu, onlara da «evet»; kötü sayılan şeyler, örneğin sertlik, amansız-lık, kavgacılık, kişinin canlılığım artırıyor mu, onlara da «evet». «Ama» diyecek Schopenhauer, «daha çok yaşama, daha çok acı demektir, yaşadığınca çekersin» «İyi ya!» diye karşılık verecektir Nietzsche, «en yüce dağlar, en derin denizlerden çıkmıştır; en derin acılardan doğar en derin sevinçler»

Ona göre, insanın en temel başarısı ahlâk değil, sanattır; «acının, ancak sanat yordamıyle sevince çevrilebileceğini biliyordu Eski Yunanlılar» der. Kişi, acıyı nesnel bir kalıba döküp dışarı çıkararak, acıyla kendisi araşma bir uzaklık koymuş olur; bu uzaklık, kendi acısını seyretmesini, ona egemen olmasını sağlar. Tragedyalardan alınan tat düşünülsün.

A. Turan OFLAZOĞLU

BÖYLE BUYURDU ZERDÜŞT BİRİNCİ BÖLÜM

ZERDÜŞT'ÜN ÖNDEYİŞÎ

1

Zerdüşt otuz yaşında yurdunu ve yurdunun gölünü bırakıp dağlara çıktı. Orda ruhunun ve yalnızlığının tadını çıkardı ve on yıl bundan bıkmadı. Ama en sonu gönlünde değişme oldu, —ve bir sabah tanla kalktı, güneşin karşısına geçti ve ona şöyle dedi:

«Ey büyük yıldız! Aydınlattıkların olmasaydı, nice olurdu senin mutluluğun!

On yıldır mağaramın üstüne yükselir durursun: ışığından ve yolculuğundan bıkardın ben olmasaydım, kartalım ve yılanım olmasaydı!

Alma biz seni her sabah bekledik, senden fazlalığını aldık ve kutsadık seni bunun için.

Bak! Fek çok bal toplamış bir an gibi, bilgeliğimden usandım; onu almaya uzanacak eller gerek bana.

İnsanlar arasında bilgeler delilikleriyle, yoksullar da zenginlikleriyle bir daha sevininciye dek, vermek, dağıtmak isterim.

Derinliklere inmeliyim işte bunun için: tıpkı senin akşamları denizin ardına inişin ve alt dünyaya ışık iletişin gibi, ey taşkın yıldız!

Aralarına inmek istediğim insanların dediği gibi, b atmalıyım sencileyin.

Kutsa beni öyleyse, en büyük mutluluğa bile kıskanmadan bakan ey durgun göz!

Taşımaya durmuş kadehi kutsa da altın aksın su ve dört bucağa götürsün parıltısını sevincinin!

Bak! Bu kadeh yine boşalmak ister ve Zerdüşt yine insan olmak ister.»

— Böyle başladı Zerdüşt'ün batışı.

2

Zerdüşt dağdan yalnız indi ve kimseyle karşılaşmadı. Ama ormana girdiğinde, kutlu kulübesinden ormanda kök aramaya çıkmış yaşlı bir adam belirdi birden önünde. Ve şöyle dedi yaşlı adam Zerdüşt'e:

«Yabancı değü bana bu gezgin kişi: yıllar önce geçmişti burdan. Adı Zerdüşt'tü; ama değişmiş.

O gün külünü dağlara götürüyordun: bugün de ateşini vadüere mi götüreceksin? Kundakçılığın cezasından korkmuyor musun?

Evet, Zerdüşt'ü tanıdım. Dupduru gözleri ve ağzında tiksinti hiç yer etmemiş. Oynar gibi değil mi yürümesi?

Değişmiş Zerdüşt, çocuk olmuş Zerdüşt, uyanmış biri Zerdüşt: uyuyanlar arasında neyliyeceksin?

Sanki denizde yaşardın yalnızlığında ve deniz seni taşırdı. Yazık, kıyıya mı çıkmak istiyorsun? Yazık, gövdeni yine kendin mi sürükleyesin istiyorsun?»

Zerdüşt cevap verdi: «însanlan seviyorum.»

«Neden» dedi ermiş, «ormanın ıssızlığına çekildim ben? însanlan fazla sevdiğim için değil mi?

Tanrıyı seviyorum şimdi: insanlan sevmiyorum. İnsan fazla eksik bir şey bence. İnsan sevgisi yıkım olurdu benim için.»

Zerdüşt cevap verdi: «Sevgi de ne söz! Ben insanlara armağan götürüyorum.»

«Onlara birşey verme» dedi ermiş. «Onlardan al daha iyi ve onlarla birlikte taşı, —bu onların daha çok hoşlarına gider: yeter ki senin de hoşuna gitsin!

Ve onlara vermek istersen, sadakadan fazlasını verme, onu da dilensinler senden!»

«Hayır» diye cevap verdi Zerdüşt. «Ben sadaka vermem. Yoksul değilim o kadar.»

Ermiş, Zerdüşt’e güldü ve şöyle dedi: «Öyleyse hâzinelerini onlara kabul ettirmiye bak! Onlar yalnızlardan kuşkulanırlar ve bizim armağanlarla geldiğimize inanmazlar.

Adımlarımız sokaklarında pek ıssız çınlar. Ve gece yataklanndayken, güneş doğmadan çok önce birinin geçtiğini işitseler, kendi kendilerine soracaklardır: nereye gider bu hırsız?

Gitme insanlara, ormanda kal! Hayvanlara git daha iyi! Neden benim gibi olmak istemiyorsun, — ayılar arasmda ayı, kuşlar arasında kuş?»

«Peki ormanda ne yapıyor ermiş?» diye sordu Zerdüşt.

Ermiş cevap verdi: «Türküler düzüp söylüyorum ve bu türküleri düzerken, gülüyor, ağlıyor ve mırıldanıyorum: böyle övüyorum Tanrıyı.

Türkü söyliyerek, ağlıyarak, gülerek ve mırıldanarak övüyorum benim Tanrım olan Tanrıyı. Peki sen armağan olarak bize ne getiriyorsun?»

Zerdüşt bu sözleri işitince, ermişi esenledi ve dedi: «Ne vereyim ben size! Çabucak gideyim de bir şey almayayım sizden!» —ve ayrıldılar böylece, yaşlı adamla Zerdüşt, iki çocuk gibi gülüşerek.

Ama Zerdüşt yalnız kalınca, şöyle dedi gönlüne: «Nasıl olur! Bu yaşlı ermiş, Tanrının öldüğünü daha işitmemiş ormanınd a.»

3

Zerdüşt ormanın kıyısındaki en yakın kente vardığında, birçok kimseyi pazar yerinde toplanmış buldu: çünkü bir ip cambazının oynayacağı bildirilmişti. Ve Zerdüşt» halka şöyle buyurdu:

Ben size Üstinsanı öğretiyorum. İnsan altedilmesi gereken bir şeydir. Onu al-tetmek için ne yaptınız?

Bütün varlıklar şimdiye dek kendilerinden öte bir şey yaratmışlardır: peki siz bu büyük yükselişin inişi olmak ve insanı altedecek yerde hayvanlara dönmek mi istiyorsunuz?

İnsana göre maymun nedir? Gülünecek bir şey, ya da acı bir utanç. İnsan da tıpkı böyle olacaktır. Üstinsana göre: gülünecek bir şey, ya da acı bir utanç.

Solucandan insana dek yol aldınız ve sizde çok şey daha solucandır. Maymundunuz bir zamanlar ve şimdi bile insan, her maymundan daha maymundur.

İçinizde en bilgeniz bile uyumsuzluktur, bitki ve görüntü melezidir. Ama bitki ya da görüntü olun mu diyorum size?

Bakın, size Üstinsanı öğretiyorum! Üstinsan yer yüzünün anlamıdır. İsteminiz desin ki: Üstinsan yeryüzünün anlamı olacaktır!

Yalvarırım size, kardeşlerim, yeryüzüne bağlı kalın, ve inanmayın size dünyaötesi umutlardan söz açanlara! Ağı saçanlardır onlar, bilerek bilmeyerek.

Hayatı horgörenlerdir onlar, çürüyen ve ağılanmış kişiler, —yeryüzü bıkmıştır onlardan: bırakın gitsinler!

Bir zamanlar Tanrıya karşı işlenen günah en büyük günahtı, ama Tanrı öldü, onunla birlikte öldüler o günahkârlar da. Yeryüzüne karşı günah işlemek şimdi en korkuncudur, ve bilinmezin özünü yeryüzünün anlamından üstün tutmak!

Bir zamanlar can, gövdeyi horgörürdü: bu hor-görme de en üstün şeydi: —can, gövde cılız, iğrenç ve aç olsun isterdi. Böylece gövdeden ve yeryüzünden kurtulmayı kurardı

Ah, bu canın kendisi cılız, iğrenç ve açtı: ve işkence bu canın tutkusuydu!

Ama siz de, kardeşlerim, söyleyin bana: gövdeniz, canınız için ne diyor? Canınız, yoksulluk ve kirlilik ve acınacak rahatlık değil mi?

Evet, kirli bir ırmaktır insan. Kirli bir ırmağı içine alması ve bozulmadan kalması için deniz olmalı kişi.

Bakın, size Üstinsanı öğretiyorum: o, işte bu denizdir, onda batabilir sizin büyük horgörmeniz.

Yaşıyabileceğiniz en büyük şey nedir? Büyük horgörme saatidir. Mutluluğunuzun bile size iğTenç geldiği saat, ve usunuzun ve erdeminizin.

Dediğiniz saat: «Benim mutluluğum nedir ki! Yoksulluk ve kirlilik ve acınacak rahatlıktır o. Alma varlığı kendisi haklı çıkarmalı mutluluğum!»

Dediğiniz saat: «Benim, usum nedir ki! Aslanın, yiyeceğine duyduğu özlemi duyuyor mu bilgiye? Yoksulluk ve kirlilik ve acınacak rahatlıktır o!»

Dediğiniz saat: «Benim erdemim nedir ki! Daha beni çıldırtmadı. Ne kadar bıktım iyiliğimden ve kötülüğümden! Hep yoksulluk ve MrliHir ve acınacak rahatlıktır o!»

Dediğiniz saat: «Benim doğruluğum nedir ki! Ateş ve kömür değilim, bakıyorum da. Oysa doğrular ateş ve kömürdürler!»

Dediğiniz saat: «Benim acımam nedir ki! Acıma, inşam sevenin çivüendiği çarmıh değil midir? Oysa benim acımam çarmıha germe değildir.»

Hiç böyle konuştunuz mu? Hiç böyle haykırdınız mı? Ah, böyle haykırdığınızı duysaydım bir!

Günahınız değil, yetingenliğiniz haykırıyor göklere, günahınızdaki bayağılık haykırıyor göklere!

Sizi diliyle yalayacak şimşek nerde? Sizi aşılayacak çılgınlık nerde?

'Rakın, size Üstinsanı öğretiyorum: o, bu şimşektir; o, bu çügınlıktır! —

Zerdüşt böyle konuştukta, halktan biri bağırdı: «İp cambazım yeterince dinledik; artık kendisini görsek!» Ve bütün kalabalık Zerdüşt’e güldü. Ama bu sözlerin kendisi için söylendiğini sanan ip cambazı, başladı oyununa.

Fakat Zerdüşt halka baktı da, şaştı. Derken şöyle buyurdu:

İnsan, hayvanla Üstinsan arasına gerilmiş bir iptir,— uçurum üstünde bir ip.

Korkulu bir geçiş, korkulu bir yolculuk, korkulu bir geribakış, korkulu bir ürperiş ve duraklayış.

İnsanda büyük olan, onun köprü olmasıdır, erek değil: insanda sevüebilecek olan, onun karşıya geçiş ve batış olmasıdır.

Ben yaşamasını bilmiyenleri severim, meğerki batmasını bileler; çünkü bunlardır karşıya geçenler.

Ben büyük horgörenleri severim, çünkü bunlar büyük saygılılardır ve karşı kıyıya duyulan özlem okları.

Ben, batmak ve kurban olmak için önce yıldızların ötesinde bir neden aramıyanları, yeryüzü bir gün Üstinsanın olsun diye, kendilerini yeryüzüne kurban edenleri severim.

Ben, bilmek için yaşıyan ve bir gün Üstinsan yaşasın diye bilmek istiyeni severim. Böyle ister o kendi batışını.

Ben, Üstinsana ev kurmak, toprak, hayvan ve bitki hazırlamak için çalışanı ve türeteni severim: çünkü böyle ister o kendi batışını.

Ben. erdemini seveni severim: çünkü erdem

batma istemidir ve özlem oku.

Ben, kendisi için bir damla bile ruh ayırmıya-m, baştan başa erdeminin ruhu olmak istiyeni severim: ruh olarak böyle yürür o köprünün üstünde.

Ben, erdeminden eğilim ve yazgı yapanı severim: böylece o, erdemi uğruna yaşamak ister, ya da hiç yaşamak istemez.

Ben, bir sürü erdem istemiyeni severim. Bir tek erdem, iki erdemden daha erdemdir, çünkü yazgının asıldığı riaha aorlu düğümdür o.

Ben, gönlü har vurup harman savuranı severim, — ne teşekkür bekler, ne teşekkür eder: çünkü hep verir o ve kendini korumak istemez.

Ben, zar kendine uygun düşünce utananı ve soranı severim: «Ben düzenci bir oyuncu muyum yoksa? — çünkü yok olmak ister o.

Ben, işine başlamadan önce altın sözler saçanı ve hep söz verdiğinden fazla yapanı severim: çünkü batışını ister o.

Ben, gelecektekileri haklı çıkaranı ve geçmişte-kileri kurtaranı severim: çünkü şimdikiler eliyle yok olmak ister o.

Ben, Tanrısını yola getireni severim, çünkü Tanrısını sever o: Tanrısının öfkesinden yok olması gerekir de.

Ben, yaralanmada bile gönlü derin olanı ve küçücük bir şeyden yok olabileni severim: böyle geçer o köprüyü seve seve.

Ben, gönlü dolup taşanı severim, öyle ki kendini unutur ve her şey onun içindedir: her şey onun batışı olur böylece.

Ben, özgür ruhlu ve özgür yürekli olanı severim: böylece kafası, yüreğinin yalnız içi olur, ama yüreği batmıya zorlar onu.

Ben, insanların üstünde asılı o kara buluttan tek tek düşen ağır damlalar gibi olan herkesi severim: onlar şimşeğin gelişini haber verirler ve haberci olarak yok olurlar.

Bakın, ben şimşeğin habercisiyim ve buluttan düşen ağır bir damlayım: oysa şimşek, Üstinsandır.

5

Zerdüşt bu sözleri söyledikten sonra, yine halka baktı ve sustu. «îşte ordalar,» dedi gönlüne, «işte gülüyorlar: beni anlamıyorlar, ben bu kulaklara göre ağız değilim.

Gözleriyle işitmeyi öğrenmeleri için, kulaklarını mı patlatmalı? Dümbelek gibi, vaiz gibi mi ötmeli? Yoksa yalnız kekemeye mi inanırlar?

Onların gurur duydukları bir şeyleri vardır. Onları gururlandıran şeye ne diyorlar? Kültür diyorlar, — bu onları keçi çobanlarından ayınyomıuş.

îşte bundandır, kendileri için ‘horgörme’ sözünün kullanılmasından hoşlanmazlar. Ben de gururlarına sesleneyim bari.

Onlara en horgörülesi şeyden söz açacağım, — bu, **son insandır.»**

Ve halka şöyle buyurdu Zerdüşt:

İnsanın, kendine bir erek edinme zamanı gelmiştir. İnsanın, en yüksek umudunun tohumunu ekme zamanı gelmiştir.

Toprağı bu iş için yeterince verimli daha. Ama bu toprak bir gün yoksullaşacak ve güçten kesilecek ve hiç ulu ağaç yetişmiyecek onda.

Yazık! İnsanın, özlem okunu insandan öte sala-mıyacağı ve yayının, vınlamayı unutacağı zaman geliyor!

Size diyorum: hora tepen bir yıldız doğurabilmek için, kişinin içinde kargaşa olmalı daha. Size diyorum: daha var sizde bu kargaşa.

Yazık! İnsanın artık yıldız doğuramıyacağı zaman geliyor. Yazık! En horgörülesi adamın, kendini artık horgöremiyenin zamanı geliyor.

Bakın! Size son insanı gösteriyorum.

«Sevgi nedir? Yaratma nedir? Özlem nedir? Yıldız nedir?» —böyle sorar da son insan, göz kırpar.

Yeryüzü artık küçülmüştür ve üstünde, her şeyi küçülten son insan sıçramaktadır. Toprak piresi gibidir o, kökü kurutulamaz: son insan, en uzun ömürlüdür.

«Biz mutluluğu bulduk.» — böyle derler de son insanlar, göz kırparlar.

Güç yaşanan bölgelerden ayrılmışlardır: kişiye

sıcaklık gerekir de. Komşu daha sevilir ve ona sürtünülür: kişiye sıcaklık gerekir de.

Sayrı düşmek ve kuşkulu olmak günahtır onlarca: sakınarak yürünür. Budaladır, daha ayağı taşlara ya da insanlara takılıp sendeleyen!

Arasıra biraz ağı: tatlı düşler kurdurur bu. Ve çokça ağı sonunda, tatlı bir ölüm için.

Daha çalışılır, çünkü iş eğlencedir. Ama eğlencenin zarar vermemesine bakılır.

Artık zengin ya da züğürt olunmaz: ikisi de pek sıkıntılıdır. Kim buyurmak ister daha? Kim sözdin-ler? îkisi de pek sıkıntılıdır.

Bir sürü ki çobansız! Herkes aynı şeyi ister, herkes aynıdır: başka türlü duyan, deliler evine gönüllü gider.

«Eskiden bütün dünya deliymiş.» —böyle derler de en inceleri, göz kırparlar.

Akıllıdırlar ve olup biten her şeyi bilirler: alaylarının sonu gelmez böylece. Daha bozuşulur, ama hemen barışılır, —yoksa mideleri bozulur.

Gündüz için küçük hazları ve gece için küçük hazları vardır: ama sağlığı sayarlar.

«Biz mutluluğu bulduk.» —böyle derler de son insanlar, göz kırparlar.—

Zerdüşt'ün, «Öndeyiş» de denen ilk konuşması burda sona erdi: çünkü bu sırada kalabalığın bağrışması ve sevinci, sözünü kesti. «Bize ver bu son inşam, ey Zerdüşt» diye bağırıyorlardı, «bu son insanlardan eyle bizi! Üstinsanı biz sana bağışlarız sonra!» Ve bütün kalabalık çılgınca seviniyordu ve dudaklarım şapırdatıyordu. Ama Zerdüşt üzüldü ve gönlüne dedi:

«Beni anlamıyorlar: ben bu kulaklara göre ağız değilim. ‘

Anlaşılan pek fazla kalmışım dağlarda, pek fazla dinlemişim dereleri ve ağaçlan: şimdi keçi çoban-lanna söz söyler gibi konuşuyorum onlarla.

Durgun gönlüm ve duru, sabahleyin dağlar gibi tıpkı. Oysa beni soğuk sanıyorlar ve korkunç şakalar yapan alaycının biri.

Ve işte bana bakıyorlar ve gülüyorlar: ve gülerken benden nefret ediyorlar. Gülüşleri buz gibi.»

6

Derken bütün ağızlan susturan ve bütün gözleri fal taşı gibi açtıran bir şey oldu. Çünkü bu arada ip cambazı oyununa başlamıştı. Küçük bir kapıdan çıkmış, iki kule arasına ve pazar yerinin ve halkın üstüne gerili bir ip boyunca ilerliyordu. Tam yan yoldayken, küçük kapı bir daha açıldı ve alaca bu-laca giysüer içinde, soytanya benzer biri uğradı dı-şan ve öncekinin ardından hızlı hızlı yürüdü. «İleri, seni topal seni», diye haykırdı korkunç sesi, «ileri, seni (miskin, sinsi, saz benizli seni! Yoksa ayağımın altına alırım seni ha! Bu kuleler arasında ne işin var? Senin yerin kulenin içi, kitlemeli seni, kendinden üstün olanın yolunu tıkıyorsun!» —Ve her sözle birlikte gittikçe yaklaşıyordu öndekine: fakat bir

adım kala, bütün ağızlan susturan ve bütün gözleri fal taşı gibi açtıran o şey oldu: şeytan gibi çığlık kopardı ve yolunu tıkayan adamın üzerinden atladı. Fakat beriki, rakibinin kazandığını görünce, başı döndü ve ipini şaşırdı; attı sınğını ve sanki bir kol ve bacak çevrintisi gibi, sırıktan daha tez, daldı derine. Pazar yeri ve halk, fırtınaya uğramış bir deniz gibiydi: kalabalık darmadağın olmuş, hele gövdenin düşeceği yerde, birbirine girmişti.

Fakat Zerdüşt yerinden kıpırdamadı ve gövde paramparça ama henüz canlı, yanı başma düştü. Az sonra, yaralı kendine geldi ve Zerdüşt’ü yanında diz çökmüş gördü. «Ne yapıyorsun öyle?» dedi sonunda. «Şeytanın bana çelme takacağım çoktandır biliyordum. Şimdi cehenneme sürükliyecek beni: ona engel olacak mısın?»

«Şerefim hakkı için, dostum,» diye cevap verdi Zerdüşt, «bu söylediğin şeylerin hiç biri yoktur: ne şeytan var, ne cehennem. Caıun, gövdenden bile önce ölecektir: hiç bir şeyden korkma artık!»

Adam gözlerini kuşkuyla kaldırdı. «Söylediğin doğruysa» dedi sonra, «hayatımı yitirmekle hiç bir şey yitirmiş olmıyacağım. Ben, dayakla ve bir lokma yiyecekle oyun öğretilmiş bir hayvandan fazla bir şey değilim pek.»

«Ne demek» dedi Zerdüşt, «sen tehlikeyi iş edindin, bunda horgörülecek ne var. Şimdi de işin yüzünden ölüyorsun: bunun için seni kendi elimle gömeceğim.»

Zerdüşt bunu söyledikte, can çekişen adam daha fazla karşılık vermedi; yalnız, teşekkür için Zerdüşt'ün elini arıyormuş gibi, elini kımıldattı.

7

Bu sırada akşam oldu ve pazar yeri karanlığa büründü: derken halk dağıldı, çünkü merak ve yılgı dahi yorulur. Ama Zerdüşt, yerdeki ölünün yanına oturdu ve düşünceye daldı: böylece fcamanı unuttu. Sonunda gece oldu ve soğuk bir yel, yalnızın üstünden esmiye başladı. Derken doğruldu Zerdüşt ve gönlüne dedi:

Gerçek, Zerdüşt iyi balık tuttu bugün! însan değil tuttuğu, ceset.

Tekin değil insan varlığı ve hâlâ anlamsız: soytarının biri yıkım olabilir onun için.

Ben insanlara, varlıklarının anlamını öğretmek istiyorum: Üstinsandır bu, —o kara buluttan, insandan çakan şimşek.

Ama ben onlardan uzağım daha ve benim düşüncem onlara bir şey söylemiyor. Ben onlara göre daha deliyle ceset arası bir şeyim.

Karanlıktır gece, karanlıktır yollan Zerdüşt'ün.

Gel, soğuk ve katı yoldaş! Seni kendi elimle gömeceğim yere götüreyim.

8

Zerdüşt bunu gönlüne dedikten sonra, cesedi sırtladı ve yola koyuldu. Daha yüz adım gitmemişti ki, bir adam sokuldu yanına ve kulağına fısıldadı, —balon hele! kuledeki soytarıydı bu konuşan. «Git bu kentten, ey Zerdüşt»

diyordu, «senden nefret eden pek çok burda. İyilerle doğrular senden nefret ediyorlar, seni düşman ve kendilerini horgören biri sayıyorlar; hak dine inananlar senden nefret ediyorlar ve seni kalabalık için tehlike sayıyorlar. Talihin varmış ki, sana güldüler: gerçek, soytarı gibi konuştun. Talihin varmış ki, şu ölü köpekle arkadaşlık ettin; böylece alçalarak yakayı kurtardın bugün. Ama git bu kentten, yoksa yarın üstünden atlarım,— bir diri bir ölünün üstünden nasü atlarsa.» Bunu dedikten sonra adam kayboldu; ama Zerdüşt karanlık sokaklardan yoluna yürüdü.

Kentin kapısında mezarcılarla karşılaştı: onlar meşalelerini yüzüne tuttular, Zerdüşt'ü tanıdılar ve hayli alay ettiler. «Zerdüşt ölü köpeği götürüyor: ne hoş değil mi Zerdüşt'ün mezarcı olması! Ellerimiz bu kebaba dokunamıyacak kadar temizdir de. Zerdüşt şeytanın lokmasını mı aşırmak istiyor? Peki! Afiyet olsun! Şeytan, Zerdüşt'ten daha usta bir hırsız olmasa bari! —o, ikisini de aşırır, ikisini de yer! Ve gülüştüler ve başbaşa verdiler.

Zerdüşt buna bir şey demedi ve yoluna yürüdü. Ormanlar ve bataklıklardan öte iki saat yol aldıktan sonra, kurtların aç ulumalarım o kadar dinledi ki, kendisi dahi acıktı. Derken, ışığı yanan bir evin önünde durdu.

«Açlık» dedi Zerdüşt, «beni haydut gibi bastırıyor. Ormanlarda ve bataklıklarda bastırıyor beni açlığım, ve derin gecede.

Ne tuhaf huylan var açlığımın. Çokluk, yalnız yemekten sonra gelir hana, bugünse hiç gelmedi: nerdeydi ki?»

Ve bunun üzerine Zerdüşt, evin kapışım çaldı. Yaşlı bir adam çıktı, elinde ışık vardı ve sordu: «bana ve tedirgin uykuma gelen kim?»

«Bir diriyle bir ölü» dedi Zerdüşt. «Bana yiyecek içecek bir şey ver, gündüz yemeyi unuttum. Açlan besliyen, kendi gönlünü canlandım: böyle der bilgelik.»

Yaşlı adam gitti, ama çabucak döndü, Zerdüşt'e ekmek ve şarap sundu. «Burası açlara göre bir yer değil» dedi, «onun için burda oturuyorum. Hayvanla insan, ben yalnıza gelirler. Yoldaşına da yedirip içir-sene, o senden yorgun.» Zerdüşt cevap verdi: «yoldaşım sağ değil, ona kolay kolay

yemek yediremem.» «Bana ne,» dedi yaşlı adam ters ters, «kapımı çalan, verdiğimi almalı. Yeyin ve uğurlar olsun!» —

Bunun üzerine Zerdüşt, yola ve yıldızlara bel bağlayarak iki saat daha yürüdü: çünkü gece yürümeye ahşıktı ve uyuyan her şeyin yüzüne bakmayı severdi. Fakat tan ağanrken, Zerdüşt kendini sık bir ormanda buldu, yol yoktu görünürde. Derken ölüyü, bir ağaç kovuğuna yerleştirdi —kurtlardan korumak istiyordu—, kendisi de toprak ve yosun üzerine uzandı. Ve hemen uykuya daldı, gövdesi yorgun, gönlü durgun.

9

Uzun zaman uyudu Zerdüşt ve yüzü üzerinden yalnız tan değil, sabah dahi geçti. Ama sonunda gözleri açıldı: şaşmış, baktı Zerdüşt ormanın ve sessizliğin içine; şaşmış, baktı kendi içine. Derken, birdenbire karayı gören bir gemici gibi, çabucak doğruldu ve sevinçten bağırdı: çünkü yeni bir gerçek görmüştü. Ve gönlüne şöyle dedi:

«İçime bir ışık doğdu: yoldaşlar gerek bana, diriler, —istediğim yere götürebileceğim ölü yoldaşlar ve cesetler değil.

Beni, benim istediğim yere, kendi istekleriyle izleyecek diri yoldaşlar gerek bana.

İçime bir ışık doğdu: sözünü halka değil, yoldaşlara yöneltecek Zerdüşt! Sürünün çobanı ve köpeği olmıyacak Zerdüşt!

Niceleri sürüden çekmek, —bunun için geldim ben. Halk ve sürü bana kızacak: çobanlar, haydut diyecekler Zerdüşt’e.

Ben çobanlar diyorum ya, onlar kendilerine iyiler ve doğrular derler. Ben çobanlar diyorum ya, onlar kendilerine hak dine inananlar derler.

İyilere ve doğrulara bakın! En çok kimden nefret ediyorlar? Kendi değer levhalarım parçalıyan-dan, bozandan, yasa bozandan: —oysa o, yaratıcıdır.

Bütün inançların inanç erlerine bakın! En çok kimden nefret ediyorlar? Kendi değer levhalarım parçalayandan, bozandan, yasa bozandan: —oysa o,

yaratıcıdır.

Yoldaşlar arar yaratıcı, cesetler değil ve sürüler ve inançlar değil. Yaratma arkadaşları arar yaratıcı, yeni levhalara yeni değerler kazıyanları.

Yoldaşlar arar yaratıcı ve hasat arkadaşları: çünkü ona göre her şey, hasada hazırdır. Ama yüz orağı yok: bu yüzden başaklan yolar da, cam sıkılır.

Yoldaşlar arar yaratıcı, oraklarım bilemesini bilenleri. Yıkıcılar denecek onlar için, iyi ile kötüyü horgörenler denecek. Oysa hasatçüar ve bayram edenler onlardır.

Yaratma arkadaşlan anyor Zerdüşt, hasat arka-daşlan ve bayram arkadaşlan anyor Zerdüşt: sürülerden ve çobanlardan ona ne!

Ve sen, ilk yoldaşım benim, uğurlar olsun! Serti ağaç kovuğuna iyice gömdüm ve seni kurtlardan iyice sakladım.

Ama senden aynlıyorum: vakit erişti. İki tan arası, bana yeni bir gerçek geldi.

Ne çoban olacağım ben, ne mezarcı. Halka söz söylemiyeceğiım artık: ben ölüyle son kez konuştum.

Yaratıcılara, hasatçılara, bayram edenlere katılacağım: gökkuşağını göstereceğim onlara ve Üstinsa-na çıkan merdiveni.

Tek-bannanlara söyleyeceğim türkümü ve çift-bannanlara; ve her kimde işitilmemiş için kulak vfersa, mutluluğumla ağırlaştıracağım onun yüreğini.

Varacağım ereğime, ben kendi yolumu yürüyorum; duraklıyanlann ve geride kalanların üzerinden athyacağım. Benim ilerleyişim, onların batışı olsun böylece!»

10

Güneş tam tepedeyken, gönlüne söylediği buydu Zerdüşt'ün: derken sorarcasına yukarı baktı, çünkü başının üstünde bir kuşun tiz çığlığım işitmişti. Bakın hele! Bir kartal havada geniş değirmiler çizerek uçuyordu

ve ona bir yılan, av gibi değil, dost gibi asılmıştı: çünkü yılan, kartalın boynuna dolanmıştı.

«Bunlar benim hayvanlarım!» dedi Zerdüşt ve yürekten sevindi.

«Güneşin altındaki en gururlu hayvanla güneşin altındaki en bilge hayvan, —araştırmaya çıkmışlar.

Zerdüşt daha sağ mı, bilmek istiyorlar. Gerçek, sağ mıyım daha?

İnsanlar arasında yaşamayı, hayvanlar arasında yaşamaktan daha tehlikeli buldum; tehlikeli yollarda yürüyor Zerdüşt. Bana hayvanlarım yol göstersinler!»

Zerdüşt bunu der demez, ormandaki ermişin sözlerini hatırladı,,iç çekerek şöyle dedi gönlüne:

«Daha bilge olsam! Baştan aşağı bilge olsam, yılanım gibi tıpkı!

Ama ben olmazı istiyorum: onun için hep bilgeliğimle yürümesini dileyeyim gururumdan!

Ve bilgeliğim beni bir gün yüzüstü bırakacak olursa: —ah, kaçmaya bayılır o!— gururum deliliğimle kaçsın o zaman!»

— Böyle başladı Zerdüşt'ün batışı.

ZERDÜŞT'ÜN KONUŞMALARI ÜÇ DEĞİŞİM ÜSTÜNE

Ruhim üç değişimini anlatacağım size: ruhim nasıl deve, devenin aslan, aslanın da, en sonu, çocuk olduğunu.

Ruh için nice ağır şeyler vardır, içinde saygı barınan güçlü, dayanıklı ruh için: ağın ve en ağın özler onun gücü.

Ağır olan ne? diye sorar dayanıldı ruh, derken diz çöker deve gibi ve iyi yüklenmek ister.

En ağır şey nedir, ey yiğitler? diye sorar dayanıklı ruh, sırtıma alayım da gücümden kıvanç duyayım.

Şu değil mi: gururunu incitenek için kendini

alçaltmak? Bilgeliğinle alay etmek için deliliğini ışıldatmak?

Yoksa şu mu: davamız, zaferini kutlarken onu bırakmak? Ayartıcıyı ayartmak için yüce dağlara çıkmak?

Yoksa şu mu: bilginin palamutuyla, otuyla geçinmek ve gerçek uğruna can açlığı çekmek?

Yoksa şu mu: sayn düşmek ve avutmaya gelenleri savmak ve senin istediğini hiç duymayan sağırlarla dostluk ellmek?

Yoksa şu mu: gerçeklik suyudur diye kirli suya girmek ve soğuk kurbağalan ve sıcak ödlübağalan defetmemek? ,

Yoksa şu mu: bizi horgörenleri sevmek ve bizi korkutmak isteyen hayalete elimizi uzatmak?

Bütün bu en ağır şeyleri yüklenir dayanıldı ruh: ve yükünü alan deve nasıl çöl yolunu tutarsa, ruh da öyle yollanır kendi çölüne.

Fakat en ıssız çölde ikinci değişim olur: ruh hurda aslanlaşır, özgürlüğü ele geçirmek ve kendi çölünde efendi olmak ister.

Son efendisini arar burda: düşman kesilir ona ve son tanrısına; zafer için büyük ejderle boğuşmak ister.

Ruhun artık efendi ve tanrı saymak istemediği o büyük ejder nedir? Bu ejderin adı «Yapmalısın»dır. Oysa aslanın ruhu «İstiyorum» der.

«Yapmalısın», altınla parıl parıl durur onun yolunda, — pullarla kaplı bir hayvan, her pulun üstünde de altından bir «Yapmalısın» parıldar.

Binlerce yıllık değerler bu pulların üstünde par rıldar ve şöyle der ejderlerin en zorlusu: «Nesnelerin bütün değerleri bende parıldar.

Bütün değerler çoktan yaratılmıştır ve bütün yaratılmış değerlerim ben. Gerçek, ‘İstiyorum’ diye bir şey olmıyacak artık.» Böyle der ejder.

Kardeşlerim, ruhta aslanın ne gereği var? Gönlü tok ve saygılı yük hayvanı neden yetmez?

Yeni değerler yaratmak, —aslanın dahi elinden gelmez bu: ama yeni bir yaratma için kendine özgürlük yaratmak, —işte buna yeter aslanın gücü.

Kendine özgürlük yaratmak ve ödeve bile kutsal bir «Hayır» çekmek: bunun için, kardeşlerim, aslan gerektir.

Yeni değerlere hak kazanmak, —dayanıklı ve saygılı bir ruh için en korkunç iştir bu. Gerçek, böyle bir ruh için yağmacılıktır, yırtıcı hayvan işidir bu.

Eskiden bu «Yapmahsın»ı en kutsal şeyi olarak severdi: şimdi sevgisinden özgürlük yağmahyabilsin diyef, en kutsal olanda bile kuruntu ve gelgeç istek görmek zorunda: işte bu yağma için aslan gerektir.

Fakat söyleyin, kardeşlerim, çocuğun yapıp da aslanın yapamıyacağı şey nedir? Neden yırtıcı aslan daha çocuklaşmak zorundadır?

Suçsuzluktur çocuk ve unutkanlık, bir yeni başlangıç, bir oyun, kendiliğinden dönen bir tekerlek, bir ilk devinme, bir kfutsal Evet.

Evet, yaratma oyunu için, kardeşlerim bir kutsal Evet gerektir: ruh kendi istemini ister artık, dünyayı yitirmiş olan kendi dünyasını kazanır artık.

Ruhun üç değişimini anlattım size: ruhun nasıl deve, devenin aslan, aslanın da, en sonu, çocuk olduğunu. —

Böyle buyurdu Zerdüşt. O sırada Alaca İnek denen kentte kalıyordu.

ERDEM KÜRSÜLERİ ÜSTÜNE

Uyku ve erdem üstüne pek güzel konuşan bir bü-geyi övdüler Zerdüşt'e: kendisi bu yüzden çok saygı görür, el üstünde tutulurmuş, bütün gençler de

kürsüsünün önünde otururlarmış. Ona gitti Zerdüşt ve bütün gençlerle birlikte, kürsüsünün önüne oturdu. Ve şöyle buyurdu bilge:

Saygı ve utanç duymalı uykunun karşısında! İşin başı budur! Ve kötü uyuyanların ve geceleri uyanık duranların yolundan çekilin!

Hırsız dahi utanç duyar uykunun karşısında: bep geceleyin sessizce çalar. Utanmaz ama gece bekçisi, utanmadan taşır düdüğünü.

Öyle kolay bir sanat değildir uyumak: onun uğruna bütün gün uyanık durmak gerekir.

Günde on kez altetmelisin kendini: bu iyi bir yorgunluk verir ve canın afyonudur.

On kez yine barışmalısın kendinle; çünkü altet-me acıdır ve kötü uyur barışmayan.

On gerçek bulmalısın günde, yoksa gece de ararsın gerçeği ve canın aç kahr.

On kez gülmelisin günde ve sevinmelisin: yoksa miden, o dert babası, gece seni tedirgin eder.

Bunu bilen azdır: iyi uyumak için kişide bütün erdemlerin bulunması gerekir. Yalan yere tanıklık mı edeceğim? Zina mı edeceğim?

Komşumun hizmetçisine göz mü dikeceğim? Bütün bunlar uykuya iyi gelmez.

Ve kişide bütün erdemler olsa büe, bilinmesi gereken bir şey daha vardır: erdemlerin kendilerini de tam vaktinde uykuya yollamak.

Birbirleriyle çekişmesinler diye bu hanım hanımcık dişüer! Senin yüzünden, ey mutsuz kişi!

Tanrıyla ve komşuyla barış: bunu ister iyi uyku, Ve komşunun şeytanıyla dahi banş! Yoksa geceleri tebelleş olur sana.

Yetkililere saygı ve boyun eğiş, çarpık yetkilüe-re dahi! Böyle ister iyi uyku. Çarpık bacaklar üstünde yürümek istiyorsa güç, benim elimden ne gelir?

Her kim koyununu en yeşil otlağa götürürse, ben ona her zaman en iyi çoban derim: bu bağdaşır iyi uykuyla.

Ne çok şerefim olsun isterim, ne de çok hâzinem: bunlar safra kabartırlar. Ama iyi bir adın ve küçük bir hâzinen olmazsa iyi uyunmaz.

Bence küçük bir topluluk kötü bir topluluktan yeğdir: tam vaktinde gelip gitsinler de. Bu bağdaşır iyi uykuyla.

Çok hoşuma gider ruh yoksullan da: bunlar uykuyu üerletirler. Mutludurlar, hele kendilerine her zaman hak verilirse.

Böyle geçer erdemlilerin günü. Gece olunca uykuyu çağırmaktan sakınınm! Çağrılmak istemez o, uyku, erdemler hakanı!

Ama gündüzün ne yaptığımı ve ne düşündüğümü düşünürüm. Böyle, inek gibi sabırlı, geviş, getirirken, kendime sorarım: senin on yengin nelerdi?

Ve gönlümü gönendiren on barışma ve on gerçek ve on gülüş nelerdi?

Ben bunları düşünür, kırk düşüncenin beşiğinde sallanırken, birden bastırır beni uyku, o çağnl-mıyan, erdemler hakanı.

Uyku gözlerime vurur: onlar da ağırlaşırlar. Uyku ağzıma dokunur: o da açık kalır.

Doğrusu, yumuşak tabanlar üzre gelir bana hırsızların en sevgilisi ve düşüncelerimi çalar: şu kürsü gibi aptal, kalakalırım ben de.

Ama fazla kalmam böyle: artık yatarım.—

Zerdüşt bilgenin bu dediklerini işitince için için güldü. Çünkü içine bir ışık doğmuştu. Ve şöyle dedi gönlüne:

Bence soytarının biri bu kırk düşünceli bilge: ama uyumayı iyi biliyor sanırım.

Ne mutlu bu bilgeye yakın duranlara! Böylesi uyku bulaşıcıdır, kalın bir duvardan bile geçer.

Kürsüsünde dahi büyü var. Gençlerin, bu erdem vaizinin önünde oturmaları boşuna değilmiş.

Onun bilgeliği şu: iyi uyumak için uyanık durmak. Gerçek, hayatın anlamı olmasaydı ve ben anlamsızı seçmek zorunda kalsaydım, bence de en seçilesi anlamsızlık olurdu bu.

Eskiden erdem öğreticileri aranırken, en çok neyin arandığını iyice anlıyorum şimdi. İyi uykuydu aranan ve afyon erdemler, bu uyku için!

Bütün bu övülmüş kürsü bilgelerinin bilgeliği düşsüz uykuydu: onlar hayat için daha üstün bir anlam tanımazlardı.

Bugün de bu erdem vaizi gibi olanlar var, her zaman bu kadar dürüst de değiller: ama onların çağı geçti. Daha fazla ayakta kalamazlar artık: işte yatmışlar bile.

Mutludur bu uykulu kişiler: çünkü çok geçmeden dalacaklardır.

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ÖTEDÜNYALILAR ÜSTÜNE

Bir zamanlar Zerdüşt de, bütün ötediinyalılar gibi, insandan ötesinin kuruntusuna kapılmıştı. O zamanlar dünya, acı çeken ve işkence edilen bir Tanrının eseri gibi gelirdi bana.

Düş gibi gelirdi bana dünya ve bir Tanrının ima-salı gibi; bir hoşnutsuz Tanrının gözleri önündeki renkli dumanlar.

İyi ve kötü, sevinç ve acı, ben ve sen, —yaratıcı gözler önündeki renkli dumanlar gibi gelirdi bana. Yaratıcı kendinden uzağa bakmak istedi, —bunun üzerine dünyayı yarattı.

Acısından uzağa bakmak ve kendini yitirmek, esritici bir sevinçtir acı çeken için. Esritici bir sevinç ve kendini unutuş gibi gelirdi bana dünya bir zamanlar.

Bu dünya, sonrasızca eksik, bir sonrasız çelişmenin örneği ve eksik örnek, —eksik yaratıcısı için esritici bir sevinç —: böyle görünürdü bana dünya bir zamanlar.

Böylece ben de, bütün ötedtinyahlar gibi, insandan ötesinin kuruntusuna kapılmıştım bir zamanlar. İnsandan ötesinin mi sahi?

Ah, kardeşlerim, yarattığım bu tanrı, insan eseri, insan çılgınlığıydı, bütün tanrılar gibi!

İnsandı o, hem zavallı bir insan ve Ben kırıntısı: kendi külümden ve ateşimden gelmişti bana bu hayalet, gerçek! öteden gelmemişti bana!

Ne oldu, kardeşlerim? Kendimi altettim, acı çekeni; kendi külümü dağa götürdüm, kendime daha parlak bir yalım türettim. Bakın işte! Derken hayalet kaçtı benden!

Acı çekmek ve işkence olur artık benim için, sayrılıktan yeni kalkmış biri için, böylesi hayaletlere inanmak: acı çekmek olur artık benim için ve alçalış. Böyle derim ötedünyalılara.

Acı çekmek ve yetersizlikti, bütün ötedünyalan yaratan; ve en çok acı çekenin yaşıyabileceği kısa bir mutluluk çılgınlığıydı.

Yorgunluk, bir sıçrayışta en sona erişmek isti-yen, bir ölüm sıçrayışıyla; artık istemek istemiyen bir zavallı, bilgisiz yorgunluk: bütün tanrıları ve ötedünyalan yaratan işte budur.

İnanın bana, kardeşlerim! Gövdeden umut kesen gövdenin kendisiydi, —aldanmış ruhim parmak-lanyle son duvarlara dokunurdu.

İnanın bana, kardeşlerim! Yeryüzünden umut kesen gövdenin kendisiydi, —varlığın kamının kendisine söz söyleyişini dinlerdi.

Ve son duvarlan başıyla — hem yalnız başıyla da değil— geçip «öbür dünyaya» varmak isterdi.

Oysa bu «öbür dünya», insanlardan iyi gizlenmiştir, bu göksel bir hiç olan, insansızlaşnnş, insandışı dünya: ve varlığın kamı insanlara söz söylemez, meğerki insan olarak söyliye.

Gerçek, bütün varlığı tanıtlamak güçtür, güçtür onu konuşturmak. Deyin bana, kardeşlerim, en tuhaf şey en iyi tanıtlanmaz mı?

Evet, bu ben bu benin çelişmesi ve kargaşası, kendi varlığım en dürüst anlatır, —nesnelerin ölçüsü ve değeri olan, bu yaratan, istiyen, değerlendiren ben.

Ve bu en dürüst varlık, ben, —düş kurarken ve abuk sabuk konuşurken ve kırık kanatlanyla çırpınırken bile gövdeden söz eder ve daha gövdeyi ister.

Gittikçe hep daha dürüst konuşmayı öğrenir bu ben. Öğrendikçe de, gövde ve yeryüzü için daha çok söz ve ayncalık bulur.

Yeni bir gurur öğretti bana ben'im, insanlara öğretiyorum buıyı: başını artık göksel nesnelerin kumuna gömmemeyi, yeryüzüne anlam veren, yersel bir baş olarak özgür taşımayı onu!

Yeni bir istem öğretiyorum insanlara: insanın

körükörüne yürüdüğü o yolu istemeyi ve ona iyi demeyi, sayrılar ve ölenler gibi sıvışmamayı ondan!

Gövdeyi ve yeryüzünü horgörenler, gökseli ve kurtarıcı kan damlalarını bulanlar sayrılar ve ölenlerdi: ama o tatlı ve karanlık ağıyı bile gövdeden alıyorlardı!

Yoksulluklarından kaçmak istiyorlardı ve yıldızlar onlara pek uzaktı. Bu yüzden iç çekiyorlardı: «Bir başka varlığa ve mutluluğa sıvışacak göksel yollar olsaydı ah!» —derken buldular hilelerini ve kanlı içkilerini!

Gövdelerinden ve bu yeryüzünden öteye geçtiklerini kurdular, bu iyilik bilmez kişiler. Oysa bu kendinden geçişlerinin çırpınmasını ve sevincini

kime borçluydular? Gövdelerine ve bu yeryüzüne.

Sayrılara karşı yumuşaktır Zerdüşt. Gerçek, onların avunma yollarına ve iyilik bilmezliklerine kızmaz. Tek iyileşsinler ve alteden kişi olsunlar ve kendilerine daha üstün bir gövde yaratsınlar da!

Kuruntularına sevgiyle bakan ve geceyarısı. Tanrısının [mezarı yöresine sokulan iyileşmiş birine de kızmaz Zerdüşt: ama bence onun gözyaşmda bile daha sayrılık ve sayrı bir gövde vardır.

O düş kuranlar ve Tann-delileri arasmda öteden beri nice sayrılar vardır; gören kişilerden ve dürüstlük denen en genç erdemden çıldırasıya nefret ederler.

Onlar hep geriye, karanlık çağlara doğru bakarlar: o zamanlar, doğrusu, başkaydı kuruntu ve inanç; usun çılgınlığı tanncalıktı, ve kuşku günahtı.

Pek iyi bilirim o tanrıca kişileri: kendilerine inanılsın ve kuşku günah olsun isterler. Pek iyi bilirim kendilerinin en çok neye inandıklarım da.

Gerçek, ötedünyalara ve kurtarıcı kan damlalarına değil: onlar da gövdeye inanırlar en çok ve gövdeleri onlarca, mutlak varlıktır.

Ama onlarca sayn bir nesnedir gövde ve derilerinden seve seve sıyrılmak isterler. Ölüm vaizlerini dinlerler bu yüzden, kendileri de öte dünyaları va’ze-derler.

Siz bence, kardeşlerim, sağ gövdenin sesini din-leseniz: daha dürüst ve duru bir sestir o.

Daha dürüst ve duru konuşur yetkin ve dik gövde: ve yeryüzünün anlamından konuşur.—

Böyle buyurdu Zerdüşt.

GÖVDEYİ HORGÖRENLER ÜSTÜNE

Gövdeyi horgörenlere yöneltmek istiyorum sözümü. Ne yeniden öğrensinler, ne yeniden öğretsinler bana, kendi gövdelerine hoşça kal

desinler yalnız, — ve böylece sussunlar.

«Gövdeyim ben, ve can» — böyle der çocuk. Peki neden çocuklar gibi konuşmamalı?

Oysa uyanmış, bilen kişi der: «Baştan aşağı gövdeyim ben, başka hiç bir şey değilim; can da ancak gövdedeki bir şeyin adıdır.»

Gövde büyük bir ustur, tek anlamlı bir çokluk savaş ve barış, sürü ve çoban.

Senin küçük usun dahi gövdenin bir aracıdır, kardeşim, o senin «ruh» dediğin, — büyük usunun küçük bir aracı ve oyuncağıdır.

«Ben» diyorsun ve bu sözden gurur duyuyorsun. Oysa daha büyüktür ondan — senin inanmak istetmediğin— gövden ve gövdenin büyük usu: o «ben» demez, «ben» eyler.

Ne ki duyu duyar, ne ki ruh bilir, kendi başma erek değildir hiç bir zaman. Oysa duyu ve ruh seni, her şeyin ereği olduklarına inandırmak isterler: öylesine kendini beğenmiştir onlar.

Araç ve oyuncaktır duyu ve ruh: arkalarında

Kendi vardır daha. Bu Kendi, duyuların gözleriyle arar, ruhun kulaklarıyla dinler.

Hep dinler Kendi, ve arar: karşılaştırır, boyun eğdirir, yener, yıkar. Egemenlik sürer ve ben’in dahi egemenidir.

Düşüncelerinin ve duygularının gerisinde, kardeşim, zorlu bir hakan, bilinmiyen bir bilge vardır,

— ona Kendi denir. O senin gövdende barınır, o senin gövdendir.

Senin gövdende, değme bilgeliğinden daha çok us vardır. Ve gövden kim bilir neden ille de bu değme bilgeliğini gereksinir.

Kendili, ben’ine ve onun mağrur sıçrayışlarına güler. «Düşüncenin bu sıçrayışlarından ve uçuşlarından bana ne?» der kendi kendine. «Amacım

için dolambaçlı bir yol. Ben yöneten ipiyim ben’in ve kavramlarını fısıldıyanım.»

Kendi, ben'e der: «Ağrı duy!» Derken ben acı çeker ve daha fazla acı çekmemenin yolunu düşünür, — ve düşünmesi yalnız bunun içindir.

Kendi, ben’e der: «Sevinç duy!» Derken ben sevinir ve sık sık sevinmenin yolunu düşünür, —ve düşünmesi yalnız bunun içindir.

Bir çift sözüm var gövdeyi horgörenlere. Horgör-melerini doğuran saygılarıdır. Saygıyı ve horgörme-yi ve değeri ve istemi yaratan nedir?

Yaratıcı Kendi, saygıyı ve horgörmeyi yarattı kendine, sevinci ve acıyı yarattı kendine. Yaratıcı gövde, istemine el olsun diye, kendine ruhu yarattı.

Deliliğinizle ve horgörmenizle dahi, ey gövdeyi horgörenler, Kendi’nize hizmet ediyorsunuz. Size diyorum: Kendi’nizdir ölmek ve hayattan ayrılmak is-tiyen.

En çok yapmak istediği şeyi yapamıyor artık:

— kendinden öte yaratmayı. En çok istediği budur, bütün özlemi budur.

Oysa bunda çok geç kalmıştır: — bu yüzden Ken-di’niz batmak istiyor, ey gövdeyi horgörenler.

Batmak istiyor Kendi’niz; ve siz bu yüzden gövdeyi horgörenler oldunuz. Artık kendinizden öte yaratamıyorsunuz da ondan.

Bu yüzden kızıyorsunuz hayata ve yeryüzüne. Horgörmenizin şaşı bakışında büinçsiz bir kıskançlık var.

Ben sizin yolunuzdan gitmiyorum, ey gövdeyi horgörenler! Siz bence Üstinsana köprli değilsiniz! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

SEVİNÇLER VE TUTKULAR ÜSTÜNE

Kardeşim, senin bir erdemin varsa ve bu erdem senin kendi erdeminse, ona hiç kimseyle ortak değilsin.

Şüphesiz, ona ad vermek , ve onu okşamak istersin; kulağını çekmek ve onunla eğlenmek istersin.

İşte bak! Artık onun adına halkla ortaksın ve sen erdeminle, halktan ve sürüden biri oldun!

Şöyle deseydin keşke: «dilegelmez ve adsızdır o gönlüme acı ve tat veren, kamımın da açlığı olan.»

Ko erdemin, adların senli benli olamıyacağı bir yüksekliğe dursun ve ondan söz açmak gerekirse, kekelemekten utanma.

Şöyle konuş ve kekele: «Bu benim iyimdir, budur sevdiğim, böyle hoşuma gidiyor o, ancak böyle istiyorum iyiyi.

Tanrı yasası olarak istemiyorum onu, insan buyruğu ya da gereği olarak istemiyorum onu: o benim için, yerötesi ülkeler ve cennetler yolunun işareti olmayacaktır.

Yersel bir erdemdir benim sevdiğim: kurnaz

lık azdır onda, hele ortak us daha da azdır.

Ama bu kuş, yuvasını benim yanımda kurdu: bu yüzden onu sever, okşarım, —işte yanımda kuluçkaya yatmış altın yumurtaları tizre.»

Böyle kekelemelisin işte ve erdemini övmelisin.

Tutkuların vardı bir zamanlar ve onlara kötü derdin. Oysa yalnız erdemlerin var şimdi: bunlar senin tutkularından ürediler.

En yüksek ereğini bu tutkuların bağrına sunmuştun: derken senin erdemlerin ve sevinçlerin oldu bunlar.

İster öfkeliler, ister şehvetliler, ister bağnazlar, ister kinciler soyundan ol:

Sonunda bütün tutkuların erdemlerin oldular, bütün şeytanların da meleklerin.

Mahzeninde azgın köpeklerin vardı bir zamanlar: ama bunlar, sonunda kuşlar ve sevimli türkücüler oldular.

Ağılarından kaynattın kendi iksirini sen; ineğini, derdi sağdın. —memesinin tatlı sütünü içiyorsun şimdi.

Ve senden artık kötülük doğmaz, meğerki erdemlerinin çatışmasından doğan kötülük ola.

Kardeşim, talihin varsa, bir tek erdemin olur, fazla olmaz: böyle daha kolay geçersin köprüyü.

Birçok erdemi olmak ayrıcalıktır, ama çetin bir yazgıdır; ve niceler, erdemlerinin savaşı ve savaş alanı olmaktan bıktıkları için çöle gitmişler ve kendi canlarına kıymışlardır.

Kardeşim, savaş ve çarpışma kötü müdür? Ama gereklidir bu kötülük, gereklidir erdemler arasında kıskançlık ve güvensizlik ve karaçalına.

Bak, erdemlerinin her biri nasıl en yüksek yere göz diker: kendi habercisi olsun diye bütün ruhunu ister; öfkede, nefrette ve sevgide bütün gücünü ister.

Her erdem kıskanır öbür erdemleri ve korkunç bir şeydir kıskançlık. Erdemler Hahi kıskançlık yüzünden yok olabilirler.

Kıskançlık yalımıyla sarılan kişi, sonunda, akrep gibi, ağılı İğnesini kendine çevirir.

Ah, kardeşim, erdemin kendine karaçaldığını ve kendini bıçakladığını hiç görmedin mi?

İnsan alteriilmesi gereken bir şeydir: bundan

ötürü seveceksin erdemlerini: —çünkü onlar yüzünden yok olacaksın.—

Böyle buyurdu Zerdüşt.

SOLGUN SUÇLU ÜSTÜNE

Ey yargıçlar ve kurban edenler, hayvan başını eğmeden öldürmek istemiyor (musunuz? Bakın, solgun suçlu başını eğdi: büyük horgörme konuşuyor gözlerinden.

«Benim ben'im altedilmesi gereken bir şeydir: benim ben'im insanın büyük horgörülmesidir bence»: böyle diyor bu gözler.

Kendi kendini yargılaması, onun en yüksek ânıydı: yücelmiş olan, aşağılık durumuna düşmesin yine!

Böyle kendi elinden acı çeken için kurtuluş yoktur, meğerki tez bir ölüm gele.

Sizin öldürmeniz, ey yargıçlar, acıma olmalıdır, öç alma değil. Ve öldürürken, kendiniz hayatı haklı çıkarmıya bakın!

Öldürdüğünüzle barışmanız yetmez. Üzüntünüz, Üstinsan sevginiz olsun: böyle haklı çıkarırsınız sağ kalmanızı!

«Düşman» demelisiniz, «alçak» değil; «sayrı» demelisiniz, «düşük» değil; «deli» demelisiniz, «günahkâr» değil.

Ve sen, ey kızıl yargıç, akimdan geçenleri açığa vursan, şöyle haykırır herkes: «Defolsun şu pislik ve ağılı böcek!»

Oysa düşünce başka, eylem başka, eylemin tasarımı yine başka. Nedensellik çarkı bunlar arasmda dönmez.

Bu solgun adamı solduran tasarımdır. İşlerken eyleminin eriydi, ama eylem bittikten sonra, bu eylemin tasarımına dayanamadı.

Artık kendini hep bir eylemin yapıcısı olarak görüyordu. Delilik derim buna: kuraldışı, onda kural oldu çıktı. *t*

Bir çizgi tavuğu büyüler; onun indirdiği vuruş da, zavallı usunu büyüledi. Eylemden sonraki çılgınlık derim buna.

Dinleyin, ey yargıçlar! Bir başka çılgınlık daha vardır: o da eylemden önceki çılgınlık. Ah, siz hu gönlün derinliklerine yeterince sokulmadınız!

Şöyle buyurur kızıl yargıç: «Bu suçlu neden öldürdü? Çalmak istiyordu da ondan.» Ama ben size derim ki: onun canı kan istiyordu, yağma değil: bıçağın mutluluğuna susamıştı o!

Fakat zavallı usu, bu çılgınlığı kavrıyamadı ve onu kandırdı. «Kan da neymiş!» dedi, «hiç değilse, bir şey çalsan? Ya da öç alsan?»

O da, zavallı usuna uydu: sözleri, üstüne kurşun gibi çökmüştü, —bu yüzden, öldürürken çaldı da. ÇUgınlığından utanmak istemiyordu.

îşte suçu yine kurşun gibi üzerinde, zavallı usu yine öyle uyuşmuş, öyle inmeli, öyle ağır.

Kafasını bir sallıyabilse, yükü düşüverecek üzerinden: fakat bu kafayı kim saUıyabiür ki?

Bu adaun nedir? Kendi aralarında binde bir sessiz duran bir azgın yılanlar yumağı, —bu yüzden ayrı ayn çıkarlar ve dünyada av ararlar.

Şu zavallı gövdeye bakın! Onun çektiklerini ve isteklerini zavallı can kendine göre yorumladı, —öldürme tutkusu ve bıçak mutluluğuna duyulan hırs diye yorumladı.

Şimdi sayn düşeni bastırır şimdi kötü olan kötülük: kendine acı çektirenle acı çektirmek ister. Ama başka çağlar da vardı, başka bir kötü ve iyi de.

Bir zamanlar kötüydü kuşku ve Kendi istemi. O zaman sayrılar zındık ve büyücü oldular: zındık ve büyücü olarak acı çektiler ve acı çektirmek istediler.

Fakat bu sizin kulağınıza girmez ki: iyi kişilerinizi incitirmiş, —bana öyle diyorsunuz. Peki ama bana ne sizin iyi kişilerinizden!

İyi kişilerinizin birçok şeyi beni tiksindiriyor; gerçek, kötülükleri değil. Keşke delilikleri olsaydı da, bu delilik yüzünden yok olabilselerdi, şu solgun suçlu gibi!

Evet, deliliklerine gerçek, ya da bağlılık, ya da doğruluk denseydi keşke: oysa onların erdemi çok

yaşamak, acınacak bir rahatlık içre yaşamak içindir.

Ben ırmak kıyısında bir parmaklığım: tutunabi-len tutunsun bana! Fakat koltuk değneğiniz değilim ben.—

Böyle buyurdu Zerdüşt.

OKUMA VE YAZMA ÜSTÜNE

Bütün yazılmış şeyler içinde yalnız, kanla yazılmış olanı severim. Kanla yaz: göreceksin ki kan, ruhtur.

Yabancı kanı anlamak kolay değildir: aylak okurlardan nefret ederim.

Okuru tanıyan, artık başka bir şey yapmaz okur için. Bir okurlar yüzyılı daha geçsin, —ruhun kendisi de kokuşacaktır.

Herkesin okuma öğrenebilmesi, zamanla yalnız yazmayı değil, düşünmeyi de bozar.

Bir zamanlar ruh, Tanrıydı; derken insanlaştı; şimdiyse, yığınlaşıyor bile.

Kanla ve özdeyişlerle yazan, okunmak değil, ezberlenmek ister.

Dağlarda en kısa yol, doruktan doruğadır: ama uzun bacakların olmalı bunun için, özdeyişler, doruklar olmalı: söz söylenen kişiler de, boylu boslu olmalı.

Hava yeğni ve duru, tehlike yakın, ve ruh bir se vinçli hınzırlıkla dolu: iyi uyar bunlar birbirine.

Çevremde cinler olsun isterim, çünkü yürekliyim

ben.

Hayaletleri kaçırtan yüreklilik, cinler yaratır kendine, — yüreklilik gülmek ister.

Ben artık sizin gibi duymuyorum: bu altımda gördüğüm bulut, bu güldüğüm karaltı ve ağırlık, — bu sizin fırtına bulutunuzdur işte.

Siz yükselmek isteyince, yukarı bakarsınız. Ben se aşağı bakarım, çünkü yükselmişim.

Sizden kim aynı zamanda güler ve yükselmiş olur?

En yüce dağlara çıkan, güler bütün acıklı oyunlara ve acıklı ağırbaşlılığa.

Aldırmaz, alaycı, zorlu, —böyle olalım ister bilgelik: kadındır O, ancak savaşçıyı sever.

Bana diyorsunuz: «Hayata katlanmak güçtür.» Yoksa ne işe yarardı sabahki gururunuz, akşamki verinmeniz?

Hayata katlanmak güçtür: siz de çıtkırıldım olmayın öyle! Hepimiz bulunmaz eşekler ve kancık eşekleriz.

Üzerinde bir damla çiğ var diye titriyen gül tomurcuğuyla ortak nemiz var bizim?

Doğrudur: biz hayatı severiz, ama yaşamıya değil, sevmiye alıştığımız için.

Sevgide her zaman biraz çılgınlık vardır. Ama çılgınlıkta da, her zaman, biraz yöntem vardır.

Bana da, ben ki hayatı severim, öyle geliyor ki, mutluluğu en iyi bilenler, kelebekler ve sabun köpükleri ve insanlar arasında bunlar gibi olanlardır.

Bu yeğni, budala, ince, küçük canlan çırpınır görmek, —Zerdüşt’ü gözyaşlarına ve türkülere salar bu.

Ben ancak hora tepmeyi bilen bir Tannya inanırdım.

Şeytanımı gördüğümde, onu ağır, derin, somurtkan, resmi buldum: ağırlığın ruhuydu o, —her şey onun yüzünden düşer.

Öfkeyle değil, gülmeyle öldürür kişi. Haydi öldürelim ağırlığın ruhunu!

Ben yürümeyi öğrendim: o gün bugün, kendimi koştururum. Ben uçmayı öğrendim: o gün bugün, kımıldamak için itilmem gerekmez.

Yeğniyim artık, uçanm artık, kendi altımda görürüm artık kendimi, bir tann hora teper içimde artık.

Böyle buyurdu Zerdüşt.

DAĞBAŞINDAKİ AĞAÇ ÜSTÜNE

Zerdüşt, bir delikanlının kendisinden kaçındığını görmüştü. Bir akşam, «Alaca İnek» dedikleri kenti çevreliyen tepelerde yalnız gezinirken, işte: bir ağaca yaslanmış oturur ve yorgun bakışlarla vadiyi seyreder buldu o delikanlıyı. Zerdüşt, altında delikanlının oturduğu ağacı kavradı ve şöyle buyurdu:

«Bu ağacı ellerimle sallamak istesem, sallayamam.

Oysa bizim görmediğimiz yel, onu dilediği gibi üzer ve eğer. Bizi en çok, görünmiyen eller eğer ve üzer.»

Bunun üzerine delikanlı, şaşkınlık içinde doğruldu ve dedi: «Zerdüşt’ü işitiyorum, ben de tam onu düşünüyordum şimdi!» Zerdüşt cevap verdi:

«Ne korkuyorsun öyleyse? —İnsan da ağaca benzer.

Ne denli yükseğe ve ışığa çıkmak isterse, o denli yaman kök salar yere, aşağılara, karanlığa, derinliğe, — kötülüğe.»

«Öyle ya, kötülüğe!» diye bağırdı delikanlı. «Sen nasıl oldu da benim gönlümü açığa çıkardın?»

Zerdüşt gülümsedi ve dedi: «Nice gönüller açığa çıkarılmaz hiç bir zaman, meğerki biz onları bulalım önce.»

«Öyle ya, kötülüğe!» diye bağırdı delikanlı bir daha.

«Doğru söyledin, Zerdüşt. Yükseğe çıkmak isteyeli artık kendime güvenim kalmadı, —nasıl buldu bu?

Pek çabuk değişiyorum: bugünüm, dünümü yadsıyor. Merdivenleri çıkarken, basamakları atladığım oluyor sık sık, ve hiç bir basamak bağışlamıyor bunu.

Yukardaykçn, kendimi hep yalnız buluyorum. Kimse benimle konuşmuyor, yalnızlık ayazı titretiyor beni. Ne arıyorum yükseklerde?

Benim horgörmem ve özlemim birlikte büyüyorlar; ne denli yükseğe çıkarsam, o denli horgörüyo-rum yükseleni. Ne anyor yükseklerde?

Nasıl utanıyorum yükselmemden ve sendelememden! Nasıl alay ediyorum çabuk çabuk solumamla! Nasıl nefret ediyorum uçandan! Nasıl yoruldum yükseklerde!»

Delikanlı burda sustu. Zerdüşt, altında durduklan ağaca baktı da, şöyle buyurdu:

«Bu ağaç tek başına duruyor şu dağbaşında; insan ve hayvan üzre yükselmiş.

Ve konuşmak istese, kendisini anhyacak kimse bulunmaz: öylesine yükselmiş.

İşte bekler de bekler, —nedir beklediği? Bulutlar otağına pek yakın barındığı yer: yoksa ilk şimşeği mi bekler?»

Zerdüşt bunu dedikte, delikanlı, elini kolunu hızlı hızlı sallıyarak bağırdı: «Evet Zerdüşt, doğru söylersin. Ben yıkımımı istemiş oldum yükseklери istediğimde, beklediğim şimşek de sensin! Bak, sen aramızda görüneli neyim ben? Seni kıskanmam-dır beni yıkan!» —Böyle dedi delikanlı, acı acı ağladı. Fakat Zerdüşt, kolunu beline doladı ve onu götürdü.

Bir süre yürüdükten sonra Zerdüşt, şöyle demiye başladı:

Yüreğim parçalanıyor. İçinde bulunduğun tehlikeleri, sözlerinden daha iyi anlatıyor bana gözlerin.

Sen daha özgür değilsin, özgürlüğü daha arıyorsun. Pek uykusuz kalmışsın araman yüzünden, pek uyanık.

Açık yükseklikleri özlersin, yıldızlara susamış gönlün. Ama kötü itkilerin de özgürlüğe susamış.

Azgın köpeklerin özgürlük isterler; ruhun, bütün zindan kapılarını açmıya uğraşırken, mahzenlerinde sevinçten havlaşırlar.

Sen benim gözümde, özgürlüğü düşünen bir mahpussun daha: ah, kurnaz, ama aldatıcı ve kötü olur gönül bu türlü mahpuslarda.

Ve özgürleşen ruh dahi kendini arıtmak zorundadır daha. İğinde daha pek çok zindan ve küf vardır: gözünün arınması gerektir daha.

Evet, içinde bulunduğun tehlikeyi büiyorum. Fakat sevgim ve umudum hakkı için yalvarırım sana: sevginden ve umudundan yüz çevirme!

Kendini soylu buluyorsun daha, başkaları dahi seni soylu buluyorlar daha, sana hınç bağlasalar, kötü gözle baksalar da. BU ki herkesin yolunu bir soylu kişi tıkamaktadır.

İyilerin dahi yolunu bir soylu kişi tıkamaktadır: ona iyi dedikleri zaman bile, onu ortadan kaldırmak için öyle derler.

Yeni bir şey yaratmak ister soylu kişi, ve yeni bir erdem. Eskiyi isterler iyiler ve eski saklansın isterler.

Fakat soylu kişinin içinde bulunduğu tehlike, iyi bir kişi olması değü, arsız, alaycı, yıkıcı olmasıdır.

Ah! En yüksek umutlarım yitiren soylu kişiler tamdım. Derken bütün yüksek umutlara karaçaldılar.

Gelgeç hazlar içre arsızca yaşadılar derken, erekleri günün sınırını pek aşmaz oldu.

«Ruh, şehvettir de,» — böyle diyorlardı onlar. Derken kırıldı ruhlarının kanatlan; ve ruhlan şimdi yerde sürünüyor ve kemirdiği her şeyi kirletiyor.

Eskiden kahraman olmayı kurarlardı, şehvet düşkünü oldular şimdi. Kahraman üzgü ve yılgıdır onlarca.

Fakat sevgim ve umudum hakkı için yalvannm sana: içindeki kahramandan yüz çevirme! En yüksek umudunu kutsal tut! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ÖLÜM VAİZLERİ ÜSTÜNE

Ölüm vaizleri vardır: ve yeryüzü, hayattan el çekmeyi öğütlememiz gereken kişüerle doludur.

Gereksizlerle doludur yeryüzü, bu fazlalarla bozulmuştur hayat. «Sonrasız Hayat»la baştan çıkıp çekilsinler bu hayattan!

«San» diyorlar ölüm vaizleri için, ya da «kara». Fakat ben onlan size başka renklerde de göstermek isterim.

işte içlerinde yırtıcı hayvan taşıyan, şehvet ya da kendini yiyip bitirmeden başka seçecek yolu olmı-yan korkunç kişiler. Onların arzulan kendini yiyip bitirmedir.

Daha insan bile olmamışlardır bu korkunç kişiler: hayattan el çekmeyi öğütlesinler de, kendileri göçsünler!

îşte gönlü veremliler: daha doğmadan ölmeye başlarlar ve yorgunluk ve el çekme öğretilerini özlerler.

Ölmiye can atarlar, onların bu isteğini uygun bulmalıyız biz de! Bu ölüleri uyandırmaktan ve bu canlı tabutlan zedelemekten sakınalım!

Karşılarına bir sayn, ya da yaşlı bir adam, ya da bir ceset mi çıktı, —hemen deyiverirler: «Hayat ne boş!»

Oysa kendileridir ve varlığın yalnız bir yüzünü gören gözleridir boş olan.

Koyu bir karadüşüngüye bürünmüş ve ölüm getirecek küçük rastlantılara istekli: böyle beklerler işte, ve dişlerini sıkarlar.

Ya da: şekerlemelerini kapıverirler ve kendi kendileriyle alay ederler böylece: hayatlarının saman çöpüne tutunurlar ve saman çöpüne tutunmalanyla alay ederler.

Onlann bilgeliği şöyle buyurur: «Sağ kalan delidir, biz de o kadar deliyiz işte! Hayatta en büyük delilik de budur!»

«Hayat yalnız acı çekmektir» —böyle der başka-lan ve bu yalan değüdir: siz kendiniz bit-stniye bakın öyleyse! Yalnız acı çekmek olan hayatı bitirmiye bakın öyleyse!

Erdeminizin öğretisi de şu olsun: «Sen kendi canına kıyacaksın! Sen kendinden uzaklaşacaksın!»—

«Şehvet günahtır,» —böyle der ölümü öğütliyen-lerden kimisi, «bir yana çekilelim ve çocuk yapmı-yalım!»

«Doğurmak sıkıntüıdır,» — der başkaları — «daha ne diye doğurmalı? Doğurdukların hep mutsuz olduktan sonra!» Bunlar dahi ölüm vaizleridirler.

«Acımak gerek,» —böyle der üçüncüler de, «Alın neyim varsa! Alın ben neysem! Hayata daha az bağlanırım böylece!»

Acımaları tam olsaydı, komşularım hayattan bık-tınrlardı. Kötü olmak, — onların gerçek iyiliği bu olurdu işte.

Fakat onlar hayattan kurtulmak isterler, zincirleri ve armağanlarıyla başkalarım hayata daha sıkı bağlıyorlarmış, umurunda mı onların! —

Ya sizler, hayatları çetin bir çalışma ve tedirginlik olanlar, hayattan iyice bıkmadınız mı? ölüm va'-zı için tam kıvamında değil misiniz?

Hepiniz ey, çetin çalışmayı ve hızlıyı, yeniyi ve yabancıyı sevenler, —pek katlanamıyorsunuz kendinize; çalışkanlığınız kaçıştır, kendinizi unutma istemidir.

Hayata daha çok inancaydınız, kendinizi âna daha az kaptırırdınız. Ama gücünüz yok beklemek için, — tembellik için dahi!

Her yerde çınlıyor ölüm va’zedenlerin sesleri; ve yeryüzü, kendilerine ölüm va’zedilmesi gereken kişilerle dolu.

Ya da «Sonrasız Hayat» va’zedilmesi gereken: bence hepsi bir, —çabuk göçsünler de! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

SAVAŞ VE SAVAŞÇILAR ÜSTÜNE

Ne en iyi düşmanlarımız esirgesin isteriz bizi, ne de candan yürekten sevdiklerimiz. Öyleyse doğruyu söyliyeyim size!

Savaş kardeşlerim benim! Sizi candan yürekten severim, ben öteden beri sizdenim. Ve sizin en iyi düşmammzım. Öyleyse doğruyu söyleyeyim size!

Yüreklerinizdeki nefreti ve kıskançlığı bilirim. Nefreti ve kıskançlığı tanımıyacak kadar büyük de-ğilsinizdir. Bunlardan utanmıyacak kadar büyük olun bari!

Bilgi ermişleri olmak elinizden gelmiyorsa, hiç değüse bilgi savaşçıları olun. Onlar, bu türlü ermişliğin yoldaşları ve öncüleridirler.

Pek çok asker görüyorum: pek çok savaşçı göre-bilsem keşke! «Üniforma» diyorlar giydiklerine: bari üniformanın gizlediği üni — form olmasa!

Gözü hep düşman ariyan kişüer olmalısınız, — kendi düşmanınızı. Ve kiminiz ilk bakışta nefret eder.

Kendi düşmanınızı aramalısınız, kendi savaşınızı açmalısınız, ve kendi düşünceleriniz uğruna! Düşünceleriniz yenüse bile, dürüstlüğünüz zafer çığlığı atmalıdır bunun için!

Siz barışı, yeni savaşların aracı olarak sevmelisiniz, — ve kısa barışı, uzunundan daha çok sevmelisiniz.

İşi değil, savaşmayı salık veririm size. Barışı değil, zaferi salık veririm size. İşiniz savaş olsun, barışınız zafer olsun!

Kişi, ancak ok ve yayı olduğu zaman susar ve sessiz oturabilir: yoksa gevezelik eder ve çekişir. Barışınız zafer olsun!

Savaşı bile kutsayan iyi davadır mı diyorsunuz? Size derim: her davayı kutsayan iyi savaştır.

Savaş ve yüreklilik, komşu sevgisinden daha büyük şeyler başarmıştır. Umarsızları, acımanız değü, yürekliliğiniz kurtarmıştır şimdiye dek.

«İyi nedir?» diye soruyorsunuz. Gözüpek olmak iyidir. Küçük kızlar desinler: «İyi olmak, hem güzel hem dokunaklı olmaktır.»

Size katı yürekli diyorlar: ama yüreğiniz katkısızdır ve ben sizin içtenliğinizdeki utangaçlığı seviyorum. Siz yükselişinizden utanıyorsunuz, başkalarıysa inişlerinden utanıyorlar.

Çirkin misiniz? Öyleyse, kardeşlerim, yüceye bürünün, çirkinlerin örtüsüne!

Gönlünüz büyüdü mü, kendini beğenir, ve yüceliğinizde kötülük vardır. Sizi bilirim.

Kötülükte, kendini beğenmiş kişiyle güçsüz kişi buluşur. Fakat birbirini yanlış anlarlar. Sizi bilirim.

Sizin ancak nefret edilesi, düşmanlarınız olmalı, horgörülesi değil. Düşmanlarınızdan kıvanç duymalısınız: o zaman düşmanınızın başarısı, sizin dahi başarınız olur.

Karşı koymak, —bu, kölenin soyluluğudur. Sizin soyluluğunuz, sözdinlerlik olmalı. Sizin buyurmanız dahi sözdinlerlik olmalı!

«Yapmalısın», «İstiyonım»dan daha tatlı gelir savaşçının kulağına. Ve sevgili bildiğiniz her şeyi, önce kendinize buyurtmalısınız.

Hayat sevginiz, en yüksek umudunuza beslediğiniz sevgi olsun; en yüksek umudunuz da, en yüksek hayat düşünceniz olsun!

Fakat en yüksek düşüncenizi ben buyurmalıyım size, —o da şudur: insan altedilmesi gereken bir şeydir.

Böyle yaşayın sözdinlerlik ve savaş hayatınızı! Uzun ömür de neymiş! Hangi savaşçı esirgensin ister ki!

Ben esirgemem sizi, ben sizi candan yürekten severim, savaş kardeşlerim benim! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

YENİ PUT ÜSTÜNE

Bazı yerlerde daha uluslar ve sürüler vardır, ama bizde yoktur kardeşlerim: burda devletler vardır.

Devlet imi? O da ne? Peki! Şimdi bana kulak verin, size ulusların ölümünden söz açacağım.

Bütün soğuk canavarların en soğuğuna devlet denir. Soğuk soğuk yalan söyler o; ve ağzından şu yalan sürüne sürüne çıkar: «Ben, devlet, —ulusum ben.»

Yalan! Yaratıcılardı ulusları yaratanlar ve onların üstüne bir inanç ve bir sevgi asanlar: böylece hayata hizmet ettiler.

Yıkıcılardır, nicelere tuzak kuranlar ve buna devlet diyenler: onların üstüne bir kılıç ve yüz arzu asarlar

Nerde daha ulus varsa, orda devlet anlaşılmaz; kem göz ve yasalara, törelere karşı işlenmiş bir günah sayılarak ondan nefret edilir.

Size şu belirtiyi veririm: her ulus kendi iyilik ve kötülük diliyle konuşur: komşu anlamaz bunu.O, dilini, yasaları, töreleri içre yaratmıştır kendine.

Fakat devlet, bütün iyilik ve kötülük dilleriyle yalan söyler; ve ne söylese yalandır, — ve nesi varsa, hepsi çalmadır.

Düzmedir onda her şey; çalınmış dişlerle ısırır bu ısırgan. Barsakları büe düzmedir onun.

İyilik ve kötülük dillerinin karışıklığı: devletin belirtisi olarak bu belirtiyi veririm size. Gerçek, ölüm istemini gösterir bu belirti! Gerçek, ölüm vaizlerini çağırır o!

Gereğinden arta insan doğuyor: gereksizler için yaratılmıştır devlet!

Hele bakın, devlet nasıl ayartıyor bu gereksizleri! Nasıl yutuyor, çiğniyor da çiğniyor onları!

«Yeryüzünde benden büyüğü yoktur: düzenliyen parmağıyım ben Tanrının» —böyle böğürür o canavar. Ve yalmz uzun kulaklılar ve kısa görüşlüler değildir diz çökenler!

Ah, size de fısıldar, ey ulu canlar, karanlık yalanlarım o! Ah, kendilerini harcamayı seven zengin gönülleri bulur çıkarır o!

Evet, sizi de bulur çıkarır o, ey eski tanrıyı yenenler! Siz savaştan yorgun düştünüz, şimdiyse yorgunluğunuz yeni puta yarıyor!

Çevresine kahramanlar ve onurlu kişiler dizmek ister o, yeni put! İyi vicdanların günışığında ısınmayı sever o, —soğuk canavar!

Siz ona taparsanız, her şeyi verir size, bu yeni put: böylece erdemlerinizin parıltısını ve gururlu gözlerinizin bakışım satın alır.

Gereksizleri ayartmada sizi yem olarak kullanır! Evet, cehenneme vergi bir araç uydurulmuştur bur-da, tanrısal şereflerin süslü koşumu içre şmgırdıyan bir ölüm atı!

Evet, niceler için bir ölüm bulunmuştur burda, kendini hayat gibi över: gerçek, yürekten bir yardım bütün ölüm vaizlerine!

Devlet derim ona, herkesin ağı içtiği yere, iyilerin ve kötülerin: devlet, herkesin kendini yitirdiği yer, iyilerin ve kötülerin: devlet, herkesin ağır ağır kendi canına kıymasına «hayat» denen yer.

Şu gereksizlere bakın hele! Türeticilerin eserlerini ve bilgelerin hâzinelerini çalarlar: kültür derler hazırlıklarına, —ve her şey sayrılık ve sıkıntı gelir onlara!

Şu gereksizlere bakın hele! Hep sayrıdır onlar; safralarım kusarlar ve buna gazete derler. Birbirlerini yutarlar ve kendilerini dahi sindiremezler.

Şu gereksizlere bakın hele! Servet edinirler ve bununla züğürtleşirler. Güç isterler, en çok da güç kaldıracım, bol parayı isterler, — bu yetersiz kişiler!

Tırmanışlarına bakın şu çevik maymunların! Birbirinin sırtma binerek tırmanırlar, böylece çamura ve uçuruma yuvarlanırlar.

Hepsi de tah'ta ulaşmak ister: bu onların çılgınlığıdır, — tahtın üstünde sanki mutluluk otururmuş gibi! Çokluk çamur oturur tahtın üstünde, — taht da çokluk çamurun üstünde oturur.

Bana hepsi çılgın görünür bunların, ve tırmanan maymun ve azgın görünür. Burnuma kötü kokar putları, o soğuk canavar: hepsi de kötü kokar burnuma, bu putperestlerin!

Kardeşlerim, bunların ağızlarının ve iştahlarının dumanında boğulmak mı istiyorsunuz? Pencereleri kırıp dışarı fırlasanız.

Kötü kokunun yanından çekilin! Gereksizlerin putperestliğinden uzak durun!

Kötü kokunun yolundan çekilin! Bu insan kurbanlarının buğusundan uzak durun!

Yeryüzü ulu canlar için açık duruyor daha. Nice yereler —çevresinde durgun denizlerin kokusu yüzen, — yalnızlar ve yalnız çiftler için boş duruyor daha.

Ulu canlar için özgür bir hayat açık duruyor daha. Gerçek, malı az olanın köleliği az olur: ne mutlu küçük yoksulluğa!

Orda, devletin bittiği yerde, orda başlar gereksiz olmıyan insan: orda başlar gerekli kişilerin türküsü, o eşsiz, o benzersiz ezgi.

Oraya, devletin bittiği yere, —oraya bak, kardeşim! Görmüyor musun gökkuşağını ve köprülerini Üstinsanın? —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

PAZAR YERİNDEKÎ SİNEKLER ÜSTÜNE

Yalnızlığına kaç, dostum! Seni büyük adamların gürültüsünden sersemlemiş, küçüklerin iğneleriyle de delik deşik olmuş görüyorum.

Seninle nasıl susulacağım pek iyi büir orman ve kaya. O sevdiğin ağaca benze yine sen, o geniş dallıya: sessiz ve dinlercesine sarkar o, denizin üstüne.

Yalnızlığın bittiği yerde, pazar yeri başlar; pazar yerinin başladığı yerdeyse, büyük oyuncuların gürültüsü ve ağılı sineklerin vızıltısı başlar.

Dünyada en iyi şeyler dahi, göstereni olmazsa, değersizdirler: bu göstericilere büyük adam der halk.

Halk pek anlamaz büyükten, yani: yaratıcılıktan. Ama büyük'şeylerin bütün göstericilerinden ve oyuncularından hoşlanır.

Yeni değerler yaratanların çevresinde döner dünya: — görünmeden döner. Oysa oyuncuların çevresinde döner halk ve şan: «dünyanın gidişi» böyledir.

Ruh vardır oyuncuda, ama ruhun vicdanı pek yoktur. O hep, en çok inandırdığı şeye inanır, —kendine inandırdığı!

Yarın buna inanır, öbürgün başkasına. Keskin gözleri vardır halk gibi, ve değişken huylan.

Devirmek, —onca tanıtlamaktır bu. Çıldırtmak, — onca kandırmaktır bu. Ve onca kan, bütün kanıtların en iyisidir.

Ancak duyarlı kulaklara sızan gerçeğe, yalan ve hiç der o. Gerçek, dünyada büyük gürültü koparan tanrılara inanır o ancak!

Gösterişli soytarılarla doludur pazar yeri, —ve halk övünür büyük adamlanyla! Bunlar onca, ânın efendileridirler.

Fakat ân onu sıkıştınr, o da seni sıkıştırır. Ve senden Evet ya da Hayır ister. Yazık, «...yana olma» ile «...karşı olma» araşma mı koymak istiyorsun iskemleni?

Bu dediği dedik, bu sıkıcı kişileri kıskanma, ey gerçek tutkunu! Dediği dedik kişinin koluna hiç bir zaman asılmamıştır gerçek.

Bu apansız kişiler yüzünden, güvenliğine dön: kişiyi ancak pazar yerinde bastırır. Evet mi? Hayır mı?

Ağır duyuşludur bütün derin kaynaklar: derinliklerine düşenin ne olduğunu anlamak için uzun süre beklemeleri gerekir.

Pazar yerinden ve şandan uzakta yer alır büyük olan her şey: hep pazar yerinden ve şandan uzakta barmmıştır yeni değerler yaratanlar.

Yalnızlığına kaç, dostum: görüyorum kİ her yerini ağılı sinekler sokmuş. Sert ve sağlam bir havanın estiği yere kaç!

Yalnızlığına kaç! Sen küçük ve acınacak kişüere pek yakın yaşadın. Onların göze görünmez öçlerinden kaç! Onlar sana karşı öçten başka bir şey değildirler.

Artık el kaldırma onlara! Sayısızdır onlar, hem senin yazgın sinek kovmak değildir ki.

Sayısızdır küçük ve acınacak kişiler; nice mağrur yapıların yıkımı olmuştur yağmur damlaları ve yabanıl otlar.

Sen taş değilsin, ama sayısız damlalar seni şimdiden oymuşlar. Sayısız damlalardan yarılıp parçalanacaksın daha.

Görüyorum ki ağılı sinekler bitirmiş seni; görüyorum ki kan akıyor deşilmiş bin bir yerinden; ve gururun kızmak dahi istemiyor.

Senden kan isterler tam bir suçsuzluk içre; kansız canları kana susamıştır, —ve sokarlar bundan ötürü, tam bir suçsuzluk içre.

Ama sen, ey derin kişi, küçük yaraların acısını dahi pek derin duyarsın; ve daha iyileşmeden, aynı ağılı kurt elinin üstünde yürümektedir.

Bu pis boğazlan öldürecek kadar gururlusun sen. Ama sakın, onların bütün ağılı haksızlıklarına katlanmak senin alınyazın olmasın!

Onlar senin çevrende övgüleriyle dahi vızıldarlar: yılışkanlıktır onların övgüsü. Onlar senin derine ve kanına yakın olmak isterler.

Sana Tanrı ya da şeytanmışsın gibi yaltaklanırlar; senin önünde, sanki Tann ya da şeytan karşısındaymış gibi sızlanırlar. Neye yarar ki! Yaltaklananlar ve sızlananlardır onlar, o kadar.

Ve sık sık sevimli görünürler sana. Fakat bu öteden beri korkakların kurnazlığıdır. Evet, korkaklar kurnaz olurlar!

Seni dar gönülleriyle çok düşünürler, —hep kuşkulanırlar senden! Çok düşünülen her şey, kuşkuyla düşünülür.

Seni erdemlerin yüzünden cezalandırırlar. Yürekten bağışladıkları ancak, yanlışlarındır.

Sen yumuşak ve doğru olduğun için, dersin: «Suçsuzdur onlar küçük varlıkları içre.» Fakat onların dar gönülleri düşünür: «Suçludur bütün büyük varlıklar.»

Sen onlara yumuşak davranırken dahi, kendilerini horgördüğünü sanırlar; ve senin iyiliğim gizli kötülüklerle öderler.

Senin sessiz gururun onların beğenisine hep aykırıdır; bir kez olsun hafiflik etmek alçak gönüllülüğünü gösterirsen, sevinirler.

Biz, bir kişide bulduğumuz şeyi, onda alevlendiririz de. Onun için sakın küçüklerden!

Senin önünde kendilerini küçük bulurlar ve alçaklıkları sana karşı bir görünmez öç içre parıl parıl yanar.

Görmedin mi, sen yanlarına varınca sık sık nasıl sustuklarını, ve güçlerinin, sönen bir ateşin dumanı gibi, onlardan nasıl ayrıldığını?

Evet, dostum, komşularının tedirgin vicdanısın sen; çünkü onlar senin dengin değildirler. Bunun için senden nefret ederler ve kanını emmiye can atarlar.

Senin komşuların hep ağılı sinekler olacaktır; sende büyült olan, — işte bu, onları daha bir ağılı, daha bir sineksi kılacaktır.

Yalnızlığına kaç, dostum, —ve oraya, sert ve sağlam bir havanın estiği yere. Senin yazgın sinek kovmak değildir.

Böyle buyurdu Zerdüşt.

NAMUS ÜSTÜNE

Ormanı severim. Kentlerde yaşamak kötüdür: oralarda azgın çoktur.

Katilin eline düşmek, azgın kadının düşüne girmekten yeğ değil midir?

Hele şu adamlara bakın: gözlerinden okunuyor, — dünyada kadınla yatmaktan daha iyi bir şey bildikleri yok.

Çamur var gönüllerinin tâ dibinde; ne yazık! ruh da varsa çamurlarında!

Keşke yetkin olsaydınız, —hayvan olarak hiç değilse! Fakat hayvanlara vergidir suçsuzluk.

Size içgüdülerinizi öldürmeyi mi salık vereyim? Size içgüdülerinizde suçsuzluğu salık veririm.

Size namusu mu salık vereyim? Namus, kimine göre erdemdir; nice kimselere göre de, ayıptır.

Şunlar kendilerini tutarlar, doğru: fakat yaptıkları her şeyden, şehvet denen kancık it kıskanç kıskanç sırıtır.

Erdemlerinin doruklarına ve soğuk ruhlarının derinliklerine değin izler onları bu hayvan, kendi tedirginliğiyle.

Kendisinden bir parça et esirgenince, bir parça ruh dilenmeyi nasıl da bilir bu şehvet iti!

Siz acıklı oyunları ve yürek parçalıyan bütün şeyleri mi seversiniz? Ama. sizin şehvet itinize benim güvenim yok.

Pek kıyıcı gözleriniz var, acı çekenlere şehvetle bakarsınız. Şehvetiniz kılık değiştirip acıma demedi mi adına?

Şu benzetmeceyi de veririm size: şeytanını kovmak isterken, domuza kendisi girenler az değildir.

Namusu güç bulanları, namustan caydırmalı; cehenneme götüren yol olmasın diye, — çamura ve gönül azgınlığına.

Kirli şeyler mi sözünü ettiğim? Bence bundan beteri de vardır.

Gerçek sularına, kirli olduğu zaman değil, sığ olduğu zaman girmek istemez gören kişi.

Doğrusu, bazı kişiler tepeden tırnağa namusturlar: bunlar yufka yüreklidirler, sizden daha sevimli ve daha çok gülerler.

Onlar namusa dahi gülerler de, sorarlar: «Namus nedir?

Namus delilik değil midir? Fakat delilik bize geldi, biz ona gitmedik.

Bu konuğa biz barınak ve gönül verdik: şimdi

bizimle oturuyor, —kalsın istediği kadar!»

Böyle buyurdu Zerdüşt.

DOST ÜSTÜNE

«Biri hep fazladır çevremde» —böyle düşünür yalnız kişi! «Hep bir kere bir, — iki olur çıkar sonunda!»

«Ben» ve «Beni» hep pek ateşli görüşürler: dost olmasa, nasıl katlamlırdı?

Yalnız için dost, hep üçüncü kişidir: üçüncü, iki kişi arasındaki konuşmanın derinlere dalmasını önleyen bir tapadır.

Ah, bütün yalnızlar için pek çok derinlikler vardır. Bundandır, dosta ve dostun yüksekliklerine özlem çekmeleri.

Başkalarına inancımız, kendimizde neye inanmak istediğimizi açığa vurur. Dost özlemimiz bizi ele verir.

Ve sık sık sevgimizle sadece kıskançlığı aşmak isteriz: ve sık sık saldırırız ve bize saldınlabileceğini gizlemek için, düşman ediniriz.

«Düşmanım ol hiç değilse!» —böyle der, dostluk dilemeyi gözü Kesmiyen gerçek saygı.

Dost edinmek istiyen, dostu uğruna savaşmıya gönüllü olmalı: savaşmak için de, düşman ola

bilmeli.

Kişi dostundaki düşmana dahi saygı göstermeli. Dostuna, ondan yana geçmeden, yaklaşabilir misin?

Kişi dostunda en iyi düşmanını bulmalı. Dostuna karşı koyduğunda, ona yüreğinle en yakın olmalısın.

Dostunun önünde çıplak durmak İmi istersin? Kendini olduğun gibi göstermen, dostunun şerefine midir? Ama bu yüzden, şeytan görsün yüzünü, der sana dostun!

Kendisini hiç gizlemiyen, kişiyi deli eder: öylesine çekinmeniz gerekir çıplaklıktan! Evet, tanrı olsaydınız, o zaman utanabilirdiniz giysinizden:

Dostun için ne denli süslensen azdır; çünkü sen onun için, bir ok ve bir özlem olmalısın Üstinsana.

Dostunu uyurken gördün mü hiç, —nasıl göründüğünü anlamak için? Dostunun yüzü nasıldır sahi? Kaba ve pürüzlü bir aynada kendi yüzündür o senin.

Dostunu uyurken gördün mü hiç? Dostunu öyle görünce irkilmedin mi? Ah dostum, insan altedil-mesi gereken bir şeydir.

Sezmekte ve susmakta usta olmalı dost: görmek istememelisin her şeyi. Dostunun uyanıkken ne yaptığım sana düşün açıklamalı.

Ko acıman sezme olsun: dostun acınmak istiyor mu, önce onu bilmen için. Onun sende sevdiği belki keskin göz ve sonrasızlık bakışıdır.

Ko dostuna duyduğun acıma sert bir kabuk altında saklansın; sen bu kabuk üzerinde bir diş kırmalısın. Böyle incelir ve tatlanır o.

Duru hava ve yalnızlık ve ekmek ve ilâç mısın dostuna sen? Nice kimseler kendi zincirlerini çözemezler de, dostlarının kurtarıcısı olurlar.

Köle misin? Öyleyse dost olamazsın. Zorba mısın? Öyleyse dostun olamaz.

Pek uzun bir süre köleyle zorba gizlenmiştir kadında. Bu yüzden kadın, daha dostluğa yeterli değildir: o yalnız sevgiyi bilir.

Kadının sevgisinde, sevmediği her şeye karşı haksizlik ve körlük vardır. Kadının bilinçli sevgisinde bile, ışığın yanı sıra, hep baskın ve şimşek ve gece vardır daha.

Kadın daha dostluğa yeterli değüdir: kadınlar

daha kedi ve kuşturlar. Ya da, olsa olsa, inek.

Kadın daha dostluğa yeterli değildir. Ama deyin bana, ey erkekler, hanginiz dostluğa yeterlisiniz?

Ah sizin yoksulluğunuz, ey erkekler, hele sizin gönül oburluğunuz! Sizin dostunuza verdiğiniz kadarını, ben düşmanıma dahi veririm, hem bununla züğürtleşmem.

Arkadaşlık var: ko dostluk olsun!

Böyle buyurdu Zerdüşt.

BİNBİR EREK ÜSTÜNE

Zerdüşt nice ülkeler, nice uluslar gördü: nice

uluslara göre iyi ile kötü nedir, anladı böylece. Zerdüşt, iyi ile kötüden daha büyük bir güce rastlamadı yeryüzünde.

Hiç bir ulus, önce değerlendirmeden, yaşayamaz; fakat ayakta durmak isterse, komşusu gibi değerlendirmemesi gerekir.

Bir ulusun iyi saydığı pek çok şeyi, başka bir ulus, utanç ve düşüklük sayıyordu: böyle gördüm ben. Burda kötü denen pek çök şeyin, erguvanı şereflerle süslendiğini gördüm başka yerde.

Komşu komşuyu anlamıyordu hiç: komşusunun delilik ve kötülüğüne şaşıyordu hep.

Her ulusun üstünde bir iyiler levhası asılıdır. Bakın, onların yengiler levhasıdır bu; bakın, onlardaki güç isteminin sesidir bu.

Övülesidir, güç saydıkları şey; pek gerekli ve güç olana iyi derlef; en büyük sıkıntıdan kurtaranı, eşsiz ve en güç olanı, kutsal diye överler.

Onları egemen kılan ve yengi kazandıran ve parıldatan, komşularını ürküten ve kıskandıran, —en yüce ve en başta gelen şey sayılır, her şeyin ölçüsü ve anlamı sayılır.

Gerçek, kardeşim, bir ulusun neyi gereksindiğini, toprağını, göğünü ve komşusunu bilirsen, o zaman anlarsın yengilerinin yasasım ve neden bu merdivenle umuduna tırmandığın].

«Başta gelmelisin hep, başkalarını geçmelisin: kimseyi sevmemeli kıskanç gönlün, meğerki dost ola!» —bu, Yunanlının içini titretirdi: o böyle yürürdü büyüklük yolunda.

«Doğruyu söylemek, ok ve yayda usta olmak»

— bu, sevimli ve güç gelirdi bana adımı veren ulusa,

— bana sevimli ve güç gelen adı.

«Atayı ve anayı saymak, onların isteğini bütün gönlünle yerine getirmek» —bu yengi levhasını astı üstüne başka bir ulus, bununla güçlü ve ölümsüz oldu.

«İçten bağlanmak, bu bağlılık uğruna, kötü ve tehlikeli şeylerde dahi, şeref ve kandan olmayı göze almak» —bunu başka bir ulus kendine öğreterek kendini altetti, ve kendim böyle altederken, büyük umutlara gebe kaldı.

Gerçek, inganlar her türlü iyi ve kötülerini kendi kendilerine vermişlerdir. Gerçek, bunları almadılar, bunları bulmadılar, bunlar gökten bir ses gibi inmedi onlara.

İnsan kendini korumak için değer biçti nesnelere, — nesnelerin anlamını o yarattı, insanca anlamı! Bundan ötürü «insan» der kendine, yani: değerlendiren.

Değerlendirmek, yaratmaktır: işitin, ey yaratıcılar! Değerlendirmenin kendisi, bütün değerlendirilmiş nesnelerin hâzinesi ve cevheridir.

Ancak değerlendirmeyle var olur değer: değerlendirme olmasaydı, varlık, içi boş bir kabuğa dönerdi. İşitin, ey yaratıcılar!

Değerlerde değişme, —bu, yaratıcılarda değişmedir. Yaratıcı olması gereken, yıkar hep.

Önce uluslardı yaratıcılar, ancak son zamanlarda bireyler yaratıcı oldular; gerçek, bireyin kendisi en son yaratmadır daha.

Eskiden uluslar üstlerine iyinin levhasını asarlardı. Sözgeçirmek isteyen sevgiyle sözdinlemek isteyen sevgi, birlikte yarattılar bu türlü levhaları.

Sürüdeki sevinçten eskidir «Ben»deki sevinç: ve iyi vicdan sürüyle bir tutuldukça, ancak kötü vicdan «Ben» der.

Gerçek, kendi çıkarını çokluğun çıkarında gören kurnaz, sessiz Ben, — sürünün kaynağı değil, yıkımıdır.

Sevenlerdi hep, yaratıcılardı iyi ile kötüyü yaratanlar. Bütün erdemlerin adlarında sevgi ateşi yanardı, ve öfke ateşi.

Zerdüşt nice ülkeler, nice uluslar gördü: sevenlerin yaratmalarından daha güçlü bir şeye rastlamadı yeryüzünde, —«iyi» ile «kötü» denir bunlara.

Gerçek, canavarın biridir bu övme ve yerme gücü. Deyin bana, kim altedecek onu, ey kardeşler? Bu hayvanın bin boynuna kim vuracak boyunduruğu?

Bin erek vardı şimdiye dek, bin ulus vardı da ondan. Ancak bin boyuna vurulacak boyunduruk yok daha, bir erek eksik. İnsanlığın ereği yok daha.

Ama deyin bana, kardeşlerim, insanlığın daha ereği yoksa, yok değil midir daha, —insanlığın ken dişi de? —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

KOMŞU SEVGİSİ ÜSTÜNE

Komşunuzun çevresine yığılır, onun için güzel şeyler bulursunuz. Oysa ben size derim: sizin komşu sevginiz, kendinizi kötü sevmenizdir.

Kendinizden, komşunuza kaçarsınız ve bundan erdem yapmak istersiniz: ama ben bu «özgeciliğinizin» içyüzünü bilirim.

«Sen», «Ben»den eskidir, «Sen» kutsanmıştır, ama «Ben» daha kutsanmaımıştır: bu yüzden kişi, komşusuna sokulur.

Size, komşu sevgisini mi salık vereyim? Komşudan kaçmayı ve en uzaktakileri sevmeyi salık veririm size!

Komşu sevgisinden üstündür en uzak ve gelecekteki kişilere duyulan sevgi; insan sevgisinden üstündür bence, nesnelere ve hayaletlere duyulan sevgi.

Şu önün sıra koşan hayalet, kardeşim, senden güzeldir; neden etini kemiğini ona vermezsin? Ama sen korkaksın, komşuna kaçarsın.

Kendinize katlanamazsınız, kendinizi yeterince sevmezsiniz: şimdi komşunuzu sevgiye ayartmak ve onun yanlışıyle kendinizi süslemek istersiniz.

Keşke hiç bir yakınınıza ve yakınınızın komşusuna katlanmaz olaydınız, dostunuzu ve dostunuzun taşkın yüreğini kendi kendinizden yaratırdınız o zaman.

Kendiniz için iyi şeyler söylemek istediniz mi, tanık çağırırsınız; ve onu, sizin için iyi şeyler düşünmeye ayarttınız mı, siz dahi kendiniz için iyi şeyler düşünürsünüz.

Yalan söyliyen, bildiğine aykırı konuşan değildir yalnız, bilmediğine aykırı konuşan daha çok yalan söyler. Ve kendinizden böyle konuşursunuz görüşmelerinizde, ve komşunuzu kendinizle aldatırsınız.

Şöyle der deli: «İnsanlarla düşüp kalkmak kişiliği bozan, hele kişilik yoksa.»

Kimi, komşusuna kendisini aradığı için gider, kimi de, kendisini yitirmek istediğinden. Kendinizi kötü sevmeniz, yalnızlığı size zindan eder.

En uzaktakilerdir, yakınlarınıza sevginizi ödeyen, ve beşiniz bir araya gelince, altıncmın ölmesi gerekir.

Ben sizin bayramlarınızı da sevmem: pek çok oyuncu gördüm orda, seyirciler dahi sık sık oyuncular gibi davranıyorlardı.

Ben komşuyu değil, dostu öğretiyorum size. Ko yeryüzünün bayramı olsun size dost, ve Üstinsanın önceden duyulması.

Ben size dostu ve dostun taşkın yüreğini öğretiyorum. Ama kişi, taşkın yüreklerce sevilmeyi istiyorsa, sünger olmayı öğrenmelidir.

Kendisinde dünyanın yetkin durduğu, iyinin kabı olan dostu öğretiyorum size, —her zaman bağışlayabileceği yetkin bir dünyası olan, yaratıcı dostu.

Ve dünya nasıl onun için açılıp serildiyse, halka halka yine toplanır onun için, iyinin kötüden gelişmesi gibi, amacın rastlantıdan gelişmesi gibi.

Ko gelecek ve en uzak, bugününün nedeni olsun, sen dostunda nedenin olarak seveceksin Üstinsanı.

Kardeşlerim, ben size komşu sevgisini salık vermem, — en uzağı sevmeyi salık veririm size! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

YARATICININ YOLU ÜSTÜNE

Yalnızlığa çekilmek mi istersin, kardeşim? Kendine varan yolu aramak ımı istersin? Biraz dur da beni dinle.

«Anyan, kolay yiter. Her türlü yalnızlık suçtur» — böyle der sürü. Ve sen sürüdendin uzun bir süre.

Sürünün sesi daha sende çınlıyacak. Ve sen desen: «Artık sizinle ortak vicdanım yok benim», yakınma ve ağrı olacak bu.

Bakın, aynı vicdan doğurdu bu ağrıyı; o vicdanın son parıltısı daha senin derdinde yanmaktadır.

Derdinin yolunu, yani kendine varan yolu yürümek mi istersin? öyleyse hakkını ve bu işi becerecek gücünü göster bana!

Sen yeni bfr güç ve yeni bir hak mısın? Bir ilk devinme misin? Bir kendi kendine döner tekerlek misin? Yıldızlan kendi çevrende dönmeye

zorlayabilir misin?

Yazık, yüksekliğe tutkunluk öyle çok ki! Gözü doymaz kişilerin çırpınmaları öyle çok ki! Tutkun ve gözü doymaz bir kişi olmadığım^ göster bana!

Yazık, körükten fazla bir iş görmeyen büyük düşünceler öyle çok ki: körüklerler ve daha da boşaltırlar.

Özgür mü diyorsun kendine? Egemen düşünceni işitmek isterim ben senin, boyunduruktan kurtulduğunu değü.

Sen boyunduruktan kurtulmaya yetkili bir kişi misin ki? Nice kimseler, uşaklıklarım atarken, son değerlerini de atmış oldular.

N e 'd e n özgür? Zerdüşt’e ne bundan! Gözlerin apaçık söylemeli bana: n e ’y e özgür?

Kendi kötün ile kendi iyini kendine sağlayabilir misin, kendi istemini bir yasa olarak kendi üstüne asabilir misin? Kendi kendinin yargıcı olabilir misin, ve kendi yasanın öç alıcısı?

Korkunçtur, kendi yasanın yargıcı ve öç alicisiyle yalnız kalmak. Yıldız işte böyle fırlatılır ıssız uzaya, yalnızlığın buzlu soluğuna.

Bugün kalabalığın acısını çekersin daha, ey tek kişi: bugün yürekliliğin tam daha, ve umutların.

Ama bir gün yalnızlık yoracak seni, bir gün eğilecek gururun ve yürekliliğin yılacak. Bir gün haykıracaksın: «Yalnızım ben!»

Bir gün artık görmeyeceksin yüksekliğim, alçaklığını ise pek yakından göreceksin; kendi yüceliğin bir hayalet gibi korkutacak seni. Bir gün haykıracaksın: «Her şey düzme!»

Yalnızı öldürmek istiyen duygular vardır; başaramazlarsa, kendileri ölürler sonra! Ama sen buna yeterli imisin, —katil olmıya?

Kardeşim, «horgörme» sözcüğünü tanıdın mı? Peki doğruluğunun, seni horgörenlere karşı doğru olmanın ağrısını?

Nice kimseleri senin için başka türlü düşünmiye zorlarsın; bunu yamna koymazlar senin. Onlara yaklaştın, ama geçip gittin: hiç bağışlamazlar bunu.

Onların üstüne ve ötesine geçersin: ama sen yükseldikçe, kıskançlığın gözü daha küçük görür seni. Fakat uçandan nefret edilir en çok.

«Bana karşı nasıl doğru olabUirsiniz!» —demelisin sen,— «ben kendi payıma sizin haksızlığınızı seçtim.»

Onlar haksızlık ve çamur atarlar yalmza: ama böyledir diye, kardeşim, yıldız olmak istersen, daha az ışık saçmamalısın onlara!

Ve iyilerle doğrulara karşı- tetikte ol! Onlar, kendi erdemini yaratanları çarmıha germiye can atarlar, — onlar, yalnızlardan nefret ederler.

Kutsal yalınlığa karşı dahi tetikte ol! Yalın olmayan her şey kutsuzdur onca; ateşle oynamaya da bayılır, —kazığın ateşine. '

Kendi sevginin baskınlarına karşı dahi tetikte ol! Hor önüne gelene elini uzatmıya pek hazırdır yai-mz kişi. .....

Elini değil, yalnız pençeni uzatmalısın nice kimselere; hani pençenin tırnaklan da olursa, yok mu...

Ama karşına çıkabilecek en çetin düşman, kendin olmalısın hep; sen mağaralarda ve ormanlarda kendine pusu kurarsın.

Ey yalmz kişi, sen kendine varan yolda yürürsün! Ve kendinden ve yedi şeytanından geçer yolun senin!

Yadsıyıcı olmalısın kendine karşı, ve büyücü ve falcı vc deli ve kuşkucu ve uğursuz ve alçak.

Kendi yalımınla yakmıya hazır olmalısın kendini; önce kül olmadan nasıl yeni olabilirsin İd!

Ey yalmz kişi, sen yaratıcının yolunda yürürsün: sen bir tanrı yaratacaksın o yedi şeytanından!

Ey yalnız ki$i, sen sevenin yolunda yürürsün: kendini seversin sen, bu yüzden kendim horgörürsün, ancak sevenlerin horgördüğü gibi tıpkı.

Yaratmak ister seven kişi, horgörür de ondan!

Sevdiğini horgörmek zorunda kalmamış kişi ne bilir ki sevmeyi!

Sevginle git yalnızlığına, kardeşim, yaratmanla git; doğruluk ancak daha sonra topallar ardın sıra senin.

Benim gözyaşlanmla git yalnızlığına, kardeşim. Kendinden öte yaratmak isteyeni severim ben, ve böylece yok olanı.

Böyle buyurdu Zerdüşt.

YAŞLI VE GENÇ KADINLAR ÜSTÜNE

Neden öyle ürkek ürkek gidersin alacakaranlıkta, Zerdüşt? Üstlüğünün altında özenle sakladığın nedir öyle?

Sana armağan edilmiş bir hazine midir? Yoksa yeni doğmuş bir çocuğun mu? Yoksa sen de hırsızlar yolunu mu tutarsın, ey kötülerin dostu? —

Gerçek, kardeşim! dedi Zerdüşt, bu bana armağan edilmiş bir hazinedir: bir küçük gerçektir taşıdığım.

Ama bir küçük çocuk gibi yaramazdır, ağzını kapamasam, cıyak cıyak bağırır.

Bugün yolda yapyalmz yürürken, güneşin battığı sıra, karşıma bir yaşlı kadın çıktı da, şöyle dedi gönlüme:

«Biz kadınlara dahi çok şeyler söyledi Zerdüşt, ania kadınlar üstüne hiç bir şey söylemedi bize.»

- Een de ona cevap Verdim: «Kadınlar üstüne ancak

Een de ona cevap Verdim: «Kadınlar üstüne ancak erkeklerle konuşulur.»

«Bana da kadınlardan söz et,» dedi, «diyeceklerini helmen unutacak kadar yaşlandım.»

Ben de yaşlı kadıncağızı kırmadım, şöyle dedim ona:

Kadında her şey bilmecedir, ve kadındaki her şeyin bir tek çözüm yolu vardır, —buna gebelik denir.

Erkek, kadın için araçtır: amaç hep çocuktur. Peki kadın, erkek için nedir?

İki şey ister gerçek erkek: tehlike ve oyun. Bu yüzden, en tehlikeli oyuncak olarak ister kadını.

Erkek savaş için eğitilmeli, kadınsa savaşçıyı dinlendirmek için: gerisi deliliktir.

Pek tatlı yemişler, —bunları sevmez savaşçı. Kadım sever bu yüzden, —en tatlı kadın dahi acıdır.

Kadın, erkekten daha iyi anlar çocukları, ama erkek kadından daha çocuktur.

Gerçek erkeğin içinde ’bif çocuk gizlidir: oynamak ister. Haydi kadınlar, bulun erkekteki çocuğu!

Ko oyuncak olsun kadın, —daha gelmemiş bir dünyanın erdemleriyle ışıldıyan, el değmemiş ve güzel bir değerli taş gibi tıpkı.

Ko sevginizde bir yıldızın ışını parlasın! Ve desin umudunuz: «Üstinsanı doğursam ben!»

Ko yiğitlik olsun sevginizde! Sevginizle yürüme-lisiniz size korku salarım üstüne!

Ko sevginizde olsun şerefiniz! Yoksa başka türlü pek anlamaz kadın şereften. Ama sizin şerefiniz şu olsun: hep sevildiğinizden daha çok

sevmek, hiç mi hiç, ikinci olmamak.

Ko erkek, seven kadından korksun: sevince her şeyi gözden çıkarır kadın, ve başka ne varsa hepsini değersiz sayar.

Ko erkek, nefret eden kadından korksun: çünkü erkek, gönlünün tâ derinliğinde, kötüdür ancak; oysa kadın, bayağıdır.

Kadın kimden nefret eder en çok? —Demir şöyle demiş, mıknatısa: «En çok; senden nefret ederim, çünkü sen çekersin, ama kendine doğru sürükliye-mezsin.»

Erkeğin mutluluğu: «İstiyorum.» Kadının mutluluğu: «İstiyor.» '

«Bakın, artık hiç bir şeyi eksik değil dünyamn!» — böyle düşünür tam bir sevgiyle sözdinleyen her kadın.

Sözdinlemeli kadın, ve yüreğine bir derinlik bulmalı. Yüzeydir kadının gönlü, sığ sular üzerinde oynak, fırtınalı bir zar.

Erkeğin gönlü, oysa, derindir, ırmağı yeraltı ma ğaralarında gürülder: kadın ondaki gücü sezer, ama kavrayamaz. —

Derken cevap verdi bana yaşlı kadın: «Nice güzel şeyler söyledi Zerdüşt, hele genç olanlar için.

Ne tuhaf! Zerdüşt kadınlan pek tanımaz, ama onlar için dediklerinde haklı! Bunun böyle olması, kadınlarda olmaz diye bir şey yoktur da ondan mı yoksa?

Sen de, teşekkür yerine, bari şu küçük gerçeği kabul et! Ben bunu verecek yaştayım!

İyice sar da ağzım kapa: yoksa cıyak cıyak bağırır bu küçük gerçek.»

«Ver küçük gerçeğim, kadın!» dedim. Ve şöyle buyurdu yaşlı kadın:

«Kadınlara mı gidiyorsun? Kırbacını unutma!» —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ENGEREK SOKMASI ÜSTÜNE

Bir gün Zerdüşt, hava sıcak olduğu için kollan yüzünde, uyuyakalmıştı bir incir ağacının altında. Derken bir engerek geldi ve boynundan soktu, öyle ki Zerdüşt ağndan bağırdı. Kolunu yüzünden çekince, yılanı gördü; ve yılan tamdı gözlerini Zerdüşt’ün, beceriksizce kıvrılıp kaçmıya yeltendi. «Olmaz» dedi Zerdüşt, «daha teşekkürümü almadın ki! Beni vaktinde uyandırmış oldun, yolum daha uzun.» «Yolun kısa» dedi engerek üzgün üzgün, «benim ağım öldürücüdür.» Zerdüşt gülümsedi, «Ejderin, yılan ağısından öldüğü nerde görülmüş?» dedi, «Geri al şu ağım! Sen bunu bana armağan edecek kadar zengin değüsm» Ö~za'maiı~yiiah yine" sarildl'Zerdüşt’ün boynuna, yarasım yaladı.

Zerdüşt bir gün bunu öğrencilerine anlatınca, onlar sordular: «Peki bu öykünden almacak ahlâk dersi nedir, ey Zerdüşt?» Zerdüşt de şöyle cevap verdi:

Ahlâk yıkıcısı, derler bana iyilerle doğrular: benim öyküm ahlâka aykırıdır.

Ama, düşmanınız olursa, kötülüğüne iyilikle kar-ştfık vermeyin: onu utandırır da ondan. Yalnız, size iyilik ettiğini gösterin ona.

Ve utandırmaktansa, kızın! Ve size sövüldüğün-de, sizin övmiye kalkışmanız hoşuma gitmez. Biraz da siz sövün!

Ve size büyük bir haksızlık edilecek olursa, siz de buna beş küçük haksızlık ekleyin. Korkunçtur haksızlığa yalnız katlananı seyretmek.

" Bımü biliyor muydunuz? Bölüşülen haksızlık, yarım haktır. Ve buna katlanabilen, kendisi yüklenmeli haksızlığı!

Küçük bir öç, hiç öç almamaktan daha insanca-dır. Ve ceza, saldırgan için aynı zamanda bir hak ve şeref olmazsa, cezanız eksik olsun!

Kendini haksız çıkarmak, hak istemekten daha soyluca bir iştir, hele kişi haklıysa. Yalmz, kişi bunu yapacak kadar zengin olmalı.

Sizin soğuk doğruluğunuzu istemem; yargıçlarınızın gözünden cellât ve cellâtm soğuk kılıcı bakar hep.

Söyleyin, gören gözlü sevgi olan doğruluğu nerde bulmalı?

Öyleyse, yalnız bütün cezaya değil, bütün suça da katlanan sevgiyi yaratın bana!

Öyleyse, yargıçtan başka herkesi temize çıkaran doğruluğu yaratın bana!

Şunu da işitmek ister misiniz? Tepeden tırnağa doğru olmak isteyen için, yalan bile insanseverlik olur.

Fakat nasıl tepeden tırnağa doğru olabilirim ki!

Nasıl herkesin hakkını verebilirim ki! Şu bana yetsin: herkese kendi hakkımı veririm.

En son, kardeşlerim, yalnıza haksızlık etmekten sakının. Yalmz, nasıl unutur! Acısını nasıl çıkarır!

Bir derin kuyuya benzer yalnız. Taş atmak kolaydır* içine: ama bu taş dibe inecek olursa, deyin bana, kim çıkarabilir?

Yalnızı incitmekten sakının! Ama incitecek olursanız, eh, artık öldürün de!

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ÇOCUK VE EVLİLİK ÜSTÜNE

Yalnız sana bir sorum var, kardeşim: derinliğini anlamak için, sonda gibi salıyorum bu soruyu gönlüne.

Gençsin, ve çocuk ve evlilik istersin. Ama sana sorarım: sen çocuk istemiye yeterli bir kişi misin?

Sen yenen misin, kendine boyun eğdiren misin, duygularına buynık veren misin, erdemlerin üstüne egemen misin? Böyle sorarım sana.

Yoksa isteğinde dile gelen hayvan mı, gereksinme mi? Yoksa yalnızlık mı? Yoksa tedirginliğin mi?

İsterim ki zaferin ve özgürlüğün çocuk özlesin. Zaferine ve kurtuluşuna canlı anıtlar dikesin.

Kendinden öte kurmalısın sen. Alma kendin kurulmalısın önce, gövde ve can dimdik.

Yalnız ileri doğru değil, yukarı doğru da üretmelisin kendini! Bu işte evlilik bahçesi yardımcın olsun senin!

Bir üstün gövde yaratmalısın sen, bir ilk devinme, bir kendiliğinden döner tekerlek, —bir yaratıcı yaratmalısın sen.

Evlilik diye ben, yaratıcılarından üstün olanı yaratma istemine derim iki kişinin. Böyle bir istemi istiyenlerin birbirine duyduğu saygıya derim evlilik

Senin evliliğinin anlamı ve gerçeği bu olsun. Fakat şu gereksizlerin evlilik dediğine, şu fazlaların,

— ah, buna ne ad vereyim?

Ah, o gönül yoksulluğu çiftteki! Ah, o gönül pisliği çiftteki! Ah, o açması rahat düşkünlüğü çiftteki!

Evlilik derler bunlara; ve nikâhlarının cennette kıyıldjğını söylerler.

Eh, eksik olsun bu cenneti fazlalann! Evet, eksik olsunlar, —göksel ağlara takılmış şu hayvanlar!

Birleştirmediği kimseleri topallıya topallıya kut-sanuya gelen o Tanrı dahi benden uzak olsun!

Gülmeyin böylesi evliliklere! Ana babasına ağla-mıya neden bulamıyacak çocuk var mı?

Şu adam değerli göründü bana, ve yeryüzünün anlamı için olgun: ama karışım görünce, yeryüzü bana bir deliler eviymiş gibi geldi.

Evet, bir ermişle bir kaz çiftleşirken, yeryüzü çırpınmalar içre sarsılsın isterdim.

Şu adam bir kahraman gibi, gerçeği aramıya çıktı, sonunda eline küçük, süslü bir yalan geçti: evliliğim, diyor buna.

Şu adam, ilişkilerinde çekingen davranır, güç beğenirdi. Ama birdenbire demeğini temelli bozdu: evliliğim, diyor buna.

Şu adam, melek erdemleri olan bir hizmetçi arıyordu. Ama birdenbire bir kadının hizmetçisi oluverdi, şimdi de melek olması kaldı.

Sakıngan buldum bütün alıcıları, hepsinin de kurnaz gözleri var. Ama en kurnazlan bile, karılarım torba içinde alıyorlar.

Bir sürü kısa delilikler, —siz buna sevgi diyorsunuz. Ve evliliğiniz bu bir sürü kısa deliliklere, uzun bir budalalıkla son veriyor.

Sizin kadına sevginiz ve kadının erkeğe sevgisi

— ah. keşke acr çeken ve gizlenen tanrılar^ acıma olsaydı bu! Ama çok kez iki hayvan birbirini buluyor.

Fakat sizin en iyi sevginiz dahi, kendinden geç-iniş bir benzetme ve ağrılı bir ateştir. Sana daha yüksek yollan aydınlatacak bir meşaledir o.

Kendinizden öte seveceksiniz bir gün! Onun için önce sevmeyi öğrenin. Sevginizin acı kadehini işte bu yüzden içmek zorunda kaldınız.

En iyi sevginin kadehinde dahi acılık vardır, Üst-insana özlemi böyle uyanr sevgi, böyle uyarır sende susuzluğu, ey yaratıcı!

Yaratıcı susuzluğu, ok ve özlem Üstinsana: de bana, kardeşim, senin evlilik istemin bu mudur?

Kutsal derim böyle bir isteme, böyle bir evliliğe.-

Böyle buyurdu Zerdüşt.

GÖNÜLLÜ ÖLÜM ÜSTÜNE

Çoklan pek geç ölürler, kimi de pek erken ölür. Şu öğreti yabancı geliyor daha: «Vaktinde öl!»

Vaktinde öl: bunu öğretir Zerdüşt.

Elbette, hiç bir zaman vaktinde yaşamıyan, nasıl vaktinde ölsün? Keşke hiç doğmasaydı! —Bunu salık veririm gereksiz kişilere!

Ama gereksiz kişiler bile ölümlerini önemsiyorlar daha, en boş ceviz bile daha kırılmak isttyof.lsta

Herkes ölmeyi önemli sayıyor: ama ölüm daha bayram değil. İnsanlar, en güzel bayramlann nasıl kutsanacağını öğrenmediler daha.

Tamamhyan ölümü göstereceğim size, yaşıyanlar için mahmuz ve adak olacak ölümü.

Kendi ölümünü ölür tamamlıyan kişi, —kazanmışçasına, umanlar ve adıyanlarla çevrili.

Böyle öğrenmeli ölmeyi; ve böyle ölen birinin, yaşıyanlann adaklannı kutsamadığı hiç bir bayram olmamalı!

Böyle ölmek en iyisidir; İkincisi de: savaşta ölmek ve büyük bir cam harcamak.

Fakat aynı iğrençlikte gelir savaşana ve kazanana, sizin o sırıtan ölümünüz, o hırsız gibi sokulan, — yine de efendi gibi gelen.

Benim ölümümü överim size, gönüllü ölümü, bana ben istediğim için gelen.

Peki onu ne zaman istiyeceğim? —Kimirf ereği ve mirasçısı varsa, bu erek ve mirasçı uğruna vaktinde ölmek ister.

Ve ereğine ve mirasçısına saygısından, solmuş çelenkler asmaz artık hayat tapınağına.

Gerçek, ip bükenlere benzemek istemem ben: onlar iplerini uzatırken hep geri geri giderler.

Kimileri, gerçeklerine ve zaferlerine göre fazla kocarlar, dişsiz bir ağızm her gerçeğe hakkı yoktur artık.

Ve her kim ün kazanmak isterse, sırasında bırakmalı şerefi, —vaktinde ayrılma denen o güç sanata çalışmalı.

En tatlı geldiğin zaman, kendini yedirmeyi kesmeli: uzun süre sevilmek istiyenler bunu bilirler.

Ekşi elmalar vardır, şüphesiz; güzün son gününe dek beklemek bunların alınyazısıdır: aynı zamanda olgunlaşır, sararır, buruşurlar.

Kiminde yürek kocar ilkin, kimindeyse ruh. Kimi de gençliğinde kocamıştır: ama geç gençleşen uzun süre genç kalır.

Hayat, kimi kişilerin yüzüne gülmez: bunların

yüreğini bir ağılı kurt kemirir. Öyleyse bunlar ölümlerini daha başarılı kılmıya baksınlar.

Kimileri hiç tatlanmaz, yazdan çürürler. Onları dallarında tutan, ödleklikleridir.

Pek fazla kişi yaşıyor, pek fazla kalıyor dalında. Hani bir fırtına gelse de, bütün bu çürümüşlüğü, bu kurt-yenikliğini silkse ağaçtan!

Keşke tez ölüm vaizleri gelse! Bunlar bence hayat ağaçlarının uygun fırtınaları ve silkicileri olurlar. Ama yalmz yavaş ölümü ve «y e r s e 1» olan her şeye katlanmayı öğütlediklerini duyuyorum.

Ah, yersel olana katlanmayı mı öğütlüyorsunuz?

Bu yersel olanın kendisidir size pek fazla katlanan, ey ağzı bozuklar!

Gerçek, ölüm vaizlerinin saydığı o Yahudi erken öldü pek: erken ölmesi de nicelerin yıkımı oldu.

Oysa ancak gözyaşını tanımıştı o, ve iyilerin ve doğruların nefretiyle birlikte, Yahudilerin karadü-şüngüsünü tanımıştı o, Yahudi İsa: ölüm özlemine tutuldu derken.

Kalsaydı çölde, iyilerle doğrulardan uzakta! O zaman, belki, öğrenirdi yaşamayı, yeryüzünü sevmeyi, — gülmeyi de!

İnanın, kardeşlerim! O pek erken öldü, benim yaşıma gelseydi, öğretisini kendi yalanlardı! Yalan-lıyacak kadar soyluydu o!

Ama daha olgunlaşmamıştı. Ham olur gencin sevgisi, ham olur insana ve yeryüzüne duyduğu nefret dâhi. Gönlü ve ruhunun kanatlan bağlı ve ağırdır daha.

Fakat olgun adamda, gençten daha fazla çocukluk, daha az karadüşüngü vardır: daha iyi anlar o hayatı ve ölümü.

Ölmiye özgür ve ölümde özgür; Evet'e artık vakit kalmadığında, bir kutlu Hayır-diyen: böyle anlar o hayatı ve ölümü.

Ölümünüz, insana ve yeryüzüne karşı işlenmiş bir günah olmasın, dostlarım: budur gönlünüzün balından dilediğim.

Ölümünüzde, ruhunuz ve erdeminiz, yerin çevresindeki akşam kızıllığı gibi parıldamalı daha: yoksa ölümünüz, kötü bir ölüm demektir.

Böyle ölmek isterim ben, siz dostlarım, yeryüzünü benim hatırım için daha çok sevesiniz diye; toprak olmak isterim yine, beni doğuranda dinleneyim diye.

Gerçek, bir ereği vardı Zerdüşt'ün; topunu attı: şimdi siz olun, dostlarım, ereğimin mirasçılan; size atıyorum altın topu.

Altın topu attığınızı görmek isterim, dostlarım, en çok! Bundandır yeryüzünde biraz daha oyalanmanı, — bağışlayın!

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ARMAĞAN EDEN ERDEM ÜSTÜNE 1

Zerdüşt, gönülden bağlandığı, adı «Alaca İnek» olan kentten ayrıldığında, onu, kendilerine Zerdüşt'ün öğrencileri diyen birçok kimseler izlediler, ona eşlik ettiler. Böylece bir dörtyol ağzına geldiler: derken

Zerdüşt onlara, artık yalnız yürümek istediğini söyledi; çünkü yalnız yürümeyi severdi. Fakat ayrılırken, öğrencileri ona bir asâ armağan ettiler, altın kabzasında, güneşin çevresine bir yılan sarılıydı. Zerdüşt asaya sevindi ve ona dayandı; derken şöyle buyurdu öğrencilerine:

Söyleyin bana: nasıl oldu da altın en yüksek değere ulaştı? Az bulunur ve yararsızdır ve parıldar ve tatlı bir parlaklığı vardır da ondan; hep kendisini armağan eder.

Ancak en yüksek erdemin simgesi olarak erişti altm en yüksek değere. Altın gibi parıldar armağan edenin bakışları. Altm parlaklığı, ayla güneş arasında barış kurar.

Az bulunur en yüksek erdem ve yararsızdır, parıldar ve tatlı bir parlaklığı vardır: armağan eden erdem en yüksek erdemdir.

Gerçek, anlıyorum sizi, öğrencilerim: siz de, benim gibi, armağan eden erdem için çırpınıyorsunuz. Sizin kediler ve kurtlarla ortak neniz olabilir ki?

Kendiniz kurban ve armağan olmıya susamışsınız: bundandır bütün zenginlikleri gönlünüzde top-lamıya susamanız.

Doymak bilmeden çırpınır gönlünüz hazineler ve mücevherler için, çünkü erdeminiz armağan etmek isteğine doymuyor.

Bütün nesneleri kendinize ve içinize dolmıya zorluyorsunuz, sevginizin armağanları olarak yeniden aksınlar diye çeşmenizden.

Gerçek, böyle armağan eden sevgi, bütün değerlerin hırsızı olmalıdır: ama ben sağlam ve kutlu derim böylesi bencilliğe.—

Bir başka bencillik daha vardır, züğürt mü züğürt ve aç, hep çalmak istiyen, —sayrıların bencilliği, sayrı bencillik.

O, her parlıyan şeye hırsızın bakışlarıyla bakar; yiyeceği bol olanı, açların tutkusuyla süzer; hep armağan edenlerin masalarına sokulur.

Bu tutkuda sayrılık dile gelir, ve görünmez yozlaşma; bir sayrı gövdeden söz eder bu bencilliğin hırsız tutkusu.

Söyleyin bana, kardeşlerim, bizce kötü ve en kötü nedir? Yozlaşma değil mi? —Ve armağan eden gönlün olmadığı yerde hep yozlaşmadan kuşkulanırız.

Yükselen bir yoldur bizimki, türden üsttüre doğru. Fakat «Her şey benim için» diyen duygu ürperme verir bize.

Yükseğe uçar bizim duygumuz: gövdemizin bir simgesi olur böylece, bir yükseliş simgesi. Bu türlü yükselişlerin simgeleri, erdemlerin adlarıdırlar.

Böyle geçer gövde tarihten, oluşarak savaşarak. Ya ruh, —nesidir gövdenin? Savaşlarının ve zaferlerinin habercisi, yoldaşı ve yankısı.

Simgelerdir, iyi ile kötünün bütün adlan. Onlar açık söylemezler, ancak çıtlatırlar. Delidir onlardan bilgi istiyen!

Ruhunuzun simgelerle konuşmak istediği her saati kollayın, kardeşlerim: ordadır erdeminizin kaynağı.

Yükselir o zaman gövdeniz ve dirilir; sevinciyle kendinden geçirir ruhu; o da böylece, yaratan ve değerlendiren ve seven ve her şeyin yardımcısı olur.

Yüreğiniz ırmak gibi dolup taşarcasma aktığında, —dolaydakiler için bolluk ve tehlike: ordadır erdeminizin kaynağı.

Övgünün ve yerginin üstüne yükseldiğinizde, ve isteminiz, seven birinin istemi gibi, bütün nesnelere buyurmak istediğinde: ordadır erdeminizin kaynağı.

Hoş şeyleri ve yumuşak döşeği horgördüğünüz-de, döşeğinizi yumşak yüreklilerden yeterince uzağa serdiğinizde: ordadır erdeminizin kaynağı.

Bir tek istemle istediğinizde; ve bu, bütün gereksinmeleri giderene «zorunluluk» dediğinizde: ordadır erdeminizin kaynağı.

Gerçek, yeni bir iyi ve kötüdür o! Gerçek, yeni bir derin çağıltı, yeni bir kaynağın sesi!

Gücüdür bu yeni erdem; bir egemen düşüncedir o, ve çevresinde bir uyanık can: bir altın güneş, ve çevresinde bilgi yılanı.

2

Burda biraz durdu Zerdüşt, öğrencilerine sevgiyle baktı. Ve şöyle sürdürdü konuşmasını: —sesi değişmişti.

Yeryüzüne bağlı kaim, kardeşlerim, erdeminizin gücüyle! Armağan eden sevginiz ve bilginiz yeryüzünün anlamına hiamet etsin! Bunu diler, yalvarırım size.

Yersel şeylerden kaçırtıp da, sonrasız duvarlara çarptırmayın kanatlarını! Ah, öteden beri hep öyle çok erdem kaçmıştır ki!

Siz de, benim gibi, kaçmış erdemi geri döndürün yeryüzüne, — evet, gövdeye ve hayata: yeryüzüne kendi anlamım versin diye, —insanca bir anlam versin diye!

Ruh da erdem gibi yüzlerce kez kaçmış ve yanlışlara saplanmıştır şimdiye dek. Ah, bütün bu delilikler, bu yanlışlar gövdenizde barınır daha: gövde ve istem olmuştur orda.

Ruh da erdem gibi yüzlerce kez denemiş ve yorulmuştur şimdiye dek. Evet, denemeydi insan. Ah, bizde pek çok bilgisizlik ve yanılgı gövdeleşmiştir!

Binlerce yılın yalnız usu değil, çılgınlığı da kopar bizim içimizde. Tehlikelidir mirasçı olmak.

Adım adım Raslantı deviyle çarpışıyoruz daha; bütün insanlığa şimdiye dek anlamsızlık, anlam-yok-luğu buyruk yürütmüştür.

Ruhunuz ve erdeminiz yeryüzünün anlamına hizmet etsin, kardeşlerim: ve her şeyin değeri sizce belirlensin yeniden! Bundan ötürü savaşçı olmalısınız siz! Bundan ötürü yaratıcı olmalısınız siz!

Gövde, bilerek arıtır kendini; bilgiyle deniyerek kendini yükseltir; gören kişide bütün içgüdüler kutsallaşırlar; yükselen kişide can sevinçli olur.

Hekim, kendine yardım et sen: böylece sayrılarına da yardım etmiş olursun. Onun en iyi yardımı, kendi kendini iyi edeni kendi gözüyle görebilmesi olsun.

Binlerce yol var daha ayak basılmadık, hayatın binlerce sağlıkları ve gizli adaları. İnsan ve insanın dünyası tükenmemiştir, açığa çıkarılmamıştır daha.

Uyanın da dinleyin, ey yalnızlar. Yeller esiyor gelecekten gizli kanat-vuruşlanyla, duyarlı kulaklara iyi haberler açıklanıyor.

Siz ey bugünün yalnızları, ey çekilenler, siz ilerde bir ulus olacaksınız: sizden, kendini seçmiş kişilerden bir ulus doğacak: —bu ulustan da, Üstinsan.

Gerçek, bir iyileşme yeri olacak yeryüzü daha! Şimdiden bir yeni koku var çevresinde, kurtuluş getiren, — ve bir yeni umut!

3

Zerdüşt bu sözleri söyledikte, daha son sözünü söylememiş biri gibi durdu, asâsmı uzun bir süre tarttı elinde kuşkuyla. Sonunda şöyle buyurdu: — sesi değişmişti.

Artık yalmz gidiyorum, öğrencilerim! Siz de gidin, yalnız gidin! Öyle istiyorum ben.

Gerçek, size salık veririm: benden ayrılın da Zerdüşt’e karşı koyun! Daha iyisi: ondan utanın! Belki o sizi aldatmıştır.

Bilgi eri düşmanlarını sevebilmekle kalmamalı, dostlarından da nefret edebilmeli.

Kişi salt bir öğrenci olarak kalırsa, öğretmenine borcunu iyi ödememiş sayılır. Ve siz sanki neden benim çelengimi yolmıyasınız?

Beni sayıyorsunuz; ya saygınız bir gün çökerse? Sakın bir heykelin altmda kalmıyasınız!

Zerdüşt'e inandığınızı mı söylüyorsunuz? Fakat ne önemi var Zerdüşt'ün! Bana inanan kişilersiniz: fakat ne önemi var bütün inanan kişilerin!

Daha kendinizi aramamıştınız: beni buldunuz

derken. Bütün inananlar böyledirler; bütün inançların önemi bu yüzden bu kadar azdır.

Artık beni yitirmenizi ve kendinizi bulmanızı istiyorum; ancak hepiniz beni yadsıdığınız zaman döneceğim size.

Gerçek, o zaman başka bir gözle anyacağım yitik kişilerimi, kardeşlerim; o zaman başka bir sevgiyle seveceğim sizi.

Ve dostlarım olacaksımz bir daha, ve bir tek umudun çocukları: o zaman, büyük öğleyi sizinle kutlamak için, üçüncü bir kez olacağım aranızda.

Şudur büyük öğle: insan, hayvanla Üstinsan arasındaki yolunun ortasındadır ve akşam yolunu en büyük umudu olarak kutlamaktadır: çünkü bu, yeni bir sabah yoludur.

O zaman kutsar kendini batan kişi, karşıya ve öteye geçen olduğu için; ve bilgisinin güneşi tam tepesinde durur,

«Öldü bütün tanrılar; Üstinsa-nın yaşamasını istiyoruz artık.» — O büyük öğlede son arzumuz bu ola!

Böyle buyurdu Zerdüşt.

BÖYLE BUYURDU ZERDÜŞT İKİNCİ BÖLÜM

“-Ancak hepiniz beni yadsıdığınız zaman döneceğim size.

Gerçek, o zaman başka bir gözle arayacağım yitik kişilerimi, kardeşlerim; o zaman başka bir sevgiyle seveceğim sizi. -»

ZERDÜŞT: "ARMAĞAN EDEN ERDEM ÜSTÜNE”

AYNA TUTAN ÇOCUK

Zerdüşt bundan sonra yine dağlara ve mağarasının yalnızlığına döndü, insanlardan uzağa çekildi: tohumunu saçmış bir ekinci¯ gibi bekliyordu. Ama gönlü sabırsızlıkla ve sevdiklerinin özlemiyle doluydu: çünkü onlara verecek daha çok şeyi vardı. Doğrusu, şundan zoru yoktur: açık eli, sevgiden dolayı kapatmak ve armağan etmiye utanmak.

Aylan, yıllan böyle geçti yalnızın; ama bilgeliği arttı ve dolgunluğuyla ona ağn verir oldu.

Fakat bir sabah, tan kızıllığından önce uyandı ve döşeğinde uzun uzun düşündü ve sonunda gönlüne şöyle dedi:

Neden düşümde sıçradım da, uyandım? Ayna tutan bir çocuk gelmedi mİ bana?

«Ey Zerdüşt» —diyordu çocuk bana— «aynada kendine bak!»

Fakat aynaya bakınca, bir çığlık kopardım da yüreğim allak bullak oldu: gördüğüm kendim değildi çünkü, bir şeytanın surat buruşturması ve alaycı gülüşüydü.

Gerçek, pek iyi anlıyorum düşün anlamım ve uyartısını: öğret i'm tehlikede, yabanıl otlar

buğdaylık taslıyorlar!

Düşmanlarım güçlenmişler ve öğretimin görüşünü bozmuşlar, öyle ki sevdiklerim, kendilerine verdiğim armağanlardan utanır olmuşlar.

Yitirmişim dosttanım; yitiklerimi anyacağım saat gelmiş! —

Zerdüşt bu sözlerle yerinden fırladı, ama hava almıya uğraşan ürkmüş biri gibi değil, ruhim esinlediği bir göreğen, bir türkücü gibi. Kartalıyla yılanı şaşkınlık içinde bakıyorlardı ona: çünkü yüzünden, tan kızıllığı gibi, yaklaşan bir mutluluk yansıyordu.

Hayvanlarım, bana ne oldu? —diyordu Zerdüşt. Ben değişmedim mi? Mutluluk bana bir kasırga gibi gelmedi mi?

Delidir benim mutluluğum ve delice şeyler şöy-liyecektîrT dalıa pe!T~genç, ona karşı sabırlı olun!

Yaraladı beni mutluluğum: bütün“acı çekenler bana hekimlik etsinler!

İnebilirim dostlarıma yine, düşmanlanma da! Zerdüşt yine konuşabilir ve armağan edebilir ve sevdiklerine sevgisini gösterebilir!

Irmak ırmak taşar benim sabırsız sevgim aşağ-lara, doğan güne ve batan güne. Suskun dağlardan ve ağrı fırtınalanndan boşanır vadilere gönlüm.

Özlem çektim de uzaklara baktım pek uzun bir süre. Yalnızlık içinde kaldım pek uzun bir silre: böylece susma^'ünüfttunv

^Sğız kesildim tepeden tırnağa, ve bir derenin yüce kayalardan çağlayışı: aşağlara, vadilere salacağım sözlerimi.

Varsın sevgi ırmağım sapa yerlere dalsın! Irmak olur da denizin yolunu bulmaz olur mu ergeç!

Evet, bir göl var içimde benim, yalnız ve kendi kendine yeten; alma sevgi ırmağım onu da sürükler aşağlara, — denize!

Yeni yollarda yürüyorum ben, bana yeni bir söz geliyor; bıktım, bütün yaratıcüar gibi, eski dillerden. Ruhum, aşınmış tabanlar üzre yürümek istemiyor artık.

Her türlü konuşma pek yavaş geliyor bana: — senin arabana atlıyorum, ey fırtına! Seni dahi kırbaç lamak istiyorum hınzırlığımla!

Bir bağırtı, bir sevinç çığlığı gibi geçmek istiyo ram geniş denizler üzerinden, dostlarımın kaldığı Mutlu Adalan buluncıya dek: —

Onların arasındaki düşmanlarımı da! Söz söyli-yetrileceğim herkesi şimdi ne kadar seviyorumi Düşmanlarım bile mutluluğumun içinde.

Ve en azgın atıma binmek istediğimde, mızrağım-dır en çok işime yanyan: ayağımın her zaman hazır uşağıdır o: —

Düşmanlanma saldığım mızrak! Düşmanlarım sağ olsunlar, mızrağımı sonunda salabileceğim onlara!

Pek büyüktü bulutumun gerilimi: şimşeklerin

kahkahaları arasında dolu sağanaklan yağdırmak istiyorum derinliklere.

Yaman kabaracak göğsüm, yaman üfliyecek fırtınasını dağlar üzerinden: böylece rahatlıyacak.

Gerçek, fırtına gibi geliyor benim mutluluğum ve özgürlüğüm! Ama düşmanlarım, başlarının üstünde iblis kükrüyor sanacaklar.

Evet, siz dahi dostlarım, benim yaban bilgeliğim den ürküntü duyacaksınız; belki de, düşmanlarımla birlikte kaçacaksınız.

Ah, sizi çobanların kavalıyla geri çekmeyi bilsem! Ah, dişi aslanım, bilgeliğim, usul kükremeyi bir öğrense! Biz onunla daha şimdiden pek çok şey öğrendik.

Benim yaban bilgeliğim ıssız dağlarda gebe kaldı; sert taşlar üzerinde doğurdu yavrusunu, en küçüğünü.

Deli deli dolaşır şimdi acımaz çölde, yumşak çimeni arar da arar, —benim eski, benim yaban bilgeliğim!

Yüreklerinizin yumşak çimeni üstüne, dostlarım! — sevginizin üstüne yatırmak ister o en çok sevdiğini!—

Böyle buyurdu Zerdüşt.

MUTLU ADALARDA Ağaçlardan incirler düşmede, onlar iyi ve tatlı-

dırlar; düşerken, kırmızı kabukları çatlar. Kuzey yeliyim ben olgun incirler için.

Size düşmede, incirler gibi, bu öğretiler, dostlarım: eımin onların özünü ve tatlı etini. Ortalık güz, gök duru, vakit üHnrii

Bakın, ne dolgunluk var çevremizde! Bu bolluğun ortasından uzak denizlere bakmak ne güzel!

Eskiden Tanrı denirdi uzak denizlere bakarken; oysa ben, üstinsan demeyi öğrettim size.

Tanrı bir sanıdır: ama ben sizin sanınız, yaratıcı isteminizden öte geçsin istemem.

Siz bir tanrı y a r a t a bilir misiniz? —Öyleyse bana hiç bir tanrının sözünü etmeyin! Oysa Üstinsanı pek güzel yaratabilirsiniz.

Belki siz kendiniz değil, kardeşlerim! Fakat siz Üstinsanın babalarım ve atalarını yaratabilirsiniz kendinizden: en büyük yaratmanız da bu olsun! —

Tanrı bir sanıdır: ama ben isterim ki sizin sanınız, düşünülebilenle sınırlı olsun.

Siz bir tanrı düşüne bilir misiniz? —Ama bu sizce, gerçek istemi anlamına gelsin: her şey insanca düşünülebilene, insanca görülene, insanca duyulana değişebilsin diye. Sonuna dek düşünmelisiniz kendi duygularınızla.

Ve dünya dediğiniz şeyi siz kendiniz yaratmalısınız: sizin usunuz, görüşünüz, isteminiz, sevginiz olmalıdır o! Evet, sizin mutluluğunuz uğruna, ey gören kişiler!

Bu umut olmadan, hayata nasıl katlanırdınız, ey gören kişiler? Siz ne kavranmaz içre doğabüirdiniz, nc de usalmaz içre.

Fakat ben yüreğimi size iyice açayım, dostlarım: tanrılar olsaydı, tanrı olmaımıya ben nasıl katlanırdım! Demek ki tanrılar yoktur.

Evet, bu sonucu kendim çektim çıkardım; şimdi de o beni çekiyor.—

Tanrı bir samdır: ama bu sanının bütün ağrısını kim can vermeden emebilir? Yaratıcının elinden inancı alınmalı mıdır, kartalın elinden kartal-yüksek-liklerine uçuşları alınmalı mı?

Tanrı bir düşüncedir, —her doğruyu eğer, her duranı döndürür. Nasü? Zaman geçip gidecek de, her kalımsız şey yalan mı olacak?

' Bunu düşünmek kişiye sersemlik ve baş dönmesi, midesine dahi bulantı verir: gerçek, baş dönme sayrılığı derim buna, böyle sanmıya.

Kötü derim ona, insan düşmanlığı derim: tek ve dolu ve devinmez ve tok ve kalımlıyla ilgili bütün öğretilere!

Kalımlı ne varsa, hepsi de ancak benzetmedir, — ozanlar pek çok yalan söylerler.—

Fakat zaman ve oluşu anlatmalı en iyi benzetmeler: her kalımlılığın övgüsü ve savunulması olmalı onlar.

Yaratma, —bu, büyük kurtuluştur acılardan, hayatın yatışmasıdır. Ama yaratıcının çıkması, acı ister, pek çok değişme ister.

Evet, pek çok acı ölmeler olmalı hayatınızda, ey yaratıcılar! Her kalımlılığı savunan ve haklı çıkaran kişiler olursunuz böylece.

Yaratıcının kendisi yeni doğmuş biri olabilmek için, çocuk doğuran olmayı da istemeli, çocuk doğuranın sancılarına da katlanmalı.

Gerçek, ben yüzlerce candan geçtim yol boyunca ve yüzlerce beşikten ve doğum sancısından. Nice ayrılışlarım oldu; ben o yürek parçalıyan son saatlan bilirim. ....

_Âma, böyle istiyor benim yaratıcı istemim, yazgım. Daha açık söyliyeyim: tam böyle bir yazgıyı işetiyor benim istemim. ......

Her duygu bende acı çeker ve zindanlar içredir: ama benim istemem hep kurtarıcım ve sevinç getirenim olarak gelir bana.

İsteme kurtarır: bu, istemin ve kurtuluşun gerçek öğretisidir, —böyle öğretiyor size Zerdüşt.

Artık istememek, artık değerlendirmemek, artık yaratmamak! Ah, bu yorgunluk benden hep uzak ola!

Bilmede dahi ancak istemimin doğurma ve olma sevincini duyarım; ve bilgimde suçsuzluk varsa, bu, kendisinde doğurma istemi olmasındandır.

Tanrıdan ve tanrılardan uzağa ayarttı beni bu istem; yaratacak ne kalırdı, —tanrılar olsaydı!

Ama hep yeni baştan insana yöneltir beni ateşli istemim; böyle yöneltir o çekici, taşa.

Ah, ey insanlar, bir görüntü uyur taşın içinde, görüntülerinim görUntUstil Ah, en sert, en çirkin taşta uyumalıdır o!

İşte çılgınca saldırıyor çekicim zindanına. Parçalar uçuyor taştan: bana ne?

Ben onu tamamlamak isterim: çünkü bana bir gölge geldi, —bütün nesnelerin en sessizi, en yeğnisi geldi bana bir gün!

Üstinsamn güzelliği bana bir gölge gibi geldi. Ah, kardeşlerim! Artık bana ne, —tanrılardan!

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ACIYANLAR ÜSTÜNE

Dostlarım, dostunuza şöyle bir yergi yöneltmişler: «Zerdüşt'e bakın! Sanki biz hayvanmışız gibi dolaşmıyor mu aramızda?»

Ama şöyle dense daha iyi olur: «Gören kişi insanlar arasında, hayvanlar arasındaymış gibi dolaşır.»

İnsanın kendisi, gören kişi için nedir: al yanaklı bir hayvan.

Bu, insanın başına nasıl gelmiştir? Pek sık utanmak zorunda kalmasından değil mi?

Ey dostlarım! Şöyle der gören kişi: utanç, utanç, utanç, —insanın tarihi budur!

Ve bunun için soylu kişi, başkalarını utandırma mayı buyurur kendine: bütün acı çekenlerin önünde utancı buyurur kendine.

Gerçek, sevmem onları, o acıyanları, o acırken mutlananlpn: utançtan yana pek eksik onlar.

"“ Acımam gerekirse, bana acıyan kişi denmesini istemem; ve acıyan kişiysetm,_ uzaktan olmasını yeğ tutarım,,. ......

Ve yeğ tutarım başımı örtmeyi ve daha tanınmadan kaçmayı: sizin de böyle yapmanızı isterim, dostlarım!

Yazgım yoluma hep sizin gibi dertsizleri çıkarsın, kendileriyle umut ve yemek ve bal bölüşebileceğim kişileri!

Gerçek, o dertliler için şunu bunu yaptım: fakat daha iyi sevinmeyi öğrendiğimde, hep daha iyi şeyler yapmışım gibi geldi bana.

İnsanlığın var olduğu günden beri insan pek az sevinmiştir: yalmz bu, kardeşlerim, bizim ilk günar hımlzdır!

Daha iyi sevinmeyi öğrenirsek, başkalarına zarar vermeyi ve zarar düşünmeyi daha kolay unuturuz.

Bunun için elimi yıkarım acı çekene yardım edince; bunun için gönlümü dahi silerim.

Çünkü acı çekeni acı çeker görünce, onun utancından ötürü utandım; ve ona yardım edince, gururunu pc*k yaman incitmiş oldum.

Büyük borçlar insanları değer bilmiye değil, kin beslemiye yöneltir; küçük birjyilik, unutulmazsa, kemiren bir kurt olur çıîcar. ‘

«Çekingen kabul edin! Kabul ederken kendinizi gösterin!» —bunu salık veririm armağan edecek şeyi olmıyanlara.

Ama ben, armağan edenim: dostun dosta vermesi gibi armağan etmeyi severim. Fakat yabancılarla yoksullar, meyveyi ağacından kendileri koparabilirler: daha az utandırır bu.

Ama dilencilerin kurutmalı kökünü! Gerçek, onlara vermek kişiyi tedirgin eder, onlara vermemek dahi kişiyi tedirgin eder.

Günahkârlarla tedirgin vicdanlar da öyle! Bana inanın, dostlarım: vicdan yarası, yaralamayı öğretir kişiye.

Ama en kötüsü, küçük düşüncelerdir. Gerçek, kötülük işlemek küçük düşünmekten yeğdir.

Elbet, siz dersiniz: «Küçük kötülüklerin verdiği haz, bizi nice büyük kötü işlerden esirger.» Fakat burda kişi esirgenmek istememeli.

Çıban gibidir kötü iş: kaşmir ve sinirlendirir ve patlar, —dürüst konuşur.

«Bak, ben sayrılığım,» der kötü iş: bu onun dürüstlüğüdür.

Oysa mantar gibidir küçük düşünce: sokulur ve saklanır ve hiç bir yerde olmak istemez, —tâ ki bütün gövde 'küçük mantarlarla çürür, sararır solar.

Ama cin tutmuş kişinin kulağına şu sözü fısıldamak isterim: «Cinini büyütsen iyi edersin! Senin için bile daha büyüklük yolu bulunur!»—

Ah, kardeşlerim! Kişi herkesi biraz fazla tanır. Ve nice kimseler bize göre saydamlaşırlar, yine de biz onların içine hiç bir zaman gireimeyiz.

İnsanlar arasında yaşamak güçtür, susmak çok güçtür de ondan.

Ve biz zıddımıza gidene haksızlık etmeyiz en çok, bizi hiç ilgilendirmlyene ederiz.

Fakat acı çeken dostun varsa, acısına dinlenme yeri ol; sert bir yatak gibi ama, asker yatağı gibi: onun en çok böyle yararsın işine.

Ve dostun biri sana kötülük ederse, şöyle de: «Bana ettiğini sana bağışlıyorum; ama kendine ettiğini, — onu nasıl bağışlarım!»

Böyle buyurur her büyük sevgi: o bağışlamayı

da, acımayı da alteder.

Kişi yüreğini sıkı tutmalı: onu bir koyverdin

mi, kafanı da pek çabuk kaçırırsın!

Ah, dünyada acıyanların deliliklerinden daha büyük delilikler nerde görülmüştür? Ve dünyada acıyanların deliliklerinden daha çok acı doğurmuş ne vardır?

Yazık bütün o seven, fakat acımalarının üstüne çıkamıyan kişilere!

Bir gün bana şöyle dedi şeytan: «Tanrının dahi kendi cehennemi vardır: bu, insana sevgisidir.»

Ve şöyle dediğini işittim geçenlerde: «Tanrı öldü: insana acımasından öldü Tanrı.»

Böylece acımadan sakının: oyandan insan üstüne bir kara bulut gelecek daha! Gerçek, ben havanın dilinden anlarım!

Ama şu sözü de belleyin: «her büyük sevgi, bütün acımasının üstündedir: çünkü o, sevileni yaratmak ister!

Kendimi sunuyorum sevgime, komşumu da kendim gibi » —konuşması böyledir bütün yaratıcıların.

Ama bütün yaratıcılar çetindirler.—

Böyle buyurdu Zerdüşt.

RAHİPLER ÜSTÜNE

Zerdüşt bir gün öğrencilerine bir işaret verdi ve onlara şu sözleri söyledi:

«İşte rahipler: onlar gerçi benim düşmanlanm-dırlar, ama yanlarından sessiz ve kılıçlara el sürmeden geçin!

Onlar arasında dahi kahramanlar vardır; birçoğu pek fazla acı çekmiştir: — bunun için başkalarına acı çektirmek isterler.

Kötü düşmanlardır Onlar: hiç bir şey onlarm alçak gönüllülüğünden daha kirin değildir. Ve onlara saldıran çabuk* lekeler kendini.

Ama benim kanım onlarınkiyle akrabadır; kanımın, onların kanında bile yüceltildiğini bilmek isterim.»—

Ve rahipler geçtikten sonra, Zerdüşt'ü bir ağrı tuttu; ağrıyla daha pek uğraşmamıştı ki, şöyle konuşmaya başladı:

Şu rahiplere yüreğim acıyor. Hoşuma da gitmiyorlar; ama bence bu, insanlar arasına, girdim gireli, en önemsiz şeydir.

Fakat ben onlarla birlikte acı çektim ve çekerim: tutsaktır onlar bence, damgalıdırlar. Kurtarıcı dedikleri, onları zincire vurmuştur: —

Düzme değerlerin ve uydurma sözlerin zincirine! Ah, biri çıksa da onları Kurtarıcılarından kurtarsa!

Deniz onları ordan oraya atarken, bir âdâya çıktıklarım sanmışlardı bir zamanlar; oysa bakın, uyuyan bir canavardı o! [1]

Düzme değerler ve uydurma sözler: bunlar ölümlüler için en kötü canavarlardır, —uzun süre uyur da bekler onlarda yıkım.

Ama sonunda gelir, üstüne çatı kuranları uyandırır, yer, yutar.

Ah, rahiplerin kendilerine kurdukları şu çatılara bakın! Kilise diyorlar tatlı kokulu mağaralarına!

Ah, o bozulmuş ışık, o küflenmiş hava! Gönlün, kendi yücesine uçamadığı yer!

Oysa şöyle buyurur inançları: «Diz üstünde çıkın merdivenleri, ey günahkâr kişiler!»

Gerçek, utançlarının ve bağlılıklarının çarpık gözlerini görmektense, utanmaz birini göreyim daha iyi!

Bu mağaraları ve tövbe merdivenlerini kimler yarattı kendilerine? Onlar değil mi, —o kendilerini gizlemek istiyenler ve duru göğün önünde utananlar?

Ancak duru gök yıkık damlardan, yıkık duvarlardaki otlara ve kırmızı gelinciklere baktığı zaman, — ancak o zaman, bu Tanrının barınaklarından yana çeviririm yine yüreğimi.

Onlar kendilerine karşı koyana ve acı verene Tanrı dediler: gerçek, onların tapınmasında kahramanlıktan çok şeyler vardı!

Ve Taunlarım, insanlan çarmıha germekten başka türlü sevmeyi bilmiyorlardı!

Cesetlerce yaşamak istiyorlardı; karaya bürüyorlardı cesetlerini; konuşmalarında bile, ölüm odalarının kötü kokusunu duyarım daha.

Ve onlara yakın yaşıyan, kurbağanın tatlı bir ka-radüşüngüyle türkü söylediği kara havuzlara yakın yaşar.

Kurtancılarına inanabilmam için, daha güzel türküler söylemelidirler: onun öğrencileri daha bir kurtulmuş görünmelidirler bana!

Çıplak görmek isterim onları: çünkü yalnız güzellik tövbe va’zetmelidir. Oysa kimi inandırır şu gizlenmiş yıkım!

Gerçek, onların kurtancılan dahi özgürlükten ve özgürlüğün yedinci göğünden inmemişlerdi! Gerçek, bilgi halıları üzre yürüımemişlerdi hiç!

Gediklerden kuruluydu o kurtancıların ruhu; ama her gediğe kendi kuruntularını, Tann dedikleri tıkaçlarım yerleştirirlerdi.

Acımalarında boğulmuştu ruhlan; acımalarıyla kabanp şiştikçe, hep büyük bir delilik çıkardı yüze.

Sürülerini büyük bir istekle, bağıra çağıra sürerlerdi köprülerinin üstünden; sanki geleceğe bir tek köprü varmış gibi! Gerçek, bu çobanlar dahi sürüdendiler! """ “

Küçük ruhlan ve geniş canları vardı bu çoban-lann: ama kardeşlerim, en geniş canlann bile ne küçük ülkeler olduklan görülmüştür şimdiye dek!

Kandan işaretler yazarlardı yürüdükleri yola, ve delilikleri onlara gerçeğin kanla tanıtlanabileceğim öğretirdi.

Oysa kan, gerçeğin en kötü tanığıdır; kan, en duru öğretiyi ağılar, onu kuruntuya ve yürek kinine çevirir.

Diyelim ki biri, öğretisi uğruna ateşten geçti, — neyi gösterir bu! Gerçek, kendi öğretisi kendi yangınından çıksa yeğdir!

Sıkıntılı yürekle sıkıntılı kafa: bunların buluştuğu yerden kopar o çılgın yel, o «Kurtarıcı».

Doğrusu, halkın kurtarıcılar dediği o kimselerden, o çılgın yellerden, daha büyük ve daha soylu kişiler görülmüştür!

Ve özgürlük yolunu bulmanız için, kurtarıcıların hepsinden daha büyük kişiler eliyle kurtarılmalısınız siz, kardeşlerim!

Hiç bir Üstinsan gelmedi şimdiye dek. Çıplak gördüm ikisini de, en büyük insanla en küçük insanı: —

Daha pek benziyorlar birbirine. Gerçek, pek insan buldum, en büyüğünü bile! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ERDEMLİLER ÜSTÜNE

Gök gürültüsü ve göksel donanma fişekleriyle seslenmeli gevşek ve uyuşuk duyulara.

Oysa güzelliğin sesi usul konuşur: en uyanık canlara sokulur.

Usul titredi ve güldü bugün kalkanım; güzelliğin kutsal gülüşü ve titreyişidir bu.

Size güldü, ey erdemliler, güzelliğim bugün. Ve sesi şöyle geldi bana: «Onlar karşılık da istiyorlar!»

Karşılık da istiyormuşsunuz, ey erdemliler! Siz erdem için ödül, yeryüzü için cennet, bugününüz için de sonrasızlık mı istiyorsunuz?

Peki ben ödül ve haznedarın olmadığını öğretiyorum diye, şimdi bana kızıyor musunuz? Ben, doğrusu, erdem kendi kendinin ödülüdür, dahi demem.

Ah, beni üzen şu: erdem ve ceza yalan dolanla sokulmuştur nesnelerin tâ temeline, — canlarınızın bile tâ temeline, ey erdemliler!

Ama benim sözlerim, yaban domuzunun burnu gibi, altüst edecek canlarınızın temelini; saban demiri diyeceksiniz bana.

İçinizin bütün sırlan ışığa çıkarılacak; ve kopmuş, altüst olmuş yatarken güneşte, yalanınız da gerçeğinizden aynlacak.

Çünkü şudur sizin gerçeğiniz: siz şu sözlerin kirine göre fazla temiz sinizdir: öc, ceza, ödül, karşılık.

Erdeminizi, ananın çocuğu sevmesi gibi seversiniz, fakat ananın, sevgisine karşılık istediği nerde duyulmuş?

En sevdiğinizin kendisidir sizin erdeminiz. Sizde halkanın susuzluğu vardır: .her halka yine kendine ulaşmak için çabalar, döner.

Ve sönen bir yıldız gibidir erdeminizin her eseri: ışığı hep yoldadır daha, gider de gider, —peki yolunu ne zaman bitirecek?

İşte böyledir erdeminizin ışığı da, işi bittikten sonra bile hep yoldadır daha. Unutulsa, ölse bile, ışık demeti yaşar da yol alır.

Erdeminizin sizin kendiniz olduğu, yabancı bir şey, bir deri, bir örtü olmadığı: canlarınızın tâ temeline kök salmış bir gerçektir, ey erdemliler! —

Öyleleri vardır ki, onlarca erdem, kırbaç altında kıvranmaktır: ve siz onlarm çığlıklarına pek fazla kulak verdiniz!

Kimileri de vardır ki, ayıplarının miskinleşmesine erdem derler, nefretleri ve kıskançlıklan şöyle bir kez gerinecek olsa, «doğruluklan» canlanır da uykulu gözlerini oğmıya başlar.

Kimileri de vardır ki, aşağlara doğru çekilirler: şeytanları çeker onlan. Ama nice batarlarsa, onca ateşli parlar gözleri ve Tanrılanna duydukları özlem.

Ah, onlarm çığlığı da kulağınıza gelmiştir, ey erdemliler: «Ne ki ben değilim, o, işte o benim Tannmdır, erdemimdir!»

Kimileri de* vardır ki, yokuş aşağı taş taşıyan arabalar gibi ağır ağır, gıcırdıya gıcırdıya giderler: ağırbaşlılık ve erdemden pek çok söz ederler, —kıskılarına erdem derler! "

Kimileri de vardır ki, kurulan beylik saatlar gibidirler: tik tak ederler de, bu tik taka erdem denmesini isterler.

Gerçek, bunlar benim hoşuma giderler: bu sa-atlan nerde bulursam, alaycılığımla kuracağım; varsın yırlasınlar onlar da!

Kimileri bir tutam hakseverliklerinden gurur duyarlar da, onun uğruna her şeye ateş püskürürler: öyle ki haksızlıklarında dünya boğulur.

Ah, «erdem» sözü ne kötü çıkar ağızlarından! Ve deseler: «Ben doğruyum», —bu hep şöyle gelir sanki: «Öcüm alındı!»

Erdemleriyle, düşmanlarının gözlerini oymak isterler; ancak başkalarını alçaltmak için yükselirler.

Yine öyleleri de vardır ki, bataklıklarında otururlar da sazlar arasından şöyle seslenirler: «Erdem, bataklıkta sessiz oturmaktır.

Biz kimseyi ısırmayız, ısınmak istiyenin de yolundan çekiliriz; her konuda oyumuz, bize aşılanmış olandır.»

Yine öyleleri de vardır ki, tavırlar takınmayı severler, erdemin de bir çeşit tavır takınma olduğunu sanırlar.

Dizleri hep tapınır, elleri erdeme yakarıştır, ama yüreklerinin bir şeyden haberi yoktur.

Yine öyleleri de vardır ki, şöyle demeyi erdem sayarlar: «Erdem gereklidir», —oysa gerçekte ancak polisin gerekli olduğuna inanırlar.

İnsandaki yüksekliği göremiyen nice kimseler de. insandaki alçaklığı pek yalandan görmiye erdem derler: kem gözlerine erdem derler böylece.—

Kimileri de eğitilmek ve yükselmek isterler, buna da erdem derler: kimileri de bir yana atılmak isterler, — buna da erdem döfler. ~

' Ve böylece ferdeme’ katıldığını sanır hemen hepsi; ve herkes, en azından, «iyi» ile «kötü» üstüne uzman olmak ister.

Ama Zerdüşt, bütün o yalancılara ve delilere şöyle söylemiye gelmedi: «S i z erdemi ne bilirsiniz! Siz erdemi nerden bileceksini z!» —

Siz, dosttanım, delilerden ve yalancılardan öğrendiğiniz o eskimiş sözlerden bıkasınız diye geldi o: «Ödül», «karşılık», «ceza», «haklı öc» sözlerinden bıkasınız diye.—

Demekten bıkasınız diye: «Bir eylemin iyi olması, bencil olmamasındandır.»

Ah, dostlanm, eyleminizde sizin Kendi’niz olsun diye, ananın çocuğundan olması gibi tıpkı: s i -zin erdem ilkeniz bu ola!

Gerçek, yüzlerce ilkeyi ve erdeminizin gözde oyuncaklarım elinizden aldım; şimdi bana çocuklar gibi kızıyorsunuz.

Deniz kıyısında oynuyorlardı, — derken bir dalga gelip aldı götürdü oyuncaklarını derinliklere: şimdi de ağlıyorlar.

Oysa aynı dalga yeni oyuncaklar getirecek onlara, önlerine renk renk yeni deniz kabuklan serecek!

Böyle avunacaklar; siz de tıpkı onlar gibi, dostlarım, bulacaksınız avuntunuzu, — ve renk renk yeni deniz kabuklarını! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

AYAKTAKIMI ÜSTÜNE

Hayat bir sevinç kaynağıdır; ama ayaktakumımn da içtiği yerde, bütün pınarlar ağılanırlar.

Ben temiz olan her şeyi severim; fakat sırıtan ağızları ve pislerin susuzluğunu görmek istemem.

Onlar gözlerini pınara dikerler: işte iğrenç gülüşleri pınarın içinden bakar bana.

Ağıladılar kutsal suyu şehvete düşkünlükleriyle; kirli düşlerine sevinç derken, ağıladılar sözleri de.

Yaş yüreklerini ateşe tutsalar, tedirgin olur yalım; ayaktakımının ateşe yaklaştığı yerde ruhim kendisi kaynar da tütmiye başlar.

Onların elinde tatsızlaşır, içi geçer meyvelerin: ıncyvo ağacı yerinde duramaz, tepesi kurur onların bakışları altında.

Hayattan yüz çeviren nice kimseler de, salt ayak-t.akımından yüz çevirmişlerdir: onlar pınarı, yalımı ve meyveyi ayaktakımıyla bölüşmek istemiyorlardı.

Ve çöle giden ve yırtıcı hayvanlarla birlikte susuzluk çeken nice kimseler ancak, kirli devecilerle sarnıcın başına oturmak istemiyorlardı.

Ve yıkıcı olarak ve bütün bahçeler üstüne dolu sağanağı olarak gelen nice kimseler ancak, ayaklarını ayaktakunının ağzına sokmak ve boğazım tıkamak istiyorlardı.

Beni en çok boğan lokma, hayata düşmanlık ve ölüm ve işkence çarmıhları gerektiğini bilmek değü-**di: —**

Bir gün sordum da, sorum az kalsın beni boğuyordu: Ne? Hayata ayaktakımı da mı gerek?

Ağılı pınarlar hayata gerek mi, ve pis kokan ateşler ve kirli düşler ve hayat ekmeğinin içindeki kurtlar?

Nefretim değil, tiksintim kemiriyor hayatımı! Ah, ayaktakımında bile ruh bulunduğunu gördüm de, ruhtan bıkar oldum çoğu kez.

Yöneticilerin, artık neye yönetme dediklerini gördüm de, yüz çevirdim yöneticilerden dahi: ayaktakı-mıyla erk alışverişine ve pazarlığına yönetme diyorlar!

Yabancı dil konuşan uluslar arasında kulaklarım tıkalı yaşadım: erk alışverişi ve pazarlığı için yaptıkları konuşmalar bana yabancı kalsın diye.

Burnumu tıkadım da, bütün dünlerle bugünler arasından huysuzca geçtim: gerçek, bütün dünlerle bugünler yazıcı ayaktakımı kokarlar sası sası!

Sağırlaşan ve körleşen ve dilsizleşen bir kötürüm gibi, — böyle yaşadım uzun bir süre; erk — ve yazıcı — ve haz — ayaktakıımıyla birlikte yaşamıyayım diye.

Ikına ıkına çıktı ruhum merdivenleri, sakına sakına; haz sadakalarıyla dinleniyordu; ve körün hayatı değnekle sürünerek geçti.

Bana ne olmuştu? Kendimi tiksintiden nasıl kurtardım? Gözümü kim gençleştirdi? Pınar başlarında artık ayaktakımının oturmadığı o yüksekliklere nasıl havalandım?

Bana kanatlar ve su bulma güçleri yaratan, tiksintimin kendisi miydi? Gerçek, sevinç kaynağını yeniden bulabilmek için, havalanmam gerekti en

yüce doruğa!

Ah, buldum onu, kardeşlerim! İşte, en yüce dorukta kaynıyor sevinç pınan benim için! Burda, hiç bir ayaktakımının benimle birlikte içemiyeceği bir hayat var!

Akışın nerdeyse pek yeğin geliyor bana, ey haz pınarı! Ve doldurayım derken, sık sık yeniden boşaltıyorsun kadehi!

Sana daha alçak gönüllü yaklaşmayı öğrenmem gerek benim: yüreğim sana doğru pek yeğin akıyor daha: —

Üstünde yazımın yandığı yüreğim, kısa, kızgın, karasevdalı, aşın mutlu yazımın: yaz yüreğim nasıl özlüyor senin serinliğini!

Geçti, dunımsıyan sıkıntısı baharımın! Geçti, haziranda görülen kar lapalarının hınzırlığı! Yaz kesildim tepeden tırnağa, ve yaz öğlesi!

En yüce dorukta bir yaz, —soğuk pınarları ve mutlu sessizliği olan: ah, dostlarım, gelin de sessizlik daha bir mutlansın!

Çünkü bizim doruğumuz, bizim yurdumuz bu: bütün kirlüere ve onlarm susuzluklarına göre pek yüksek ve sarp yaşıyoruz burda biz.

Haz pınarıma dikin duru gözlerinizi, dostlarım! Nasıl bulanır o bundan! Kendi duruluğuyla karşılık verir o, sizin gülüşlerinize.

Gelecek ağacına kurarız yuvamızı; kartallar gagalarında biz yalnızlara yiyecek getirecekler!

Gerçek, kirlilerin bizimle bölüşebileceği yiyeceklerden değil! Ateş yuttuk sanırlar onlar, ağızlarım yakarlar!

Gerçek, kirlilere yurt hazırlamıyoruz burda biz! Onlarm gövdelerine ve ruhlarına buz mağarası gibi gelir bizim mutluluğumuz!

Ve güçlü yellerce yaşıyalım onlarm üstünde biz, — kartallara komşu, kara komşu, güneşe komşu: böyle yaşar güçlü yeller.

Ve bir yel gibi eseceğim aralarında bir gün, ruhumla ruhlarının soluğunu keseceğim: böyle ister benim geleceğim.

Gerçek, güçlü bir yeldir Zerdüşt bütün düzlükler için; ve şu öğüdü verir bütün düşmanlarına, bütün tükürenlere ve kusanlara: «Yele karşı tükür

mekten sakınasınız! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ZEHİRLİ ÖRÜMCEKLER ÜSTÜNE

Bak, bu zehirli örümceğin mağarasıdır. Örümceğin kendisini görmek ister misin? İşte asılı ağı: dokun da titresin.

İşte kendi isteğiyle geliyor: hoş geldin, örümcek! Üçgenin ve simgen kara kara duruyor sırtında; ben senin gönlündekini de bilirim.

Öc var senin gönlünde: ısırdığın yer kara kabuk bağlar; zehirin gönle baş dönmesi verir öcüyle!

Böyle sesleniyorum size benzetme diliyle, ey gönle baş dönmesi verenler, ey eşitlik vaizleri! Siz zehirli örümceklersiniz bence, gizli gizli kin besliyenlersiniz!

Ama ben sizin saklandığınız yerleri yakında ışığa çıkaracağım: bunun için doruklar gülüşümle gülüyorum yüzünüze karşı.

Bunun için koparıyorum ağınızı, öfkeniz sizi ya-lan-mağaranızdan dışarı uğratsın diye, öcünüz. «doğruluk» sözünüzün arkasından ileri sıçrasın diye.

Çünkü, inşanın öcden kurtarılması, — bence en yüksek umuda köprü budur, uzun fırtınalardan sonraki gökkuşağı budur işte.

Ama zehirli örümcekler, başka türlü olsun isterler. «Dünyanın, öcümüzün fırtınalarıyla dolması, doğruluğun ta kendisi olsun» —böyle konuşurlar birbir-leriyle.

«Bize benzemiyenlere karşı öç ve alçaklama kullanacağız» — böyle sözleşir örümcek-yürekleri.

«Ve 'eşitlik istemi’ —erdemin adı bu olacak bundan böyle; ve gücü olan her şeye karşı haykıracağız!»

Ey eşitlik vaizleri, yetersizliğin zorba-çılgınlığı «eşitlik» uğruna böyle haykırıyor sizde: en gizli zor-ba-özlemleriniz, erdem-sözlerinin kılığına böyle giriyor işte!

İncinmiş büyüklenme ve saklanmış kıskançlık, — belki de babalarınızın büyüklenmesi ve kıskançlığı: bunlar bir yalım ve kin çılgınlığı gibi kopar sizden.

Babanın gizlediği şey, oğulda açığa çıkar; babanın açıklanmış sırrını buldum oğulda sık sık.

Esinli kişilere benzer onlar: fakat onları esinli-yen yürek değil, kindir. Ve inceldikleri, soğuklaştıkları zaman, ruh değüdir onlan incelten ve soğuklaştıran, — kıskançlıktır.

Kıskançlıkları, düşürürler yoluna da yöneltir onları; kıskançlıklarının belirtisi de şudur: hep fazla ileri giderler; öyle ki yorgunlukları, en sonu, karda uyumak zorunda kalır.

Kin çınlar bütün yakınmalarında, bütün övgülerinde kötü niyet vardır; ve yargıçlık onlarca mutluluktur.

Ama şunu salık veririm size, dostlarım: cezalandırma eğilimi güçlü olanların hiç birine güvenmeyin!

Bunlar soyu sopu bozuk kişilerdir; cellât ve av köpeği bakar suratlarından.

Doğruluklarından çok söz edenlere güvenmeyin! Gerçek, gönüllerinde eksik olan bal değildir yalmz.

Kendilerine «iyiler ve doğrular» dedikleri zaıman, unutmayın, Ferisi olmaları için hiç bir eksikleri yoktur, — güçten başka!

Dostlarım, başkalarıyla karıştırılmak, başkaları yerine konmak istemem.

Benim hayat öğretimi va'zedenler var: onlar aynı zamanda eşitlik vaizidirler, zehirli örümcektirler.

Hayata sırtlarını çevirip mağaralarında otursalar da, bu zehirli örümcekler, hayatı överler, —ama zarar vermek için yaparlar bunu.

Şimdi gücü olanlara zarar vermek isterler: daha ölüm va'zı en çok onları yadırgamaz da ondan.

Öyle olmasaydı, zehirli örümcekler başka türlü öğretirlerdi: kendileri eskiden, dünyaya en çok kara-çalanlardı, aykırı inançlıları yakanlardı.

Bu eşitlik vaizleriyle karıştırılmak, onların yerine konmak istemem ben. Çünkü doğruluk şöyle der bana: İnsanlar eşit değildirler.»

Eşit olmamalıdırlar da! Başka türlü konuşursam, Üstinsana sevgim nerde kalır benim?

Binlerce köprü ve yol üstünde koşuş malıdırlar geleceğe, ve hep daha çok savaş ve eşitsizlik olmalıdır insanlar arasında: bana böyle dedirtir ulu sevgim!

Görüntüler ve hayaletler yaratmalıdırlar düşmanlıklarında; bu görüntüler ve hayaletlerle birbirlerine karşı en yüksek savaşa girişmelidirler daha!

İyi ile kötü, zengin ile yoksul, yüksek ile alçak, ve bütün değerlerin adlan, —silâhlar olsun, çın çın öten simgeler olsun bunlar, hayat kendini altetsin, yine, yine altetsin diye hep!

Sütun sütun, basamak basamak yükseğe kurmak ister kendini, hayat kendini: geniş uzaklıklara bakmak ister, tâ mutlu güzelliklere doğru, —bundandır yükseği gereksinmesi!

Ve yükseği gereksindiğinden, basamaklar ister, basamaklarla çıkanlar arasında çelişme ister! Ağmak ister hayat, ağarken altetmek ister kendini.

Hele bakın, dostlarım! Burda, şu zehirli örümcek mağarasının olduğu yerde, eski bir tapmağın yıkıntıları yükselir, —aydın gözlerle bakın ona!

Gerçek, burda düşüncelerini bir zamanlar böyle taş taş yükselten, bütün hayatın sırrını en bilge kişiler kadar biliyordu!

Güzellikte bile uğraşma ve eşitsizlik, erk ve üstünlük uğruna savaş olduğunu: bunu öğretiyor o bize burda, en açık benzetmeceyle.

Bu güreşte kubbeyle kemer nasıl tanrıca direniyor birbirine: ışık ve gölgeyle nasıl karşı koyuyorlar birbirine, bu tanrıca karşı koyanlar.—

Böyle, sağlam ve güzel, düşmanlar olalım biz de, dostlarım! Tanrıca karşı koyalım birbirimize! —

Ah! İşte ısırdı beni, eski düşmanım, zehirli örümcek! Tanrıca sağlaim ve güzel, parmağımdan ısırdı!

«Ceza ve doğruluk olmalı» —böyle düşünür o: «burda boş yere türkü söylemesin düşmanlık şerefine!»

Evet, öcünü aldı. Ah, öçle gönlümü de sersemletecek şimdi!

Fakat, başımın dönmemesi için, dostlarım, beni şu sütuna sımsıkı bağlayın! Kin çevrintisi olmaktansa, sütun-ermişi olurum daha iyi!

Gerçek, ne hortum, ne kasırgadır Zerdüşt: hora tepen biriyse de, hiç mi hiç örümcek-horancısı değildir!—

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ÜNLÜ BİLGELER ÜSTÜNE

Siz halka hizmet ettiniz ve halkın boş inançlarına, gerçeğe değil! —ey bütün ünlü bilgeler! Salt bu yüzden saygı göstercüler size.

Bu yüzden hoş gördüler inançsızlığınızı da; inançsızlığınız, halk için bir şakaydı, bir dolambaçlı yoldu da ondan. Efendi, işte böyle fırsat verir kölelerine, onların oyunlarıyla eğlenir bile.

Ama halkın nefret ettiği kişi, —köpeklerin kurttan nefret ettiği gibi—, özgür ruhtur, zincir düşmanıdır, tapmıyandır, ormanlarda harmandır.

Onu kovuğundan çıkarmak, —halk buna öteden beri «hak duygusu» der: onun üstüne kışkırtır en keskin dişli köpeklerini daha.

«Çünkü halk nerde, gerçek orda! Vay haline anyonların!» — budur yankılanan çağlar boyu.

Halkınızın, saygısında haklı olduğunu göstermek istediniz: «gerçek istemi» dediniz buna, ey ünlü bilgeler!

Yüreğinizse kendi kendine hep şöyle demiştir: «Halktan gelmeyim ben: Tanrı sesi dahi ordan geldi bana.»

Halkın sözcüleri olarak, eşek gibi inatçı ve kurnazsınız öteden beri.

Halkla iyi geçinmek istiyen nice güçlü kişiler, atlarının önüne bir eşekcik koştular: bir ünlü bilge.

Artık, ey ünlü bilgeler, aslan postunu sırtınızdan büsbütün atasınız istiyorum!

Yırtıcı hayvan postunu, benekli postu, ve araştıranın, ariyanın, yenenin yelesini!

Ah, beni «gerçekliğinize» inandırmanız için, önce saygı duyan isteminizi kırmanız gerekir.

Gerçek eri diye, tannsız çöllere gidip saygılı yüreğini parçalıyan kişiye derim ben.

San kumlar içinde, güneşten yanmış, — canlıların gölgeli ağaçlar altında dinlendiği bol çeşmeli adalardan yana, susamışçasına diker gözlerini.

Ama susuzluğu onu, bu rahat düşkünlerine ben-zemiye kandıramaz: çünkü nerde vahalar varsa, orda putlar da vardır.

Aç, zorlu, yalnız, tannsız: böyle olmak ister aslan istemi.

Köleler mutluluğundan uzak, tanrılardan ve tapınmalardan kurtulmuş, korkusuz ve korku salan, ulu ve yalnız: budur istemi gerçek erinin.

Gerçek erleri, özgür ruhlar, çölün beyleri olarak hep çölde bannmışlardır öteden beri; oysa kentlerde barınır besili, ünlü bilgeler, —yük hayvanlan.

Çünkü hep, eşekler gibi, halkın arabasını çekerler onlar!

Bundan ötürü kızmam onlara ben: ama uşak ve koşumlu hayvan olarak kalırlar onlar, altm koşumlar içre parıldasalar da.

Ve iyi, övülesi uşak olduklan görülmüştür sık sık. Çünkü şöyle buyurur erdem: «îlle de uşak ol

man gerekiyorsa, senden en çok yararlanacak kişiyi bul!

Efendinin ruhu ve erdemi, senin ona uşaklık etmenle gelişmeli: onun ruhu ve erdemiyle kendin de gelişmiş olursun böylece!»

Gerçek, ey ünlü bilgeler, ey halk uşakları! Siz halkın ruhu ve erdemiyle geliştiniz, —halk da sizinle! Şerefinize söylüyorum bunu!

Ama siz bence, erdemlerinizle bile halktansınız daha, aptal bakışlı halktan, —ruhun ne olduğunu bilmiyen halktan!

Ruh, hayatın bağnna saplanan hayattır: kendi

işkencesiyle artırır kendi bilgisini, —bunu biliyor unuydunuz?

Ruhim mutluluğu da şudur: kurbanlık bir koyun gibi yağlanmak ve gözyaşlarıyla kutsanmak, —bunu biliyor muydunuz?

Ve körlerin körlüğü, el yordamıyla aranmaları, baktıkları güneşin gücüne tanıklık etmelidir daha, — bunu biliyor muydunuz?

Ve dağlarla öğrenecek gören kişi kurmay ı! Ruh için dağları devirmek önemsiz bir şeydir, — bunu biliyor unuydunuz?

Siz ruhun ancak kıvılcımlarını bilirsiniz: fakat onun örs olduğunu ve çekicinin yavuzluğunu görmezsiniz!

Gerçek, siz bilmezsiniz ruhun gururunu! Hele bir konuşmak istese, hiç katlanamazsınız ruhun alçak gönüllülüğüne!

Ve ruhunuzu daha bir kez olsun atamadınız bir kar çukuruna: sıcaklığınız buna yetmez! Bu

yüzden bilmezsiniz soğukluğunun tadını da.

Ama her işte, ruhla pek senli benliymiş gibi davranırsınız; bilgelikten, bir düşkünler yurdu ve kötü ozanlar için bir sayrılar evi yaptığınız oldu sık sık.

Siz kartal değilsiniz: bu yüzden ruhun ürküntüsündeki mutluluğu yaşamadınız hiç. Ve kuş olmi; yanın uçurumlar üzre, yuva kurmaması gerekir,

Siz bana ıiık geliyorsunuz: oysa soğuk akar her derin bilgiç Buz gibidir ruhun en ıç pınarları: kızgın ellere ve eylem kişilerine serinliktir.

Saygılı duruyorsunuz karşımda, kaskatı ve dim[j] dik, ey ünlü bilgeler! —sizi hiç bir güçlü yel, ya da istem itmiyor.

Siz hiç şişkin, gergin ve yelin hırçınlığından tit-riyen bir yelkenin denizde süzüldüğünü görmediniz mi?

Ruhun hırçınlığından titriyen yelken gibi süzülür denizde bilgeliğim, —benim yaban bilgeliğim!

Peki siz, ey halk uşakları, ey ünlü bilgeler, —siz benimle nasıl yürüyebilirsiniz!—

Böyle buyurdu Zerdüşt.

GECE TÜRKÜSÜ

Gecedir: bütün fışkıran pınarlar daha gür konuşurlar şimdi. Benim gönlüm de fışkıran bir pınardır.

Gecedir: sevenlerin bütün türküleri şimdi uyanırlar ancak. Benim gönlüm de seven birinin türküsüdür.

İçimde, dinmemiş, dindirilmez bir şey var; dile gelmeyi özler. Bir sevgi tutkusu var içimde, kendisi de sevgi diliyle konuşur.

Işığım ben: ah, gece olsaydım! Ama ışıkla kuşatılmak benim yalnızhğımdır.

Ah, karanlık olsaydım, gece olsaydım! Nasıl emerdim ışığın memelerinden!

Sizi de kutsardım ey yıldızcıklar, ey ateş böcekleri yukarlardaki! — ışığınızın armağanlarıyla kıva-nırdıım.

Ama ben kendi ışığım içre yaşarım, benden kopan yalımları yine kendim içerim.

Ben alıcı mutluluğu nedir bilmem; çalmanın bile almaktan daha kutlu olması gerektiğini kurdum düşümde sık sık.

Elimin durmak bilmeden bağışlaması benim yoksulluğumdur; bekliyen gözler ve pırıl pırıl özlem geceleri görmek beni imrendirir.

Ah, acısı bütün bağışlıyanların! Ah, güneşimin kararması! Ah, isteme tutkusu! Ah, çetin açlık tokluktaki!

Onlar benden alırlar: ama canlarına dokunabiliyor muyum? Vermekle almak arasında bir uçurum vardır; ve en küçük uçurumu bile sonunda köprüle-mek gerekir.

Güzelliğimden bir açlık doğar: aydınlattıklarımı incitmek isterim, armağan ettiklerimi çalmak isterim: — öylesine acıkmışım kötülüğe.

Başka bir el uzanınca elimi geri çekmek; sıçrayışında bile durumsıyan çağlayan gibi durumsa-mak: —öylesine acıkmışım kötülüğe!

Bu türlü bir öc almayı kurar bolluğum: bu türlü bir hınzırlık kaynar yalnızlığımdan.

Bağışlamaktan duyduğum mutluluk, bağışlarken öldü; erdemim, bolluğundan ötürü kendi kendisinden bıktı!

Kim ki bağışlar, utancım yitirmekle karşı karşı- \ yadır; kim ki hep dağıtır, eli de, yüreği de katılaşır j bu dağıtma yüzünden.

Artık yalvaranların utancından gözlerim dolmuyor; elim, dolu ellerin titremesine karşı çok ilgisiz.

Gözyaşlarını nereye gitti, yüreğimin çiçekleri nereye? Ah, yalnızlığı bütün bağışlayanların! Ah, sessizliği bütün parıldayanların!

Issız boşlukta nice güneşler döner: ışıklarıyla

seslenirler karanlık olanlara, —ama bana susarlar.

Ah, ışığın panldıyana düşmanlığıdır bu: acımak bilmeden izler yolunu.

Parıldayana karşı tâ yürekten haksız, güneşlere karşı soğuk: —böyle yol alır her güneş.

Güneşler fırtına gibi uçarlar yörüngelerinde: bu onlarm yol almasıdır. Amansız istemlerini izlerler onlar: bu onlarm soğukluğudur.

Ey, sizsiniz yalnız, siz karanlıklılar, geceliler, ısı çeken sizsiniz parıldayanlardan! Ey, ışığın memelerinden sütle canlüık emen sizsiniz yalnız!

Ah, çevremde buz var; elim buzdan yanıyor! Ah, içimde susuzluk var; sizin susuzluğunuza can atıyor!

Gecedir: yazık, ışık olmak zorundayım! Ve gecelilere susamak! Ve yalnızlığa!

Gecedir: özlemim artık içimde bir pınar gibi kaynıyor, — konuşmadır özlediğim.

Gecedir: bütün fışkıran pınarlar daha gür konuşurlar şimdî. Benim gönlüm de fışkıran bir pınardır.

öecedir: sevenlerin bütün türküleri uyanırlar şimdi. Benim gönlüm de seven birinin türküsüdür.

Türküsü buydu Zerdüşt'ün.

OYUN TÜRKÜSÜ

Zerdüşt bir akşam öğrencileriyle ormandan geçiyordu; pınar ararken, bakın hele, ağaçlar ve çalılarla çevrili, sessiz, yeşil bir çimenliğe vardı; burda kızlar hep birlikte halay çekiyorlardı. Kızlar Zerdüşt'ü tanır tanımaz, halayı bıraktılar, fakat Zerdüşt onlara dostça davranışlarla yaklaştı ve şu sözleri söyledi:

Halayı bırakmayın, ey gökçe kızlar! Yanınıza gelen kem gözlü, oyun bozanın biri değil, kız düşmanı değil.

Şeytana karşı Tanrının sözcüsüyüm ben: ama

şeytan, ağırlığın ruhudur. Ben, ey yeğni ayaklılar, na-sü düşman olurum tanrısal oyunlara? Ya da, güzel topuklu kız ayaklarına?

Evet, ben ormanım, karanlık ağaçlar gecesiyim: ama karanlığımdan korkmıyan, servilerim altında gül setleri de bulur.

Tanrıcığı da bulur, kızların o pek sevdiği: pınar başında sessizce yatar o, gözleri kapalı.

Gerçek, güpegündüz uyuyakalmış, miskin! Çok mu kelebek kovaladı yoksa?

Ben o Tanrıcığı birazcık azarlarsam, bana kızmı-yasınız, ey güzel halaycılar! Belki bağıracak, ağlıya-caktır, —ama ağlarken bile gülünçtür o!

Ve yaşlı gözlerle bir halay diliyecektir sizden; ben de onun halayına bir türkü söyliyeceğim:

Ağırlığın ruhu üstüne, «Yeryüzü Hakanı» denen, en yüce ve en güçlü şeytanım üstüne bir halay ve alay türküsü.» —

K ü p i d ’le kızlar birlikte halay çekerken Zerdüşt’ün söylediği türküdür:

Gözlerinin içine baktım geçenlerde, ey hayat! Dip-sizliğe gömülüyordum sanki.

Ama sen beni altm bir oltayla çektin çıkardın; alay edercesine güldün, sana dipsiz dediğimde.

«Bütün balıklar öyle derler» dedin; «dibini göremedikleri şey dipsizdir onlarca.»

Oysa ben değişkenim yalnız, hırçın ve her bakımdan kadiıi, hem de erdemlisi değil!

Siz erkekler bana ‘derin’, ya da ‘tutkun’, ‘ölümsüz’, 'anlaşılmaz', deseniz de.

Ama siz erkekler bizi hep kendi erdemlerinizle donatırsınız, —ah, sizi erdemliler sizi!»

Böyle güldü, o inamlmaz; fakat kendisini kötüle-elifti zıınmn, inanmam ona ve gülmesine.

Vo ben yaban bilgeliğimle konuşurken,-hayat ba-nu öfkeyle dedi: «Sen istiyorsun, arzuluyorsun, seviyorsun; ancak bu yüzden övüyorsun hayatı!»

Az kalsın ters bir cevap verecek, gerçeği söyliye-c:c'ktim öfkeliye; ve kişinin kendi bilgeliğine «gerçeği söylemesinden» daha ters cevap olamaz.

Çünkü durum böyledir üçümüz arasında. Yalmz hayatı seviyorum derinden derine, —gerçek, en çok dn ondan nefret ederken!

Fakat bilgeliğime düşkün, çoğu kez aşın düşkün olmam, bana hayatı öylesine hatırlatmasmdandır!

Gözleri onun gözleri, gülüşü onun gülüşü, altın oltası bile aynı: bu denli benzeşiyorlarsa suç bende mi?

Ve bir gün bana hayat sorunca: «Bu bügelik de kim?» —dedim ki öfkeyle: «Ha, evet. Bilgelik!

Ona susuzluk çekersin de, doymak bilmezsin; perdeler arasından bakar, ağlar arasından tutarsın.

Güzel midir? Ne bileyim! Ama en yaşlı sazanlar bile onunla yemleniyorlar daha.

Değişkendir, dik kafalıdır o; dudağını ısırarak saçını geriye taradığını kaç kez görmüşümdür.

Belki kötüdür, yapmacıktır, her bakımdan kadındır; ama kendisini kötülediği zaman, işte o zaman baştan çıkarır en çok.»

Ben kendisine bunları söyleyince, hınzır hınzır güldü hayat, gözlerini yumdu: «Kimi anlatıyorsun? dedi. «Beni mi yoksa?»

Haklı bile olsan, —yüzüme karşı söylenir mi b u! Hadi şimdi bilgeliğini de anlatsana!»

Ah, açtın yine gözlerini, ey sevgili hayat! Yine dipsizliğe gömülüyorum sanki! —

Türküsü buydu Zerdüşt'ün. Ama halay bitip de kızlar ayrılınca, gönlü üzüldü.

«Güneş çoktan batmış» dedi sonunda, «çimenler ıslak, ormandan serinlik geliyor.

Çevremde bilinmez bir şey var, düşünceli bakıyor. Ne! Sen daha yaşıyor musun, Zerdüşt?

Niçin? Niye? Neden? Nereye? Nerde? Nasıl? Daha yaşamak delilik değil mi? —

Ah, dostlarım; akşamdır içimde böyle soruşturan. Üzüntümü bağışlayın!

Akşam oldu: akşamın olmasını bana bağışlayın!»

Türküsü buydu Zerdüşt'ün.

MEZAR TÜRKÜSÜ

Orası mezarlar adasıdır, susan ada; gençliğimin mezarları da ordadır. Hep yeşil kalan bir hayat çe-lengi iletmek isterim oraya.

Bunu gönlüme koyup aştım denizi.—

Siz ey gençliğimin görünümleri, görüntüleri! Siz ey bütün sevgi bakışları, siz tanrısal bakışlar! Ne çabuk yitirdim sizi! Bugün sizi ölülerim gibi anıyorum.

Sizden, ey sevgili ölülerim, bana bir burcu koku geliyor, gönül açan, göz yaşartan. Gerçek, bu koku, yalnız gemicinin gönlünü açıyor, allak bullak ediyor.

En zengin, en imrenilesi kişiyim daha ben, — ben, en yalmz olan! Çünkü siz b e n i m d i n i z, ben sizinim daha. Deyin bana: böyle kırmızı elmalar benden başka kime düşmüştür ağaçtan?

Sevginizin mirasçısı ve mirasıyım daha ben; sizi andıkça renk renk, yabanıl erdemlerle çiçeklenmek-teyim, ey en sevgililer!

Ah, birbirimize yakın olmak için yaratılmıştık, ey güzel, görülmemiş harikalar; ürkek kuşlar gibi gelmediniz bana ve özlemime, — hayır, güvenene güvenenler gibi geldiniz!

Evet, bağlılık için yaratılmıştınız bencileyin, ince sonrasızlıklar için: şimdi gelgeç diye mi adlandırayım sizi, ey tanrısal bakışlar, ânlar: başka bir ad öğrenmedim daha ben.

Gerçek, pek erken öldünüz bana göre, kaçaklar. Ama siz kaçmadınız benden, ben de sizden kaçmadım: gelgeçliğimizde suçsuzuz birbirimize karşı.

Beni öldürmek için, sizi boğdular, ey şakıyan kuşları umutlarımın! Evet, size attı, en sevgililer, oklarını kötülük, —yüreğimden vurmak için!

Vurdu da! Çünkü benım gönlüme en yakın siz-diniz hep, benim dediklerim, bana benim diyenler: bu yüzden genç ve pek erken ölmek zorunda kaldınız!

En can alıcı yerime saldılar oku: size, siz ki deriniz tüy gibiydi, daha doğrusu, bir bakışta sönen gülümseme gibiydi!

Ama bir çift sözüm var düşmanlarıma: bana ettikleriniz yanında adam öldürmek nedir ki?

Adam öldürmekten daha beter kötülük ettiniz bana; yerine konmaz şeylerimi aldınız benden: —bunu derim size ey düşmanlarım!

Öldürmediniz mi gençliğimin görüntülerini, en sevgili harikalarım! Oyun arkadaşlarımı aldınız benden, kutlu canları! Onlarm anısına koyuyorum bu çe-lengi, bu ilenci.

Size bu ilenç, düşmanlarım! Sonrasızlığımı kısaltmadınız mı, bir sesin soğuk gecede sönmesi gibi! Ancak tanrısal gözlerin pırıltısı gibi gelirdi o bana, — bir anlık bakış gibi!

Şöyle demişti imutlu bir saatında tertemizliğini: «Tanrısal olacaktır benim için bütün varlıklar.»

Derken kirli hortlaklarla üşüştünüz başıma; ah, nereye uçtu şimdi o canım saat!

«Bütün günler benim için kutsal olacaktır» — böyle demişti gençliğimin bilgeliği: evet, sevinçli bir bilgeliğin dili!

Ama sonra siz düşmanlarım, çaldınız benim gecelerimi, onları uyku bilmez ağrıya sattımz: ah, nereye uçtu şimdi o sevinçli bilgelik!

Eskiden mutlu belirtiler özlerdim kuşlardan: derken bir baykuş azmam çıkardınız yoluma, iğrenç

mi iğrenç. Ah, nereye uçtu en ince özlemim o zaman?

Bütün tiksintileri yadsımıya and içmiştim: derken çıbana döndürdünüz yakınlarımı, en yakınlarımı. Ah, nereye uçtu en soylu andım o zaman?

Kör gibi yürürdüm kutlu yollarda eskiden: derken pislik attınız körün yoluna: şimdi kör, eski kaldırımından tiksiniyor.

Ve en güç işimi başardığım ve yengilerimin bayramını kutladığımda: beni sevenleri bağırttınız, en çok o sıra canlarım yakarmışım gibi.

Gerçek, sizin işiniz buydu hep: en tatlı balımı zehir ettiniz bana, en iyi anlarımın çabasını.

İyilikseverliğime en arsız dilencileri gönderdiniz hep; acımamın çevresine onulmaz yüzsüzleri yığdınız. Erdeminin inancım böyle yaraladınız işte.

Ve en kutsalımı sungu olarak koyduğumda, «sofuluğunuz» helmen daha semiz armağanlar yerleştirdi yanına: böylece en kutsalım, sizin yağınızın dumanında boğuldu.

Ve öyle bir hora tepmek istiyordum ki, benzeri geçmişimde bulunmasın: hora tepmek istiyordum bütün göklerden öte. Derken en gözde çalgıcımı kandırdınız.

O da korkunç, ağır bir havaya başladı; ah, yaslı bir kaval gibi ötüyordu kulaklarımda!

Öldüren çalgıcı, kötülük aracı, en suçsuz araç! En güzel oyuna durmuştum: derken öldürdün çoş-kumu seslerinle!

En yüce şeylerin simgesini oyunla anlatabilirim ancak: —en yüce simgem dile gelmeden kaldı üyelerimde!

Dile gelmeden, gerçekleşmeden kaldı en yüce umudum! Ve soldu bütün görüntüleri, avuntulan gençliğimin!

Buna nasıl dşyandım? Nasıl atlattım, nasıl kurtuldum bu yaralardan? Bu mezarlardan nasıl yekindi ruhum yeniden?

Evet, yara almaz, gömülmez bir şey var içimde,

kayaları parçalıyacak bir şey: bu benim istemim ’dir. Sessiz ilerler o ve değişmeden, yıllar 'boyu.

Yolunu benim ayaklarımla yürüyecektir koca istemim; taş yüreklidir yapısı ve yaralanmaz.

Yara almaz yerim ancak topuğumdur. Sağsm daha, olduğun gibisin, ey en sabırlı olan! Bütün mezarlardan uğramadın mı hep!

Ne ki gençliğimde kurtarılmadı, sende yaşar daha; umut dolu, hayat ve gençlik gibi oturursun burda, mezarların sarı yıkıntıları üstünde.

Evet, sen daha benim için bütün (mezarları yıkansın: selâm sana, istemim benim! Ve ancak mezar lar m olduğu yerde olur dirilmeler.—

Türküsü buydu Zerdüşt’ün.

KENDİNİ ALTETME ÜSTÜNE

Sizi iten, kızıştıran şeye «gerçek istemi» mi diyorsunuz, ey en bilge kişiler?

Bütün varlıkların düşünülebilirliğine yönelen bir istem: böyle derim sizin isteminiz için!

Bütün varlığı düşünülebilir kılmak istiyorsunuz: haklı bir güvensizlikle, acaba varlık gerçekte düşünülebilir midir diye kuşkulanıyorsunuz da ondan.

Fakat onun size uyması, eğilmesi gerek! Bunu ister isteiminiz. Düzleşmesi ve ruha bağlı olması gerek, ona ayna ve yansı olması gerek.

Güç istemi olarak, sizin bütün isteminiz budur, ey en bilge kişiler: iyi ile kötünün ve değerlendirmelerin sözünü ettiğiniz zaman dahi.

Siz daha önünde diz çökebileceğiniz bir dünya yaratmak istiyorsunuz: budur son umudunuz ve esrikliğiniz.

Elbette, bilisizler, halk, — üstünde kayık yüzen bir ırmak gibidir: ve kayıkta değerlendirmeler oturur, ağırbaşlı ve örtünmüş.

Siz oluş ırmağının üstüne koymuşsunuz isteminizi ve değerlendirmelerinizi; halkın iyi ve kötü diye inandığı şeyler, eski bir güc istemini açıklar bana.

Bu türlü konuklan kayığa yerleştiren, onlara görkem ve gururlu adlar veren sizdiniz, ey en bilge kişiler, —siz, bir de sizin buyruk yürüten isteminiz!

Irmak almış ileri doğru götürüyor kayığınızı: götürmesin de ne yapsın. Kınlan dalga köpüre kö-püre, öfkeyle karşı koyuyormuş tekneye, ne çıkar!

Irmak değildir, iyi ile kötünüzün sonu değildir sizin tehlikeniz, ey en bilge kişiler: o istemin kendisidir, güç istemidir, —o bitmez tükenmez, doğurgan hayat istemi.

îyi ve kötüyle ilgüi sözlerimi anlıyabilmeniz için, hayat ve bütün canlıların neliği ile ilgili sözlerimi söyliyeyim size.

Canlıyı izledim ben; onun neliğini öğrenmek için en geniş, en dar yollarda yürüdü/m.

Gözleri bana söz söyliyebilsin diye, ağzı kapalıyken, bin-yüzlü bir aynayla yakaladım bakışım. Ve gözleri bana söz söyledi.

Ama nerde canlı gördüysem, orda sözdinlerlikten konuşulduğunu işittim. Her yaşayan sözdinliyendir.

İkinci nokta da şudur: kendi sözünü dinlemiyen, buyruk altına girer. Canlılar böyledirler.

İşittiğim üçüncü şey de: buyurmanın, sözdinle-meden daha güç olduğudur. Buyuran, bütün sözdin-liyenlerin yükünü taşıdığı ve bu yükün altında kolayca ezilebileceği için değil yalmz: —

Her buyurma bir deneme, bir göze alma gibi göründü bana: canlı buyurduğu zaman, kendini tehlikeye atar. ,

Evet, kendine buyurduğu zaman dahi, buyurmasını ödemek zorundadır. Kendi yasasının yargıcı ve öç alanı ve kurbanı olmak zorundadır o.

Nasıl oluyor bu! diye sordum kendi kendime.

Canlıyı sözdinlemiye ve buyurmıya ve buyururken dahi sözdinlemiye kandıran nedir?

Şimdi sözüme kulak verin, ey en bilge kişiler! Hayatm tâ bağrına, bağrının tâ derinliklerine değin sokulmuş muyum, iyice bir yoklayın bakalım.

Nerde canlı gördüysem, orda güç istemi gördüm; uşağın isteminde dahi, efendi olma istemini gördüm.

Güçlüye hiamet etmiye kendi istemi kandırır güçsüzü, — bu istem, daha güçsüzlere efendilik etmek ister de ondan: vaz geçmek istemiyeceği tek hazdır bu.

Ve küçük, nasıl en küçüğün üstünde keyif sürebilmek, güç yürütebilmek için büyüğe boyun eğerse,

— en büyük de öyle, boyun eğer de, güç uğruna hayatım tehlikeye atar.

En büyüğün boyun eğmesi, korkulu olanı, tehlikeyi göze almaktır, ölüm için zar atmaktır.

Ve nerde özveri, hizmet ve sevgi bakışları varsa, orda efendi olma istemi de vardır. Güçsüz, dolambaçlı yollardan sokulur kaleye, güçlünün tâ bağrına,

— ardan güç çalar.

Ve hayat kendisi, şu sırrı açtı bana: «Bak» dedi, «ben hep kendini altetmesi gerek e n’im.»

Doğru, siz ona doğurma istemi, ya da, bir amaca, daha yüksek, daha uzak, daha çeşitli bir şeye yönelmiş bir itki dersiniz: ama bunlann hepsi birdir, bir tek sırdır.

Bunu yadsımaktansa, yok olurum daha iyi; gerçek, nerde yok olma ve yaprak dökümü varsa, bakın, orda hayat kıyar kendine, —güç uğruna!

Uğraşma ve oluş ve amaç ve amaçlar çatışması olmam gerektiğini, —ah, benim istemimin ne olduğunu sezen, bu istemin hangi eğri yollarda yürümesi gerektiğini de sezer!

Ne yaratırsam yaratayım, yarattığımı ne denli seversem seveyim, —çok geçmeden karşı koymam gerekir ona ve sevgime: böyle ister benim istemim.

Sen dahi, ey gören kişi, benim istemimin bir yolusun, bir ayak izisin ancak: evet, benim güc istemim senin gerçek isteminin ayaklarıyla dahi yürür!

Gerçeği «var olma istemi» ile vurmak istiyen, vuramamıştır elbette: öyle bir istem yoktur da ondan!

Var olmıyan istiyemez de ondan; var olana gelince, — daha ne varlığı için çırpınsın!

Ancak hayat olan yerde, istem de olur: hayat

istemi değil ama, —bak ne diyorum—, güç istemi!

Canlı, birçok şeyleri hayattan üstün tutar; ama bu üstün tutmanın kendisinde dile gelen, güç istemidir! —

Hayat bunu öğretmişti bana bir zamanlar, ben de yüreklerinizin bilmecesini bununla çözüyorum.

Gerçek, size diyorum: geçici olmıyan iyi ve kötü yoktur! Onlar kendi isteğiyle, hep yeni baştan alt-etmelidirler kendilerini.

Siz değerlerinizle, iyi ve kötü üstüne öğretilerinizle güç gösterirsiniz, ey değer biçenler: bu sizin gizli sevginizdir, gönüllerinizin parıldaması, titremesi ve taşmasıdır.

Ama daha zorlu bir güç ve yeni bir altetme doğar değerlerinizden: onunla kırılır yumurta ve yumurta kabuğu.

Ve iyi ile kötüde yaratıcı olmak istiyen, —gerçek, önce yıkıcı olmak, değerleri parçalamak zorundadır.

En büyük kötü, en büyük iyiye vergidir böylece: fakat o yaratıcı iyidir.—

Kötü de olsa, bunu konuşalım, ey en bilge kişiler. Susmak daha kötüdür; saklanan bütün gerçekler ağılı olurlar.

Bizim gerçeklerimizle parçalanabüen her şey, varsın parçalansın] Daha kurulacak nice evler var! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ULU KİŞİLER ÜSTÜNE

Durgundur denizimin dibi: şakacı canavarlar sakladığı kimin aklına gelir!

Sarsılmaz benim derinliğim: ama yüzen bilmeceler ve gülüşlerle parıldar.

Bir ulu kişi gördüm bugün, bir ağırbaşlı kişi, bir ruh tövbelisi: ey, gönlüm onun çirkinliğine nasıl da güldü!

Göğsü kabanmış, soluğunu tutan biri gibi: öyle

duruyordu ulu kişi, sessiz.

Kendi avımn yağması olan çirkin gerçeklerle donanmıştı, kat kat yırtık giysiler içindeydi; hem nice dikenlerle de donanmıştı; —ama gülü yoktu.

Daha öğrenmemiş gülmeyi ve güzelliği. Bilgi ormanından canı sıkkın dönmüş bu avcı.

Yabanıl hayvanlarla yaptığı savaştan dönmüş eve: ama daha ağırbaşlılığından yabanıl bir hayvan bakıyor, —yenilmemiş bir yabaml hayvan!

Kaplan gibi duruyor hep, nerdeyse fırlıyacak; ama ben bu gergin canlan sevmeım; bu geri çekilmiş kişilerin hiç birini tutmaz beğenim.

Peki siz bana, dostlar, beğeni ve beğenme tartışılmaz mı diyorsunuz? Fakat bütün hayat beğeni ve beğenme üstüne bir tartışmadır!

Beğeni: bu hem ağırlık, hem terazi, hem de tartandır; ağırlık ve terazi ve tartan için tartışmadan yaşamak istiyen bütün canlıların vay haline!

Ululuğundan bir bıksa bu ulu kişi, o zaman başlar güzelliği, —ancak o zaman beğenirim onu, kendisini tatlı bulunun.

Ancak kendisinden dönerse, atlar gölgesinin üzerinden, — evet! kendi güneşine.

Fazla oturdu gölgede, ruh tövbelisinin yanakları sarardı soldu; bekleyişleri sırasında az kalsın açlıktan ölecekti.

Daha gözlerinde horgörme var, ağzında tiksinme gizli. Gerçi şimdi dinleniyor, ama daha gümşığında dinlenmedi.

Boğa gibi olmalı o; yeryüzünü horgörme değil, yeryüzü kokmalı mutluluğu.

Saban demirinin önünde horuldıya böğüre yürüyen bir ak boğa gibi görmek isterim onu: böğürmesi de yersel olan her şeyi övmelidir!

Yüzü karanlık daha; üstünde elinin gölgesi oynuyor. Görme duyusu da gölgeler içinde daha.

Eylemi, üzerinde bir gölge gibi duruyor daha: el, eyliyeni karartıyor. O daha altetmemiş eylemini.

Gerçi ben ondaki boğa ensesini seviyorum, ama melek gözlerini de görmek istiyorum şimdi.

Kahramanca istemini de unutması gerek daha: yükselmiş biri olmalı o, ulu değil yalmz: —onu, istemsiz olanı, hava bile kaldırmalı!

O, canavarları yola getirdi, bilmeceler çözdü. Ama canavarlarım, bilmecelerini kurtarması da gerek: göksel çocuklara çevirmesi gerek onları.

Bilgisi daha öğrenmemiş gülümsemeyi, kıskanmayı; taşkın tutkusu daha dinmemiş güzellik içre.

Gerçek, özlemi doygunluk içre değil, güzellik içre susımalı, güzelliğe batmalı! İncelik, ulu canların ela-çıklığına vergidir.

Kolu, başımn üzerinde: öyle dinlenmeli kahraman; öyle altetmeli dinlenmesini dahi.

Ama kahraman için en güç şeydir güzellik. Hiç bir ateşli istem erişemez güzelliğe.

Biraz daha çok, biraz daha az: burda önemli olan budur, burda en önemli olan budur.

Gevşetilmiş kaslar ve koşumsuz istemle durmak: hepiniz için en güç olan budur, ey ulu kişiler!

Güç, gönlünden kopar da görünüre inerse, ben bu inişe güzellik $_t$ derim.

En çok senden güzellik istiyorum, ey güçlü kişi: senin iyiliğin, kendini son kez yenmen olsun.

Seni her kötülüğe yeterli görüyorum: iyiliği bunun için istiyorum senden.

Gerçek, pençeleri tutmadığı için kendilerine iyi diyen o güçsüzlere güldüğüm oldu sık sık!

Sütunun erdemi için çabalıyacaksın sen: gittikçe güzelleşir, incelir o, — fakat içi daha bir sertleşir ve dayanıklı olur, yükseldikçe.

Evet, ey ulu kişi, bir gün sen de güzelleşecek, ayna tutacaksın kendi güzelliğine.

Gönlün tanrısal isteklerle titriyecek o zaman; büyüklenmende bile tapınma olacak!

Çünkü gönlün sırrı şudur: ancak kahraman kendisini yüzüstü bıraktığı zattı an, düşünde yaklaşır ona üstkahraman. —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

KÜLTÜR ÜLKESİ ÜSTÜNE

Pek fazla uçmuşum geleceğe: ürkü aldı beni.

Çevreme baktım ki, ne göreyim! tek çağdaşım zaman değil mi!

Gerisin geri uçtum derken, yurda doğru, —ve gittikçe hızlanarak. Size geldim böylece: ey bugünün kişileri, kültür ülkesine geldim.

İlk kez olarak, sizi görecek gözlerle, sağlam isteklerle geldim: gerçek, yüreğimde özlemle geldim.

Fakat bana ne oldu? Çok korktum ya, gülmek zorundaydım! Böylesine alaca bulaca bir şey göflme-miştim ömrümde!

Gülüyor, gülüyordum, ayağım titriyor, yüreğim de ondan geri kalmıyordu. «Bütün boya çanaklarının yurdu burası olsa gerek» diyordum.

Yüzlerinizde, üyelerinizde elli boya lekesi vardı, — öylece oturuyor, beni şaşırtıyordunuz, ey bugünün kişileri!

Çevrenizde de elli ayna vardı, renk oyununuza yaltaklık ediyor, yansıtıyordu onu.

Gerçek, kendi suratlannızdah daha iyi maske ta-kamazdınız, ey bugünün kişüeri! Sizi kim tanıyabilirdi ki!

Her bir yerinize geçmişin işaretleri yazılmış, bu işaretlerin üzerine de yeni işaretler boyanmış, — böylece bütün yorumculardan iyice gizlemişsiniz kendinizi!

Sizde ciğer yok ki, ciğerinizi okusun kişi! Renklerle, yapıştırılmış yaftalarla pişmişsiniz sanki.

Örtülerinizden bütün çağlarla uluslar renk renk bakıyorlar, davranışlarınızda' bütün törelerle inançlar renk renk dile geliyorlar.

Kişi sizin örtünüzü ve sargınızı ve renklerinizi ve davranışlarınızı elinizden alsa, kargaları ürkütecek kadar güç kalır yine de.

Gerçek, ben kendim, sizi bir zamanlar çıplak ve boyasız görünce ürkmüş bir kargayım; iskelet bana gözlerini süze süze bakmıştı da, ben de kaçmıştım.

Ölüler ülkesinde, geçmişin ölü canlan arasında ırgatlık ederim daha iyi! Ölüm ülkesinde barınanlar bile daha etli butlu, daha dolgundurlar sizden!

Evet, içime acılık veren şu ki, ne çıplakken katlanabiliyorum size, ne de giyinmişken, ey bugünün kişileri!

Geleceğin bütün tekinsizlikleri ve yolünu şaşırmış kuşlan ürpeten her şey, sizin «gerçeğinizden» daha cana yakın, daha tatlıdır.

Çünkü şöyle dersiniz siz: «Tepeden tırnağa gerçeğiz biz, ne inanç vardı bizde, ne de boş inanç» — böyle yumruklarsınız göğsünüzü, —ah, göğsünüz olmasa bile!

İyi ama siz nasıl inanabilirdiniz ki, ey alaca bulaca kişiler! —siz ki şimdiye dek inanılmış bütün şeylerin resimlerisiniz!

İnancın gezgin yadsımalansınız siz, her düşüncenin kolunu kanadını kırarsınız. İnanılmaz kişiler: işte budur size verdiğim ad, ey gerçek kişiler.

Sizin ruhlarınızda bütün çağlar birbirlerini çekiştirirler; ve bütün çağların düşleriyle dedikoduları bi-lu sizin uyanıklığınızdan daha gerçekti!

Kısırsınız siz: bu yüzden inancınız yok. Oysa yaratmak zorunda olanın, geleceği bildiren düşleriyle yıldız belirtileri de vardı hep, — inanmıya da inanırdı! —

Önünde mezarcılar bekliyen, yan açık kapılarsınız siz. Sizin gerçeğiniz de şudur: «Her şey yok olsa yeridir.»

Nasıl da duruyorsunuz karşımda, ey kısır kişiler; ne kadar ince kaburgayısınız! Birçoğunuz bunun farkına varmıştır da.

Ve şöyle demiştir: «Ben uyurken tanrının biri benden gizlice bir şey imi çaldı ne? Evet, kendine bir kadıncık yapmıya yetecek kadar!

Şaşılacak bir yetersizliği var kaburgalanmm!» Böyle demiştir Jjugünün birçok kişileri.

Evet, siz bence gülünçsünüz, ey bugünün kişileri! Hele kendinize şaştığınız zamanlar!

Ve ben sizin şaşmanıza gülemeseydim ve çanağınızdaki iğrenç şeyleri tüm yutmak zorunda kalsay-dım, o zaman vay benim halime!

Ama şimdi, yüküm ağır olduğu için, sizi daha bir hafifsiyeceğim; dengimin üstüne böceklerle kanatlı kurtlar da konsa ne çıkar!

Elbette, yüküm bu yüzden ağırlaşacak değü ya! Benim büyük yorgunluğum, ey bugünün kişüeri, sizden gelmiyecek bana.—

Ah, şimdi ben özlemimle nereye çıkayım! Bütün dağlardan bakarak arıyorum ana yurtlanyla baba yurtlarım.

Ama yurt bulamadım hiç bir yerde: bütün kentlerde tedirginim ben, ve bütün kapüarda aynlış.

Son zamanlarda yüreğimin beni kendilerine yöneltiği bugünün kişileri, yabancı ve alay gibi geliyor bana; bense sürülmüşüm ana yurtlanyla baba yurtlarından.

Onun için çocuklarımın ülkesini seviyorum yalmz, en uzak denizdeki, o daha bulunmamış ülkeyi: durmadan orayı aratıyorum yelkenlerime.

Çocuklarıma ödeunek isterim babalarımın çocuğu olmamı, —bütün geleceğe de, ş u şimdiyi ödemek isterim! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

LEKESİZ ALGİ ÜSTÜNE

Dün ay yükselirken, güneş doğurmak istermiş gibi geldi bana: öylesine geniş ve gebe dururdu ufukta.

Ama gebeliği yalancı bir gebelikti; ben aydaki erkeğe inanırım da, aydaki kadına inanmam.

Doğrusu, onda pek erkeklik de yoktur ya, bu utangaç gece cümbüşçüsünde. Evet, damlar üzerinde tedirgin bir vicdanla gezinir o.

Şehvet düşkünüdür, kıskançtır aydaki o keşiş; yeryüzüne şehvet duyar o, ve sevenlerin bütün sevinçlerine.

Hayır, sevtmem damlarda sürten bu kediyi! Tiksinirim yan kapalı pencerelere sokulan her şeyden!

Yıldız-halılar üzre yürür o, sessiz ve sofu: — ama ben usul basan, mahmuz şakırdatmıyan insan ayaklarım sevmem.

Her dürüst adım ses verir; oysa kedi, toprak üzerinde uğrun uğrun gider. Bak, kedi gibi geliyor ay, dürüstlükten uzak.—

Şu benzetmeceyi sunarım size, ey duygulu, iki yüzlü kişiler, ey «duru algılıyanlar»! Ben size şehvet düşkünleri deriln!

Yeryüzünü ve yersel olam siz de seversiniz: iyi anladım sizi! —ama sevginizde utanç var, tedirgin bir vicdan var, —ay gibisiniz!

Yeryüzünü horgörmiye kandırılmış ruhunuz; ama barsaklarınız kandırılmamış: bunlar en güçlü yerleriniz sizin!

Ve ruhunuz, barsaklannızın buyruğuna girmekten utanç duyuyor şimdi; utancını gizlemek için de, sinsi ve yalancı yollara sapıyor.

«Bence en ulu şey» —der yalancı ruhunuz kendi kendine— «hayata istek duymadan bakmaktır, köpek gibi, dilini sarkıtarak bakmak değil.»

Bakmakla mutlu olmak: ölü bir istemle, bencilliğin pençesinden ve açgözlülüğünden uzak, —tepeden tırnağa soğuk ve külrengi, ama esrimiş ay gözleriyle bakmak!

Bence en sevimli şey «—baştan çıkmış olan böyle baştan çıkanr kendini—» yeryüzünü ayın sevmesi gibi sevmektir, yeryüzünün güzelliğine ancak gözlerle dokunmaktır.

«Ve bence şudur bütün nesnelerin lekesiz algılanması: nesnelerden bir şey istememek, onlarm önüne bin gözlü bir ayna gibi uzanabilmek.» —

Ey duygulu, iki yüzlü kişiler, ey şehvet düşkünleri! Sizin isteğinizde suçsuzluk eksik: bu yüzden kara çalarsımz her isteğe!

Gerçek, siz, yaratanlar, doğurganlar ve oluştan sevinç duyanlar gibi sevmezsiniz yeryüzünü!

Suçsuzluk nerdedir? Doğurma isteminin olduğu yerde. Ve bence en duru istem, kendinden öte yaratmak istiyende bulunur.

Güzellik nerdedir? Bütün istemimle istemem gereken yerde: görüntü, salt görüntü olarak kalmasın diye sevmek ve yok olmak istediğim yerde.

Sevmek ve yok olmak: bunlar tâ baştan beri uyarlar birbirine. Sevme istemi: bu, ölmeyi de istemektir. Böyle derim size, ödlekler!

Oysa sizin o iğdiş gözsüzmeniz, «dalınç» adım almak istiyor şimdi! ödlek gözlerin kendisine dokunmasına ses çıkarmıyan şeye de «güzel» denecek! Ah, soylu adları kirletenler sizi!

İşte üstünüzdeki ilenç, ey temiz kişiler, ey an duru algılıyanlar: hiç bir zaman doğuramıyacaksımz, ufukta geniş ve gebe dursanız da!

Gerçek, ağzınızı soylu sözlerle doldurursunuz: yani yüreğinizin taştığına mı inanalım, yalancılar?

Ama benim sözlerim küçük, horgörülesi, çarpık sözlerdir: yemek masanızdan düşenleri seve seve toplarım ben.

Ama ben onlarla daha gerçeği söyliyebüirim iki yüzlülere! Evet, kılçıklarım, kabuklarım ve dikenli yapraklarım, —gıdıklıyacak burunlarını iki yüzlülerin!

Sizin ve sofranızın çevresinde hep kötü bir hava vardır: şehvetli düşünceleriniz, yalanlarınızla sırlarınız bu havanın içindedir çünkü!

Kendinize inanmıya kalkışın yalnız, —kendinize, bir de barsaklannıza! Kendine inanmıyan hep yalan söyler.

Siz bir tanrının maskesini takmışsınız, ey «an duru kişiler»: bir tanrı maskesinin altma çöreklenmiş iğrenç yılanınız.

Gerçek, siz aldatırsınız, ey «dalgın kişiler»! Bir zamanlar Zerdüşt bile sizin tanrısal derilerinize aldanmış, onların içini dolduran yılan kangalların] sezememişti.

Bir zamanlar, oyunlarınızda bir tanrı gönlünü oynar gördüğümü sanırdım, ey duru algılıyanlar! Sizin sanatlarınızdan üstün sanat yok sanırdım.

Yılan pisliğini ve kötü kokuyu, uzaklık gizlerdi benden: ortalıkta bir kertenkele kurnazlığı şehvetli ayın sevişmesi!

Ama ben size yaklaştım: derken geldi gündüz bana, —şimdi de size geliyor, — sona erdi ayın sevişmesi!

Bakın işte! 'Tutulmuş ve solgun duruyor orda, — tan kızıllığının önünde!

O geliyor çünkü, o, parıl parıl yanan, —onun yeryüzüne sevgisi geliyor! Suçsuzluktur, yaratıcı özlemdir her güneşsi sevgi!

Bakın işte, nasıl sabırsız geliyor denizin üzerinden! Sevgisinin susuzluğunu ve sıcak soluğunu duymuyor musunuz?

Denizi emmek istiyor o, denizin derinliklerini kendi yüksekliğine çekmek istiyor: denizin arzusu binlerce göğüsle kabarıyor işte.

Güneşin susuzluğuyla öpülmek, emilmek istiyor; hava olmak istiyor, yükseklik ve ışık yolu ve ışığın kendisi olmak istiyor!

Gerçek, güneş gibi ben de severim hayatı ve bütün derin denizleri.

Algı da şudur bence: derin olan her şey ağa-caktır, —benim yüksekliğime! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

BlLGlNLER ÜSTÜNE

Ben uykudayken, koyunun biri başımdaki sarmaşık çelengini kemirmiş, —kemirmiş de demiş: «Zerdüşt artık bilgin değil.»

Böyle demiş, gururla uzaklaşmış. Bunu bana çocuğun biri anlattı.

Ben burda, çocukların oynadığı yerde, yıkık duvarın dibindeki devedikenleriyle kırmızı gelincikler arasında yatmayı severim.

Ben çocukların, devedikenleriyle kırmızı gelinciklerin gözünde bilginim daha. Hınzırlıklarında bile suçsuzdur onlar.

Ama koyunların gözünde artık bilgin değilim: böyle ister yazgım, —övüşler olsun yazgıma!

Çünkü gerçek şudur: bilginler evinden ayrıldım ve kapıyı çarptım arkamdan.

Gönlüm pek aç kaldı onların sofrasında: onlar-dakine benzer, ceviz kırar gibi bilgi araştırma ustalığı yok bende.

Özgürlüğü ve taze toprak üstündeki havayı severim ben; onlarm saygıları ve değer vermeleri üzerinde uyumaktansa, öküz derisi üzerinde uyurum daha iyi-

Pek kızdırır, yakar beni düşüncem: sık sık soluğumu keser nerdeyse. Açık havaya çıkmam, bütün tozlu odalardan uzaklaşmam gerekir derken.

Oysa onlar serin gölgede, serin serin otururlar: her şeyde salt seyirci olmak isterler ve güneşin basamaklar üzre yandığı yerlerde oturmaktan sakınırlar.

Sokakta durup gelip geçene bakanlar gibi: öyle beklerler onlar da, başkalarımn düşüncelerine bakarlar.

Onları elle tutayım desen, un çuvalları gibi, toz bulutu kaldırırlar havaya istemeden: ama kim der ki onların tozu, tahıldan ve yaz tarlalarının san sevincinden gelir?

Bilgelik tasladılar mı, o küçük özdeyişleriyle gerçekleri dondurur beni: bügeliklerinde öyle bir koku vardır ki, bataklıklardan geliyor sanırsınız; gerçek, bu bilgelikte kurbağa sesleri bile işitmişsinizdir!

Beceriklidir onlar, usta parmaklan vardır: benim yalınlığım onlann karmaşıklığı yanında neylesin? Her türlü iplik geçirmekten ve örmekten ve dokumaktan anlar parmakları: böyle çorap örerler ruhun başına! ,

İyi birer saattir onlar: yalnız doğru kurmıya bakmalı! O zaman yanlışsız gösterirler vakti, bu arada da hafif bir ses çıkarırlar.

Değirmen taşı gibi çalışır onlar, ve havan eli gibi: siz onlara tahıl taneleri atın, yeter! —taneleri ince övütüp ak toza çevirmeyi iyi bilirler.

Birbirlerini pek yakından ve kuşkuyla gözetlerler. Küçük kurnazlıklarda buluşlan vardır, bilgileri aksak ayaklar üzre yürüyenleri beklerler, —örümcekler gibi beklerler.

Onları hep özenle ağı hazırlarken gördüm; bu işi yaparken hep camdan eldivenler takıyorlardı ellerine.

Hileli zarlarla oynamayı da bilirler; öyle ateşli oynadıklarını gördüm ki, —terliyorlardı.

Biz birbirimize yabancıyız; onların erdemleri, yapmacıklannden, hileli zarlarından daha iğrenç gelir bana.

Ve birlikte yaşarken, üstlerinde yaşadım onlarm. Bana hmç bağladılar bu yüzden.

Başları üstünde birinin dolaştığını işitmek istemezler; onun için başlarıyla benim arama tahta ve toprak ve moloz doldurdular.

Böyle boğdular ayak seslerimi: ondan sonra, beni en az işiten en bilginler oldu.

İnsanlığın bütün eksiklikleriyle zayıflıklarım kendileriyle benim arama koydular: —buna «uydurma tavan» diyorlar evlerinde.

Ben yine de, düşüncelerimle onlarm başlan ü s-tünde dolaşıyorum; kendi yanlışlarım üzre do-laşsam bile, üstünde olurum onların ve başlarının.

Çünkü insanlar eşit değildirler: böyle buyurur doğruluk. Ve benim istediğimi, onlar istiyemezler! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

OZANLAR ÜSTÜNE

«Gövdeyi daha iyi tanıyalı» —dedi Zerdüşt öğrencilerinden birine— «ruh bence artık sözde ruhtur, 'kalımlı' denen şeylerin hepsi de ancak benzetmedir.»

«Bunu daha önce de söylemiştin» diye cevap verdi öğrenci, «şunu da eklemiştin: 'Ama ozanlar pek çok yalan söylerler.’ Niçin ozanlar pek çok yalan söylerler demiştin?»

«Niçin mi?» dedi Zerdüşt. «Niçin, diyorsun ha? Ben, niçinleri üstüne soru sorulabilen kişilerden değilim.

Benimki daha dünkü yaşantı mı? Düşüncelerimin nedenlerini yaşıyalı çok oluyor.

Nedenlerimi de yanımda taşımak isteseydim, anı fıçısı olmam gerekmez iniydi?

Düşüncelerimi alıkoymak dahi bana pek fazla geliyor, nice kuşlar uçtu gitti.

Arasıra, bana yabancı, elimi sürünce titreyen kaçkın bir kuş buluyorum güvercinliğimde.

Peki, Zerdüşt sana daha ne demişti? Ozanların pek çok yalan söylediklerini mi? —Ama Zerdüşt de ozandır.

Sen şimdi onun gerçeği söylediğine inanıyor musun? Neden inanıyorsun?»

Öğrenci cevap verdi: «Ben Zerdüşt’e inanırım.» Fakat Zerdüşt başını salladı ve gülümsedi: —

«tnanç beni mutlu kılmaz» dedi, «hele kendime inanç.»

Ama diyelim ki biri gerçekten, ozanlar pek çok yalan söylerler dedi: haklıdır,— biz pek çok yalan söyleriz.

Sonra biz pek az bilir, güç öğreniriz: bu yüzden yalan söylemek zorunda kalırız.

Biz ozanlardan, şarabını bozmamış var mıdır? Kilerimizde nice ağılı karışımlar türetilmiştir: ne anlatılmaz şeyler yapümıştır orda.

Ve çok az bildiğimiz için, ruh yoksulları gönlümüzü okşar, hele genç kadınsa bunlar!

Yaşlı kadınların, akşamlan birbirlerine anlattıkları şeylere bile özlem çekeriz. İçimizdeki Ölümsüz Kadın deriz buna.

Sanki bilgiye açılan gizli bir kapı varmış da, bir şeyler öğrenen kimselere kapalıymış gibi, halka ve halkın «bilgeliğine» inanırız.

Ama bütün qzanlar inanırlar şuna: çayırda, ya da ıssız yamaçlarda yatarken kulak kabartan herkesin, yerle gök arasındaki nesneler üstüne bir şeyler öğrenebileceğine.

Ve içlerinde ince duygular uyansa, doğa kendilerine gönül verdi sanır ozanlar

Kulaklarına sırlar ve okşayıcı sevgi sözleri fısıldamak için gizlice sokuluyor sanırlar: bununla övünür de çalım satarlar bütün ölümlüler önünde!

Ah, yerle gök arasında nice şeyler vardır ki, bunları ancak ozanlar düşlemişlerdir!

Hele göklerin üstünde çünkü bütün tanrılar ozan benzetmeleri, ozan uydurmalarıdırlar!

Gerçek, yukarlara çekiliriz hep, —yani bulutlar ülkesine: alaca yumurcaklarımızı bulutlar üstüne yerleştirir, sonra da tannlar, üstinsanlar

deriz onlara. — »Hafif, tam bu iskemlelere göre değil midir onlar! — bütün o tannlar, üstinsanlar?

Ah, ille de gerçeklik diye tutturan bütün o yetersizlerden nasıl da bıktım! Ah, ozanlardan nasıl da bıktım!

Zerdüşt böyle konuştukta, öğrencisi ona kızdı, fakat sustu. Ve Zerdüşt dahi sustu; ve gözleri, sanki tâ uzaklara bakarmış gibi, içine çevrildi. Sonunda içini çekti ve soluk aldı.—

«Ben bugünden ve dündenim» dedi sonra, «ama içimde yanndan ve öbür günden ve gelecekten olan, bir şey var.

Ozanlardan bıktım, —eskilerden de, yenilerden de: bence hepsi yüzde, hepsi de sığ deniz onların.

Derinliğine düşünmemişlerdir yeterince; bundan ötürü duyguları dibe varamamıştır.

Biraz şehvet, biraz da can sıkıntısı: şimdiye dek en iyi düşünmeleri bunlar olmuştur.

Onlann saz tıngırtıları, hayalet soluması, hayalet aksırması gibi gelir bana; seslerin sıcaklığından ne anladılar onlar şimdiye dek! —

Yeterince temiz de değiller bence: hepsi de, derin görünsün diye sularını bulandınrlar.

Böylece kendilerini uzlaştıncı göstermek isterler: ama aracı ve karmacıdırlar bence, yarım yamalak ve kirli! —

Ah, ben ağımı onlarm denizine attım, güzel balıklar tutaıak istedim; ama eski bir tanrının başı çıktı her çekişimde.

Deniz, acıkmışa taş verdi böylece. Kendileri de denizden çıkmış olabilirler.

Elbet, inci bulunur onlarda: kendileri de o ölçüde kabuklu hayvanlara benzerler. Ve ben onlarda gönül yerine çoğu kez tuzlu sümük buldum.

Onlar denizden, büyüklenmeyi de öğrenmişlerdir: deniz, tavuslar tavusu değil midir?

En çirkin mandanın önünde bile kuyruğunu açar da, usanmak bilmez gümüş ve ipekle işlenmiş yelpazesinden.

Manda ters ters bakar buna, —gönlüyle kuma yakın, çalılığa daha yakın, ama bataklığa en yakın.

Güzellikten ve denizden ve tavus süsünden ona ne! Bu benzetmeceyi sunarım ozanlara.

Gerçek, onların ruhu tavuslar tavusudur, büyüklenme denizidir!

Seyirci ister ozanın ruhu, —isterse manda olsun!

Ama ben bıktım bu ruhtan: ve görüyorum ki, o da kendinden bıkacak.

Ozanları değişmiş ve bakışları kendilerine çevrilmiş gördüm bile.

Rub tövbelileri geliyorlar, gördüm; bunlar ozanlardan çıktüar.—

Böyle buyurdu Zerdüşt.

BÜYÜK OLAYLAR ÜSTÜNE

Denizde, Zerdüşt'ün Mutlu Adalarından uzak ol-mıyan bir ada vardır, üzerinde bir yanardağ tüter durur; halkın dediğine, hele halkın arasındaki yaşlı kadınların dediğine göre bu ada, öbür dünyanın kapısı önüne kocaman bir kaya gibi yerleştirilmiştir; yanardağın içinden geçen dar yol da, öbür dünyaya açılan bir kapıya inmektedir.

İşte Zerdüşt'ün o Mutlu Adalarda kaldığı sıralar, tüten dağın bulunduğu bu adaya bir gemi demir atmış, tayfalar da karaya tavşan vurmıya çıkmışlardı. Fakat öğle sularında, kaptanla adamları yeniden buluştukları zaman, bir adamın kendilerine doğru havadan geldiğini gördüler birdenbire, —bir ses açıkça şöyle diyordu: «Vaktidir! Tam vaktidir!» Bu şekil, onlara iyice yaklaştığında —fakat çabucak geçmiş, bir gölge gibi, yanardağ doğrultusunda uçuyordu— büyük bir şaşkınlık içinde anladılar ki bu,

Zerdüşt’tür; çünkü kaptandan başka hepsi onu daha önce görmüştü, hepsi de onu, halkın sevdiği gibi, seviyordu: yarı korku karışık bir sevgiyle.

«Bakın hele!» dedi dümenci, «cehenneme gidiyor Zerdüşt!»

Bu gemiciler ateş adasına çıktıkları sırada, Zerdüşt’ün ortalıkta görünmez olduğu söyleniyordu; dostlarına sorulduktа, onlar, geceleyin bir gemiye bindi, nereye gideceğini söylemedi, diyorlardı.

Bu yüzden bir tedirginliktir başladı. Fakat üç gün sonra bu tedirginliğe, gemi tayfalarının anlattıkları da katıldı, — derken herkes, Zerdüşt’ü şeytan kaçırmış, dedi. Öğrencileri, şüphesiz, bu türlü konuşmalara gülüyorlardı; şöyle diyordu biri de: «Zer

düşt’ün, Şeytanı kaçırdığına daha çok inanırım ben.» Ama gönüllerinin tâ derinliğinde kaygı ve özlem çekiyorlardı: bu yüzden, beşinci gün Zerdüşt aralarında görününce, sevinçleri büyük oldu.

Zerdüşt’ün ateş köpeğiyle konuşmasının öyküsüdür:

«Yerin» dedi, «bir derisi, bu derinin de sayrılıkları vardır. Bu sayrılıklardan birine, örneğin, 'insan' denir.

Bu sayrılıklardan başka birinin adı da 'ateş kö-peği’dir: insanlar onunla ilgili pek çok yalan uydurmuş, pek çok da yalan dinlemişlerdir.

Bu sırrı çözmek için deniz aştım; ve gerçeği çıplak gördüm, evet! çırılçıplak.

Ateş köpeğinin ne olduğunu iyi biliyorum artık; yalnız yaşlı kadınların korkmadığı o yıkıcı, altüst edici şeytanları da biliyorum.

«Çık dışarı, ateş köpeği, çık derinliğinden!» diye bağırdım, «çık da bu derinlik nice derinmiş, şöyle! Şu yukarı doğru fışkırttığın nerden geliyor?

Denizden bol bol içiyorsun: tuzlu, parlak sözlerin açığa vuruyor bunu! Doğrusu, derinlikler köpeği olarak, besinini pek yüzeyden alıyorsun!

Ben seni, olsa olsa, yeryüzünün karnından-ko-nuşuru sayarım: ne zaman yıkıcı, altüst edici şeytanların konuşmasını dinlediysem, onları hep senin gibi buldum: tuzlu, yalancı ve sığ.

Siz böğürmeyi ve küllerle karartmayı biliyorsunuz! Siz en büyük kabadayılarsınız, çamur kaynatma sanatım iyi öğrenmişsiniz.

Sizin bulunduğunuz yerin yakınında hep çamur vardır, süngersi, kovuğumsu ve sıkışık bir sürü şey vardır ille de: özgürlük ister.

«Özgürlük» diye böğürmeyi seversiniz hepiniz en çok: oysa ben, çevresinde çokça böğürme ve duman bulunan «büyük olaylara» inanmayı unuttum.

İnan bana, dostum Cehennem gürültüsü! En büyük olaylar, en şamatalı saatlanmız değil, en sessiz saatlanmızdırlar.

Yeni gürültüler bulanların değil, yeni değerler bulanların çevresinde döner dünya; sessiz döner.

Kabul et! Senin gürültün ve dumanın çekildiğinde pek bir şey olmadı. Ne çıkar, kentin biri mumya-laşmış, heykelin biri de çamura batmışsa!

Heykel devirenlere söylerim şunu da: denize tuz, çamura heykel atmak en büyük deliliktir.

Horgörmenizin çamurunda yatıyordu heykel: ama onun yasasıdır bu, hayatı ve canlı güzelliği, horgörmeden doğar yine!

Daha tanrısal çizgilerle doğrulur o, acısıyla baştan çıkararak; gerçek! kendisini devirdiniz diye daha size teşekkür edecektir, ey devirenler!

I"ıkul şu öğüdü veririm kırallara ve kiliselere vı» ynıjlılıktun, erdemden zayıf düşmüş herkese, — devi rlln kondinizi! Hayata yeniden kavuşabilesiniz diye. -erdem size gelebilsin diye!» —

Böyle konuştum ateş köpeğinin önünde: derken Nİi/.Umü kesti ters ters, sordu: «Kilise mi? O da ne?»

«Kilise mi?» diye cevap verdim, «Bir çeşit devlettir, — en yalancısıdır. Ama sen sus, ey iki yüzlü köpek! Sen kendi türünü pek iyi bilirsin!

Devlet de senin gibi iki yüzlü köpeğin biridir; senin gibi o da sever dumanla ve böğürtüyle konuşmayı, — senin gibi, gerçeğin kamından konuştuğuna inandırmak için.

Çünkü yeryüzünün kesenkes en önemli varlığı olmak ister devlet; öyle olduğuna inanılır da.»

Ben böyle söyleyince, ateş köpeği kıskançlıktan çılgına döndü. «Ne!» diye bağırdı, «yeryüzünün en önemli hayvanı ha? Öyle olduğuna da inanılıyor ha?» Boğazından öylesine buğu ve korkunç sesler çıkıyordu ki, kızgınlıktan ve kıskançlıktan boğulacak sandım.

Sonunda duruldu, soluması da yatıştı; fakat durulur durulmaz, dedim ki gülerek:

«Kızıyorsun, ateş köpeği: demek senin için söylediklerimde haklıyım. Ve haklı olduğumu daha da göstermek için, sana başka bir ateş köpeğinden söz açayım: yerin yüreğinden konuşur o, gerçekten.

Altın salar soluğu, ve altm yağmuru: böyle ister yüreği. Onun külle ve dumanla ve kızgın çamurla işi ne!

Renk renk bulutlarca gülüş saçılır ondan; senin gargarana ve tükürmene ve barsak gurultularına karşıdır o:

Fakat altım ve gülmeyi, —bunları yerin yüreğinden alır o: çünkü, şunu bilesin, —yerin yüreği altındandır.»

Ateş köpeği bunu duyunca, beni daha fazla din-lemiye dayanamadı. Utanmış, kuyruğunu kıstı ve yılgın bir sesle «hav hav» dedi, sürüne sürüne mağarasına indi.—

Böyle anlattı Zerdüşt. Fakat öğrencileri onu pek dinliyemediler: ona gemicileri, tavşanları ve

uçan adamı anlatma arzulan öylesine büyüktü ki.

«Buna da ne demeli!» dedi Zerdüşt. «Yani ben hayalet miyim?

O benim gölgem olsa gerek. Siz o Gezgin ile Göl gesini duymuşsunuzdur sanırım.

Fakat şurası apaçık: gölgemi daha sıkı tutmam gerek, —yoksa ünümü bozacak.»

Zerdüşt başını bir daha salladı ve şaştı. «Buna da he demeli!» dedi bir daha.

«Peki hayalet neden öyle bağırmış: «Vaktidir!

Tam vaktidir!

Neyin, —tam vakti?»

Böyle buyurdu Zerdüşt.

FALCI

«—Ve insanlığın üstüne büyük bir üzüntü çöktüğünü gördüm. En iyüer, işlerinden bıkar oldular.

Bir öğreti çıktı, bir inanç ona eşlik ediyordu: 'Hepsi boş, hepsi bir, hepsi geçmiş!’

Ve bütün tepelerden yankılanıyordu: 'Hepsi boş, hepsi bir, hepsi geçmiş!'

Ürünü kaldırdık, doğru: peki neden bütün meyvelerimiz çürüdü, bozardı? Dün gece uğursuz aydan düşen neydi?

Boşa gitti bütün emeğimiz, zehir oldu şarabımız, kem göz tarlalarımızla yüreklerimizi kuruttu.

Kuruduk hepimiz; üstümüze ateş yaj*sa, kül gibi tozacağız: —evet, ateşi bile bıktırdık biz.

Bütün pınarlarımız kurudu, deniz dahi çekildi. Yer yarılmak ister ya, derinlikler yutmaz ki!

‘Ah, boğulabilecek deniz nerde var daha?' —böyle çınlar yakınmamız sığ bataklıklardan ağn.

Gerçek, ölemeyecek kadar yorgunuz biz; uyanı-fcır, daha, yaşayıp gidiyoruz, —mezarlarda.»

Bir falcının böyle dediğini işitti Zerdüşt; fal yüreğine dokundu ve onu değiştirdi. Üzgün ve yorgun, dolaştı durdu; falcının anlattığı kimselere benzedi. —

«Gerçek» dedi öğrencilerine, «az kaldı, o uzun alacakaranlık inecek nerdeyse. Yazık, ben ışığımı ondan nasıl kurtaracağım!

Bu üzüntüde boğulup gitmesin! Daha uzak dünyaların ışığı olacak o, ve en uzak gecelerin!

Zerdüşt, yüreğinde acı, dolaştı durdu, üç gün ne yedi ne içti: ne dinlendi ne konuştu. Sonunda derin bir uykuya daldı. Fakat öğrencileri, uzun geceler başında nöbet tuttular ve uyanmasını ve yemden konuşmasını ve .derdinden kurtulmasını kaygıyla beklediler.

Zerdüşt’ün, uyandığında yaptığı konuşmadır: —sesi öğrencilerine pek uzaklardan geliyordu sanki—:

Gördüğüm düşü dinleyin, dostlar, ve bu düşü yormama yardım edin!

Bu düş daha bilmece gibi geliyor bana; anlam, içinde saklı, kafeste, —özgür kanatlarla uçamaz daha.

Düşümde bütün hayata sırt çevirmişim. Gece ve mezar bekçisi olmuşum ölümün o ıssız dağ kalesinde.

Tabutlarını beklermişim orda: ölümün zafer

simgeleriyle dolu hep küflü kemerler. Hayat, cam tabutlar içinden bakıyor bana.

Tozlu sonrasızlıkların kokusu geliyor burnuma: canım sıkkın ve tozlu. Orda kim canını havalandıra-bilir ki!

Geceyarısı parlaklığı çevremde hep; yalnızlık onun yanı başına çömelmiş; üçüncü olarak da, hırıltılı ölüm sessizliği, —dostlarının en kötüsü.

Anahtarlar var elimde, en paslı anahtarlar; bunlarla en gıcırtılı kapılan açabiliyorum.

Kapının kanatlan açıldığında, ses uğursuz, acı bir ötüş gibi çınlıyor uzun koridorlarda: ifrit gibi haykırıyor bu kuş, uyanmak istemiyor.

Fakat daha korkunç, daha yürek burkucu oluyor, o susup da her yeri sessizlik kaplayınca, ve ben o hayın sessizliğin ortasında yapyalmz kalınca.

Zaman böyle geçiyor işte, sürüne sürüne, —zaman diye bir şey varsa daha: ne bileyim ben! Fakat sonunda, o beni uyandıran şey oluyor.

Gök gürültüsü gibi üç kez vuruluyor kapıya, kubbeler üç kez yankılanıp uluyor: kapıya gidiyorum derken.

Alpa! diye bağnyorum, külünü dağa taşıyan kim? Alpa! Alpa! külünü dağa taşıyan kim?

Ve anahtarı sokuyorum ve kapıya asılıyorum ve bütün gücümle zorluyorum. Ama bir parmak bile aralanmıyor:

Derken kükriyen bir yel açıyor kapının kanatlarım: ıslık çalarak, içe işliyen keskin sesler çıkararak, kara bir tabut atıyor önüme.

Bu[1] kükreme, bu ıslıklar, bu keskin çığlıklar ortasında, patlıyarak açılıyor tabut, bin katlı bir kahkaha kusuyor.

Ve bin çocuk, —melek, baykuş, deli ve çocuk büyüklüğünde kelebek maskesinden gülüyor ve alay ediyor ve kükrüyor bana.

Bu korkunç ürkütüyor beni: yere kapanıyorum. Korkudan, ömrümde atmadığım bir çığlık atıyorum.

Alma kendi çığlığımla uyanıyorum: —ve kendime geliyorum. —

Düşünü böyle anlattı Zerdüşt, sonra da sustu: çünkü düşü neye yoracağını daha bilmiyordu. Fakat en sevdiği öğrencisi çabucak ayağa kalktı, Zerdüşt’ün elini tuttu ve şöyle dedi:

«Senin hayatm yoruyor bu düşü bize, ey Zerdüşt! '

Sen Ölüm kalelerinin kapılarım parçalıyan o keskin sesli yel değil misin?

Sen, hayatın renk renk hınzırlıklarıyla ve melek maskeleriyle dolu tabut değil misin?

Gerçek, bin katlı bir çocuklar kahkahası gibi dalar Zerdüşt bütün mezarlara, —bütün o gece ve mezar bekçilerine ve karanlık anahtarlarla takırdıyan herkese gülerek.

Sen kahkahanla korkutacak, devireceksin onları: bayılta ayılta göstereceksin onlar üzerindeki gücünü.

Ve uzun alacakaranlık ve ölüm yorgunluğu geldiğinde bile, sen batmıyacaksın bizim göğümüzde, ey hayat sözcüsü!

Sen yeni yıldızlar gösterdin bize, ve yeni gece güzellikleri: gerçek, sen gülmeyi renkli bir örtü gibi gerdin üstümüze.

Bundan böyle hep çocuklar kahkahası kaynıya-cak tabutlardan; bundan böyle hep güçlü bir yel zaferle gelecek bütün ölüm yorgunlukları üstüne: bunun güvencesi ve falcısı sen kendirisin!

Gerçek, sen onların kendilerini gördün düşünde, düşmanlarını: bu senin en korkulu düşündü.

Fakat sen nasıl bu düşlerden uyanıp kendine gel-dinse, onlar da uyanacaklar kendi kendilerinden, — sana gelecekler!»

Böyle dedi öğrenci; derken bütün öteki öğrenciler de Zerdüşt’ün başına toplandılar, ellerini tuttular; yatağını, üzüntüsünü bırakıp kendilerine dönmesi için ona ne diller döktüler. Ama Zerdüşt, yatağında dimdik oturuyor, dalgın bakıyordu. Uzun süre yabancı bir ülkede kaldıktan sonra yurda dönen biri gibi bakıyor öğrencilerine, yüzlerini yokluyordu; ama daha

tanımıyordu onları. Fakat öğrencileri onu ayağa kaldırdıklarında, ne olsa beğenirsiniz, —birdenbire bakışları değişti; olup biteni anladı, sakalım sıvazladı, gür bir sesle dedi:

«Peki! bu da gününü doldurdu; hazırlayın da, öğrencilerim, iyi bir yemek yiyelim, hem gecikmeden! Böyle ödemek isterim kötü düşleri!

Ama falcı yanımda yesin içsin: gerçek, ona kendini boğabileceği bir deniz göstereceğim daha!» —

Böyle buyurdu Zerdüşt. Derken, düş yorumculuğu yapan öğrencinin yüzüne baktı uzun uzun, başını salladı. —

KURTARMA ÜSTÜNE

Zerdüşt bir gün büyük köprünün üstünden geçerken, dört yanını sakatlar, dilenciler aldı; kamburun biri de ona şöyle dedi

«Bak, Zerdüşt! Halk bile senden bir şeyler öğreniyor ve senin öğretine inanıyor: fakat sana tam inanması işin, bir şey daha gerek, —önce biz sakatları inandırmalısm! İşte hepsi de seçme; doğrusu, hayli fırsat var elinde! Körlerin gözlerini açabilirsin, topallan yürütebilirsin; sırtında fazlalık olandan da, eh, bir parça alabilirsin, —sakatlan Zerdüşt’e inandırmak için en doğru yol budur sanırım!»

Fakat Zerdüşt, bunlan söyliyene şöyle cevap verdi: «Kamburdan kamburunu alırsan, ruhunu da almış olursun, —böyle der halk. Köre gözlerini geri verirsen, pek çok kötü şey görür yeryüzünde: bu

yüzden, kendisini iyi edene ilenir. Topalı yürüten, ona en büyük kötülüğü etmiş olur; yürümiye başlar başlamaz, düşkünlükleri de onunla birlikte koşar da ondan, —halk böyle der sakatlar için. Peki halk Zerdüşt’ten bir şeyler öğreniyorsa, neden Zerdüşt de halktan bir şeyler öğrenmesin?

Fakat, insanlar arasına gireli en önemsiz şeydir bence: birinin tek gözlü, ötekinin tek kulaklı, bir

üçüncünün tek bacaklı, daha başkalarının da dilsiz, ya da burunsuz', ya da kafasız olduğunu görmek.

Ben daha beter şeyler gördüm, görüyorum da; bazılan öylesine iğrenç ki, hepsini anlatmaya dilim varmıyor, bazıları konusunda da susmak hoşuma gitmez: öyle insanlar vardır ki, her şeyleri eksiktir, ama bir şeyleri pek fazladır, —büyük bir gözden, ya da büyük bir ağızdan, ya da büyük bir karından, ya da büyük herhangi bir şeyden başka bir şey olmı-yanlar, —ben ters sakatlar derim bunlara.

Yalnızlığımdan çıktığımda, ilk kez bu köprünün üstünden geçerken, gözlerime inanamadım; baktım, baktım da, en sonu şöyle dedim: «Kulak! Adam büyüklüğünde bir kulak!» Daha yakından baktım: evet, kulağın altmda acınacak kadar küçük, zavallı, çelimsiz bir şey kımıldıyordu. Gerçekten, o kocaman kulak küçücük bir sap üstüne tünemişti, — bu sap da insandı! Büyüteçle bakan biri, küçük, kıskanç bir yüzün de farkına varabilir, bu saptan da bulanık bir cancığın sarktığını seçebilirdi. Aıma bana, bu kulağın sadece insan olmadığını, büyük bir insan, bir dâhi olduğunu söylediler. Fakat ben halka, büyük adamlardan söz açtığı zamanlar hiç inanmadım, —her şeyi pek kıt, bir şeyi pek çok olan kişi ters sakatın biridir dedim, bu inancıma bağlı kaldım.

Zerdüşt, kambura ve kamburun sözcülük ettiği, savunduğu kişilere böyle söyledikten sonra, derin bir umutsuzluk içinde öğrencilerine döndü ve dedi:

«Gerçek, dostlarım, insan kırıntıları, insan üyeleri arasında dolaşır gibi dolaşıyorum insanlar arasında!

Gözlerime en korkunç gelen, insanı paramparça olmuş, savaş ve kasap alanına saçılmış görmektir.

Ve gözlerim, şimdi’den geçmişe kayşalar, hep aynı şeyi görüyorlar: kırıntılar ve üyeler ve korkunç rastlantüar, —ama insan yok!

Yeryüzündeki şimdi ile geçmiş, —ah! dostlarım, en dayanamadığını şey budur; geleceği de gören bir kişi olmasaydım, nasıl yaşardım bilmem.

Göreğen, amaçlıyan, yaratan geleceğin kendisi ve geleceğe köprü, —ve ah! şu köprü üstünde de sakatın biri sanki: bunlar hep Zerdüşt'tür işte.

Siz dahi sık sık kendi kendinize sorarsınız: «Zerdüşt bizim nemizdir? Ona ne desek?» Benim gibi, siz de kendinize sorularla cevap verirsiniz.

Adıyan mıdır o? Gerçekleştiren mi? Fatih mi? Mirasçı mı? Güz mü? Saban demiri mi? Hekim mi? İyileşmiş biri mi?

Ozan mıdır o? Gerçek biri mi? Kurtarıcı mı? Boyun eğdiren mi? İyi biri imi? Kötü biri mi?

Ben geleceğin kırıntıları arasında dolaşır gibi dolaşıyorum insanlar arasında: o gördüğüm geleceğin.

Benim bütün şiirlemem, bütün çırpınmam, kırıntıları, bilmeceleri ve korkunç rastlantıları birleştirmek, bir araya koymaktır.

İnsan, ozan ve bilmece çözen ve rastlantı kurtaran da olmasaydı, insan olmıya nasıl katlanırdım!

Geçmişi kurtarmak ve her «böyle idi»yi «böyle istedim»e çevirmek, — kurtarma diye buna derim ben!

İstem, —budur kurtaranın ve sevinç getirenin adı: böyle öğrettim size, dostlarım! Ama şunu da öğrenin: istemin kendisi daha tutsaktır.

İsteme kurtarır: peki kurtarıcıyı bile zincire vuran nedir?

«Böyle idi»: budur istemin diş gıcırtısının ve en çekilmez derdinin adı. Olmuş şeylere karşı güçsüz olan istem, bütün geçmiş şeyleri öfkeyle seyreder.

Geriye doğru istiyemez istem; zaman ve zamanın arzusuna boyun eğdirememesi, —budur istemin en çekilmez derdi.

İsteme kurtarır: istem, derdinden kurtulmak ve zindanıyla alay etmek için nasıl bir yol bulur?

Ah, çılgına döner her tutsak! Tutsak istem de çılgınca kurtarır kendisini.

Zamanın geriye doğru gitmemesi, —onun öfkesi budur. «Olmuş olan»: budur yuvarlıyamadığı taşın adı. *

Ve böylece taşlar yuvarlar öfkesinden ve huysuzluğundan, kendisi gibi öfkelenmiyen ve huysuzlaş-

■jıre 5o Bp UEpuB/fruı

Istam, o kurtaran, —acı veren oldu böylece; acı çekebilen her şeyden, geriye gidemiyor diye, öç alır.

ö ç şudur, evet, yalmz şu: istemin, zamandan ve zamanın «böyle idi» sinden tiksinmesi.

Gerçek, istemimizde büyük bir delilik barınır; ve bu deliliğin ruh kazanması, bütün insanlığın ilen-ci oldu!

Öçruhu dostlarım, insanın öteden beri en çok düşündüğü şey budur; acı çekmenin olduğu yerde hep ceza da olsun istendi.

«Ceza», öç böyle der kendine. Bir yalan sözle, iyi vicdanlı görünmek ister.

Ve istiyende acı çekme olduğundan, geriye doğru istiyemediğinden, —bütün isteme ve bütün hayat, ceza sayıldı!

Ve kat kat bulutlar yığıldı ruhun üstüne, sonunda çılgınlık şöyle va’zedinciye dek: «Her şey geçiyor; demek ki her şey geçse yeridir!»

«Ve bu zaman yasası, —zamanın kendi çocuklarım yemesi, doğuruluğun ta kendisidir»: böyle va’-zetti çılgınlık.

«Doğruluğa ve cezaya göre ahlâkça düzenlenmiştir her şey. Ah, şeylerin akışından ve ‘varlık' cezasından kurtuluş nerde?» Böyle va’zetti çılgınlık.

Sonrasız bir doğruluk varsa, kurtuluş olabilir mi? Ah, yuvarlanmaz «Böyle idi» denen taş: sonrasız olmalı bütün cezalar da! Böyle va’zetti çılgınlık.

«Hiç bir eylem yok edilemez: ceza ile nasıl yok edilsin! Varlık cezasında sonrasız olan şudur, şu: varlık, sonrasızca hep eylem ve suç olmak zorundadır!

Meğerki istem, sonunda kendini kurtara, isteme de, istememe ola—: fakat kardeşlerim, siz bu çılgınlık masalım bilirsiniz!

Size şunu öğrettim de, o masallardan uzaklaştırmış oldum sizi: «İstem yaratıcıdır.»

Her «Böyle idi» kırıntıdır, bilmecedir, korkunç rastlantıdır, —yaratıcı istem ona şöyle deyinciyedek: «Ama böyle istedim ben!

Yaratıcı istem ona şöyle deyinceyedek: «Ama böyle istiyorum ben! Böyle istiyeceğim ben!»

Ama hiç böyle dedi mi? Peki bu ne zaman olacak? istem, kendi çılgınlığından kurtarılmış mıdır?

îstem, kendini kurtaran ve kendine sevinç getiren olmuş mudur? Öç ruhunu ve diş bilemeyi unutmuş mudur?

Ona zamanla uzlaşmayı,' bütün uzlaşmalardan da üstün bir şeyi kim öğretmiştir?

Bütün uzlaşmalardan üstün bir şeyi istemelidir güç istemi olan istem —: peki bu nasıl olacak? Ona, geriye doğru da istemeyi kim öğretmiştir.

— Zerdüşt, sözünün burasında birden durdu, en büyük ürküye kapılmış birine benziyordu. Ürkmüş gözlerle bakıyordu öğrencilerine; bakışları, onların düşüncelerine ve art düşüncelerine oklar gibi işliyordu. Fakat az sonra yine güldü ve yatışmış bir sesle şöyle dedi:

«İnsanlar arasında yaşamak güçtür, susmak çok güçtür de ondan, —hele geveze biri için.» —

Böyle buyurdu Zerdüşt. Fakat kambur, konuşmayı dinlemiş ve bu sırada yüzünü kapamıştı; ama Zerdüşt'ün güldüğünü işitince, merakla başım kaldırdı ve yavaşça şunu söyledi:

«Peki Zerdüşt bizimle neden, öğrencileriyle konuştuğu gibi konuşmuyor?»

Zerdüşt cevap verdi: «Bunda şaşılacak ne var! Kamburlarla kamburca konuşulur!»

«Güzel» dedi kambur, «öğrencilerle de okul dedikodusu yapılır.

Peki Zerdüşt öğrencileriyle neden, kendi kendine konuştuğu gibi konuşmuyor?» —

İNSANCA ÖNGÖRÜ ÜSTÜNE

Yükseklik değil, yokuştur korkunç olan!

Yokuş, bakışın aşağı dikildiği yer, elinse yukarı uzandığı. Burda, çifte istem yüzünden sersemleşir yürek.

Ah, dostlar, benim yüreğimin çifte istemini de kestirebilir misiniz?

Bakışım doruğa dikilir, elimse derinliği kavramak, derinliğe tutunmak ister, —budur benim yokuşum ve tehlikeım, bu!

İnsana sarılır istemim; kendimi zincirlerle bağ larım insana, hep yukarı, Üstinsana doğru çekilirim de ondan: çünkü orayı ister öbür istemim.

Ve bundan ötürü kör gibi yaşarım insanlar arasında, sanki onları tanımıyormuşum gibi: elim, sağlamlığa inancım büsbütün yitirmesin diye.

Siz insanları tanımam: bu karanlık, bu avuntu sık sık çevreme yayılır.

Geçitte oturur, her bıçkının yolunu bekler, sorarım: kim beni aldatmak ister?

Benim ilk insanca öngörüm budur, —yalancılara karşı tetikte olmamak için, beni aldatmalarına izin veririm.

Ah, insana karşı tetikte olsaydım, insan nasıl bağlama yeri olurdu benim topuma! Pek kolay kopar, havalanırdım!

Benim alnıma böyle yazılmış, ben tedbirsiz olmak zorundayım.

İnsanlar arasında susuzluktan ölmek istemiyen, bütün bardaklardan içmeyi öğrenmelidir; insanlar arasında temiz kalmak istiyen, kirli suyla yıkanmayı dahi bilmelidir.

Avunmak için sık sık şöyle derdim kendime: «Peki, koca gönül! Mutsuzluğun biri sana zarar veremedi: mutluluğunmuş gibi tadım çıkar bunun!»

Fakat şü da öteki insanca öngörümdür: b ü-

yüklenenleri, gururlulardan daha çok esirgerim.

İncinmiş büyüklenme, bütün acıklı olayların anası değil imidir? Oysa gururun incindiği yerde, gururdan daha iyi bir şey doğar.

Hayatı seyretmenin güzel olması için, hayat oyununu iyi oynamak gerekir; ama bunun için de iyi oyuncular ister.

İyi oyuncu olduklarını gördüm bütün büyükle-nenlerin: onlar oynarlar ve isterler ki başkaları onları seyretmiye can atsınlar, —bütün ruhlan bu isteğin içindedir.

Onlar kendilerini oynarlar, kendilerini türetirler; onların yakınında hayatı seyretmeyi severim,

— karadüşüngüye bire birdir.

Bunun için esirgerim büyüklenenleri, onlar ka-radüşüngünün hekimleridirler, beni oyuna bağlar gibi insana bağlarlar da ondan.

Sonra: büyüklenen kişideki alçak gönüllülüğün tam derinliğini kim ölçebilir ki! Alçak gönüllülüğünden dolayı iyi davramnm, acırım ona.

Kendine inanmayı sizden öğrenmek ister; bakışlarınızla beslenir, ellerinizden övgü yer.

Onun için iyi yalanlar söylerseniz, inanır yalanlarınıza bile: çünkü yüreği iç çeker kendi derinliğinde: «B e n neyimişim!»

Ve gerçek erdem, kendini farketmiyen erdemse,

— tamam, büyüklenen kişide alçak gönüllülüğünün farkında değildir! —

Fakat şu da üçüncü insanca öngörümdür: k ö tüleri seyretmekten aldığım tadı, sizin ürkekliğiniz bozsun istemem.

Kızgın güneşin kuluçkaya yatmasından çıkan o harikaları görmiye bayılırım: kaplatılan ve hurma ağaçlarım ve çıngıraklı yılanlan.

İnsanlar arasında dahi kızgın güneşten üreyen güzel bir soy vardır, — kötülerdeyse ne harikalar bu lunur!

Gerçekten, en bilgeleriniz bana pek o kadar bilge

gelmediği gibi, insan kötülüğünü dahi saldığı ünden aşağı buldum.

Ve sık sık sordum başımı sallıyarak: Daha ne çıngırdayıp durursunuz, ey çıngıraklı yılanlar? '

Gerçek, kötülük için bile gelecek var daha! Ve en sıcak güneyi daha bulamadı insan.

Daha on iki ayak genişliğinde ve üç ay uzunluğunda nice şeyler var ki, bunlara en büyük kötülükler denmekte! Ama bir gün daha büyük ejderler gelecek yeryüzüne.

Üstinsan ejderden yoksun kalmasın diye, kendisine yaraşan üstejderden, — ıslak, el değmemiş ormanlar üstünde nice kızgın güneşler yanması gerek daha!

Kaplanlar türemeli yaban kedilerinizden, —kara kurbağalarınızdansa, timsahlar: çünkü iyi av ister iyi avcı!

Gerçek, ey iyilerle doğrular! Sizde gülünecek çok şey var, —hele şimdiye dek «şeytan» denen şeyden korkmanız!

Gönülleriniz büyük olana öylesine yabancı ki, iyiliğiyle size korkunç gelecektir Üstinsan!

Size ey bilgeler, ey bilen kişiler, Üstinsanın çırılçıplak yıkandığı o bilgeliğin yanan güneşini görseniz, kaçarsınız siz!

Siz ey, gördüğüm en yüksek kişiler! işte sizinle ilgili kuşkum, işte bıyık altından gülüşüm: siz, korkarım, şeytan diyecekseniz benim Üstinsanıma!

Ah, bu en yüksek, bu en iyi kişilerden bıkmıştım: onların «yüksekliğinde n», yukarlara, dışarlara, tâ Üstinsana ağmayı özlerdim ben!

Bu en iyi kişileri çıplak gördüm de, tüylerim ür-perdi: uzak geleceklere havalanmak için kanat çıkardım derken,—

daha uzak geleceklere, sanatçının şimdiye dek düşünden geçirmediği daha güneysi güneylere: oralara, tanrıların bütün giysilerden utandığı yerlere!

Sizi, ey komşularım, ey benzerlerim, —kılık de-ğiştırmiş ve iyi giyimli ve büyüklenen ve saygıdeğer «iyilerle doğrular» olarak görmek isterim ben.» —

Ben de kılık değiştirip öyle oturacağım aranızda, — sizi ve kendimi tanımıyayım diye: benim son insanca öngörüm budur da ondan.

Böyle buyurdu Zerdüşt.

EN SESSİZ SAAT

Bana ne oldu, dostlarım? Beni tedirgin, zorlanmış, isteksiz sözdinler, uzaklaşmıya hazır görüyorsunuz, — ah, sizden uzaklaşmıya!

Evet, Zerdüşt bir daha çekilmeli yalnızlığına: fakat ayı bu kez sevinçsiz dönüyor inine!

Bana ne oldu? Bunu kim buyurdu? —Ah, bunu öfkeli hanımım istiyor; benimle konuştu. Adını size andım mı hiç?

Benimle dün, akşama doğru konuştu sessiz s a a t ı m: o korkunç hanımımın adı budur.

Şöyle oldu, — size her şeyi anlatayım da, birdenbire ayrılıyorum diye yürekleriniz kararmasın bana!

Uykuya dalanın yılgısını bilir inisiniz? —

Yer, altmdan kaydığı ve düş başladığı için, yılgıya kapılır tepeden tırnağa.

Bunu bir benzetme olarak söylüyorum size. Dün, en sessiz saatta, yer kaydı altımdan: düş başladı.

Yelkovan kımıldadı, hayat saatim soluk aldı, — ömrümde duymadığım bir sessizlik vardı çevremde: yüreğim yılgıya kapıldı.

Derken bana dedi, sessiz: «Bilir misin Zerdüşt?» —

Bu fısıldama üzerine, yılgıdan bağırdım; kanım çekildi yüzümdent fakat sustum.

Derken bana bir daha dedi, sessiz: «Bilirsin, Zerdüşt, ama söylemezsin!» —

Sonunda, kafa tutarcasına cevap verdim: «Evet, bilirim, alma söylemem!»

Derken bana bir daha dedi, sessiz: «S ö y 1 em e z misin, Zerdüşt? Doğru mu? Kafa tutmanla gizleme kendini!» —

Ve ağladım ve çocuk gibi titredim ve dedim: «Ah, isterdim, ama elimden gelmez ki! Bana yalnız bunu bağışla! Gücümün üstünde bu!»

Derken bana bir daha dedi, sessiz: «Senin ne önemin var ki Zerdüşt! Sözünü söyle de, paramparça ol!»

Ben de cevap verdiım: «Ah, benim sözüm

mü? Ben kimim ki? Ben daha değerli olanı bekliyorum; ben o sözle paramparça olmıya bile değerli de ğilim.»

Derken bana bir daha dedi, sessiz: «Senin ne önemin var ki! Yeterince alçak gönüllü değilsin daha. Alçak gönüllülüğün derisi yeğin sert olur.» — Ben de cevap verdim: «Benim alçak gönüllülü ğümün derisi nelere katlanmadı ki! Yüksekliğimin eteğinde oturuyorum: doruklarım nice yüksektir, kimse söylemedi bana. Oysa iyi bilirim vadilerimi.»

Derken bana bir daha dedi, sessiz: «Ey Zerdüşt, dağlan yerinden oynatmak zorunda kalan, vadilerle ovaları dahi yerinden oynatır.» —

Ben de cevap verdim: «Benim sözüm dağları ye rinden oynatmadı daha, söylediğim şeyler insanlara ulaşmadı. Doğru, insanlara gittim, ama onlara vara madım daha.»

Derken bana bir daha dedi, sessiz: «Sen bundan n e anlarsın! Çiğ, ötlann üstüne gecenin en sessiz saatmda düşer.» —

Ben de cevap verdim: «Kendi yolumu bulup yürüdüğümde, benimle alay ettiler; doğrusu, ayakla nm titredi o zaman.

Ve şöyle dediler bana: «Sen yolunu unuttun, artık yürümeyi de unutursun!»

Derken bana bir daha dedi, sessiz: «Onlarm ala yından ne çıkar? Sen sözdinlemeyi unutmuş kişisin: sen buyruk vereceksin artık!

Herkesin en çok gereksindiği kimdir, bilmez misin? Büyük buyruklar veren.

Büyük işler başarmak güçtür: fakat büyük buyruklar vermek daha güçtür.

Senin en bağışlanmaz yönün şu: gücün var, fa-1 kat egemenlik sürmek istemiyorsun.»— *

Ben de cevap verdim: «Bende buyruk verecek aslan sesi yok.»

Derken bana bir daha dedi, fısıldar gibi: «Fırtınayı getiren en sessiz sözlerdir. Dünyayı, güvercin ayaklarıyla gelen düşünceler yönetirler.

Ey Zerdüşt, sen o gelmesi gerekenin gölgesi gibi gideceksin: böyle buyruk vereceksin sen, buyruk vere vere önde gideceksin.» —

Ben de cevap verdim: «Utanıyorum.»

Derken bana bir daha dedi, sessiz: «Senin daha çocuklaşman ve utançsız olman gerek.

Sende daha gençlik gururu var; geç gençleştin: ama çocuklaşmak istiyen, gençliğini de altetmeli-dir.» —

Ve ben uzun bir süre düşündüm ve titredim. Fakat, başta ne dediysem onu dedim sonunda: «İstemiyorum.»

Derken bir gülmedir koptu çevremde. Ah, bu gülme nasıl barsaklammı parçaladı, yüreğimi deşti!»

Ve son kez dendi bana: «Ey Zerdüşt, senin meyvelerin olgun, ama sen meyvelerin için olgun değilsin!»

Bundan ötürü yalnızlığa çekilmelisin yine: çünkü daha olgunlaşman gerek.» —

Ve güldü yine ve kaçtı: derken çift katlı bir sessizlik oldu çevremde. Fakat ben yerde yatıyordum ve her yanımdan ter boşanıyordu.

Artık işittiniz her şeyi, —ve neden yalnızlığıma dönmem gerektiğini. Hiç bir şeyi saklamadım sizden, dostlarım.

Ve insanların en suskunu kimdir ve hep k i im olacaktır,— onu da işittiniz benden!

Ah, dostlarım! Size söyleyecek bir şeyim daha olsa gerek! Size verecek bir şeyim daha olsa gerek! Peki neden vermiyorum? Yoksa cimri miyim? — Fakat Zerdüşt bu sözleri söyledikte, acısının yo ğunluğuna ve dostlarından

ayrılmanın yakınlığına dayanamadı, hüngür hüngür ağladı da, kimseler onu avutamadı. Ama geceleyin yalmz başına gitti ve dostlarından ayrıldı.

BÖYLE BUYURDU ZERDÜŞT ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

«Siz yükselmek isteyince, yukarı bakarsınız. Bense aşağı bakarım, çünkü yükselmişim.

Sizden kim, aynı zamanda güler ve yükselmiş olur?

En yüce dağlara çıkan, güler bütün acıklı oyunlara ve acıklı ağırbaşlılığa.»

ZERDÜŞT:

«OKUMA VE YAZMA ÜSTÜNE»

Zerdüşt, öbür kıyıya sabah erken varmak için adanın sırtından yola çıktığında geceyarısıydı: ordan gemiye binmek istiyordu. Çünkü orda, yabancı gemilerin dahi demir atmaktan hoşlandıkları iyi bir liman vardı: Mutlu Adalardan denizi aşmak istiyen nice kimseler bu gemilere binerlerdi. Zerdüşt şimdi dağa tırmanırken, yolda, gençliğinden beri yalnız başına yaptığı nice gezileri, kaç dağa, kaç sırta, kaç doruğa tırmandığım düşünüyordu.

Ben gezginim ve dağa tırmananım, diyordu gönlüne; ovaları sevmem, anlaşılan uzun süre sessiz de oturamam.

Başıma yazgı ve yaşantı olarak ne gelirse gelsin, — bir gezinme, bir dağa-tırmanma vardır onda: kişi sonunda ancak kendini yaşar.

Karşıma rastlantıların çıkabileceği çağ artık geçti; bana benim olmıyan ne düşebilir ki!

Benim kendi Kendi'm ve onun nicedir taşrada olan ve bütün nesnelerle rastlantılar arasında saçılı duran parçaları bana gelir, yuvasına döner sonunda.

Bildiğim bir şey daha var: ben şimdi son doruğumun önünde duruyorum, çok uzun bir süredir bana ayrılmış olanın önünde. Ah, tınmanmam gerek en

sarp yoluma! Ah, en yalnız gezime başladım!

Ama hepim yaradılışımda olan biri böyle bir sa-attan kaçınmaz: kendisine şöyle diyen saattan: Ancak şimdi yürüyorsun büyüklüğüne giden yolu! Doruk ve uçurun», —bunlar artık birleştiler!

Büyüklüğüne giden yolu yürüyorsun: daha önce son tehliken olan şey, son sığınağın oldu şimdi!

Büyüklüğüne giden yolu yürüyorsun: arkanda

ıırtık yol kalmaması, en büyük yürekliliğin olmalıdır senin!

Büyüklüğüne giden yolu yürüyorsun: burda hiç kimse uğrun uğrun izlemiyecek seni! Arkandaki yolu senin ayağın sildi, —şöyle yazılı bu yolun üstünde: Ollmazhk.

Hiç bir merdivenin olmasa bile, kendi başının üstünde tırmanmayı öğrenmelisin: başka türlü nasıl tırmanırsın yukarlara?

Kendi başının üstünde, kendi yüreğinden öteye! Sende en yumuşak olan, en sert olmalı artık.

Kendini hep fazla esirgiyen, bunca özenden sayrı düşer sonunda. Sertleştiren şeylere övüşler olsun! Yağla bal akan ülkeyi övmem!

Çok şey görmek için, kendinden uzağa bakmayı öğrenmek zorunludur: — bu sertlik dağlara tırmanan her kişiye gerektir.

Peki her yere gözleriyle sokulan bilgisever, — nesnelerin önünden arta nasıl görebilir ki!

Oysa sen, ey Zerdüşt, nesnelerin dibini ve arkasını görmek isterdin: kendinden yukarı tırmanmalısın işte bunun için, —yukarlara, tâ yukarlara, yıldızlarını bile altına alıncaya dek!

Evet, kendimi ve yıldızlarımı bile altımda görmek: doruğum diye buna derim ben; son doruk olarak bu kaldı bana! —

Zerdüşt dağa tırmanırken kendi kendine böyle diyor, yüreğini sert özdeyişlerle avutuyordu: çünkü yüreği şimdiye dek böylesine yaralanmamıştı. Ve dağ sırtının yücesine vardığında, ne görsün, —öbür deniz açılıyordu önünde; kıpırdamadan durdu ve uzun süre sustu. Ama gece, bu yücelerde soğuk ve duru ve yıldızlıydı.

Yazgımı tanıyorum, dedi sonunda, üzgün üzgün. Peki! Hazırım. İşte başladı son yalnızlığım.

Ah, bu kara, üzgün deniz altımdaki! Ah, bu gebe gece-bezginliği! Ah, yazgı ve deniz! Sizlere i n-m e 1 i y i m artık!

En yüce dağımın önünde duruyorum ben ve en uzun gezimin önünde: bunun için, şimdiye dek en çok yükseldiğimden daha fazla derinlere inmeliyim önce:

En çok yükseldiğimden daha fazla, derinlerine inmeliyim acının, onun tâ en karanlık seline! Böyle ister benim yazgım. Peki! Hazırım.

En yüce dağlar nerden çıkarlar? diye sorardım eskiden. Denizden çıktıklarını öğrendim sonra.

Bunun kanıtları, onların kayalarında ve doruklarının eteklerinde yazılıdır. En derinden çıkmalı en yüce, kendi yüceliğine.—

O soğuk dağ doruğunda böyle buyurdu Zerdüşt: ama denize yaklaştığında ve en sonu kayalar arasında yalnız başına durduğunda, artık yürümekten yorgun düşmüş, özlemiyse daha bir artmıştı.

Her şey daha uykuda, dedi; deniz bile uykuda. Bana süzgün ve tuhaf bakıyor gözleri.

Ama sıcak bir soluğu var, duyuyorum. Düş gördüğünü de duyuyorum. Sert yastıklar üstünde, düşler içre kıvranıyor.

Dinle! Dinle! Nasıl inliyor kötü anılarla! Yoksa kötü önsezilerle mi?

Ah, üzgünüm seninle, ey yağız canavar, senin uğruna kendime bile kızıyorum.

Ah, elimin gücü yetmez ki! Doğrusu, seni kötü düşlerden kurtarmak isterdim! —

Zerdüşt böyle konuşurken, karadüşüngüyle, acı acı güldü kendine. Ne! Zerdüşt, dedi, denizi bile türküyle avutmak mı istersin?

Ah, Zerdüşt, seni tutkun deli, seni güvenle taşan seni! Ama sen böylesindir öteden beri: korkunç olan her şeye güvenle yaklaşırsın.

Okşamak istersin her canavarı. Bir sıcak soluk, pençenin üstüne örtülecek biraz yumuşak bir şey: — hemen hazırsmdır onu sevmiye, baştan çıkarmaya.

En yalnız kişinin tehlikesi sevgisidir, her şeye sevgi, yeter ki canlı olsun! Gülünçtür, gerçek, benim sevgideki çılgınlığım ve alçak gönüllülüğüm! —

Böyle buyurdu Zerdüşt, bir daha güldü: ama

sonra, ayrıldığı dostlarım düşündü, —sanki onlara düşünceleriyle haksızlık etmiş gibi, düşüncelerinden dolayı kendine kızdı. Ve çok geçmeden, o gülen kişi ağladı: — öfkeden ve özlemden ağladı Zerdüşt, acı acı.

GÖRÜNTÜ VE BİLMECE ÜSTÜNE 1

Zerdüşt’ün gemide olduğu gemiciler arasında yayılınca, — çünkü Mutlu Adalardan bir kişi gemiye onunla birlikte binmişti —, büyük bir merak ve umut uyandı. Bir var ki Zerdüşt iki gündür susuyordu; üzüntüden soğuk ve sağır duruyor, ne bakışlara, ne de sorulara cevap veriyordu. Fakat ikinci günün akşamı, kulaklarım yemden açtı, ama yine susuyordu: çünkü uzaklardan gelip daha da uzaklara giden bu gemide işitilecek nice garip ve tehlikeli şeyler vardı. Fakat Zerdüşt, uzak yolculuklara çıkan ve tehlikesiz yaşamak istemiyenlerin dostuydu. İşte! dinliye dinliye dili açılmış, yüreğinin buzları çözülmüştü. Şöyle buyurmaya başladı derken:

Sizlere, ey gözüpek arayıcılar ve araştırıcılar ve kurnaz yelkenlerle korkunç denizlere açılanlar bütün,—

sizlere, ey bilmece esrikleri, ey alacakaranlığın tadına varanlar, gönülleri kaval sesleriyle her hayın çevrintiye çekilebilenler:

— çünkü sizler ipi ödlek ellerle yoklamak istemezsiniz; ve sezebileceğiniz yerlerde hesaplamaktan nefret edersiniz —

ancak sizlere anlatacağım gördüğüm bir bilmeceyi, —en yalnız kişinin görüntüsünü.—

Çok olmadı, bir gün ölüm renkli alacakaranlıkta yürüyordum tasalı, —tasalı ve sert, dudaklarım sımsıkı yapışmış. Ben ki nice güneşlerin battığım görmüştüm.

Taşlar arasında çekinmeden yükselen bir yol, artık ne bitki ne de çalıyla gönenen hınzır, ıssız bir yol: bir dağ yolu, ayaklarımın çekinmezliği altında çatırdıyordu.

Çakılların alaycı takırdısı üstünde yürüyerek, kaygan taşları çiğniyerek: öyle yol alıyordu ayaklarım yukarı doğru.

Yukarı doğru: —onları aşağı doğru, uçuruma doğru çeken ruha, ağırlığın ruhuna, şeytanıma ve baş düşmamma karşın.

Yukarı doğru: bu ağırlığın ruhu üstüme abansa da, yarı cüce, yarı köstebek; kötürüm, kötürüm eden; kulağıma kurşun, beynimeyse kurşun damlaları gibi düşünceler akıtan.

«Ey Zerdüşt» diye fısıldıyordu alaylı alaylı, heceliye heceliye, «ey bilgelik taşı! Kendini yükseğe atmışsın ama her atılan taş, — düşer!

Ey Zerdüşt, ey bilgelik taşı, ey sapan taşı, ey yıldız yıkan! Kendini atıyorsun öylesine yükseğe, ama her atılan taş, —düşer!

Kendini yargılamışsın, kendini taşlamıya yargı giymişsin: ey Zerdüşt, gerçekten yükseğe atmışsın taşım, ama senin tepene inecek o!»

Derken suâtu cüce; ve bu uzun sürdü. Ama sessizliği beni sıkıyordu; bu durumda iki kişi, doğrusu, yalnızkenden daha yalnızdır!

Tırmandıkça tırmandım, düşledim, düşündüm.

umu her şey beni sıkıyordu. Ağır işkenceden yor-Kiıı dllşmüş ve daha beter bir düşle uykusundan uyandırılmış bir sayrı kişiye benziyordum.—

Ama bende yüreklilik dediğim bir şey var: şimdiye dek bendeki her yılgınlığı öldürmüştür. Sonunda bu yüreklilik beni durdurdu da, söyletti: «Cüce! Ya sen! Ya ben!» —

Çünkü yüreklilik en iyi öldürendir, —saldıran yüreklilik: her saldırıda cümbüş sesleri vardır da ondan.

Ama insan en yürekli hayvandır: her hayvanı bununla altetmiştir. Cümbüş sesleriyle altetmiştir her ağrıyı; oysa insan ağrısı en derin ağrıdır.

Yüreklilik, uçurum ağzındaki başdönmesini dahi öldürür: insanın uçurum ağzında olmadığı yer mi var ki! Görmek bile, uçurumlar görmek değil midir?

Yüreklilik en iyi öldürendir: yüreklilik, acımayı dahi öldürür. Oysa acıma, en derin uçurumdur: kişi, hayatı nice derinliğine görürse, onca derinliğine görür acı çekmeyi de.

Ama yüreklilik en iyi öldürendir, saldıran yüreklilik: ölümü dahi öldürür o; çünkü der: B n muydu hayat? Peki öyleyse! Bir daha!»

Fakat bu türlü sözlerde pek çok cümbüş sesleri vardır. Kulağı olan işitsin.—

2

«Dur, cüce!» dedim. «Ya sen, ya ben! Ama ben daha güçlüyüm: —sen bendeki uçurumlu düşünceyi bilmezsin! Ona, katlanamazsın sen!»

Derken beni hafifleten bir şey oldu: cüce omuzumdan atladı, o meraklı! Ve karşımdaki bir taşa oturdu. Fakat tam bizim durduğumuz yerde bir geçit vardı.

«Şu geçide bak, cüce!» diye sürdürdüm konuşmamı, «iki yüzü var. Burda iki yol birleşir: kimse bu yolların sonuna dek varamamıştır daha.

Şu geriye doğru uzanan yol: sonrasızlığa dek sürer. Şu ileriye doğru uzanan yolsa, —başka bir sonrasızlıktır.

Birbirine karşıttır bunlar, bu yollar; birbirini başlarıyla iterler: —ve burda, bu geçitte birleşirler. Bu geçidin adı, üstünde yazılıdır: «Ân».

Ama kişi bunları izlese, —durmadan, daha, daha izlese, sanır mısın ki, cüce, bu yollar birbirine sonrasızca karşıttırlar.» —

«Düz olan her şey yalan söyler» diye mırıldandı cüce, küçümsiyerek, «Her gerçek eğridir; zaman bile değirmidir.»

«Ey ağırlığın ruhu!» dedim öfkeyle, «o kadar hafifseme bunu! Yoksa seni oturduğun yerde bırakırım ha, topal; seni yukarlara ben taşıdım!»

«Bak» diye sürdürdüm konuşmamı, «şu âna bak! Geçitten, Ândan, sonrasız bir yol uzanıyor geriye doğru: bir sonrasızlık var arkamızda.

Her yürüyebilen, bu yolu daha önce yürümüş olmalı değil midir? Her olabilen, daha önce olmuş bitmiş ve geçmiş olmalı değil midir?

Peki her şey daha önce de var idiyse: bu âna ne dersin, cüce? Bu geçit dahi, — önceden var olmuş olmalı değil midir?

Ve her şey birbirine öyle bir bağlı ki, bu ân, bütün gelecek şeyleri kendine çekmekte, dolayısıy-1 a, kendini de çekmekte, — öyle değil mi?

Çünkü her yürüyebilen, bu uzun yolu bir daha yürümelidir ileri doğru! —

Peki ayışığmda sürünen şu yavaş örümcek, peki ayışığınm kendisi, peki geçitte fısıldaşan, sonrasız şeyler fısıldaşan şenle ben, —hepimiz daha önce de var olmuş olmalı değil miyiz?

— ve dönmeli ve önümüzdeki öbür yolda, o uzun, korkunç yolda, yürümeli, sonrasızca dönmeli değil miyiz?» —

Böyle konuştum, gittikçe yavaş konuştum: çünkü kendi düşüncelerimden ve ard düşüncelerimden korkuyordum. Derken, bir köpek uluması işittim yakında.

Daha önce de böyle bir köpek uluması işitmiş miydim? Düşüncelerim geriye doğru koşuyordu. Evet! Çocukken, —en uzak çocukluğumda:

— böyle bir köpek uluması işitmiştim o zamanlar. Köpeği de görmüştüm: tüyleri diken diken, başı havada, köpeklerin bile hayaletlere inandığı o sessiz mi sessiz geceyansında, titriyordu:

— yüreğim acımıştı. Dolunay, ölüm gibi sessiz, tam o sıra geçmişti evin üzerinden; tam o sıra durmuştu, bir değirmi ateş, — başkasının malı üstündeymiş gibi, düz damın üzerindeydi daha: —

bundan yılgıya kapılmıştı köpek: çünkü köpekler hırsızlara ve hayaletlere inanırlar. Yine böyle bir köpek uluması işitince, yüreğim acıdı bir daha.

Nereye gitmişti cüce? Ya geçit? Ya örümcek? Ya o bütün fısıldaşmalar? Düş mü görmüştüm? Uyanmış mıydım? Yaban kayalıklar arasında birdenbire tek başıma, yapyalnız kalmıştım en ıssız ayışığında.

îşte bir adam yatıyordu yerde! Ve işte! Köpek, sıçrıyor, tüylerini kabartıyor, inliyor, —işte gördü geldiğimi—, derken uludu yine, derken bağırdı yine: —ben hiç köpeğin böyle yardım istercesine bağırdığını işitmiş 'miydim?

Gerçek, bu gördüğüm gibisini görmemiştim hiç. Kıvranan, boğulan, titreyen, yüzü allak bullak, ağzından bir ağır kara yılan sarkan, genç bir çobandı gördüğüm.

Bir tek yüzde bunca bulantı, bunca solgun korku gördüğüm olmuş muydu? Herhalde uyuyordu. Derken boğazına aktı yılan, —orasını soktu, şimdi de çıkmıyordu.

Elimle yılana asıldım, asıldım, —boşuna! Yılanı boğazından çıkaramadım. Derken bir bağırmadır koptu içimden: «Isır! Isır!

Kopar başını! Isır!» —böyle bağırıyordu içimdeki; korkum, nefretim, tiksintim, acımam, bütün iyim, bütün kötüm, bir tek ses olmuş, bağırıyordu içimden. —

Ey çevremdeki gözüpek kişiler! Ey arayıcılar ve araştırıcılar ve kurnaz yelkenlerle bilinmedik denizlere açılanlar! Ey bilmece tutkunlan!

Çözün bana gördüğüm bilmeceyi, yorumlayın bana en yalnız kişinin görüntüsünü!

Çünkü o, görüntüydü, önceden görmeydi: —simge olarak gördüğüm neydi? Ve bir gün gelmesi gereken kimdir?

Boğazma böyle yılan akan çoban kimdir? Boğazına böyle en ağır, en kara istem akan adam kimdir?

Ama çoban, bağırtımın öğüdüne uydu da, ısırdı; zorlu ısırdı hem! Tâ uzağa tükürdü yılanın başım: — ve ayağa fırladı.—

Artık çoban değil,, artık insan değil, — değişmiş biri, ışıkla sanlı biriydi gülen! Yeryüzünde kimse gülmemişti onun gibi!

Ey kardeşlerim, işittiğim, insan gülüşü olmıyan bir gülüştü,— şimdiyse bir susuzluk kemiriyor beni, dinmek bilmeyen bir özlem.

Beni, o gülüşe duyduğum özlem kemiriyor: ah, daha nasıl dayanıyorum yaşamıya! Ve nasıl dayanırım şimdi ölmeye! —

' Böyle buyurdu Zerdüşt.

İSTENMEYEN MUTLULUK ÜSTÜNE

Zerdüşt, yüreğinde bu türlü bilmeceler ve acılıklarla aşıyordu denizi. Fakat Mutlu Adalardan ve dost-lanndan dört günlük bir uzaklıkla ayrıldığında, artık bütün acılarını altetmişti: —yine yengiyle ve sağlam basan ayaklarla jluruyordu yazgısının üstünde. Derken, sevinen vicdanına şöyle dedi Zerdüşt:

Yalnızım yine ve yalnız olmak istiyorum, duru gökle yalnız ve açık denizle; ikindi oldu yine çevremde.

Dostlarımı bir ikindi vakti bulmuştum ilk kez; yine bir ikindi vakti bulmuştum onları İkincisinde de: bütün ışıkların daha bir sessizleştiği

saatta.

Çünkü yerle gök arasında yol alan her mutluluk artık ışıklı bir cana sığınmak ister: artık mutlulukla daha bir sessizleşmiştir bütün ışıklar.

Ey hayatımın ikindisi! Bir zamanlar mutluluğum dahi vadiye inmişti sığınmak için: o açık, konuksever canları bulmuştu derken.

Ey hayatımın ikindisi! Nelerden geçmedim bir tek şeyim olsun diye: bu canlı korusu düşüncelerimin ve bu tan ağartısı en yüksek umudumun!

Yoldaşlar arıyordu, kendi umudunun çocuklarım arıyordu yaratıcı bir zamanlar: gel gör ki, önce kendisi yaratmadıkça, onları bulamayacağı anlaşıldı.

Eserimin ortasındayım böylece, çocuklarıma gidiyor, onlardan dönüyorum: Zerdüşt, çocukları uğruna geliştirmelidir kendini.

Kişi bütün yüreğiyle ancak çocuğunu, bir de eserini sever; ve nerde kişi kendine büyük bir sevgi duyarsa, orda gebelik belirtisi vardır; böyle olduğunu görmüşüm ben.

Daha yemyeşil çocuklarım baharlarında, —yan-yana duruyor, yel estikçe hep birlikte sallanıyorlar, bahçemin ve en iyi toprağımın ağaçlan.

Gerçek! Nerde bu türlü ağaçlar yanyana dururlarsa, ordadır mutlu adalar!

Ama bir gün sökeceğim onları, her birini kendi başına bırakacağım: yalnızlığı ve çekinmezliği ve öngörüyü öğrensinler diye.

Her biri budaklı ve eğri ve kıvrak bir sertlikle duracak deniz kıyısında, —yenilmez hayatın bir canlı fener kulesi.

Orda, fırtınaların denize daldığı, dağ hortumunun su içtiği yerde, her biri bir kez gündüz ve gece nöbeti tutacak,— kendini denemek ve bilmek için.

Benim türümden ve benim soyumdan olup olmadığını anlamak için, bilinmiş ve denenmiş olacak her biri: —acaba uzun bir istemin hakanı mı, konuşurken bile suskun mu, verirken alacak biçimde mi veriyor: —

— bir gün bana yoldaş olsun, Zerdüşt’e yaratma ortağı, sevinç ortağı olsun diye: —istemimi benim levhalarıma yazacak biri: her şeyin daha tam gelişmesi için.

İşte ben onun uğruna, onun gibiler uğruna geliştirmeliyim kendimi': şimdi bundan ötürü kaçmıyorum mutluluğumdan ve kendimi her mutsuzluğa sunuyorum, —son denenmem ve bilinmem için.

Gerçek, vaktinde ayrıldım; gezginin gölgesi ve en uzun sıkıntı ve en sessiz saat, —hepsi bana dedi: «Tam vaktidir!»

Yel, anahtar deliğinden içeri üfledi de, dedi: «Gel!» Kapı bana kurnazca açılıverdi de, dedi: «Git!»

Ama ben çocuklarıma duyduğum sevgiyle elim kolum bağlı yatıyordum: bana bu tuzağı arzu kurmuştu, sevgi arzusu, — çocuklarımın kurbanı olayım, kendimi onlarda yitireyim diye.

Arzulamak, —bu şimdi benim için, kendimi yitirmek demektir. Siz benimsiniz, çocukları'm! Her şey güvenlik olacak bu benimseyişte, arzudan eser olmıyacak.

Ama sevgimin güneşi kuluçkaya yatmıştı üstümde, kendi özsuyunda kaynıyordu Zerdüşt, — derken gölgelerle kuşkular uçup gittiler üzerimden.

Artık kışa, soğuğa özlem çekiyordum: «Ah, kış, soğuk yine çatlatsa, çatırdatsa beni!» diye iç geçiriyordum: — derken buzlu sisler ağdı benden.

Geçmişim, mezarlarını parçaladı; diri diri gömülmüş nice ağrılar uyandı: — kefenler içre saklı uyuyorlardı sadece.

Şöyle sesleniyordu bana her şey belirtilerle: «Vaktidir!» Oysa ben işitmiyordum; sonunda uçurumum devindi ve düşüncem beni ısırdı.

Ah, benim düşüncem olan uçurumlu dü-şllnce! Ne zaman senin kazdığını duymıya gücüm yetecek ve artık titremeyeceğim?

Nice ki duyarım senin kazdığını, yüreğim ağzıma gelir! Senin susman bile nerdeyse boğacak beni, ey uçurumlu suskun!

Seni yukarı çağırmayı şimdiye dek gözüm kesmedi; yetti, seni yanımda gezdirmek! Son aslan-savrukluğunu, aslan-umursamazlığını göstermeye gücüm yetmedi şimdiye dek.

Ağırlığın, yeterince korkunç geldi bana hep: ama seni yukarı çağıracak gücü ve aslan sesini bulacağım bir gün!

Kendimi bunda altedince, daha büyük olanda da altetmiş olacağım; ve bir zafer benim yetkinliğimin mührü olacak! —

Şimdilik güvensiz denizlerde dolaşıyorum; ras-lantı beni okşuyor, kaypak dilli raslantı; öne ve arkaya doğru bakıyorum da—, son göremiyorum daha.

Son savaşımın saati daha çalmadı, —şimdi mi çalıyor yoksa? Gerçek, bana sinsi bir güzellikle bakıyor denizle hayat her yandan:

Ey hayatımın ikindisi! Ey akşam-önü mutluluğu! Ey açık denizlerdeki liman! Ey güvensizlikteki erinç! Nasıl kuşkuluyum hepinizden!

Gerçek, kuşkuluyum sinsi güzelliğinizden! Pek yuımuşak gülümseyişleri kuşkuyla karşılayan vurgun bir kişi gibiyim ben.

Kıskanç kişi, en sevdiğim nasıl iterse, — sertliğinde bile ince—, ben de öyle itiyorum bu mutlu saati.

Çekil git, ey mutlu saat! İstenmiyen bir mutluluk geldi bana seninle! En derin acıma durmuşum burda ben: —sen zamansız geldin!

Çekil git, ey mutlu saat! Oraya sığınsan, çocuklarımın yanına! Hadi çabuk! Onları benim mutluluğumla kutsa akşam olmadan!

İşte, yaklaşıyor bile akşam: güneş batıyor. Çekil, mutluluğum benim! —

Böyle buyurdu Zerdüşt. Bütün gece mutsuzluğunu bekledi; ama boşuna bekledi. Gece duruydu, sessizdi; mutluluksa gittikçe yaklaşıyordu ona. Fakat sabaha doğru Zerdüşt, gönlüne güldü de, alaylı alaylı dedi: «Mutluluk ardımdan koşuyor. Ben kadınların ardından koşmuyorum da ondan. Oysa mutluluk, kadındır.»

GÜNEŞ DOĞMADAN

Ey üstümdeki gök, ey tertemiz, derin gök! Ey ışık uçurumu! Sana baktıkça tanrısal isteklerle titrerim.

Senin yüksekliğine salmak kendimi, —budur benim derinliğim! Senin tertemizliğinde gizlemek kendimi, —budur benim suçsuzluğum!

Güzelliği bürür tanrıyı: yıldızlarını öyle saklarsın sen de. Konuşmazsın: öyle bildirirsin bana bilgeliğini.

Düsiz ağdın kükriyen denizin üstüne bugün benim için; sevgin ve gösterişsizliğin, kükriyen gönlüme bir şey açıklar.

Ne güzel geldin üstüme, güzelliğine bürünmüş; dilsiz konuştun benimle, bilgeliğinde apaçık:

Ah, gönlündeki bütün gösterişsizliği nasıl sez-miyebilirdim! Sen güneşten önce geldin üstüme, — en yalmza.

Seninle tâ baştan beri gönüldeşiz: acıya, korkunçluğa ve yere ortağız seninle: güneşe bile ortağız.

Birbirimizle konuşmayız, pek çok biliriz de ondan—: sessiz dururuz birbirimize, bilgimizi birbirimize gülümseriz.

Ateşimin ışığı değil misin sen? Kavrayışımın eşi gönül sende değil mi?

Birlikte öğrendik her şeyi, birlikte öğrendik kendimizden öte ağmayı kendimize, bulutlanmadan gülümsemeyi: —

bulutlanmadan gülümsemeyi tâ aşağlara pırıl pırıl Közlerle nice bin kulaç uzaklardan, zor ve amaç ve suç, yağmur gibi akarken altımızda.

Yalmz gezerdim; o yanlış yollarda gönlüm neye acıkırdı geceleyin? Dağlara tırmanırdım; kimdi, sen değilsen, aradığım dağbaşlarında?

Bütün gezmelerim, dağlara tırmanışım: gereksinmeydi yalnız, çıkmaza giren kişinin çıkar yoluydu: — uçmak isterdi bütün istemim yalmz, uçmak

sana!

Geçen bulutlar değin, seni bozan şeyler değin hınç bağladığım ne vardı? Kendi hıncıma bile hınç bağladığım olurdu, seni bozduğu için!

Tiksinirim geçen bulutlardan, —o sinsi yaban kedilerinden: onlar bizden, ikimizin olanı alırlar, —o kocaman, o sonsuz Evet-ve-Âmin demeyi.

Bu aracılardan, karmacılardan tiksiniriz biz, —o geçen bulutlardan: o yarım yamalak kişilerden, —ne yürekten kutsamayı öğrenmiş, ne yürekten ilenmeyi.

Kapalı bir gök altında kapalı bir fıçıda otururum, göksüz bir uçurumda otururum daha iyi, geçen bulutlarla bozulduğunu görmektense, ey pırıl pırıl gök!

Onları çentikli tellerle, şimşekten altın tellerle tutturmayı özlediğim oldu sık sık, o kazan karınları üstünde davul çalayım diye gümbür gümbür: —

— kızgın bir davulcu, senin Evet-ve-Âminini çaldılar diye benden! — ey üstümdeki gök, ey tertemiz, pırıl pırıl gök! ey ışık uçurumu! — benim Evet-ve-Âminimi çaldılar diye senden.

Gürültüler ve gök gürlemeleri ve fırtına sağanakları, bundan, bu sakıngan, kuşkulu kedi dinlenmesinden yeğdir gözümde; kişiler arasında da usul basanlara, yarım yamalak kişilere hınç bağlarım en çok, kuşkulanan, duramsıyan, geçen bulutlara.

«Her kim kutsıyamazsa, ilenmeyi öğrenecektir!»— bu duru öğreti bana duru gökten düştü; bu yıldız, karanlık geceler bile durur göğümde.

Ama kutsıyanım ben, Evet-diyenim, sen beni kuşattıkça, ey tertemiz, pırıl pırıl gök! Ey ışık uçunı-mu! —bütün uçurumlara iletirim kutsal Evet-detmemi.

Kutsıyan olmuşum ben, Evet-diyen: çok uğraştım bu yüzden, hep uğraştım, bir gün ellerimi kurtarayım diye kutsamak için.

Ama kutsamam şudur benim: her şeyin üstünde göğü gibi durmak, değirmi damı, göğel çanı ve sonrasız güvenliği gibi: kutsanır böyle kutsıyan!

Çünkü her şey sonrasızlık pınarında adlandırılır, iyi ile kötünün ötesinde; iyi ile kötünün kendileri, ara gölgelerdir ve yaş üzüntüler ve geçen bulutlardır ancak.

Gerçek, kutsamadır bu, sövme değil, nice ki ben derim: «Rastlantı göğü durur her şeyin üstünde, suçsuzluk göğü, tehlike göğü, umursamazlık göğü.»

«Rastlantı» —yeryüzünün en eski soyluluğu; geri verdim onu her şeye, her şeyi ben amaç tutsaklığından kurtardım.

Bu özgürlüğü, bu gök sevincini, göğel bir çan gibi koydum her şeyin üstüne, nice ki ben dedim: «Nesnelere buyruk yürüten, nesnelerle istiyen sonrasız bir İstem yoktur.»

O İstemin yerine koydum bu umursamazlığı, bu deliliği, nice ki ben dedim: «Her şeyde olmıyacak tek şey vardır, —usauyarlık!»

Bir parça us, besbelli, yıldızdan yıldıza serpilmiş bir bilgelik tohumu, —bu imaya karışmış her şeye; delilik uğruna, her şeye bilgelik karışmış!

Doğrusu, bir parça bilgelik olabilir; ama şu kutlu güvenliği buldum her şeyde: rastlantının ayakla rıyla hora tepmeyi yeğ tutuyorlar.

Ey üstümdeki gök! Ey tertemiz, yüce gük! Senin tertemizliğindir bence, sonrasız bir us-örümceği-nin, us-ağmın olmaması: —

— bence tanrısal rastlantıların hora teptiği yer olman, bence tanrılar masası olman, tanrısal zarlarla oyuncular için! —

Kızardın ımı ne? Söylenmiyecek bir şey mi söyledim? İncittim mi seni kutsayım derken?

Yoksa başbaşa olmamızın utancı mı seni böyle kızartan!

Gideyim mi diyorsun, susayım mı,— gündüz geliyor diye?

Derindir dünya: —daha derin, gündüzün düşündüğünden. Her şey söze dökülmez gündüzün önünde! Ama gündüz geliyor: ayrılalım!

Ey üstümdeki gök, ey utangaç! Ey balkıyan! Sen ey güneş doğmadan önceki mutluluğum benim! Gündüz geliyor: ayrılalım! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

KÜÇÜLTEN ERDEM ÜSTÜNE 1

Zerdüşt yine karaya ayak bastığmda, doğru kendi dağına ve mağarasına gitmedi; nice yollar yürüdü, nice sorular sordu, şunu bunu öğrendi; sonunda kendisi için, şaka yollu, şöyle dedi: «Nice kıvrımlardan sonra yine kendi kaynağına akan ırmağa bak!» Kendisi yokken, insanlara ne olmuştu, anlamak istiyordu: büyümüşler miydi, küçülmüşler (miydi. Bir gün bir sıra yeni evler gördü de, şaşırdı ve dedi:

Bu evler de ne ola? Besbelli, bir ulu can kendi örneği olarak kurmamış bunları!

Sersem çocuğun biri bunları kendi oyuncak kutusundan çıkarmış olmasın? Başka bir çocuk bunları yine Ipıtusuna koysa!

Hele şu oturma odaları, şu yatak odaları,— e r-k eki er buralara girip çıkabilirler mi? Bunlar sanki ipekli kuklalar için yapılmışlar, ya da gizli gizli otlanıp başkalarına da koklatanlar için.

Ve Zerdüşt durdu ve düşündü. Sonunda üzgün üzgün dedi: «Her ş e y» küçülmüş!

Alçak kapılar görüyorum her yerde: benim gibiler daha bu kapılardan geçebilirler, ama eğilmek zorunda kalırlar!

Ah, yurduma ne zaman döneceğim yine, —artık eğilmek zorunda kalmıyacağım, küçükler önünde eğilmek zorunda kalmıyacağım o yere! — Ve Zerdüşt içini çekti ve uzaklara baktı.—

Fakat aynı gün, küçülten erdem üstüne konuşmasını yaptı.

2

Bu halkın içinde dolaşıyor, gözümü dört açıyorum: erdemlerine imrenmememi bağışlamıyorlar.

Beni ısırıyorlar, onlara: küçük insanlara küçük erdemler gerekir, dediğim için, —ve küçük insanların gerekli olduklarım anlamak bana güç geldiği için!

Ben burda, yabancı bir çöplükte tavukların bile gagaladığı bir horoz gibiyim daha: ama bu yüzden tavuklara kızdığım yok.

Bütün küçük sıkıntılara olduğu gibi, onlara da incelik gösteriyorum; küçüklere diken göstermek, bana kirpilere yaraşan bir bilgelikmiş gibi geliyor.

Akşamları ateşin başına oturduklarında, hep beni konuşurlar, ama hiç biri beni düşünmez!

Öğrendiğim yeni sessizlik şudur: benimle ilgili gürültüleri, düşüncelerimin üstüne örtü geriyor.

Bağrışıyorlar: «Bu karanlık bulut bizden ne ister? Aman uyamk duralım da, taun getirmesin üstümüze!»

Geçenlerde bir kadın, bana gelmek istiyen çocuğunu hemen geri çekti: «Çocukları uzaklaştırın!» diye bağırdı, «bu türlü gözler çocuk canlarım kavurur.»

Ben konuşunca öksürüyorlar: öksürmekle sert

yellere karşı gelineceğini sanıyorlar, —mutluluğumun kükremesinden nasıl da habersizler!

«Bizim daha Zerdüşt’e ayıracak zamanımız yok»

I)0yl(! karşı geliyorlar; fakat Zerdüşt’e «zaman ayı rıınıyan» zamandan ne çıkar?

Beni övseler bile: ben onların övgüleriy İp nasıl avunurum? Onlarm övgüsü dikenli bir ku şaktır bana: çıkarırken dahi tırmalar.

Şunu da öğrendim onların arasında: öven, geri verirmiş gibi davranıyor; oysa gerçekte, kendisine daha çok verilsin istiyor!

Onların övgüleri ve ayartmaları hoşuna gidiyor mu, ayağıma sorun! Doğrusu, bu ölçü, bu tiktakla ne oynar, ne de rahat durur o.

Beni övmek, küçük erdemlere ayartmak istiyor lar; küçük mutluluğun tiktaklanna kandırmak istiyorlar ayağımı.

Bu halkın içinde dolaşıyor, gözümü dört açıyorum: küçülmüşler, gittikçe de küçülüyorlar: —bu onların mutluluk ve erdem öğretisinden ileri geliyor

Erdemde dahi alçak gönüllüdürler de ondan, — rahatlık isterler de ondan. Ancak alçak gönüllü erdem uyuşur rahatlıkla.

Gerçi, onlar dahi adımlamayı, hem ileri doğru adımlamayı öğreniyorlar: onların aksamaları

diyorum buna. —Böylece, ivedisi olan herkesin yo lunu tıkıyorlar.

Birçoklan da hem ileri doğru yürüyorlar, hem tutulmuş boyunlanyla geri bakıyorlar: bayılıyorum bunlann üstüne üstüne koşmıya.

Ayakla göz yalan söylememeli, birbirini yalanla suçlamamalı. Ama küçükler arasında yalan çok olur.

Kimileri istiyor, ama çoğu ancak isteniyor. Kimileri gerçektir, ama çoğu kötü oyun cudur.

Aralarında, farkında olmadan oyunculuk eden ler var, bir de istemeden oyunculuk edenler, —ger çek olanlar hep az bulunuyor, hele gerçek oyuncular

Burda erkek azdır: bu yüzden kadınlan, erkek-leşlmiye çalışıyorlar. Çünkü ancak yeterince erkek

olan, kadındaki kadını kurtaracaktır.

Onlarda gördüğüm en kötü iki yüzlülük de şudur: buyruk verenler dahi, hizmet edenlerin erdemlerine özeniyorlar.

«Hizmetçiyim, hizmetçisin, hizmetçiyiz» —yöne tenlerin iki yüzlülüğü dahi böyle ırlar burada, —hele ilk efendi de ancak ilk hizmetçiyse, yazık!

Ah, onların iki yüzlülüğüne dahi saptı gözlerimin merakı; ve iyi sezdim onlarm bütün o sinek mutluluğunu ve güneşli pencere camlarındaki vızıltılarım.

O kadar iyilik, o kadar zayıflık görüyorum ki ben. O kadar doğruluk ve acıma, o kadar zayıflık.

Kum taneleri nasıl birbirlerine karşı yuvarlak, doğru ve iyi olurlarsa, onlar da öyle yuvarlak, doğru ve iyi olurlar birbirlerine karşı.

Küçük bir mutluluğu alçak gönüllülükle kucaklamak, — «v e r i n m e» derler buna! ve bu sırada yeni bir küçük mutluluğun yolunu gözlerler alçak gönüllülükle.

Onlar, gerçekte, en çok bir şeyi isterler: kimsenin, kendilerine zarar vermemesini. Böylece herkesin hoşuna gitmek, herkesi hoş tutmak isterler.

Ama «erdem» deseler de, ödlekliktir bu. —

Ve bir kez sert konuşacak olsalar, seslerinin kısıklığını duyarım ancak, — her esintiden sesleri kısılır.

Kurnazdırlar, erdemlerinin kurnaz parmaklan vardır. Alma yumruklan yoktur: parmakları, yumruklar ardına saklanmayı bilmezler.

Onlarca erdem, alçak gönüllü kılandır, uysallaş-tırandır: böylece kurdu köpeğe, insanı da, insanın en iyi evcil hayvanına çevirdiler.

«Biz iskemlemizi tam ortaya koyduk» —böyle der bana smtışlan— «keyfi yerinde domuzlardan ne denli uzaksak, can veren savaşçılardan da o denli uzağız.»

Ama bu, onlar ölçülülük deseler de, bayağılıktır

3

Bu halkın içinde dolaşıyor, nice sözler düşürüyorum: fakat onlar ne almayı büiyorlar, ne saklamayı.

Neden şehvet ve ayıplarına sövmiye gelmedim diye şaşırıyorlar; evet gerçek, ben yankesicilere karşı uyarmıya da gelmedim!

Neden kurnazlıklarını bileyip sivriltmiye can atmıyorum diye şaşıyorlar: sesleri taş kalemler gibi

gıcırdıyan bilgiçlerinin sayısı yetmiyormuş gibi!

Ve haykırsam: «İlenin içinizdeki bütün ödlek şeytanlara, o hıçkırmak ve el bağlamak ve tapınmak istiyen şeytanlara!» —şöyle bağırıyorlar derken: «Zerdüşt tanrısız.»

Ve başta verinmeyi öğretenler bağrıyorlar böyle; — işte bunların kulağına haykırmıya bayılıyorum ben de: «Evet! Tanrısız Zerdüşt'üm ben!»

O verinmeyi öğretenler yok mu! Nerde küçük ve sayrı ve uyuz bir şey varsa, oraya bit gibi sokulurlar; onları ezmekten ancak tiksintim alıkor beni.

Peki öyleyse! İşte benden onların kulaklarına göre vaiz: Ben tanrısız Zerdüşt’üm, şöyle derim: «Benden tanrısız kim var ki, öğretisinden tad alayım?»

Ben tanrısız Zerdüşt’üm: dengimi nerde bulayım? Kendi istemini kendine veren ve her türlü ve-rinmeden yüz çeviren herkes benim dengimdir.

Ben tanrısız Zerdüşt’üm! Her rastlantıyı kenti i potamda kaynatırım. Ancak iyi pişince kendi yemeğim sayarım onu.

Gerçek, nice rastlantılar karşıma hakanca çıkmışlardır: ama istemim daha da hakanca buyurmuştur onlara, —derken yalvararak dize gelmişlerdir —

— benden barınak ve sevgi istemişlerdir yalvara yakara, okşayıcı sözler söylemişlerdir: «Bak Zerdüşt, ancak dostun dosta gelmesi gibi!» —

Ne diye konuşurum bendeki kulak kimsede olmadıktan sonra! Ben de bütün yellere haykırayım bari:

Gittikçe küçülüyorsunuz, ey küçük kişiler! Ufa-nıyorsunuz, ey rahat düşkünleri! Yok olacaksınız daha —

— nice küçük erdemleriniz yüzünden, nice küçük savsaklıklarmız yüzünden, nice küçük yerinmeleriniz yüzünden!

Fazla esirger, fazla verir: öyledir toprağınız! Ama ağacın büyümesi için, sert kayalar yöresine sert kökler salması gerektir!

Savsadığınız her şey dahi bütün insan geleceğinin dokusuna örülür; hiçiniz dahi, geleceğin kanıyla yaşıyan bir örümcek ağıdır, bir örümcektir.

Siz alırken, sanki çalarsınız, ey küçük erdemliler; oysa bıçkınlar arasında bile şeref der ki: «Ancak soyamadığın yerde çalacaksın.»

«Verilir» —bu da bir verinme öğretisidir. Ama ben size derim, ey rahat düşkünleri: alınır, gittikçe daha da almacaktır elinizden!

Ah, bütün yarım istemeleri bıraksanız da, eylemde olduğu gibi, tembellikte de tam kararlı olsanız!

Ah, şu sözümü anlasanız: «Ne isterseniz yapın, — ama ilk önce istiyebilen kişüer olun.

Komşunuzu kendiniz gibi sevin, —ama ilk önce kendini seven kişiler olun —

— büyük bir sevgiyle seven, büyük bir horgörüy-le seven!» Böyle buyurur tannsız Zerdüşt.—

Ne diye konuşurum bendeki kulak kimsede olmadıktan sonra! Daha benim vaktime bir saat var.

Bu halk içinde kendimin müjdecisiyim ben, karanlık sokaklarda kendimin horoz-sesiyim.

Ama onların saati geliyor! Benimki de Beliyor! Her saat küçülüyorlar, yoksullaşıyorlar, kısırlaşıyorlar, — zavallı otlar! zavallı toprak!

Karşımda kuru otlar gibi, bozkır gibi duracaklar yakında, gerçek, kendilerinden bıkacaklar, — sudan çok ateşe özlem çekecekler!

Ey kutlu şimşek saati! Ey öğle öncesi sırrı! — Bir gün yürüyen ateşlere, yalım dilli habercilere çevireceğim onları: —

— yalım yalım dillerle haber verecekler bir gün: geliyor, yakındır, o büyük öğle!

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ZEYTİN DAĞINDA

Kış, yavuz konuk, evde benimle oturuyor; onun dostça el sıkışından mosmor ellerim.

Ona, bu yavuz konuğa saygı duyarım ya, yalmz bırakmak da hoşuma gider. Hoşuma gider ondan kaçmak; kişi i y i koşarsa, ondan yakayı kurtarabilir!

Sıcak ayaklarla, sıcak düşüncelerle koşarım yelin dingin olduğu yere, — zeytin dağımın güneşli kuytusuna.

O sert konuğuma gülerim orda, evdeki sinekleri kovduğu, nice ufak tefek gürültüleri susturduğu için onu severim de.

Tek sivrisineği vızıldaımıya bırakmaz, hele ikisini hiç bırakmaz; sokakları dahi öyle bir ıssızlaştırır ki, ayışığmı korku alır geceleyin.

Çetin konuktur o, —ama ben ona saygı duyarım, o çıtkırıldımlar gibi, şişkin göbekli ateş putuna tapmam.

Biraz diş takırdatmak, puta tapmaktan yeğdir! — böyle ister benim yaradılışım. En çok da, bütün o kızışmış, buğulanan, buğusu tüten ateş

putlarına hınç bağlarım ben.

Sevdiğimi, kışın daha çok severim yazdan; kış, evimde barınalı, daha iyi, daha yürekten alay ediyorum düşmanlarımla.

Daha yürekten, gerçek, döşeğime sokulurken bile—: orda bile güler daha, umursamaz olur benim gizli mutluluğum; aldatıcı düşüm bile güler.

Sokulmak mı, —ben ha? Ömrümde sinmedim güçliinün karşısında; yalan söylediğim olmuşsa, sevgiden söylemişimdir. Onun için kış yatağımda bile sevinçliyim.

Yufka döşek beni kaba döşekten iyi ısıtır, yoksulluğumu kıskanırım da ondan. Oysa bana en çok kışın bağlıdır.

Bir hınzırlıkla başlarım her güne: soğuk suyla yıkanarak kışla alay ederim: o sert ev arkadaşım pek homurdanır buna.

Onu mum ışığımla gıdıklamıya da bayılırım, göğü kül rengi alacakaranlıktan ağdırsın diye sonunda.

Hınzırlığım en çok sabahleyin tutar da ondan: kovanın kuyuda takırdadığı, atların boz sokaklarda sıcak sıcak kişnediği o erken saatlarda: —

Sabırsızlıkla beklerim parlak göğün, en sonu, benim önümde yükselmesini, karsakallı kış göğünün, o kırçıl, ak saçlı koca kişinin,—

— kış göğünün, o sessiz kış göğünün, kendi güneşini bile sık sık gizliyen!

Uzun parlak sessizliği ben ondan mı öğrendim? Yoksa o benden mi öğrendi? Yoksa ikimiz de kendi kendimize mi bulduk?

Bütün iyi şeylerin kaynağı bin katlıdır, —bütün iyi, şakacı şeyler, salt sevinçten sıçrarlar varlığa: nasıl olur da bunu ancak, bir kez yaparlar!

Uzun sessizlik iyi, şakacı bir şeydir de; ve kış göğü gibi, duru, değirmi-gözlü yüzden bakmak: —

— kış göğü gibi, kendi güneşini ve güneş-istemi-ni gizlemek: evet, bu sanatı, bu kış şakasını i y i öğrenmişim ben!

Sessizliğimin, kendini sessizlikle ele vermemeyi öğrenmesi, en gözde hınzırlığım, en gözde sanatım-dır benim.

Sözlerle, zarlarla takırdıyarak, o ağırbaşlı bek üyelileri aldatırım: bütün o ağırbaşlı gözetleyiciler den sıynlacaktır istemim ve amacım.

Kimse derinliğime ve son istemime inemesin diye, — salt bunun için, buldum uzun duru sessizliği.

Nice kurnaz kişiler gördüm: kimse içlerini, tâ

diplerini görmesin diye yüzlerini örtüyor, sularını bulandırıyorlardı.

Ama daha kurnaz kuşkulularla ceviz-kıranlar da, hep bunlara çatıyorlardı: asıl bunların avlıyorlardı en saklı sırlarım!

Duru, dürüst, saydam kişilere gelince, —bunlar bence en bilge sessizlerdir: onların dibi öylesine d e rindir ki, en duru su büe ele venmez.—

Ey karsakallı, sessiz kış göğü, ey değirmi-gözlü akbaş üstümdeki! Ey gönlümün, gönlümün şakalarının göklü simgesi!

Ve altm yutmuş biri gibi kendimi gizlemem gerekmez mi,— gönlümü açmasınlar diye?

Çevremdeki bütün bu kıskanç, bu zararlı kişiler uzun bacaklarımı farketmesinler diye, yanımda tahta ayaklık taşımam gerekmez mi?

Bu dumanlı, rahat düşkünü, tükenmiş, solgun, üzüntülü canlar, —bunların kıskançlığı nasıl katlamr benim mutluluğuma!

Bu yüzden onlara, doruklarımın buzunu, kışım gösteririm ancak,— dağımın bütün güneş kemerlerini kuşanmasını değil!

Onlar ancak benim kış fırtınalarımın ıslığını duyarlar: özlemli, ağır, sıcak güney yelleri gibi, ılık de nizlerden de geçtiğimi değil

Başıma gelen kazalara, rastlantılara da acırlar: — oysa benim sözüm der ki: «Ko gelsin bana rastlantı: çocuk gibi suçsuzdur o!»

Çevresini kazalar ve kış sıkıntıları ve kürk şapkalar ve karlı göklerin örtüleriyle sarmasam, onlar nasıl katlanırlar benim mutluluğuma!

— ben kendim onların acımasına acı-masam, o kıskanç, o zararlı kişilerin acımasına!

— ben kendim onların önünde içimi çekmesem, soğuktan dişlerimi takırdatmasam, kendimi onların acımasına sabırla sardırmasam!

Gönlümün bilgece umursamazlığı ve iyiliğidir bu: kışlarım, buz fırtınalarını gizlemez; soğuktan şişen yerlerini de gizlemez.

Kimine göre yalnızlık, sayrı kişinin kaçışıdır; kimine göre de, sayrı kişilerden kaçıştır.

Çevremdeki bütün bu zavallı, şaşı bıçkınlar, kış soğuğundan dişlerimin takırdadığım ve içimi çektiğimi varsın duysunlar! Ben bu türlü iç çekmeler ve diş takırtmalarla kaçarım onlarm ısınmış odalarından.

Soğuktan şişen yerlerime varsın acısınlar da, benimle iç çeksinler: «Bilgi buzundan donup ölecek daha!» —böyle ağlaşırlar.

Bu arada ben sıcak ayaklarla ordan oraya koşarım zeytin dağımda benim: türkü söylerim zeytin

dağımın güneşli kuytusunda, her türlü acımayla alay ederim. —

Türküsü buydu Zerdüşt'ün.

GEÇİP GİTME ÜSTÜNE

Zerdüşt böyle, nice uluslar ve türlü kentlerden ağır ağır geçerek, dolambaçlı yollardan dönüyordu dağlarına ve mağarasına. İşte farkında olmadan büyük kentin kapısına dahi uğradı. Fakat burda, ağzı köpüren bir deli, ellerini uzatarak, ona doğru fırladı, yolunu kesti. Halkın, «Zerdüşt'ün maymunu» dediği deliydi bu: çünkü Zerdüşt bu deliden, dilin anlatımı ve akışı üstüne

bir şeyler öğrenmişti, onun bilgelik hâzinesinden ödünç almak hoşuna da gidiyordu. Ve deli, Zerdüşt'e şöyle dedi:

Ey Zerdüşt, burası büyük kent: burda hiç bir şey bulamaz, her şeyini yitirirsin.

Ne diye bu bataktan geçmek istersin? Ayaklarına acı! Kentin kapısına tükürsen de, geri dönsen!

Burası, yalnızların düşünceleri için cehennemdir: büyük düşünceler burda diri diri kaynatılır da, ufalmaya dek pişirilir.

Bütün büyük duygular çürür burda: burda kuru kuru duygucuklar takırdar ancak!

Ruhun mezbahalarıyla fırınlarının kokusunu şimdiden almıyor musun? Boğazlanmış ruhun buğularıyla tütmüyor mu bu kent?

Canların gevşek, kirli paçavralar gibi asıldıklarım görmüyor musun?— Bu paçavralardan da gazete yapıyorlar!

Ruhun burda nasıl söz oyununa çevrildiğini işitmiyor musun? Söz yalı kusuyor ruh! —Bu söz yalından da gazete yapıyorlar.

Birbirlerini kovalarlar da bilmezler, nereye! Birbirlerini kızdırırlar da bilmezler, neden! Tenekelerini tıngırdatırlar, altınlarım şıngırdatırlar.

Üşürler de, damıtılmış sularla ısınmak isterler: ısınırlar da, donmuş ruhlarla serinlemek isterler; hepsi de halk oyu yüzünden sayrı düşmüştür, açılıdır.

Bütün tutkular, düşkünlükler burayı yurt edinmiştir; ama burda erdemliler de vardır; işe yarar, işe yanyan bol bol erdem vardır: —

Kalem parmaklı ve otura bekliye sertleşen kaba etli, göğse takılan yıldızcıklar ve yastıklı, kalçasız kızlarla kutsanmış bol bol erdem.

Burda bol bol dindarlık da vardır, Ordular Tanrısının önünde bol bol sofuca tükrük-yalama ve yaltaklanma vardır.

«Tâ yukarlardan» damlar yıldız ve esirgiyen tükürük; çünkü yukarlara özlem çeker her yıldızsız göğüs.

Ay m, saraylı takımı, bu saraylı takımının da asalakları vardır: fakat dilenci sürüsü, işe yarar bütün dilenci erdemleri, saraydan çıkan her şeye tapar.

«Hizmetçiyim, hizmetçisin, hizmetçiyiz» —her işe yarar erdem böyle tapar beye: hak ettiği yıldız, arık göğsüne takılsın diye!

Oysa ay, döner durur yersel olan her şeyin çevresinde: bey dahi böyle döner en yersel olanın çevresinde: buysa, tüccarın altınıdır.

Ordular Tanrısı, altın kasa tanrısı değildir; bey düşünür, tüccar yürütür!

Sende aydın ve güçlü ve iyi ne varsa, onların hakkı için, ey Zerdüşt! Bu tüccarlar kentine tükür de, geri dön!

Burda kan kirli ve ılık ve köpüklü akar bütün damarlarda: bu büyük kente, bütün ayaktakımının birlikte köpürdüğü bu büyük çöplüğe tükür!

Tıkız canlar ve arık göğüsler, keskin gözler ve yapışkan parmaklar kentine tükür,—

— arsızlar, utanmazlar, yazı ve sözle palavra sıkanlar, azgın tutkulular kentine: —

— bütün çürük, düşük, tutkulu, kuşkulu, içi geçmiş, sararmış solmuş, hileli şeylerin birlikte kokuştuğu yere:—

— büyük kente tükür de geri dön! —

Fakat Zerdüşt burda, ağzı köpüren delinin sözünü kesti ve ağzını kapadı.—

«Kes artık!» diye bağırdı Zerdüşt, «nicedir tiksinirim sözlerinden de, hallerinden de!

Neden uzun boylu bataklıkta yaşadın da, kurbağa ve ödlübağa olup çıktın sonunda?

Kirli, köpüklü bataklık kanı değil mi damarlarında akan, —böyle kurbağa gibi ötmeyi, sövüp saymayı öğrendiğine göre?

Neden ormana çekilmedin? Neden toprağı sürmedin? Deniz yeşil adalarla dolu değil mi?

Senin horgörünü horgörüyorum: neden beni uyardın da, kendini uyarmadın?

Benim horgörüm ve uyaran kuşum, sevgiden havalanacak yalnız, bataklıktan değil! —

Sana benim maymunum diyorlar, ey ağzı köpüren deli: oysa ben sana homurdanan domuzum derim, — homurdanmanla, benim deliliğe övgümü bile bozuyorsun.

Seni ilk homurdatan neydi? Kimsenin seni yeterince okşamaması: —onun için kuruldun bu pisliğe, bol bol homurdanmana yol açsın diye,—

— bol bol öç almana yol açsın diye! Çünkü öç almadır, ey kendini beğenmiş deli, senin bütün köpürmen; iyi anlıyorum seni!

Fakat senin deli sözlerin, haklıyken dahi, bana zarar verir! Ve Zerdüşt'ün sözleri yüz kez dahi doğru çıksa, sen hep benim sözlerime haksızbk edersin!

Böyle buyurdu Zerdüşt; büyük kente baktı der ken, içini çekti, uzun uzun sustu. Sonunda şöyle buyurdu:

Yalnız bu deliden değil, bu büyük kentten de iğ reniyorum. Bunda da, onda da, —ne düzelecek, ne de bozulacak bir şey var.

Yazık şu büyük kente! —Onu yakacak ateş sütununu tez elden görsem keşke!

Çünkü bu türlü ateş sütunları görülmeli büyük öğleden önce. Fakat bunun kendi vakti, kendi yazgısı vardır.—

Ama şu öğüdü vereyim sana, ayrılırken, ey deli: bir yerde artık sevemiyor musun, ordan geçip gitmeli!—

Böyle buyurdu Zerdüşt; delinin ve büyük kentin önünden geçip gitti.

DÖNMELER ÜSTÜNE **1**

Ah, şu çimenlikte daha geçen gün yeşil ve renk renk duran her şey sararmış solmuş bile! Burdan ne kadar umut balı taşımıştım kovanlarıma!

Bu genç yürekler tüm kocamışlar bile, —koca-mış da değil! Sadece yorulmuş, bayağı, rahat düşkünü olmuşlar: —bildiriyorlar: «Biz yine sofulaş-tık.»

Daha geçen gün, sabah sabah yiğit ayaklarla koşar gördüm onları: fakat bilgi ayakları yorulmuş, şimdiyse karaçalıyorlar sabah yiğitliklerine dahi!

Gerçek, eskiden onların birçoğu bacaklarını hora tepenler gibi kullanırdı; onlara göz kırpardı bilgeliğimin gülüşü: — derken düşündüler. Şimdi iki büklüm, haça doğru sürünür görüyorum onları.

Eskiden sinekler gibi, genç ozanlar gibi çırpuıır-lardı ışığın ve özgürlüğün çevresinde. Azıcık büyüdüler, azıcık üşüdüler: şimdi sır saklar, mırıldar miskinler oldular.

Yalnızlık beni balina gibi yuttu diye, yürekleri umutsuzluğa düşmüş o İm asm? Kulakları uzun süre ve özlem çekercesine beni, benim boru ve çığırtkan seslerimi boşuna dinlemiş olmasın?

— Ah, yüreklerinin yılmazlığıyla şakacılığı uzun ömürlü olanlar azdır hep; bunların ruhları dahi sabırlı olur. Ötekilerse, ödlektirler

Ötekiler: onlar hep çoğunluktadırlar, o sıradan, gereksiz, fazla kişiler, — onlar hep ödlektirler! —

Benim soyumdan olan, benim soyumdan yaşantılarla karşılaşır: ilk yoldaşları cesetlerle soytarılardır.

İkinci yoldaşlarıysa, —bunlar, biz ona inananlarız derler kendileri için: bir canlı sürü, bol bol sevgi, bol bol delilik, bol bol toyca tapınma.

İnsanlar arasında benim soyumdan olan, gönül bağlamamalı bu inananlara; değişken, ödlek insan yaradılışım bilen, inanmamalı bu baharlara, bu renk renk çimenlere!

Başka türlü • edebilselerdi, başka türlü isterlerdi. Yarım yamalaklar, her bütünü bozarlar. Yapraklar sararırmış,— ne var bunda ağlanacak!

Ko düşsünler, dökülsünler, ey Zerdüşt, —sen ağlı Lınıy asın! Hışırdıyan yellerce essen yeğdir onların arasında, —

es o yapraklar arasında, ey Zerdüşt, eski sol m u ş ne varsa, daha tez ıraya senden! —

2

«Biz yine sof ulaştık» —böyle derler o dönmeler açıkça; kümleriyse, daha bunu söyliyemiyecek kadar ödlektirler.

Gözlerinin içine bakarım onların, —yüzlerine, kızaran yanaklarına karşı söylerim onların: Siz yine yakaran kişiler oldunuz!

Oysa yakarmak ayıptır! Herkese değil, sana, bana ve her kimin vicdanı kafasındaysa, ona ayıptır! Yakarmak sana ayıptır!

îyi bilirsin: içindeki ödlek şeytan, ellerini ka

vuşturup kucağına koymak ve rahatına bakmak istiyen: — bu ödlek şeytan,.seni kandırır: «Tanrı vardır.»

Oysa, ışıktan rahatı kaçanlar, ışıktan korkanlar soyuna katılmış olursun böylece: artık kafanı her gün daha derin gömmen gerekir karanlığa, sise!

Gerçek, saatim iyi seçtin: tam şimdi uçuşurlar gece kuşlan yine. Işıktan korkan bütün kişilerin saati geldi, akşam ve dinlenme saati, — «dinlenmedikleri» saat.

Sesini duyuyorum, kokusunu alıyorum: geldi av alayma ayırdıkları saat, ama yaban avı değil, uysal, aksak, usul basanların, usul yakaranlann avı,—

— alıngan sinsiler^ avı: bütün fare kapanlan, yürek için kuruldu yine! Nerde bir perde açsam, ordan bir gece-kelebeği fırlıyor.

Oraya bir başka gece-kelebeğiyle birlikte konmuş olmasın? Her yerde küçük, gizli topluluklann kokusunu alıyorum da; nerde bir odacık varsa, orda yeni yeni sofular vardır, sofular havası vardır.

Bunlar uzun akşamlar yanyana otururlar da, derler: «Yine küçük çocuklar gibi olalım, Sevgili Tanrı diyelim!» —ağızlan, mideleri sofu şekerciler elinden altüst olmuştur.

Ya da uzun akşamlar kurnaz, pusuya yatan, öteki örümceklere akıl veren, «haç altında iyi ağ örülür!» diyen bir örümceği seyrederler.

Ya da bütün gün, ellerinde olta, bataklıkların kıyısına otururlar da, derin olduklarını sanırlar; ama kim balık olmıyan yerde balık avlamıya kalkarsa, ben ona sığ bile demem!

Ya da, yaşlı kadınlardan, yaşlı kadınlann övgülerinden bıktığı için, genç kadınlann gönüllerine sazıyla girmek istiyen bir ozandan sofuca bir sevinçle saz çalmayı öğrenirler.

Ya da, karanlık odalarda oturup ruhların kendisine gelmelerini bekliyen bilgili bir yan-deliden ürpermeyi öğrenirler, —oysa ruh büsbütün kaçar öyle yerlerden!

Ya da, üzüntülü yellerden seslerin üzüntüsünü öğrenmiş yaşlı, gezgin ve bezgin bir çalgıcıyı dinlerler: şimdi yel gibi çalmakta, üzüntülü ezgilerle üzüntüyü va’zetmektedir o.

Kimileriyse gece bekçisi bile olmuşlardır: artık boru çalmayı ve geceleri dolaşmayı ve hanidir uykuya dalmış yaşlıları uyandırmayı bilirler.

Dün gece, bahçe duvarının orda beş özdeyiş işittim yaşlılar üstüne: bunları yaşlı, üzüntülü, arık gece bekçileri söylüyorlardı.

«Baba olarak, çocuklarına iyi bakmıyor: insan babalan bunu daha iyi yaparlar!» —

«Pek yaşlı! Artık çocuklarına hiç bakmıyor,» — diye cevap verdi öbür gece bekçisi.

«Çocukları a r mı ki? O tanıtlamadıkça kimse tamtlıyamaz bunu! Şunu adamakıllı bir tamtlasa derim nicedir.»

«Tamtlasa mı? Sanki şimdiye dek bir şey tanıtlamış gibi! Tanıtlamak ona güç gelir; o, kendine inanılmasına çok önem verir.»

«Evet! Evet! İnanç onu mutlu kılar, kendine inanç. Yaşlılar öyledirler! Biz de öyleyizdir ya!» —

— iki yaşlı gece bekçisi ve ı ş ı k-korkuluğu böyle diyordu birbirine; derken üzgün üzgün düdüklerini öttürdüler: bahçe duvarının orda bunlar oldu dün gece.

Bense gülmekten katılıyordum; yüreğim yerinden uğnyacak gibi oluyor, ama nereye uğnyacağım bilemiyordu; derken diyaframın içine çöktü.

Gerçek, benim ölümüm bundan olacak, —eşekleri esrik gördükçe, gece bekçüerinin Tanrıdan kuşkulandıklarını işittikçe katılasıya gülmekten.

Bütün bu kuşkuların çağı çoktan geçmedi mi? Böyle eski, uyuklıyan, ışıktan çekinen şeyleri artık kim uyandırabüir ki!

Eski tanrıların sonu çoktan geldi: —güzel, sevinçli, tanrıca bir son, doğrusu!

Bir «alacakaranlık» içre son bulmadılar, —insanların uydurmasıdır o! Tersine: bir zamanlar güle güle öldürdüler kendilerini!

Bu, bir tanrının ağzından en tanrıya-aykın bir söz çıktığı zaman oldu, —o söz şudur: «Bir tek tanrı vardır! Benden başka tanrın olmıyacaktır!» —

— yaşlı, kabasakal, kıskanç bir tanrı böyle unuttu kendini: —

Derken bütün tanrılar gülüştüler ve tahtlarında sallandılar ve bağrıştılar: «Tanrının değil, tanrıların olması, tanrılığın ta kendisi değil midir?»

Kulağı olan işitsin.—

O sevdiği, «Alaca İnek» denen kentte böyle konuştu Zerdüşt. Çünkü burdan mağarasına ve hayvanlarına yine ulaşması için ancak iki günlük yolu vardı; ama gönlü, yuvaya dönüşün yakınlığından dolayı, sürekli bir sevinç içindeydi.

YUVAYA DÖNÜŞ

Ey yalnızlık! Yuvam benim, yalnızlık! Öyle uzun bir süre yaban illerde yabanlar gibi yaşadım ki, sana gözyaşlarıyla dönmemek elde değil!

Artık beni analar gibi parmağınla korkut; artık bana analar gibi gülümse; artık bana de: «Bir zamanlar benden kasırga gibi uzaklaşan kimdi? —

— kimdi ayrılırken haykıran: «Pek başbaşa kaldım yalnızlıkla; susmayı unuttum!» Şimdi öğrendin mi bari?

Ey Zerdüşt, büiyorum her şeyi: kalabalıkta, benimle olduğun zamanlardan daha kimsesiz kaldığım da, ey tek kişi!

Kimsesizlik başka şey, yalnızlık başka şey: bunu öğrendin artık; İnsanlar arasında hep yaban ve garip kalacağını da:

— seni severlerken bile yaban ve garip: çünkü onlar her şeyden çok hoşgörü isterler!

Oysa sen burda kendi evinde, kendi ocağındasın; burda her şeyi söyliyebilir, bütün nedenlerini dökebilirsin ortaya; burda hiç bir şey gizli, sertleşmiş duygulardan utanmaz.

Burda her şey okşarcasına yaklaşır senin konuşmana ve sana tatlı davranır: sırtına binmek ister de ondan. Burda her simgeyle her gerçeğe varırsın.

Her şeyle dosdoğru, açık açık konuşabilirsin burda: gerçek, her şeyle dosdoğru konuşanın sözleri, övgü gibi gelir kulaklarına!

Oysa kimsesizlik başka şeydir. Hani, hatırlar mısın, Zerdüşt? Kuşunun senin üstünde çığlık attığını, ormanda kararsız, nereye gideceğini bilmeden, bir cesedin yanı başmda durduğunu: —

— dediğini: Bana hayvanlarım yol göstersinler! İnsanlar arasında yaşamayı, hayvanlar arasında yaşamaktan daha tehlikeli buldum: —işte b u, kimsesizlikti!

Ve hatırlar mısın, Zerdüşt? Adanda oturduğunu,

Iıoş kovalar arasında bir şarap kuyusunca durduğunu, susuzlara verdiğini, dağıttığım, bağışladığını, oluk Kİbi akıttığını:

— en sonu esrikler arasında susuz kaldığını, geceleyin yakındığını: Almak vermekten daha kutlu delril midir? Çalmak da almakta^ daha kutlu değil mi? — İşte b u, kimsesizlikti.

Ve hatırlar mısın, Zerdüşt? En sessiz saatinin gelip seni senden uzağa sürdüğünü, uğursuz bir fısıltıyla dediğim: «Konuş da paramparça ol!» —

— bütün beklemeni ve susmanı sana dert ettiğini, alçak gönüllü yiğitliğini kırdığını: işte b u, kimsesizlikti.» —

Ey yalnızlık! Yuvaım benim, yalnızlık! Ne mutlu, ne tatlı söylüyor sesin bana!

Biz birbirimize soru sormayız, birbirimize yakınmayız; biz açık kapılardan birlikte geçeriz açıktan açığa.

Çünkü seninle her şey açıktır, durudur; burda saatlar bile daha yeğni ayaklarla koşarlar. Çünkü zaman karanlıkta, ışıkta olduğundan daha ağır gelir kişiye.

Burda bütün varlığın sözleriyle söz-kutulan açılı-verirler bana: burda bütün varlık söz olmak ister, burda bütün oluş benden konuşmayı öğrenmek ister.

Oysa aşağda, —her türlü konuşma boşunadır! Orda, unutma ve geçip gitme en iyi bilgeliktir: bunu öğrendim artık!

İnsanla ilgili her şeyi öğrenmek istiyen, her şeye girişmek zorundadır. Oysa benim ellerim bunu ya-pamıyacak kadar temizdir.

Onların soluğunu içime çekmek dahi istemem; yazık, gürültüleriyle ağız kokulan içinde fazla kaldım!

Ey çevremdeki mutlu sessizlik! Ey çevremdeki temiz kokular! Ah, bu sessizlik ne derin bir göğüsten temiz soluklar çekiyor! Nasıl dinliyor, ah, bu mutlu sessizlik!

Oysa aşağda, —her şey konuşur orda, hiç bir şey dinlemez. Her şey suya düşer, hiç bir şey artık derin kuyulara düşmez.

Onların arasında her şey konuşur, hiç bir şey artık gelişmez, sona ermez. Her şey gıdaklar, ama kim yuvada sessizce oturur da civ civ çıkarır?

Onların arasında her şey konuşur, her şey konuşmayla bastırılır. Daha dün zamana, zamanın dişine sert gelen şeyler, bugünkü kişilerin ağızlarından, çiğnenmiş ve gagalanmış sarkar bugün.

Onlarm arasında her şey konuşur, her şey ele verilir. Eskiden derin gönüllerin gizi ve gizliliği denen şey, bugün sokak çığırtkanlarıyla öbür kelebeklere vergidir.

Ey insan varlığı-, ey şaşılası şey! Ey karanlık sokaklardaki gürültü! Arkamda kaldın yine: —en büyük tehlikem arkamda kaldı!

Hoşgörüydü, acımaydı benim en büyük tehlikelerim; bütün insan varlığı hoşgörü ister, acıma ister.

Gizlenmiş gerçeklerle, deli elleriyle, deli ve tutkun bir gönülle, acımanın bir alay küçük yalanıyla donanmış: — işte hep böyle yaşadım insanlar arasında.

Onlarm arasında kılık değiştirerek oturdum, onlara katlanabilmek için kendimi yanlış anlamıya hazırdım, seve seve derdim kendime: «Sen insanları tanımıyorsun, deli!»

Kişi insanlar arasında yaşayınca, onları unutur: bütün insanlarda öngörünüm pek fazladır, —uzağı gören, uzağı ariyan gözlerin o r d a ne işi var!

Ve beni yanlış anladıkları zaman, ne deliyim ben, kendimden çok onları hoşgörürdüm: çünkü kendime sert davranmıya alışıktım, bu hoşgörüden dolayı sık sık kendimden öç aldığım bile olurdu.

Her yerimi ağılı sinekler sokmuş, hınzırlığın nice damlalarıyla bir taş gibi oyulmuş, —öylece otururdum onların arasmda, kendime daha derdim: «Kendi küçüklüğünden dolayı suçlu değildir hiç bir küçük şey!»

Hele kendilerine «iyiler» diyenlerin, en ağılı sinekler olduklarını gördüm: onlar tam bir suçsuzluk içre sokarlar, tam bir suçsuzluk içre yalan söylerler; bana karşı nasıl doğru davranabilirlerdi!

İyiler arasında yaşıyan herkese, yalan söylemeyi öğretir acıma, bütün özgür gönülleri boğunç bir havayla sarar. İyilerin aptallığı dipsizdir de ondan.

Kendimi ve zenginliğimi gizlemeyi, —işte b un u öğrendim orda, aşağda: çünkü ruh yoksulu buldum herkesi. Acımanın yalamydı herkeste tanıdığım, —

— herkeste görür, kokusunu alırdım: kendisi için yeter ruh olan şey nedir ve kendisi için fazla ruh olan şey nedir!

Katı bilgelerine: bilge derdim, katı değil, — sözleri yutmayı öğrendim böylece.

Mezarcılarına: araştıranlar ve deniyenler der

dim, — sözleri değiştirmeyi öğrendim böylece.

Mezarcılar, kendilerine sayrılık kazarlar. Kötü kokular cinlenir eski molozlar altında. Bataklığı ka-rıştırmamalı. Dağlarda yaşamalı.

Mutlu burun delikleriyle dağ özgürlüğü soluyorum yine. Burnum, insan varlığının bütün kokularından kurtuldu sonunda!

Köpüklü şarapla gıdıklanır gibi, sert esintilerle gıdıklanan gönlüm, aksırıyor, — aksırıp kendine haykırıyor sevinçten: «Sağlığına!»

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ÜÇ KÖTÜLÜK ÜSTÜNE 1

Düşümde, son gördüğüm sabah düşünde, bugün bir burunda dineliyordum, — dünyadan öte; elimde terazi vardı, dünyayı tartıyordum

Yazık ki tan kızülığı erken geldi: yalım yalım uyandırdı beni o kıskanç! O benim sabah düşümün yalımlarını kıskanır hep.

Zamanı olan ölçebilir, iyi bir tartıcı tartabilir, güçlü kanatlar erişebilir, tanrısal ceviz-kıracağıyla ne olduğu kestirilebilir: düşüm dünyayı böyle buldu işte: —

Düşüm, o gözüpek denizci, yarı gemi yan kasırga, kelebek gibi sessiz, doğan gibi sabırsız: bugün nasıl oldu da zaman buldu, sabır gösterdi dünya tart-mıya!

Bilgeliğim onunla gizlice konuşmuş o İm asm, gülen, bütün «sonsuz dünyalarla» alay eden, uyanık gün-düz-bügeliğim? O şöyle der , de: «Güç olan yerde,

sayının sözü geçer: ortun daha çok gücü vardır.»

Düşüm nasıl güvenle bakıyordu bu sonlu dünyaya, ne bir merak ne bir istek, ne bir korku, ne bir yalvarma. —

— sanki yuvarlak bir elma kendini elime sunuyordu, serin, yumşak, kadife kabuklu, olgun, bir altın elma: — dünya böyle sunuyordu bana kendini: —

— sanki bir ağaç bana el sallıyordu, geniş dallı, sağlam istemli, yol yorgunlarına bir dayanak, bir ayak iskemlesi gibi eğilmiş bir ağaç: dünya böyle duruyordu o benim dineldiğim burunda: —

— sanki ince eller bana bir sandık getiriyordu,

— utangaç, tapınan gözlerin beğenisine açık bir sandık: bugün dünya böyle sundu bana kendini: —

— insan sevgisini ürkütecek kadar bilmecemsi değü, insan bilgeliğini uyutacak kadar açık değil:

— bugün dünya bana insanca iyi bir şey gibi göründü, oysa ne kötü şeyler söylerler onun için!

Sabah düşüm eksik olmasın, —bugün dünyayı sabah erkenden böyle tarttım işte! İnsanca iyi bir şey gibi geldi bana bu düş, bu gönüller avutan!

Ona gündüzün öykünmek, onda en iyi olanı öğrenmek için, şimdi teraziye koyacağım en kötü üç şeyi, insanca bir güzel tartacağım.—

Kutsamayı öğreten, ilenmeyi de öğretmiştir: peki yeryüzünde en çok ilenilen üç şey nedir? Onları teraziye vuracağım ben.

Şehvet, egemenlik tutkusu ve bencillik: bunlar şimdiye dek en çok ilenilmiş ve adı kötüye çıkmış ve karaçalınmış üç şeydir, — bu üç şeyi insanca bir güzel tartacağım ben.

Güzel! işte üzerinde durduğum burun, karşıda da deniz, —bana doğru yuvarlanan, kaba tüylü ve yal-taklanırcasına, o koca, içten bağlı, o sevdiğim, bin başlı canavar köpek: —

Güzel! işte yuvarlanan denizin üstüne tutacağım terazi: bir de tanık seçeyim de seyretsin, —seni, ey sevdiğim, yalnız ağaç, seni, ey ağır kokulu, geniş kemerli ağaç, seni seçeyim! —

Şimdi, geleceğe hangi köprüden geçer? Yüksek, nasıl bir zor altında alçağa eğilir? En yükseği' bile, daha da yükseklere yönelten nedir? —

İşte dengede terazi ve durgun: üç ağır soru attım içine; öbür kefedeyse üç ağır cevap var.

2

Şehvet: gövdeyi horgören bütün o kıl gömlekliler için diken ve kazık; ötedünyalıların «dünya» diye ilendikleri: o, bütün yanlış ve karışıklık öğretmenleriyle alay eder, aldatır da ondan.

Şehvet: ayaktakımı için, üzerinde kızartıldıkları, yavaş yanan bir ateş; bütün kurt yeniği odunlar ve pis pis kokan paçavralar için, her zaman yanar bir ocak.

Şehvet: özgür yürekler için, suçsuz ve özgür bir şey, yeryüzünün bahçe mutluluğu, bütün gelecekten teşekkür-taşması şimdiye.

Şehvet: ancak sararıp solmuşlar için tatlı bir ağı; oysa Hslan-istemliler için, yürek berkiten büyük bir ilâç, saygıyla saklanan şaraplar şarabı.

Şehvet: daha yüksek bir mutlulukla en yüksek

umudun büyük simgesi olan bir mutluluk: Çünkü

nice, kimselere adanmıştır evlilik, evlilikten de fazlası,—

— birbirine kadınla erkekten daha yabancı olan nice kimselere: — peki kadınla erkeğin birbirine ne denli yabancı olduklarını kim bütünüyle kavramıştır!

Şehvet: — ama ben düşüncelerimin çevresinde, sözlerimin dahi çevresinde çitler isterim: domuzlarla bağnazlar bahçeme girmesinler diye! —

Egemenlik tutkusu: katı yüreklilerin en katisındaki ateşten kırbaç; en amansızın kendine ayırdığı amansız işkence; büyük, diri ateşlerin karanlık yalımı.

Egemenlik tutkusu: en kendini beğenmiş uluslar üstüne konan atsineği; her belirsiz erdemle alay eden; her ata, her gurura binen.

Egemetılik tutkusu: bütün çürümüş, içi boş şeyleri kırıp parçalıyan deprem; badanalı mezarları altüst eden mırıltılı homurtulu cezalandırıcı; mevsimsiz cevaplar yanındaki şimşekten soru-işareti.

Egemenlik tutkusu: bakışından insan siner ve boyun eğer ve köleleşir ve yüanla domuzdan daha alçak olur: — sonunda büyük horgörü haykırır içinden—,

Egemenlik tutkusu: büyük horgörüyü öğreten korkunç öğretici, kentlerle ilhanlıkların yüzlerine karşı va'zeden: «Defol!» —içlerinden şöyle bir ses haykınncıya dek: «Defolayım!»

Egemenlik tutkusu: ama temizlere ve yalnızlara ve kendi-kendine-yeter yüksekliklere de baştan çıkarırcasına ağan, yeryüzü göklerine baştan çıkarırcasına kırmızı mötiuluklar çizen bir sevgi gibi parıl parıl yanan. \

Egemenlik tutkusu: ama yüksek olan, güç uğrunda eğilmeyi özlerse, kim buna tutku der ki! Gerçek, sayrılık ya da düşkünlük sayılacak hiç bir şey yoktur bu türlü özlemde, bu türlü eğilişte!

Yalnız yüceler hep yalnız ve kendi-kendine-yeter kuiınuMinlar diye; dağlar vadilere, yücelerin yerleri de ovıılara İnsinler diye: —

Ah, bu türlü bir özleme uygun vaftiz-ve-erdem ııdırn kim bulacak! «Armağan Eden Erdem» — adlan-dırılamıyanı bir zamanlar böyle adlandırmıştı Zerdüşt.

O sıra şöyle bir şey de olmuş, —doğrusu, ilk kez oluyordu bu! — Zerdüşt’ün sözleri bencil 1 i ğ i kutsamıştı, güçlü bir candan kaymyan sağ ve sağlam bencüliği: —

— Öyle güçlü bir candan ki, yüce, güzel, başaran, dinlendiren gövde, çevresinde her şeyin ayna kesildiği gövde ona vergidir:

— kıvrak, inandırıcı gövde, öyle hora tepen biri ki, simgesi ve özü kendi-kendine-sevinen candır. Böy-lesi gövdelerle canların kendi-kendine-sevinmesi, «erdem» adını verir kendine.

Böylesi kendi-kendine-sevinme, sanki kutsal korularla kendini iyi ve kötü üstüne sözleriyle; horgörülesi her şeyi, mutluluğuna verdiği adlarla kovar yanından.

Kovar yanından ödlek bildiği her şeyi; der ki: «Kötü, yani ödlek!» Boyuna üzülen, iç çeken, yakınan, en küçük çıkarları bile devşiren kimseler hor görünürler ona.

O, her yaslı bilgeliği de horgörür: gerçek, karanlıkta çiçeklenen bilgelik de vardır, gece-gölgesi bilgeliği, hep şöyle iç çeken bilgelik: «Her şey boş!»

Ürkek güvensizlik, ve bakışlarla eller yerine and-lar istiyen herkes, düşük sayılır onca: pek kuşkulu bilgelik de öyle, —bunlar ödlek canların işidir de ondan.

Kolay beğenilen, köpek gibi hemen sırtüstü yatan alçak gönüllü kişiler, daha da düşük sayılır on ca; alçak gönüllü ve köpekçe ve sofu ve kolay beğenilen bilgelik de vardır.

Kendini hiç savunmıyan, ağılı tükrüğü ve kötü bakışları yutan, fazla sabırlı, her şeye katlanan, her şeyle doyan kişilerse, büsbütün iğrenç, tiksinç gelirler ona: köleler öyle olurlar da ondan.

İster tanrıların ve tanrı tekmelerinin önünde, ister insanların ve ahmak insan oylarının önünde kölece davranılsın: köleliğin her türlüsüne tükürür bu kutlu bencillik!

Kötü: böyle der o her süklüm püklüm ve alçakçasına köle olana,— zor altında kırpışan gözlere, sıkkın yüreklere ve kalın, ödlek dudaklarla öpen yalancı alçak gönüllülüğe.

Düzme bilgelik: böyle der o, köle ve yaşlı ve yorgun kişilerin sözde bilgeliğine; hele bütün o kötü, kurnaz papaz zırvalarına!

Oysa düzmece bilgeler, bütün papazlar, dünya yorgunları ve kadın ruhlu, köle ruhlu olanlar, —ah, bunların hileciliği ne hınzırca oyunlar oynamıştır bencilliğe!

Bencilliği kötüye kullanmak, —işte b u erdem sayılmış, buna erdem denmiştir! «Bencillik» — bütün o dünya yorgunu ödleklerle haç-işaretli örümcekler, haklı olarak, bunu istiyorlardı işte!

Ama bütün bunlar için geliyor gündüz, değişme, doğruluk kılıcı, büyük öğle o zaman neler çıkacak açığa!

Beni sağ ve kutsal, bencilliği de kutlu bildiren, evet, o dahi, bildiğini falcı gibi bildirir: «B a k,

geliyor, "jT a k^n da, büyük öğle!»

Böyle buyurdu Zerdüşt.

AĞIRLIĞIN RUHU ÜSTÜNE 1

Benim dilim «halkın dilidir: konuşmamı pek kaba, pek candan bulur çıtkırıldım züppeler. Bütün mü rekkep-balıklanyla kalem-tilkilerine daha da yabancı gelir sözlerim.

Kilin, deli elidir: bütün masaların ve duvarların ve deli süslemelerine, deli karalamalarına yeri olan lıer şeyin vay haline!

Ayağım, at ayağıdır: dağ taş demez teperim, o Hırla senin bu tarla benim tırıs giderim, dörtnala kalktım mı da şeytanın kendisiyim.

Midem mi, —kartal kursağı olmasın? En çok kuzu etini sever de. Evet, kuş kursağı olsa gerek.

Suçsuz şeylerle beslenir, azla yetinir, hazır ve sabırsız uçmıya, uçup gitımiye, —ben böyleyim artık: bunda kuşça bir yön olmaz olur mu hiç!

Hele ağırlığın ruhuna düşman olmam, kuşluğun ta kendisidir: —evet, can düşmanı olmam, baş düşman, doğuştan düşman. Ah, düşmanlığım nerelere uçmadı, nerelere sapmadı ki şimdiye dek!

Türkü yakabilirim buna — yakacağım da: ıssız bir evde tek başıma olsam da, türkümü kendi kulaklarıma söylesem de.

Başka türkücüler de vardır, elbet: ancak ev dolarsa, gırtlakları yumşar, elleri konuşur, gözleri dillenir, yürekleri uyanır: —ben bunlara benzemem.—

2

İnsanlara günün birinde uçmayı öğretecek kişi, bütün sınır taşlarını yerlerinden oynatacaktır; bütün sınır taşlan havaya uçacaktır onun karşısında; yeryüzünü yeniden vaftiz edecektir o, — «yeğni» diyecektir.

Devekuşu, en yelli attan' dahi yelli koşar, ama başını da ağır toprağa adamakıllı sokar: uçamıyan insan da böyledir işte.

Yeryüzü ve hayat ağır gelir ona: böyle ister ağırlığın ruhu! Oysa yeğnileşmek ve kuş olmak istiyen, kendini sevmelidir: —böyle öğretirim ben.

Sayrıların ve sararıp solımuşlann sevgisiyle değil, şüphesiz: çünkü bunların öz-sevisi dahi kokar sası sası!

Kişi kendini sevmeyi, —böyle öğretirim ben — sağ ve sağlam bir sevgiyle sevmeyi öğrenmelidir: kendine katlanabilsin, sağda solda sürtmesin diye.

Böyle sağda solda sürtme, «komşu sevgisi» der kendine: bu sözler, şimdiye dek uydurulmuş en kuyruklu yalanlar ve iki yüzlülüklerdir,— hele herkese yük olanlar arasmda.

Gerçek, kendini sevmeyi öğrenmek, bugünlük yarmlık bir buyruk değildir. Tersine, bütün sanatların en incesi, en kurnazı, en yükseği, en sabırlısıdır.

Çünkü senin olan senden adamakıllı saklıdır ve bütün gömüler içinde en son kazılan, kişinin kendi gömüsüdür, —böyle gerektirir ağırlığın ruhu.

Daha beşikteyken ağır sözler, ağır değerler sunarlar bize: «iyi» ile «kötü» —böyle derler bu çeyize. Onun uğruna bağışlanır yaşamamız.

Çocukların yaklaşmalarına bunun için katlanılır, kendilerini sevmeyi vaktinde yasak etmek için, — böyle gerektirir ağırlığın ruhu.

Bize gelince, —bize verileni, içten bağlılıkla, dayanıklı omuzlar üstünde yalçın dağlardan aşırırız! Terliyecek olursak, bize derler: «Evet, hayat ağır bir yüktür!»

Oysa insanın kendisidir ağır yük olan! Omuzlarında bir sürü yabancı şey taşır da ondan. Deve gibi çöker de, bol bol yük yükletir sırtına.

Hele güçlü, saygılı, yük-taşıyan insan: nice y a-bancı ağır sözler yükler sırtına, —derken hayat ona çöl gibi gelir!

Gerçek! Kendimizin olan nice şeylere katlanmak dahi güç gelir! Ve insanın içinde nice şeyler vardır ki, istiridyeye benzer,— iğrenç ve kaygan ve kavranması güç; —

bu yüzden soylu süslerle donanmış soylu bir kabuk, aracılık eder onlara. Ama şu sanatı da öğrenmelidir kişi: bir kabuk ve sevimli bir görünüş ve kurnaz bir körlük edinmeyi !

Sonra, nice kabuklar yetersiz ve zavallı ve pek kıbuk olduklarından, nice şeyler aldatıcıdır insanda. I'ok çok iyilik ve güç, hiç mi hiç sezilmez; en seçkin yemekler, tadacak kişi bulatmazlar!

Kadınlar, en seçkinleri, bunu bilirler: biraz şişman, biraz zayıf, —ah, bütün bir almyazısı bağlıdır bu kadarcık şeye!

İnşam açığa çıkarmak güçtür, hele kendi kendini açığa çıkarmak daha da güçtür! can üstüne sık sık yalan söyler ruh. Böyle gerektirir ağırlığın ruhu.

Oysa şöyle diyen, kendini açığa çıkarmıştır: «Bu benim iyim, benim kötümdür» —köstebeği ve cüceyi susturmuş olur şöyle diyen: «Herkese iyi, herkese kötü.»

Doğrusu, her şeye iyi diyenleri, bu dünyayı en iyi şey sayanları da sevmem. Tüm-doymuşlar derim onlara.

Her şeyden tad almayı bilen tüm-doymuşluk: en yüksek beğeni değildir bu! «Ben» ve «Evet» ve «Hayır» demeyi öğrenmiş inatçı, titiz dillerle mideleri sayarım ben.

Oysa her şeyi çiğneyip sindirmek, —domuzluğun ta kendisidir bu! Hep «YİA» demek, —bir eşeklerin, bir de eşek gibilerin öğrendiği şeydir bu! —

Koyu san ile ateş kızılı, — böyle ister benim beğenim,— bütün renklere kan karıştırır. Oysa evini beyaza badanalatan, beyaz badanalı bir canı bildirir bana.

Mumyalara gönül verir kimi, kimi de hayaletlere: ikisi de her türlü ete, kana düşmandır, — ah, ikisi de beğenime aykındır. Ben kam severim de ondan.

Herkesin tükürdüğü, kustuğu yerde de oturmak, barınmak istemem ben: bu benim beğenimdir, — hırsızlar, yalancılar arasmda yaşanm daha iyi. Kimsenin ağzında altm yoktur.

Ama bütün tükrük-yalıyanlar daha da iğrenç gelirler bana; gördüğüm en iğrenç insanı da «asalak» diye adlandırdım: sevmek istemiyor, ama sevgiden geçiniyordu.

Ben o kişilere dahi mutsuz derim, — seçecek tek yollan vardır: ya kötü bir hayvan, ya da kötü bir hayvan-eğiticisi olmak. Ben ev kurtmam onların arasında.

Ben o kişilere dahi mutsuz derim, —hep beklemek zorundadırlar, — bunlar beğenime aykındır-lar: bütün vergiciler ve çerçiler ve kırallar ve öbür toprak-ve-dükkân bekçileri. ___

Gerçek, beklemeyi ben de öğrendim, hem iyi öğrendim, — ama kendimi beklemeyi. Ve her şeyden önce, dinelmeyi ve yürümeyi ve koşmayı ve sıçramayı ve tırmanmayı ve hora tepmeyi öğrendim ben.

Ama benim öğretim şudur: günün birinde uçmak istiyen, önce dinelmeyi ve yürümeyi ve koşmayı ve tırmanmayı ve hora tepmeyi öğrenmelidir: — uçmıya, uçmakla başlıyamaz kişi!

Nice pencerelere tırmanmayı öğrendim ip merdivenlerle, nice yüksek direklere tırmandım çevik bacaklarla: bilgi’nin yüksek direkleri üstüne oturmak bana hiç de küçük bir mutluluk gibi görünmedi; —

— yüksek direkler üstünde küçük yalımlar gibi titremek: küçük bir ışık gerçi, ama yolunu yitirmiş gemiciler ve kazaya uğramış kişiler için büyük bir avuntu!

Türlü yollarda yürüyerek türlü yollardan vardım gerçeğime: gözlerimin kendi uzaklıklarımı taradığı o yüksekliğe tek merdivenle çıkmadım ben.

Yolumu ancak istemiye istemiye sormuşumdur başkalarına, — bu hep beğenime aykın gelmiştir! Yolların kendilerine sorup denemeyi yeğ tutmuşumdur.

Deneme ve sorma olmuştur bütün yolculuklarım: — gerçek, kişi bu türlü sormıya cevap vermeyi de öğrenmelidir! Ama bu, benim beğenimdir:

— ne iyi, ne kötü, artık gizlemediğim, artık kendisinden utanmadığım benim beğenim.

«Ilıı, b o n i m yolum, —ya sizinki?» Bana ((yolu» soranlara böyle cevap verdim işte. Tek yol, yoktur da ondan!

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ESKİ VE YENİ LEVHALAR ÜSTÜNE 1

Çevremde eski, kırık dökük levhalarla yan-yazıl-mış yeni levhalar, oturmuş bekliyorum şurda. Benim saatim ne zaman çalacak?

— inme saatim, batma saatim: insanlara bir daha gitmek istiyorum da.

Bunu bekliyorum işte: bana benim saatim olduğunu gösteren belirtiler görünmeli önce, —yani, güvercin sürüsüyle gülen aslan.

Vakti olan biri gibi kendi kendime konuşuyorum bu arada. Kimse bana yeni bir şey söylemiyor: ben de kendime, kendimi anlatayım bari.

2

İnsanlara geldiğimde, onlan bir eski büyüklenme üzre kurulmuş gördüm: hepsi de, insan için iyi ve kötü olan şeyleri çoktandır bildiğini sanıyordu.

Erdem üstüne her türlü konuşma eski, bayat bir iş gibi geliyordu onlara; iyi uyumak istiyen, yatmadan önce «iyi» ile «kötü» den söz açıyordu.

Uykularını kaçırdım, şöyle öğrettiğimde: iyi ile kötünün ne olduğunu daha kimse bilmiyor: — meğerki yaratıcı ola!

— Odur insanın ereğini yaratan ve yeryüzüne anlamım, geleceğini veren: bir şeyin iyi ya da kötü olması onun yaratmasıdır

Ve onlara eski kürsülerini ve o eski büyüklenmenin oturduğu her yeri altüst ettirdim; onları büyük erdem ustalarına, ermişlerine, ozanlarjna^veTlün-ya-kurtarıcılanna güldürdüm.

Asık suratlı bilgelerine ve hayat ağacının üstüne kara bir korkuluk gibi tünemiş herkese güldürdüm onları.

Onların o büyük mezar-yoluna oturdum, leşlerin, akbabaların yanma,— ve bütün geçmişlerine ve geçmişlerinin çürüyen, kokuşan görkemine güldüm.

Gerçek, tövbe vaizleri gibi, deliler gibi ateş püskürdüm, ilenç yağdırdım büyüklüklerine ve küçüklüklerine. Ah, en iyileri öyle küçük ki! Ah, en kötüleri öyle küçük ki! —bu yüzden güldüm işte.

Benim o bilge özlemim işte böyle haykırdı, böyle güldü içimden, dağlarda doğan, yaban bilgelik, gerçek! — kanat çırpan, büyük bilgeliğim benim.

Sık sık beni alır götürürdü yukarlara, tâ uzaklara, kahkahalar ortasında; — derken uçtum bir ok gibi titriyerek, güneş esriği sevinçler arasından:

— hiç bir düşte görülmemiş uzak geleceklere, sanatçıların düşlediği güneylerden daha sıcak güneylere, — hora tepen tanrıların bütün giysilerden utandığı yerlere: —

— ben böyle simgelerle konuşayım, ozanlar gibi aksıyayım, kekeliyeyim: doğrusu, ozan olmak zorunda kaldığım için utanıyorum!

Her oluşun bana tanrılar halayı, tannlar haylazlığı gibi göründüğü, dünyanın başı boş, savruk, kendine doğru kaçtığı yerlere: —

— nice tanrıların sonrasızca kaçışması ve yeniden birbirini araması olarak, nice tanrıların mutlu çelişmesi, yemden söyleşmesi ve yeniden birbirine yaklaşması olarak: —

Bütün zamanın bana ânlann alaycılığı gibi göründüğü yerlere,' zorunluluğun özgürlük olduğu, özgürlüğün dikenleriyle mutluluk içre oynadığı yerlere: —

Eski şeytanımı yemden bulduğum yerlere, ve baş

(lUpmtımmı, ağırlığın ruhunu ve ağırlık ruhunun ya-rıttığı bütün şeyleri: zoru, yasayı, zorunluluğu ve sonucu ve amacı ve istemi ve iyiyi ve kötüyü: — Öyle ya, üzerinde hora tepilecek, hora tepilip geçilecek bir şey olması gerekmez mi? Çevikler, en çevikler uğruna, köstebeklerle afır cücelerin olması gerekmez mi? —

3

Yine ordadır ki, «Üstinsan» sözünü buldum yolda, ve insanın altedilmesi gereken bir şey olduğunu,

— insanın erek değil, köprü olduğunu: yeni tanlara götüren yollardır diye öğlelerine ve akşamlarına sevindiğini:

— Zerdüşt’ün büyük öğleyle ilgili sözlerini ve insanın üstüne akşamın son kırmızı ışıklan gibi astığım her şeyi.

Gerçek, yeni gecelerle birlikte yeni yıldızlar da gösterdim onlara; ve gülmeyi renkli bir çadır gibi gerdiım bulutlar ve gündüz ve gece üstüne.

Onlara benim bütün yaratmalarımı, özlemlerimi öğrettim: insanda kırıntı olan, bilmece ve korkunç rastlantı olan ne varsa, hepsini birleştirip bir bütün kurmayı; —

— ozan olarak, bilmece-çözen ve rastlantı-kurta-ran olarak, geleceği yaratmayı öğrettim onlara, ve bütün geçmişi yaratarak kurtarmayı.

İnsanın geçmişini kurtarmayı ve her «Böyle idi» yi değiştirmeyi, tâ ki istem şöyle desin: «Ama böyle istedim ben! Böyle istiyeceğim ben—»

— kurtarma dedim buna; yalmz buna kurtarma demeyi öğrettim onlara.—

Şimdi kendi kurtuluşumu bekliyorum, — onlara son bir kez gidebileyim diye.

Çünkü bir daha gitmek istiyorum insanlara: onların arasında batacak benim güneşim; ölürken vereceğim onlara en seçkin armağanımı!

Güneşten, o bolluk taşan gluıeşten iigrendim bunu, tam batarken: bitmez tükenmez zenginliğinden altın boşaltır o denize,—

—en yoksul balıkçı bile altın küreklerle çeksin diye kayığım! Bir gün bunu gördüm de, baka baka ağladım, doyamadım gözyaşına. —

Güneş gibi batacak Zerdüşt de: çevresinde eski, kırık dökük levhalarla yarı-yazılmış yeni levhalar, oturmuş bekliyor şurda.

4

Bak, işte yeni bir levha: fakat bunu benimle vadiye ve etten yüreklere taşıyacak kardeşlerim nerde?—

Şöyle ister en uzak kişilere duyduğum sevgi: komşunu esirgeme! İnsan altedilmesi gereken bir şeydir.

Altetmenin nice yolu yordamı vardır: ona bak sen! Ancak soytarı şöyle düşünür: «İnsanın üstünden atlanabilir de!»

Komşunda dahi kendini altet: kendin alabileceğin bir hakkı, bırakmıyacaksın sana vermelerine!

Senin yaptığım, kimse yapamaz sana. Bak, karşılık verme yok.

Kendine buyruk veremiyen, sözdinliyecektir. Nice kimseler kendilerine buyruk verebilirler, ama buyruklarını dinlemekte pek yaya kalırlar.

5

Şudur istemi soylu canların: onlar hiç bir şeyi beleş istemezler, hele hayatı.

Yığından olan beleş yaşamak ister; oysa bizler, — hayat kendini bizlere vermiştir — bizler hep kar-•V**11** k olarak en iyi neyi verebileceğimizi düşünürüz!

Evet, soylu bir sözdür: «Hayatın bize adadığını biz, hayata saklarız!»

Tad veremediğin yerde tad almak istememeli-sin. Tad almak istememelisin!

Tad alma ve suçsuzluk en utangaç şeylerdir de ondan. İkisi de aranmak istemez. Bunlar sende o 1-malı, — ama kişi suç ve ağrıyı arasa yeğdir! —

6

Ey kardeşlerim, ilk doğan kurban edilir. Bizse, ilk doğanlarız!

Hepimizin kam gizli sunak taşlarına akar, hepimiz eski putlar şerefine yanar, kızartılırız.

En iyimiz daha körpedir: bu, eski damakları gıdıklar. Etimiz yumşak, derimiz kuzu derisi: —o eski putperest rahipleri nasıl olur da kışkırtmayız!

En iyimizi kendi şöleni için kızartan o eski putperest rahip, içimizde barınır daha. Ah, kardeşlerim, ilk doğanlar nasıl kurban olmazlar!

Fakat böyle ister bizim soyumuz; ben kendini esirgemek istemiyenleri severim, bütün sevgimle severim batanları: onlar karşıya geçerler de ondan. —

7

Gerçek olmak,— a z kişinin elinden gelir bu! Elinden gelen de, istemez! Hele iyilerin elinden hiç gelmez.

Ah bu iyüer! İyi kişiler gerçeği hiç söylemezler Bu türlü iyi olmak, ruh için sayrılıktır.

Baş eğer bu iyiler, teslim olurlar; yürekleri öykünür, canları sözdinler; oysa sözdinliyen, kendini dinlemez!

İyilerin kötii dediği bütün şeyler bir araya gelsin ki, bir gerçek doğsun. Ey kardeşlerim, siz dahi bu gerçek için yeterince kötü müsünüz?

Gözüpek girişme, uzun güvensizlik, amansız Hayır, iğrenti, canlıya işleme, —ne kadar seyrektir bütün bunların bir araya gelmesi! Oysa böy-lesi tohumdan ürer gerçek!

Her bilgi tedirgin vicdanın dibinde yeşermiştir şimdiye dek! Parçalayın, ey gören kişiler, parçalayın eski levhaları!

8

Suyun üstüne tahta atılmışsa, ırmağın üstünde köprü ve parmaklık varsa, doğrusu, inan olmaz şöyle diyene: «Her şey akıyor.»

Onu ahmaklar dahi yalanlar. «Ne?» der ahmaklar, «her şey akıyor mu? Tahtalarla parmaklıklar ırmağın üstünde ya!

Her şey durağandır ırmağın üstünde, nesnelerin bütün değerleri, köprüler, kavramlar, bütün «iyi» ve «kötü»ler: bunların hepsi durağandır !» —

Oysa kara kış, o ırmak-eğiten, bir gelmiye görsün, en akıllılar bile öğrenirler güvensizliği, gerçek! yalnız ahmaklar değildir artık şöyle diyen: «Her şey, kıpırdamadan durmuyor mu?»

«Aslında kıpırdamadan durur her şey» —bu tam bir kış öğretisidir, kısır dönemlere iyi gelir, kış uykusuna yatanlarla ocak başında pinekliyenler için büyük bir avuntudur.

«Aslında kıpırdamadan durur her şey»—: oysa bunun tersini va'zeder eriten yel!

Eriten yel, saban öküzü değil, boğa, —azgın bir boğa, kızgın boynuzlarla buz kıran bir yıkıcı! Oysa buz da, köprüleri yıkar!

Ky kardeşlerim, her şey şimdi akmıyor m u ? gütün parmaklıklar ve köprüler suya gitmedi mi? «İyi» ile «kötü»ye kim tutunabilir daha?

«Yazık bize! Selâm bize! Eriten yel esiyor!» — Böyle va’zedin, kardeşlerim, bütün sokaklarda!

9

Eski bir kuruntu vardır, —buna iyi ile kötü denir. Bu kuruntunun çarkı, falcılarla yıldız yorumcularının çevresinde dönmüştür şimdiye dek.

Eskiden inanılırdı falcılarla yıldız yorumcularına; işte bunun için inanıldı ya: «Her şey yazgıdır: yapacaksın, çünkü yapmalısın!»

Derken yine güvenilmez oldu falcılarla yıldız yorumcularına; işte bunun için inanıldı ya: «Her şey özgürlüktür: yapabilirsin, çünkü istiyorsun!»

Ey kardeşlerim, yıldızlar ve gelecek konusunda, bilgi değil, ancak kuruntular ileri sürülmüştür şimdiye dek; işte bunun içindir ki, iyi ile kötü konusunda, bilgi değil, ancak kuruntular ileri sürülmüştür şimdiye dek!

10

«Çalmıyacaksm! Öldürmiyeceksin!» —bu türlü sözlere bir zamanlar kutsal denirdi; diz çökülür, baş eğilir, ayakkabı çıkarılırdı bunların önünde.

Ama size sorarım: bu kutsal sözlerden daha iyi hırsız ve katil yeryüzünün neresinde görülmüş?

Bütün hayatın kendisinde dahi, çalma ve öldürme yok mudur? Ve bu türlü sözlere kutsal demekle, gerçeğin kendisi öldürülmüş olmuyor mu?

— Hayatı yalanlıyan, hayata karşı koyan şeye kutsal diyen bir ölüm va’zı mıydı yoksa? —Ey kardeşlerim, parçalayın, parçalayın eski levhaları!

Bütün gegmiş şeylere acımam, onları bırakılmış gördüğiimdendir, —

— her gelen kuşağın, kendine köprülük eden her şeyi yeniden yorumlıyan kuşağın beğenisine, ruhuna ve çügınlığına bırakılmış!

Bütün geçmişi, dilediğini esirgeyip dilediğini esir-gemiyerek sıkıştıran, kendisi için köprü, müjdeci, haberci ve horoz-sesi olmıya zorlıyan bir

büyük zorba, bir kurnaz canavar çıkabilir.

Fakat şu da başka bir tehlikedir, benim başka bir acımamdır: —yığından olanın düşünceleri, dedesine değin uzanır, —oysa dedesiyle birlikte zaman da durur.

Bütün geçmiş bırakılır böylece: öyle ya, bir gün bakarsın, yığın egemen olur da, bütün zamanı sığ sularda boğar.

Bunun için, ey kardeşlerim, bütün yığınlara, bütün zorbalıklara karşı duracak ve yeni levhalara «soylu» sözünü yeniden yazacak bir yeni soyluluk gerek.

Bir yeni soyluluk için, nice soylu kişiler, nice çeşit soylu kişiler gerek! Ya da, bir zamanlar benzefcmeceyle dile getirdiğim gibi: «Tanrının değil, tanrıların olması, tanrılığın ta kendisidir!»

12

Ey kardeşlerim, sizi kutsuyor, yeni soyluluğa yöneltiyorum: sizler geleceği doğuranlar ve işliyenler ve ekenler olacaksınız; —

— gerçek, tüccar altınıyla, tüccarlar gibi satın alabileceğiniz bir soyluluğa değil; ederi olanın değeri az olur da ondan.

Nerden geldiğiniz değil, nereye gideceğiniz olsun

şerefiniz bundan böyle! Sizi altetmek istiyen isteminiz ve ayaklarınız, — yeni şerefiniz bunlar olsun işte!

Gerçek, beyin birine hizmet etmiş olmanız değil,

— beylerin ne önemi var artık! — duran bir şeye, daha sağlam dursun diye, desteklik etmiş olmanız değil.

Soyunun saraydan olması değil, uzun saatlar sığ havuzlarda flâman gibi alaca bulaca dinelmeyi öğrenmiş olmanız değil:

— çünkü dinelebilmek saraylı takımı arasında erdem sayılır; bütün saraylı takımı, ölüm-ertesi mutluluğun içinde oturma izni olduğuna inanır!

Kutsal denen bir ruhun atalarınızı, benim övmediğim o adanmış ülkelere götürmüş olması değil: ağaçların en kötüsü olan haçın yetiştiği yerde övülecek bir şey olmaz ki! —

— gerçek, bu Kutsal Ruh, bahadırlarını nereye yönelttiyse, keçilerle kazlar, ters ve çarpık kafalar, alayın başında yer almışlardır!

Ey kardeşlerim, geriye değil, ileriye bakmalı sizin soyluluğunuz! Bütün baba yurtlarından, ata yurtlarından sürülmelisiniz siz!

Çocuklarınızın yurdunu seveceksiniz siz: bu sevgi sizin yeni soyluluğunuz olsun,

— en uzak denizlerdeki, o daha bulunmamış yurdu! Orayı arasın, hep orayı arasın isterim yelkenleriniz!

Babalarınızın çocukları olmayı, çocuklarınıza ödiyeceksiniz siz: böyle kurtaracaksınız bütün geçmişi! Bu yeni levhayı yerleştiriyorum üstünüze!

13

«Ne diye yaşamalı? Her şey boş! Yaşamak, —yani kendini yakmak, yine de ısınmamak.» —

Bu çağeskisi gevezelikler «bilgelik» ten

sayılıyor daha; eski olduğu, küflü küflü koktuğu için, daha bir değer veriliyor bunlara. Küflülük dahi soylu kılıyor.—

Çocuklar böyle konuşabilirler: onlar ateşten, kendilerini yaktığı için, çekinirler Eski bilgelik kitaplarında bol bol çocukça şey vardır.

O hep «saman dövenler» var ya, — onların dövmeye sövüp saymasına ne diye göz yummalı! Ağzım tıkamalı böylesi delilerin!

Böylesi kişiler sofraya otururlar da, hiç bir şey, iyi bir açlık dahi getirmezler: —ve sövüp sayarlar:

I «Her şey boş!»

1 Oysa iyi yemek, iyi içmek, kardeşlerim, hiç de

\ boş bir sanat değildir! Parçalayın, parçalayın sevinç \ nedir bilmiyenlerin levhalarını!

14

«Temize her şey temizdir» — böyle der halk. Bense, size derim: Domuza her şey domuzca gelir!

Şöyle va’zederler bağnazlar ve yürekleri dahi sarkmış başı-sarkıklar: «Dünyanın kendisi pis canavarın biridir.»

Bunların hepsi kirli ruhlardır da ondan; hele o, dünyayı kıçtan görmedikçe bir türlü rahat ede-miyenler: —o ötedünyalılar!

Hoş kaçmasa da, yüzlerine karşı söyliyeceğim onların: dünyanın da kıçı vardır, bu bakımdan insana benzer,— bu kadarı doğru!

Dünyada çok pislik vardır: bu kadarı doğru! Ama bundan dolayı dünyanın kendisi pis bir canavar değildir!

Dünyada pek çok şeyin sası sası kokmasında bir bilgelik vardır:, tiksinti, kanatlar yaratır, pınar-bu-lan güçler yaratır kendine!

En iyide bile daha tiksinilecek bir şey vardır; en iyi bile altedilmesi gereken bir şeydir! —

Ey kardeşlerim, dünyada çok pislik olmasında çok bilgelik vardır! —

15

O sofu ötedünyalıların, şöyle özdeyişler söylediklerini işittim vicdanlarına, doğrusu, hileye, hayınlığa baş vurmadan, —yeryüzünde bunlardan daha

hileli, daha haymca şey olmasa da.

«Dünyayı kendi haline bırak! El kaldırma ona!»

«îstiyen, halkı boğazlasın ve bıçaklasın ve yolsun ve derisini yüzsün: sen el kaldırma! Dünyadan el etek çekmeyi öğrenirler böylece.»

«Kendi usuna gelince, —kendin boğup boğazlı-yacaksm onu; çünkü o, bu dünyalı bir ustur, —dünyadan el etek çekmeyi böyle öğreneceksin sen de.» —

— Parçalayın, parçalayın, ey kardeşlerim, sofula rın şu levhalarını! Parçalayın dünyaya karaçalanla-rın özdeyişlerini! —

16

«Çok öğrenen, bütün yoğun arzuları unutur» — bugün böyle fısıldaşıyorlardı bütün karanlık sokaklarda.

«Bilgelik yorar; hiç bir şeyin önemi yok; arzu-lamıyacaksın!»— pazar yerlerinde dahi asılı buldum bu yeni levhayı.

Parçalayın, ey kardeşlerim, o yeni levhayı da parçalayın! Onu dünya yorgunları ve ölüm vaizleri ve zindancılar astılar: baksanıza, köleliği de öğütlü-yor o: —

Kötü öğrendiklerinden ve en iyi şeyleri hiç mi hiç öğrenmediklerinden ve her şeyi pek erken ve pek çabuk öğrendiklerinden; kötü yediklerinden: işte bütün bunlardan dolayı bozuldu mideleri; —

— çünkü bozuk bir midedir onların ruhu: ölümü öğütler! Gerçek, kardeşlerim, ruh midedir!

Hayat bir sevinç pınarıdır: ama kimin içinden, dert babası olan bozuk bir mide konuşursa, bütün pmarlar onun için ağılıdır artık.

Bilmek: aslan-istemli içan sevinçtir bu! Oysa yorgun düşen, ancak «istenir»; bütün dalgalar oynar onunla. \

Ve güçsüz kişiler böyle olurlar hep: yollarmı şaşırırlar: Ve sonunda sorar yorgunlukları: «Biz ne diye yola çıktık? Hepsi bir!»

Şöyle va’zedilmesi hoş gelir kulaklarına: «Hiç bir şeyin önemi yok! îstemiyeceksin!» Oysa bu, köleliği öğütlemektir.

Ey kardeşlerim, Zerdüşt kükriyen serin bir yel gibi geliyor bütün yol yorgunluklarına; daha nice burunları aksırtacaktır o!

Duvarlardan bile geçer benim özgür soluğum, zindanlara ve kapatılmış ruhlara dek işler!

İsteme kurtarır: çünkü isteme, yaratmadır: böyle öğretirim ben. Ve a n c a k yaratma için öğreneceksiniz siz!

Ve benden öğreneceksiniz öğrenmeyi dahi, iyi öğrenmeyi! —Kulağı olan işitsin!

17

İşte karşıda gemi, —oraya, büyük Yokluğa gidecek belki. —Fakat kim bu «Belki»ye binmek ister?

Hiç biriniz binmek istemiyor ölüm gemisine! Peki siz nasıl dünya yorgunu olursunuz!

Dünya yorgunu! Daha yeryüzünden çekilmemişsiniz bile! Sizi yeryüzüne karşı şehvetli buldum, kendi yeryüzü-yorguıifuğunuza gönül vermiş buldum hep!

Boşuna sarkmıyor dudağınız: —üzerinde küçük bir yeryüzü isteği duruyor daha! Ya gözünüzde, — unutulmamış bir yeryüzü mutluluğunun bulutçuğu yüzmüyor mu orda?

Yeryüzünde nice iyi buluşlar vardır, kimi yararlı, kimi hoş: bunların hatırı için sevilmeli yeryüzü.

Nice iyi buluşlar da vardır ki, kadın memesine benzerler: hem yararlı, hem hoş.

Oysa siz, ey dünya yorgunlan! Ey yeryüzü miskinleri! Kırbaçla okşamalı sizi! Yine kırbaçla canlandırmalı bacaklanmzı.

Çünkü, dünyanın bıktığı sayrılar, ya da eli ayağı tutmaz zavallılar değilsiniz, kurnaz tembellersiniz, ya da çıtkırıldım, sinsi zevk-kedilerisiniz siz. Yine sevinçli sevinçli koşuşmıyacaksanız,— göçün gitsin!

Onmaz kişilere hekimlik etmemeli: böyle öğretir Zerdüşt: —onun için göçeceksiniz siz!

Fakat son vermek, yeni bir şiir yazmaktan daha çok yüreklilik ister: bütün hekimlerle ozanlar iyi bilirler bunu.—

18

Ey kardeşlerim, yorgunluğun yarattığı levhalar vardır, bir de tembelliğin yarattığı levhalar, kokmuş tembelliğin: bunlar aynı dili konuşsalar da, farklı dinlenmek isterler.—

Şu bitkin düşen kişiye bakın! Ancak bir karış kalmış ereğine; fakat yorgunluktan toza yatmış inadına, bu yiğit kişi!

Yorgunluktan esneyip duruyor yola, yeryüzüne, ereğe ve kendine: bir adım daha atmak istemiyor, bu yiğit kişi!

işte güneş yamyor üstünde, köpekler de terini yalıyorlar: fakat orda inadından yatıyor da, bitkinliği yeğ tutuyor: —

— ereğinden bir kanş beride bitkin düşmek!

/

Gerçek, saçından kavrayıp sürüklemek zorunda kalacaksınız onu kendi cennetine, bu kahramanı!

Bırakın yattığı yerde yatsın da, avutucu uyku, serinleten, mırıltılı yağmuruyla gelsin ona.

Bırakın yatsın, kendiliğinden uyanmaya dek, — bütün yorgunluğu ve yorgunluğun öğrettiklerini kendiliğinden yadsıymcıya dek!

Yalmz, kardeşlerim, köpekleri, o aylak fırsatçıları ve kığıl kığıl üşüşen kurtları yaklaştırmayın onun yanına: —

— kığıl kığıl üşüşen «kültürlüler» sürüsünü, o her kahramanın alın terinden kendilerine şölen çekenleri! —

19

Çevreme çemberler, kutsal şuurlar çiziyorum; gittikçe yükselen dağlara benimle birlikte çıkanların sayısı gittikçe azalıyor: gittikçe kutsallaşan dağlardan bir sıradağ kuruyorum.—

Benimle nereye çıkarsanız çıkın, kardeşlerim, ama sakın bir de asalak çıkmasın sizinle birlikte!

Asalak: gizli ağrılarınız, gizli yaralarınızla sevinmek istiyen bir kurt, sokulgan, yapışkan bir kurttur bu.

Sanatı da şudur: yükselen canların nerde yorulduklarım anlar; acm, umutsuzluğun içre, ince utancın içre kurar yuvasını.

Güçlülerin zayıf oldukları yerlere, soyluların aşırı yumşak oldukları yerlere, oralara kurar iğrenç yuvasını: asalak, büyüklerin küçük yaralı yerlerinde barınır.

Bütün varlık, türleri içinde en yüksek olanla en alçak olan nedir? Asalak, türlerin en alçağıdır; oysa en yüksek türden olan en çok asalak besliyendir.

Bir can ki en uzun merdiven ondadır ve en de-rln yerlere inebilir: en çok asalak onda olmaz olur mu? —

— kendi içinde koşabilen ve yoldan sapabilen ve en uzaklara dek açılabilen, en geniş can; kendini sevinçten rastlantıya salan en gerekli can: —

— var olan can, oluşa dalan can; kendinde neler olan, yine de istemek, özlemek istiyen can: —

— kendinden kaçan, kendini en geniş çember üzre yakalıyan can; deliliğin en tatlı dille seslendiği bilge can: —

— en çok kendini seven, bütün nesnelerin akıntısıyla karşı-akmtısını, yükselişiyle inişini kendinde taşıyan can: —ah, en ulu canda en kötü asalaklar olmaz olur mu?

20

Ey kardeşlerim, yoksa ben katı yürekli miyim? Ama ben derim: düşeni, itmeli de!

Bugünün her şeyi, düşüyor, çürüyor: kim tutacak! Bense, itmek istiyorum!

Sarp derinliklere taş yuVarlıyan o hazzı bilir misiniz? — Bugünün kişilerine bakın, nasıl yuvarlanıyorlar benim derinliklerime!

Daha iyi oyuncuların öntürküsüyüm ben, kardeşlerim! Örneğim! Siz de beni örnek alm!

Uçmayı öğretemediğiniz kişiye, çabuk düş-m e y i öğretin bari! —

21

Ben yiğit kişileri severim: ama iyi kılıç kullanmak yetmez,— kime karşı kullanacağını da bilmeli!

Çoğu kez, sesini çıkarmadan geçip gitmek daha büyük yiğitliktir; kendini daha değerli bir düşmana saklamış olursun böylece !

Nefret edilecek düşmanlarınız olmalı sizin, hor-görülecek düşmanlarınız değil: düşmanlarınızla övün-ımelisiniz. Bir zamanlar böyle öğretmiştim size.

Daha değerli düşmana saklıyacaksınız kendinizi, kardeşlerim: nice düşmanın yarandan geçip gitmelisiniz bunun için,—

— hele halk ve halklar üstüne gürültü patırdıyla kafanızı şişiren ayaktakımının yarandan!

Onların «..yana olma ve ..karşı olmalarından sakının gözlerinizi! Çok doğruluk, çok haksızlık vardır: seyreden, öfkelenir.

Ha seyirci kalmışsın, ha kılıç çalmışsın, —burda ikisi de bir kapıya çıkar: iyisi mi ormanlara çekilin, kılıcınız da varsın uyusun!

Kendi yolunuzu yürüyün! Halkla halklar da kendi yollarını yürüsünler! —evet, artık tek umudun parıldamadığı, karanlık yollan!

Varsın tüccarlar egemen olsunlar orda, —tüccar attırandan başka hiç bir şeyin panldamadığı yerde. Kırallar çağı artık geçmiştir: bugün kendine halk

diyen, kırallara lâyık değildir.

Bakın bu halklar artık nasıl tüccarlar gibi davranıyorlar: her süprüntüden küçük küçük çıkarlar devşiriyorlar!

Birbirlerine tuzak kuruyorlar, birbirlerinden araklıyorlar,— «iyi komşuluk» diyorlar bunun adına. Ey bir halkın kendi kendine: «Ben öbür halklar üstüne egemen olmak isterim!» dediği kutlu, uzak çağlar!

Çünkü, kardeşlerim: en iyiler buyruk yürütmeli-dirler, en iyiler buyruk yürütmek isterler! Nerde başka türlü öğretiliyorsa, orda, —en iyi yok demektir.

22

Bunlar beleş ekmek bulsalardı, —ah! n e diye yirl.iiiirlu.rdi! Onların geçimleri, gerçek eğlenceleridir; bu yüzden zorluk çekmelidirler!

Yırtıcı hayvandır onlar: «çalışmalarında» bile, yağmacılık vardır; «kazanmalarında» bile, dolandırıcılık vardır! Bu yüzden zorluk çekmelidirler!

Daha iyi yırtıcı hayvan olmalıdırlar böylece, daha ince, daha kurnaz, daha insanca çiinkü insan en iyi yırtıcı hayvandır.

Bütün hayvanların erdemlerini çoktan yağma etmiştir insan: bütün hayvanlar içinde en çok zorluk çekenin insan olması bundandır.

Yalnız kuşlar daha insanın üstündedirler. İnsan bir de uçmayı öğrenirse, ah! ne yüksekliklere havalanacak yırtıcılığı!

23

Şöyle olsun isterim erkekle kadm: biri savaşa elverişli, öteki analığa; ama ikisi de kafa ve bacaklarla hora tepmiye elverişli.

Ve bir kez olsun hora tepmediğimiz günü yitmiş saymalıyız biz. Ve yanı sıra kahkaha getirmiyen her gerçeği uydurma saymalıyız biz!

24

Evlilik bağınız: bunun kötü bir bağ olmamasına bakın! Çok çabuk bağlandıysanız, evliliğin bozulması gelir arkadan: zina.

Ve evliliğin bu türlü bozulması, evlilikte iğrilik-ten, evlilikte yalandan yeğdir! — Kadının biri şöyle demişti bana: «Doğru, zina ile nikâhı bozdum, ama önce nikâh beni bozdu!»

En kinci kişiler olduklarım gördüm uyuşmıyan çiftlerin: artık yalnız yaşamamalarını bütün dünyaya ödetmek istiyorlar.

Onun için dürüst kişiler şöyle desinler isterim birbirine: «Birbirimizi seviyoruz: sevgimizi korumıya bakalım! Yoksa söz vermemiz yanlış bir iş mi olur?»

— «Büyük evliliğe uygun olup olmadığımızı anlamak için, bize belli bir süre, küçük bir evlilik bağışlayın! Hep çift olmak büyük bir şeydir de.»

Bunu salık veririm bütün dürüst kişilere; başka türlü salık verseydim, başka türlü konuşsaydım, Üstinsana ve geleceğin bütün kişilerine duyduğum sevgi nerde kalırdı!

Kendinizi yalnız ileri doğru değil, yukarı doğru da üretmek işinde, evlilik bahçesi yardımcınız olsun, kardeşlerim!

25

Eski kaynaklar üstüne bilgelik kazanan, sonunda geleceğin pınarlarını anyacak, yeni kaynaklar anya-caktır. —

Kardeşlerim, çok geçmeden yeni uluslar çıkacak, yeni pınarlar yeni derinliklere çağlıyacaktır.

Deprem nice pınarları tıkar da, çok susuzluğa yol açar: ama gizli güçleri, sırlan da ışığa çıkarır.

Deprem nice pınarlan açığa vurur. Eski ulusların depreminden yeni pınarlar fışkınr.

Ve kim bağınrsa: «Bakın, nice susuzlara bir pınar işte, nice özlemlilere bir yürek, nice araçlara bir istem»: — bir ulus derilir onun çevresine, yani: nice deneyiciler.

Kim buyruk verebilir, kim sözdinlemelidir, — orda denenir bu! Ah, ne uzun aramalar ve bulmalar ve başaramamalar ve öğrenmeler ve yeniden denemeleri^ ham!

İnsan toplumu: denemedir, böyle öğretirim ben, — uzun bir aramadır: ama buyruk verecek kişiyi arar o! —

— deneme, kardeşlerim! «Sözleşme» değil! Parçalayın, parçalayın yufka yüreklilerin, yanm yamalak-ların bu sözünü!

26

Kardeşlerim! Bütün insan geleceği için en büyük tehlike kimlerdir? îyilerle doğrular değil mi? —

— şöyle diyenler, yüreklerinde şöyle duyanlar: «Biz iyi ile doğrunun ne olduğunu çoktan biliyoruz, hem ondan bizde var da; daha arıyanlara yazıklar olsun!»

Ve kötüler ne denli zarar verirlerse versinler, iyilerin verdiği zarar en zararlı zarardır!

Ve dünyaya karaçalanlar ne denli zarar verirlerse versinler, iyilerin verdiği zarar en zararlı zarardır!

Kardeşlerim, bir zamanlar biri iyilerle doğruların yüreklerini okumuştu da, demişti: «Bunlar Feri-sîdirler.» Fakat onu anlamamışlardı.

îyilerle doğrular onu anlıyamazlardı; ruhlan, iyi vicdanlanna kapatılmıştı. İyilerin aptallığında dipsiz bir kurnazlık vardır.

Ama doğrudur: iyiler Ferisi olmak zorundadırlar, — ellerinden başka şey gelmez ki!

İyüer, kendi erdemini bulanı çarmıha germek zorundadırlar !

Fakat onlann ülkesini, iyilerin ülkesini, yüreğini ve toprağını bulan ikinci adam, şöyle sorandır: «Onlar en çok kimden nefret ederler?»

Yaratıcıdan nefret ederler en çok, levhaları ve eski değerleri altüst edenden, bozandan,— yasabozan derler ona.

Çünkü iyiler, yaratamazlar; onlar hep sonun başlangıcıdırlar: —

— yeni levhalara yeni değerler yazanlan çarmıha gererler, geleceği kendilerine kurban ederler, bütün insan geleceğini çarmıha gererler!

İyiler, öteden beri hep sonun başlangıcıdırlar. —

27

Kardeşlerim, şu sözü dahi anladınız mı? Ben bir zamanlar «son insan» için ne demiştim? —

Bütün insan geleceği için en büyük tehlike kimlerdir? İyilerle doğrular değil mi?

Parçalayın, parçalayın iyilerle doğruları! —Bu sözümü dahi anladınız mı, ey kardeşlerim?

28

Benden kaçıyor (musunuz? Ürktünüz mü? Bu sözden titriyor musunuz?

Kardeşlerim, ben size iyileri ve iyilerin levhalarını parçalayın dediğimde, insanı kendi açık denizlerine çıkarmış oldum ancak.

Ancak şimdi geliyor ona büyük yılgı, büyük bakınma, büyük sayrılık, büyük bulantı, büyük deniz-tutması.

İyiler yalancı kıyüar, yalancı güvenlikler öğrettiler size; iyilerin yalanlan içre doğup büyüdünüz siz. Her şey iyiler eliyle baştan aşağı burulmuş, çarpıtılmıştır.

Oysa «insanın» ülkesini bulan, «insan geleceğinin» ülkesini dahi bulmuştur. Deniz yolcusu olacaksınız artık, —yiğit, sabırlı!

Tam zamanında dik yürüyün, kardeşlerim; dik yürüımeyi öğrenin! Deniz köpürüyor; niceler yine sizin yardımınızla bellerini doğrultmak istiyorlar.

Deniz köpürüyor: her şey denizde. Hadi bakalım! Ey koca denizci-yürekleri!

Baba yurdu da neymiş! Oraya, çocuklarımızın toprağına yöneltir bizi düme-rılıni/l Oruyu doğru, denizden daha çılgın, köpürür lıi/,İm büyük özlemimiz! —

29

Bir gün bayağı kömür «Niye böyle sertsin!» demiş elmasa. «Biz seninle yakın akraba değil iniyiz ki»?

Niye böyle yumuşaksınız? Kardeşlerim, size soruyorum: siz benim,— kardeşlerim değil misiniz?

Neden böyle yumşak, böyle uysal, böyle verimser? Neden yüreklerinizde bunca yadsıma, bunca verinme var? Neden bakışlarınızda bunca az yazgı var?

Peki siz yazgı olmak, amansız kişiler olmak istemezseniz, bir gün benimle nasıl, iller açabilirsiniz?

Peki sertliğiniz çakmak ve kesmek ve parça parça etmek istemezse, bir gün benimle nasıl, yaratabilirsiniz? _

Yaratıcılar sert olurlar da. Elinizi binyıllara basmak, balmumuna basar gibi basmak, mutluluk sayılmalı sizce,—

— mutluluk, binyıllann istemine yazmak, tunç üstüne yazar gibi yazmak,— tunçtan daha sert, tunçtan daha soylu. Ancak en soylu kişi sert olur tepeden tırnağa.

Şu yeni levhayı yerleştiriyorum üstünüze, kardeşlerim: sert olun! —

30

Sen ey, istemim benim! Ey her zorunluluğa boyun eğdiren, benim zorunluluğum! Bütün küçük yengilerden esirge beni!

Ey gönlümün ahnyazısı, ey yazgı bildiğim! Ey içimdeki! Üstümdeki! Bir büyük yazgı için koru, esirge beni!

Ve son büyüklüğünü, istemim benim, son çabana sakla sen, —yenginde amansız olasın diye! Ah, kim yengisine yenilmedi ki!

Ah, bu esrik alacakaranlıkta kimin gözü kararmadı ki! Ah, kimin ayağı yengide sendelemedi, —ve dinelmeyi unutmadı ki! —

— Bir gün büyük öğleçle hazır ve olgun olabileyim diye: parıl parıl yanan maden gibi, şimşek yüklü bulut gibi, kabarmış, sütlü meme gibi hazır ve olgun: —

— kendime hazır, en gizli istemime hazır: okuna tutkun bir yay, yıldızına tutkun bir ok: —

— bir yıldız, kendi öğlesinde hazır ve olgun, parıl parıl yanan, yokedici güneş oklarıyla delik deşik, kendinden geçmiş: —

— kendisi bir güneş, bir amansız güneş-istemi, yengide yoketmiye hazır!

Ey istem, ey her zorunluluğa boyun eğdiren, b en i m istemim! Bir büyük yengiye sakla beni! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

SAĞALAN KİŞİ

1

Zerdüşt, mağarasına döneli çok olmamıştı, bir sabah döşeğinden deli gibi fırladı, korkunç bir sesle bağırdı; döşekte başka biri daha varmış da kalkmak istemiyormuş gibi davranıyordu. Ve Zerdüşt'ün sesi öyle bir yankılandı ki, hayvanları ona korkuyla yaklaştılar; ve Zerdüşt'ün mağarasına yakın bütün mağaralardan ve kuytulardan bütün yaratıklar kaçıştılar, — her biri kendine verilmiş ayak ya da kanat türüne göre, uça çırpına, sürüne sıçnya. Fakat Zerdüşt şu sözleri söyledi:

Çık derinliğimden ey uçurumlu düşünce! Ben senin horozunum, tan ağartanım, ey uykulu solucan: çık, çık! Ötüşün uyandıracak seni!

Kulaklarının tıkaçlarını çıkar: dinle! Seni işit-muit istiyorum da! Çık! Çık! İşte mezarlara bile din-lütecok kadar gök gürültüsü!

Ve gözlerinden uykuyu ve bütün bulanıklığı ve körlüğü sil! Beni gözlerinle de işit: sesim anadan doğma körleri bile iyileştirir.

Ve bir kez uyandın om, hep uyanık kalacaksın sen. Büyük nineleri, yine uyutmak üzre, uykularından uyandırmak bana yakışmaz!

Kımıldıyor, geriniyor, hırıldıyor musun ne? Çık! Çık! Sen hınldamıyacaksın, —konuşacaksın benimle! Seni Zerdüşt çağırıyor, tanrısız Zerdüşt!

Ben, Zerdüşt, yaşamanın sözcüsü, acı çekmenin sözcüsü, çemberin sözcüsü, —seni çağırıyorum ben, en uçurumlu düşüncemi!

Yaşasın be! Geliyorsun, — işitiyorum seni! Benim uçurumum konuşuyor ışığa çevirdim en son derinliğimi!

Yaşasın be! Hadi gel! Ver elini bana— —ha! bırak! haha! Tiksinti, tiksinti, tiksinti---ya

zıklar olsun bana!

2

Fakat Zerdüşt bu sözleri söyler söylemez, ölü gibi yıkıldı yere, uzun süre ölü gibi kaldı. Ama kendine geldiğinde, sararmış, titriyor, öylece yatıyordu; uzun süre canı ne yemek istedi ne içmek. Bu durum yedi gün sürdü; ama hayvanları gece gündüz yanından ayrılmadılar, yalnız kartal yiyecek getirmek üzre arasıra havalanıyordu. Ve toplayıp getirdiği her şeyi Zerdüşt'ün yatağına bırakıyordu: öyle ki Zerdüşt sonunda çilekler, böğürtlenler, al al elmalar, burcu burcu otlar ve çam kozalakları arasında kaldı. Ayakucunaysa, kartalın çobanlardan güçlükle aşırdığı iki kuzu serilmişti.

Ve yedi gün sonra Zerdüşt, yatağında doğruldu, eline al bir elma aldı, kokladı ve kokusu hoşuna gitti. O zaman hayvanlan, Zerdüşt'le konuşmanın zamanı geldiğine inandılar.

«Ey Zerdüşt» dedüer, «ağırlaşmış gözlerle yedi gündür yatarsın böyle: yine ayağa kalkmıyacak mısın?

Mağarandan dışarı çık: _cUinya bir bahçe gibi seni bekliyor. Yel, seni ariyan ağir^ güzel kokularla oynuyor; bütün dereler senin ardınsa akmıya can atıyorlar.

Yedi gün yalnız kaldım ya, her şey seni özlemiş, — çık mağarandan! Her şey sana hekimlik etmek istiyor!

Yoksa sana bir yeni bilgi mi geldi, acı, çetin bir bilgi? Mayalı bir hamur gibi yatarsın, gönlün yekinip kabardı bütün kıyılarından öte.»

— Hayvanlarım benim, diye cevap verdi Zerdüşt, siz böyle konuşun, ben de dinliyeyim! Sizi dinlemek içimi açıyor: nerde konuşma varsa, orda dünya bir bahçe gibidir bana.

Sözlerle seslerin olması ne güzel; sözlerle sesler, birbirinden sonrasızca aynlmış şeyler arasında gökkuşakları ve sözde köprüler değil midirler?

Her canın ayrı bir dünyası vardır; her can için başka bir can, ötedünyadır.

Görünüş, en güzel yalanını, birbirine en çok ben-ziyen şeyler arasında söyler: en küçük aralığı köprü-lemek en güç iştir de ondan.

Benim için, dışımda diye bir şey nasıl olabilir? Dış diye bir şey yoktur ki! Fakat sesler bunu unuttururlar bize; unutmamız ne güzel!

Nesnelere adlar ve sesler verilmesi, insan onlarla kendini dinlendirsin diye değil midir? Güzel bir çılgınlıktır konuşmak: insan onunla hora teperek geçer her şeyin üzerinden.

Ne güzeldir her konuşma ve seslerin her yalanı! Sevgimiz seslerle hora teper renkli gökkuşaklan üzre. —

— «Ey Zerdüşt» dediler hayvanlan o zaman, «bi-/İm Kibi düşünenler için, bütün nesneler hora tepmektedirler: gelirler ve el uzatırlar ve gülerler ve kaçarlar, —ve geri gelirler.

Her şey gider, her şey geri gelir; sonrasızca döner varlık çarkı. Her şey ölür, her şey yine çiçeklenir; sonrasızca sürer varlık yıh.

Her şey parçalanır, her şey yine birleşir; sonrasızca kurar kendini aynı varlık evi. Bütün nesneler ayrılırlar, bütün nesneler yine esenleşirler; sonrasızca bağlı kalır kendine varlık halkası.

Her ân yeniden başlar varlık, ‘Ora' denen top döner her ‘Bura’nm çevresinde. Orta, her yerdedir. Eğridir yolu sonrasızlığın.» —

— Sizi soytarılar, sizi laternalar sizi! diye cevap verdi Zerdüşt, bir daha gülümsedi, yedi günde yerine getirilmesi gereken şeyleri ne de güzel biliyorsunuz:—

— o canavarın nasıl boğazıma girip beni boğduğunu da! Ama ben onun başını- ısırıp kopardım, tükürüp attım.   "

Peki siz, —siz bundan laterna türküsü mü çıkardınız? Oysa ben şuracıkta yatıyorum, o ısırma ve tükürmeden yorgunum daha, kendi kurtuluşum yüzünden sayrıyım daha.

Siz de bütün bunları seyrettiniz ha? Hayvanlarım benim, siz de mi aman bilmezsiniz? Büyük ağrımı, insanlar gibi siz de mi seyretmek istediniz? İnsan en amansız hayvandır da.

Yeryüzünde mi çok acıklı oyunlardan, boğa güreşlerinden ve çarmıha germelerden hoşlanmıştır o şimdiye dek; ve cehennemini yarattığında, işe bakın, onun yeryüzündeki cenneti oldu bu.

Büyük adam çığlık attığında, —hemen yanına koşar küçük adam, şehvetten dili sarkar. Gelgelelim o buna «acıma» der.

Küçük adam, hele ozan, —nasıl can atar hayatı sözlerle suçlamıya! Onu dinleyin, ama bütün bu suçlamalardaki hazzı da gözden kaçırmayın!

Bu gibi hayat suçlayıcılarını, bir bakışıyla alteder hayat. «Beni seviyor musun?» der arsız, «azıcık bekle, sana ayıracak vaktim yok şimdilik.»

İnsan kendine karşı en amansız olan hayvandır; ve kendilerine «günahkâr» ve «haç taşıyan» ve «töv-beli» diyenlerin yakınmalarındaki ve suçlamalarındaki şehveti gözden kaçırmayın!

Peki ben kendim, —bununla insan suçlayıcısı mı olmak istiyorum? Ah, hayvanlarım benim, ancak şunu öğrendim şimdiye dek: insandaki en kötü, onda-ki en iyi için gereklidir,—

— ondaki en kötü onun en iyi gücüdür, yüksek yaratıcı için en sert- taştır; ve insan daha iyi v e daha kötü olmalıdır: —

İnsanın kötü olduğunu bilmek, işkence direğine bağlanmak değildi benim için, — tersine, şimdiye dek kimsenin bağırmadığı bir güçle bağırdım:

«Ah, insandaki en kötü öyle küçük ki! Ah, ondaki en iyi öyle küçük ki!»

İnsana karşı duyulan büyük tiksinti, —işte bu boğdu beni, bu girdi boğazıma: ve falcının bildirdiği: «Hepsi bir, hiç bir şey önemli değil, bilgi boğar.»

Uzun bir alacakaranlık topallıyordu önüm sıra, esniyerek konuşan, ölüm yorgunluğunda, ölüm esrikliğinde bir üzüntü.

«Sonrasızca yenidengelir o, senin bıktığın insan, o küçük insan.»— böyle diyerek esniyordu üzüntüm, ayağım sürüyor, uykuya varamıyordu.

İnsan dünyası mağaraya dönmüştü benim gözümde, bağrı çökük; her canlı, insan çürümesi gibi, kemik ve küflü geçmiş gibi görünüyordu bana.

İç çekişim, bütün insan mezarları üstüne oturuyor, bir daha da kalkamıyordu: iç çekişim ve soru soruşum gece gündüz ötüyor ve tıkıyor ve kemiriyor ve sızlanıyordu:

— «İnsan şonrasızca yenidengelir! Küçük insan sonrasızca yenidengelir!»

İkisini de çıplak görmüştüm bir zamanlar, en hllyllk Insunla en kilçük insanı: pek benziyorlar birbirini),— pek insan, en büyüğü bile!

Pek küçük, en büyüğü bile! —insana karşı duyduğum tiksinti buydu! Hele en küçük insanın dahi sonrasızca yenidengelişi yok mu! —bütün varlıktan tiksindiriyordu beni!

Ah! Tiksinti! Tiksinti! Tiksinti!— —Böyle buyurdu Zerdüşt, ve iç çekti ve ürperdi; sayrılığını hatırlamıştı da. Fakat hayvanlan fazla konuşturmadılar onu.

«Artık konuşma, ey sağalan kişi!» —diye cevap verdiler hayvanlar, «dışarlara çık, dünyanın seni bir bahçe gibi beklediği yerlere.

Çık da güllere ve arılara ve güvercin sürülerine git! Hele öten kuşlara git ki, şakımayı öğrenesin!

Çünkü sayrılıktan kalkan kişiye şakımak düşer; ancak sağlam kişiler konuşabilirler. Ve sağlam kişiler türkü isterlerse, sayrılıktan kalkan kişilerin istediği türkülerden başkasım isterler.»

— «Sizi soytarılar, sizi laternalar sizi, sıısun artık!» diye cevap verdi Zerdüşt, hayvanlarına gülümsedi. «Kendime yedi günde bulduğum avuntuyu ne de güzel biliyorsunuz!

Bir daha şakımam gerektiğini,— b u avuntuyu buldum kendime, ve b u sağalmayı: bundan da mı laterna türküsü çıkarmak istiyorsunuz?»

— «Artık konuşma» diye cevap verdiler hayvanları bir daha, «sen, ey sağalan kişi, kendine önce bir çenk, yeni bir çenk hazırlaşan!

Öyle ya, Zerdüşt! Yeni türkülerin, yeni çenkler ister.

Şakı da taş artık, ey Zerdüşt, gönlünü yeni türkülerle sağalt: şimdiye dek kimsenin başına gelmemiş o büyük yazgım taşıyabilmen için!

Çünkü hayvanların, ey Zerdüşt, senin kim olduğunu, kim olman gerektiğini pek iyi bilirler: bak, sen sonrasızca yenidengelişi öğretensin, — senin yazgın budur artık!

Bu öğretiyi ilk olarak senin öğretmen gerekir de, bu büyük yazgı senin en büyük tehliken, en büyük sayrılığın olmaz olur mu hiç!

Bak, biz senin ne öğrettiğini biliriz: bütün nesnelerin sonrasızca yenidengeldiğini, onlarla birlikte bizim de; bundan önce sonsuz kez varolduğumuzu, bizimle birlikte bütün nesnelerin de.

Sen büyük bir Oluş Yılı, bir yıl azmam olduğunu öğretirsin; bu yıl, kum saatr gibi, hep yeni baştan çevrilmeli ki, yeniden dolsun da boşalsın: —

— böylece bütün bu yıllar aynı kalırlar en büyükle en küçükte, böylece biz kendimiz her büyük yılda aynı kalırız en büyükle en küçükte.

Ve şimdi ölecek olsaydın, ey Zerdüşt: evet, biz senin kendi kendine neler diyeceğini de bilirdik: — ama hayvanların daha ölmemeni diliyorlar senden!

Derdin ki, —titremeden, mutlulukla derin derin soluyarak: öyle ya, üzerinden büyük bir ağırlık, büyük bir sıkıntı kalkmış olacaktı, ey en sabırlı kişi! —

'İşte ölüyor, yitiyorum' derdin, ve bir anda hiçim artık. Canlar da gövdeler kadar ölümlüdürler.

Fakat içine örüldüğüm nedenler düğümü yeni-dengelir, —o beni yemden yaratacaktır! Ben kendim, sonrasızca yenidengelişin nedenlerinden biriyimdir.

Ben geri gelirim bu güneşle, bu yeryüzüyle, bu kartalla, bu yılanla,— yeni bir hayata, ya da daha iyi bir hayata, ya da benzer bir hayata değil:

— Ben, bütün nesnelerin sonrasızca yenidengeli-şini yeniden öğretmek üzre, sonrasızca dönerim bu aynı hayata, en büyüğüyle en küçüğü içre,—

— yeryüzünün ve insanın büyük öğlesiyle ilgili öğretiyi yeniden .dile getirmek üzre, insana Üstinsa-m yeniden bildirmek üzre.

Ben sözümü söyledim, ben sözümle parçalanı-nrn: böyle ister benim sonrasız yazgım, —haberci olarak yok olurum ben!

Batan kişinin kendini kutsama saati işte geldi. Böyle, biter Zerdüşt'ün batışı.»--

Hayvanlar bu sözleri söyledikten sonra sustular, Zerdüşt'ün kendilerine bir şey söylemesini beklediler; ama Zerdüşt onların sustuğunu duymadı. Tersine, uyumasa da, uyuyan biri gibi, gözleri kapalı, sessizce yatıyordu: gönlüyle konuşuyordu da ondan. Fakat yılanla kartal onu böyle suskun görünce, çevresindeki büyük sessizliğe saygı duydular, usulca çekildiler.

BÜYÜK ÖZLEM ÜSTÜNE

Ey gönlüm, ben sana «bugün» ve «bir gün» ve «eskiden» demeyi ve her Bura ve Ora ve Öte üzerinden hora teperek geçmeyi öğrettim.

Ey gönlüm, seni bütün kuytulardan kurtardım, üzerinden tozları ve örümcekleri ve alacakaranlığı sildim.

Ey gönlüm, seni küçük utançtan ve kuytular erdeminden anttım, seni güneşin önünde çıplak dur-mıya kandırdım.

Kabaran denizinin üstünden estim «ruh» denen fırtınayla; bütün bulutlan üfliyerek kovdum ordan; «günah» denen boğucuyu bile boğdum.

Ey gönlüm, sana fırtına gibi Hayır deme, açık göğün Evet demesi gibi Evet deme hakkını verdim: ışık gibi durgun durursun işte, yadsıyan fırtınalar içinden geçersin.

Ey gönlüm, yaratılmışlarla yaratılmamışlar üstüne özgürlüğünü sana geri verdim: geleceğin o şehvetli tadını senin kadar kim bilir?

Ey gönlüm, sana, güve kemirmesi gibi gelen hor-görüyü değil, büyük, seven, en çok horgördüğü yerde en çok seven horgörüyü öğrettim.

Ey gönlüm, kandırmayı sana öyle bir öğrettim

ki, tâ dipleri dahi sana geleniye kandırırsın: denizi bile kendi yüksekliğine ağmıya kandıran giineş gibi tıpkı.

Ey gönlüm, her türlü boyun eğmeyi ve diz kırmayı ve «Efendim» demeyi elinden aldım; sana «Zo-

runluluğa Boyuneğdiren» taktım.

ve «Yazgı» adlarını ben

adlar ve renk renk oyun-

ve «Çevreler Çevresi» ve

Ey gönlüm, sana yeni i caklar verdim, sana «Yazgı*

«Göğel Çan» dedim.

Ey gönlüm, içsin diye bütün bilgelikleri senin toprağına verdim, bütün yeni şarapları ve bilgeliğin bütün o eski dedikçe eski, sert şaraplarım.

Ey gönlüm, her güneşi senin üstüne boşalttım, her geceyi ve her sessizliği ve her özlemi: —derken büyüdün asma gibi sen.

Ey gönlüm, taşkın ve yüklü durursun işte: dolgun memeleri, sık salkımlı boz altın üzümleri olan bir asma: —

— mutluluğunun ağırlığı altında kalmış ve sıkışmış, bolluktan ötürü bekliyen, bekleyişinden de utanç duyan.

Ey gönlüm, hiç bir yerde senden daha çok seven, daha çok kavnyan, daha çok kuşatan gönül yoktur! Geçmişle gelecek, sende olduğu kadar, nerde yaklaşır birbirine?

Ey gönlüm, her şeyimi sana verdim, ellerim senin yüzünden boşaldı: — şimdi de kalkmış soruyorsun bana, gülümsiyerek ve karadüşüngüyle yüklü: «Hangimiz teşekkür borçluyuz?» —

— alan aldı diye, veren teşekkür borçlu değil imidir? Armağan etmek zorunluluk değil midir? Almak, acımak değil midir?

Ey gönlüm, karadüşüngündeki gülümseyişi anlıyorum: kendi aşın zenginliğin eller uzatıyor ileri doğru! ,

Dolgunluğun, kükriyen denizlere bakıyor, arıyor, bekliyor: aşın dolgunluğun özlemi bakıyor gözlerinin gülümsiyen göğünden!

Gerçek, ey gönlüm! Kim senin gülümseyişini görür de, gözyaşını tutabilir? Gülümseyişindeki aşın iyilik karşısında melekler bile gözyaşlannı tutamazlar.

Senin iyiliğin ve aşırı iyiliğindir yanıp yakılmak istemiyen: yine de, ey gönlüm, gözyaşı özler gülümseyişin, titriyen ağzın da hıçkırık özler.

«Her ağlayış yakınma değil midir? Her yakınma da suçlama değil mi? «Böyle dersin kendi kendine; bu yüzden, ey gönlüm, gülümsemeyi yeğ tutarsın acım boşaltmıya —

— dolgunluğundan ileri gelen, asmanın bağbo-zumcusuna ve bağ bıçağına duyduğu özlemden ileri gelen acıyı, gözyaşı sellerince boşaltmıya!

Bir var ki, ağlamak istemezsen, kızıl kuruntunu gözyaşına dökmek istemezsen, o zaman şakıman gerekir, ey gönlüm! —Bak, sana şunlan söylerken, ben de gülümsüyorum:

— kükriyen bir türküyle şakıman, bütün denizler senin özlemini dinlemek için duruluncıya dek,—

— durgun, özliyen denizlerde o kayık yüzünciye dek altınına bütün iyi, kötü ve harika şeylerin üşüştüğü o altm harika: —

— ve nice irili ufaklı hayvanlar ve menekşe rengi yollarda koşabilecek yeğni, harika ayakları olan her şey,—

— altm harikaya, özgür istem kayığına ve onun efendisine doğru: fakat bu efendi, elmas bağ bıçağıyla bekliyen bağbozumcusudur,—

— senin büyük kurtarıcmdır, ey gönlüm, adsız kişidir, —ancak gelecekteki türküler ad bulacaklar ona! Gerçek, soluğunda gelecekteki türkülerin kokusu var şimdiden,—

— parıl parıl yanıyor, düşlüyorsun şimdiden, bütün derin yankılı avuntu pınarlarından kana kana içiyorsun şimdiden, karadüşüngünü gelecekteki türkülerin mutluluğunda dinlendiriyorsun şimdiden!--

Ey gönlüm, her şeyimi sana verdim artık, en son şeyimi de; senin yüzünden bütün ellerim boşaldı: — şakımanı s ö y\l e d i m ya, işte o, sana verecek son şeyimdi banim!

Şakımanı söyledim ya, — de bakalım, hadi: şimdi hangimiz teşekkür borçluyuz? —Ama, iyisi mi: şakı bana, şakı bana, ey gönlüm! Ben de sana teşekkür edeyim! —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

İKİNCİ OYUN TÜRKÜSÜ 1

«Gözlerinin içine baktım geçenlerde, ey hayat: altın pırıltısı gördüm gecegözlerinde senin, —hazdan yüreğim durdu:

— Bir altın kayığın parıldadığını gördüm gece sularında, batan, çıkan, sallanan, yine çakan bir altm kayığın!

Bir bakış baktın ki hora delisi ayaklarıma, — gülen, soran, eriten, sarsan bir bakış:

Çalparam o küçük ellerinle daha iki kez tıngır-datmıştın ki, hora çılgınlığıyla sarsılmıya başladı ayaklarım. —

Topuklarım havalandı, ayak parmaklarım dinle-miye koyuldu, —seni anlamak için: oynıyanın kulakları, ayak parmaklarında olur ya!

Sıçradım sana doğru: geri kaçtın sen de; savrulan, uçuşan saçlarının dilleri yaladı geçti beni!

Uzağa sıçradım senden ve yılanlarından: dururdun orda, yan dönük, gözlerin arzuyla dolu.

Eğri bakışlarla, eğri yollar öğretirsin bana; eğri yollarda, hayınlık öğrenir ayaklanm!

Yakından korkar, uzaktan severim seni; kaçışın çeker durur, arayışın dondurur beni: bu bana acı verir ya, senin uğruna ben nelere katlanmam seve seve!

Hıııı kİ, soğukluğun tutuşturur, nefretin baştan cıkuıır, kaçışın bağlar, küçümsemen kışkırtır:

-senden kim nefret etmez, ey büyük bağlayıcı, ısurıcı, ayartıcı, arayıcı, bulucu! Seni kim sevmez, ey MIÇSUZ, sabırsız, yel gidişli, çocuk gözlü günahkâr!

Beni böyle nereye çekersin şimdi, ey aşırı, delişmen dişi? Yine kaçıyorsun benden ha, seni tath yaban kedisi, seni iyilikbilmez seni!

Ardın sıra hora tepiyorum, en belirsiz izlerinin bile peşindeyim. Nerdesin? Elini versene! Parmağım hiç değilse!

Burda mağaralar, çalılıklar var: yolumuzu şaşıracağız! — Dur! Kımıldama! Baykuşlarla yarasaların uçuştuklarım görmüyor musun?

Ey yarasa! Ey baykuş! Beni oynatıyor musun? Biz nerdeyiz? Sen köpeklerden öğrendin böyle hav-laımayı, böyle ulumayı.

O küçük dişlerini bana pek tatlı gıcırdatıyorsun; o küçük, kıvırcık yelenin altından hınzır bakışlı gözlerin beni kolluyor!

Bir hora ki bu dere demez tepe demez: avcıyım ben, —tazım mı olursun, tavşanım mı?

Yanıma gel! Çabuk ol, hınzır sürtük! Sıçra hadi! Atla!— Yazık! Sıçrarken düştüm!

Ah, gör beni, ey şakacı, yerdeyim, senden iyilik diliyorum! Daha sevimli yollarda yürümek isterim seninle!

— sessiz, çiçekli çalılar arasından geçen sevgi yollarında! Ya da göl başında: orda mercan balıkları yüzerler, oynarlar!

Artık yoruldun ımu? Karşıda koyunlarla akşam kızıllığı: çobanlar kaval çalarken, —uyumak güzel olmaz mı?

O kadar yorgunsun ha? Ben seni taşırım; bırak kolların düşsün! Susıyacak olursan, sana verecek şeyim bulunur; ama ağzın içmek istemez ki! —

— Ah bu uğursuz, kıvrak, kaypak yılan, bu sinsi cadı! Nereye kaçtm? Fakat elinin açtığı iki yaranın,

iki kırmızı lekenin kaşındığını duyuyorum yüzümde!

Hep koyun gibi uysal çobanın olmaktan bıktım doğrusu. Ey cadı, şimdiye dek hep ben sâna türkü söyledim, şimdi de sen, çığlık atacaksın!

Kırbacıma ayak uydurarak hora tepecek, çığlık atacaksın sen! Kırbacımı unutmadım ya?— Unutur muyum!» —

2

Derken hayat, o duyarlı kulaklarını tıkıyarak şöyle cevap verdi bana:

«Ey Zerdüşt! O kadar yeğin şaklatma kırbacım! Bilirsin ya: gürültü düşünceyi öldürür, —oysa bana öyle ince düşünceler geliyor ki şimdi.

İkimiz de ne hayırlıyız, ne hayırsız. Biz iyi ile kötünün ötesinde bulduk adamızı, yeşil çimenimizi, — yalnız ikimiz! Bunun için sevmeliyiz birbirimizi!

Candan sevişmesek hile, —candan sevişmiyoruz diye, birbirimize hınç mı bağlıyalım?

Seni sevdiğimi, çoğu kez aşın sevdiğimi bilirsin: bunun nedeni, senin bilgeliğini kıskanmamdır. Ah, bilgelik denen o koca, çılgın budala!

Bilgeliğin bir gün seni koyup giderse, ah! benim sevgim de durmaz, kaçar senden.» —

Derken hayat düşünceli düşünceli arkasına, sağma soluna baktı da, yavaşça dedi: «Ey Zerdüşt, sen bana yeterince bağlı değilsin!

Beni söylediğin kadar sevmiyorsun; yalanda benden ayrılmayı düşündüğünü biliyorum.

Eski, ağır mı ağır, homurtulu bir çan vardır: geceleyin homurtusunu, senin mağarana dek duyurur: —

— bu çanın, geceyansını çaldığını işittiğinde, on ikiyle bir arası düşünürsün —

— ey Zerdüşt, bilirim, yakında benden aynlmar yı düşünürsün! —

«Evut» diye cevap verdim durumsıyarak, «ama puııı da bilirsin ki»— karmakarışık, sarı, deli per-(•omlorinln arasmdan kulağına bir şey söyledim.

«Sen bunu biliyorsun ha, Zerdüşt? Kim-so bilmez bunu.—»

Ve bakıştık ve üzerinden tam o sıra serin akşamın geçtiği yeşil çiımeni seyrettik ve ağlaştık. —Fakat o sırada, benim için, bütün bilgeliğimden daha sevgiliydi hayat.—

Böyle buyurdu Zerdüşt.

3

Bir!

İnsanoğlu! Kulak ver!

İki!

Derin geceyarısı ne der?

Ü ç !

«Uykumu aldım ya —

Dört!

«En derin düşten uyandım, derim ki ben: — Beş!

«Derindir dünya,

Altı!

«Daha derin, gündüzün düşündüğünden,

Yedi!

«Acısı derindir asıl —

Sekiz!

«Sevinç, yürek ağrısından da derin:

Dokuz!

«Acı der: yıkıll

O n !

«Oysa sonrasızlıktır istediği tüm sevinçlerin —

On bir!

«Derin sonrasızlıktır istediği derin!»

On iki!

YEDİ MÜHÜR (YA DA: EVET-VE-ÂMİN TÜRKÜSÜ)

1

Ben falcıysam, iki deniz arasındaki dağ sırtlarında gezinen falcılık ruhuyla doluysam,—

geçmişle gelecek arasmda bir ağır bulut gibi gezinen, — sıkıntılı ovalara ve yorgun olan, ne ölebi-len, ne yaşıyabilen şeylerin tümüne düşman:

karanlık bağrında şimşeğe hazır, ve kurtarıcı parıltıya; evet diyen şimşeklerle yüklü! evet gülen! falcı şimşek çakımlarına hazır: —

— ama kutlu kişidir böyle yüklü olan! gerçek, uzun süre bir ağır bulut gibi asılı kalsa gerek dağlara, o ki bir gün geleceğin ışığını tutuşturacaktır! — ah, Sonrasızlık için nasıl yanıp tutuşmam, evliliğin o halkalar halkası için, —o yenidengeliş halkası?

Çocuklarımın anası olacak kadım daha bulamadım, meğerki bu sevdiğim kadın ola: çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

Çünkü seni seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

2

Öfkem mezarları altüst etmişse, sınır taşlarını yerinden oynatmışsa, kırık dökük eski levhaları sarp derinliklere yuvarlamışsa bir kez:

alaycılığım, çürümüş sözleri darmadağın etmiş-

Nn hlr koz; örümcekler üstüne bir süpürge gibi gel-mlıjNcm ve küflü ölüm odalanna arıtan bir yel gibi: oski tanrıların gömüldüğü yerlere oturup sevin-ıılşsom bir kez, dünyayı kutsıyarak, dünyayı severek, o eski, dünyaya karaçalanlann amtlan dibinde: —

— çünkü ben kiliselerle tanrı mezarlarını bile severim, yeter ki yıkık damlan arasından duru gözleriyle gök baksın; otlar ve kırmızı gelincikler gibi oturmıya bayılırım yıkık kiliseler üstünde —

ah, Sonrasızlık için nasıl yanıp tutuşmam, evliliğin o halkalar halkası için, —o yenidengeliş halkası?

Çocuklanmın anası olacak kadım daha bulamadım, meğerki bu sevdiğim kadın ola: çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

Çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

3

Yaratıcı soluktan ve rastlantıları bile yıldız-hora-mna zorlayan o göksel gereksinmeden bana bir soluk gelmişse bir kez:

yaratıcı şimşeğin kahkahasıyla gülmüşsem bir kez, — o şimşek ki ardından eylemin uzun gümbürtüsü gelir, homurdanarak ama uysal:

yeryüzünün tannsal masasında tanrılarla zar atmışsam bir kez,— öyle ki yer sallanmış ve yanl-mış ve ateş selleri püskürmüştür: —

— çünkü tanrısal bir masadır yeryüzü, yeni, yaratıcı sözlerle ve tannların zar atışlanyla titrer: ah, Sonrasızlık için nasıl yanıp tutuşmam, evliliğin o halkalar halkası için, —o yenidengeliş halkası.

Çocuklarımın anası olacak kadını daha bulamadım, meğerki bu sevdiğim kadın ola: çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

Çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

4

İçinde her şeyin iyice karıldığı o köpüklü, baharatlı tastan kana kana içmişsem bir kez:

elim en uzağı en yakına akıtmışsa bir kez, — ateşi ruha, sevinci acıya ve en kabayı en inceye:

ben kendim, karma tasındaki her şeyin iyice karılmasını sağlıyan o kurtarıcı tuzun bir parçasıysam: —

— çünkü iyi ile kötüyü birleştiren bir tuz vardır, ve en kötü bile, son köpüklenme için baharat olarak kullanılmaya elverişlidir: —

ah, Sonrasızlık için nasıl yanıp tutuşmam, evliliğin o halkalar halkası için, —o yenidengeliş halkası?

Çocuklarımın anası olacak kadını daha bulamadım, meğerki bu sevdiğim kadın ola: çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

Çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

5

Denize düşkünsem ve denizden olan her şeye, en çok da bana öfkeyle karşı koyduğunda düşkünsem ona:

yelkenleri, bulunmamışa doğru yönelten araştırma tutkusu varsa içimde, tutkumda gemici tutkusu varsa:

sevincim haykırmışsa: «Kıyı gözden ıradı, —artık son zincir de koptu benden —

— sonsuz, çevremde kükrer, tâ uzaklarda parıldar uzayla zaman, —sevin koca gönül! sevin!» —

ah, Sonrasızlık için nasıl yanıp tutuşmam, evliliğin o halkalar halkası için, —o yenidengeliş halkası?

Çocuklarımın anası olacak kadını daha bulamadım, meğerki bu sevdiğim kadın ola: çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

Çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

6

Erdemim hora tepen kişinin erdemiyse, iki ayağımla birden sıçramışsam altın-zümrüt sevince sık sık:

kötülüğüm gülen bir kötülükse, gül setleriyle zambak çitleri dibinde yerleşmişse:

çünkü bütün kötülükler bir araya gelirler gülmede, ama onunla kutsanır, onun mutluluğuyla temize çıkarlar: —

benim için Baş ve Son, ağır olan her şeyin yeğni olmasıysa; her gövdenin oyuncu; her ruhun, kuş: gerçek, işte budur Baş ve Son benim için! —

ah. Sonrasızlık için nasıl yanıp tutuşmam, evliliğin o halkalar halkası için, —o yenidengeliş halkası?

Çocuklarımın anası olacak kadını daha bulamadım, meğerki bu sevdiğim kadın ola: çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

Çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

7

Üstüme durgun gökler germişsem, kendi kanatlarımla kendi göklerime havalanmışsam bir kez: derin ışık-uzaklıklarında güle oynıya yüzmüş-sem, özgürlüğümün kuş bilgeliği gelmişse bana: —

— şöyle buyurur ama kuş bilgeliği: — «Bak, ne alt var, ne üst! Sal kendini, —dışarı, geri, ey yeğni kişi! Şakı! konuşma artık!» —

— bütün sözler ağırlar için yaratılmış değil mi? Yeğniler için bütün sözler yalancı değil mi? Şakı! konuşma artık!» —

ah, Sonrasızlık için nasıl yanıp tutuşmam, evliliğin o halkalar halkası için, —o yenidengeliş halkası?

Çocuklarımın anaşı olacak kadını daha bulamadım, meğerki bu sevdiğim kadın ola: çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

Çünkü seni seviyorum, ey Sonrasızlık!

BÖYLE BUYURDU ZERDÜŞT DÖRDÜNCÜ VE SON BÖLÜM

Ah, dünyada acıyanların deliliklerinden daha büyük delilikler nerde görülmüştür? Ve dünyada acıyanların deliliklerinden daha çok acı doğurmuş ne vardır?

Yazık bütün o seven, ama acımalarının üstüne çıkamayan kişilere!

Bir gün bana şöyle dedi şeytan: «Tanrının dahi kendi cehennemi vardır: bu, insana sevgisidir.»

Ve şöyle dediğini işittim geçenlerde: «Tanrı öldü: insana acımasından öldü Tanrı.»—

ZERDÜŞT : «ACIYANLAR ÜSTÜNE»

BAL SUNGUSU

— Ve Zerdüşt'ün gönlü üstünden aylar, yıllar geçti yine; o buna aldırmadı; ama saçları ağarmıştı. Bir gün, mağarasının önündeki bir taşın üstüne oturmuş, sessiz sessiz uzaklara bakarken, —oradan deniz ve dolambaçlı uçurumlar' görünür—, hayvanlan düşünceli düşünceli dolaştılar çevresinde; en sonu geldiler, karşısına durdular.

«Ey Zerdüşt» dediler, «yoksa mutluluğuna mı bakıyorsun?»— «Mutluluk da neymiş!» diye cevap verdi Zerdüşt, «çoktandır mutluluk için çırpındığım yok, ben eserim için çırpınıyorum.» —«Ey Zerdüşt» dediler hayvanlar yine, «elinde pek çok iyi şey bulunan biri gibi söylüyorsun bunu. Sen mutluluğun

gök-mavisi gölünde yatmıyor musun?»— «Sizi soy-tanlar» diye cevap verdi Zerdüşt gülümsiyerek, «ne güzel seçtiniz benzetiyi! Fakat şunu da bilirsiniz ki, benim mutluluğum ağırdır, akan bir su dalgasına benzemez: beni zorlar, bir türlü bırakmaz, erimiş zift gibidir.» —

Derken hayvanlan yine düşünceli düşünceli dolaştılar çevresinde; bir daha geldiler, karşısına durdular. «Ey Zerdüşt» dediler, «bunun için mi, saçlann ak ve lepiska görünse de, kendin hep sa-ranr, karanrsm? Bak, ziftin içre oturuyorsun!» — «Neler söylüyorsunuz, hayvanlarım?» dedi Zerdüşt gülerek, «ziftin sözünü etmekle ağzımı bozmuş oldum. Benim başıma gelenler, her olgunlaşan meyvenin başına gelir. .Kanımı koyulaştıran, gönlümü durgunlaştıran, damarlanmdaki baldı r.— «Öyle olacak, ey Zerdüşt» diye cevap verdiler hayvanlan, yanına sokuldular; «peki sen bugün yüce bir dağa (,'ik.mak istemez misin? Hava açık, bugün dünya her zamankinden daha çok görülür.» — «Evet, hayvanlarım» diye cevap verdi Zerdüşt, «güzel ve tam gönlüme göre bir öğüt verdiniz: bugün yüce bir dağa çıkacağım! Fakat orda bana bal hazırlamıya bakın, san, ak, iyi, buz gibi serin, altın petek balı. Şunu bilin ki, yukarlarda bal sungusu sunacağım.» —

Ama Zerdüşt doruğa çıktığında, kendine eşlik eden hayvanlan geri yolladı; artık yalnız kaldığını gördü: —derken tâ yürekten güldü, çevresine baktı, şöyle buyurdu:

Sungulardan ve bal sungularından söz açmam, salt kurnazlıktı, evet, yararlı bir delilikti! Yalnızın mağarası, yalnızın evcil hayvanları önünde konuştuğumdan daha özgür konuşurum bu dağbaşında.

Ne sunması! Ben bana verileni har vurup harman savururum, bin elle har vurup harman savururum ben: nasıl olur da buna, sunma derim?

Ben bal isterken, asık suratlı ayıların, yabansı, somurtkan, uğursuz kuşlann dahi ağzını sulandıran yemler ve tatlı şuruplar ve sakızlar istemiştim ancak.

— tam avcıların, balıkçıların istediği yemler! Çünkü dünya, hayvanlarla dolu karanlık bir ormansa da, bütün yaban avcıların eğlence yeriyse de, bana daha çok, —böyle düşünmeyi yeğ tutanm— dipsiz, zengin bir deniz gibi görünür,

— renk renk balıklar, yengeçlerle dolu bir deniz, öyle ki tanrılar bile imrenirler de balıkçı olurlar, ağ atarlar burda: irili ufaklı, eşsiz şeylerden yana öylesine zengindir dünya!

Hele insan dünyası, insan denizi: — işte ben ona doğru atıyorum altm oltamı, diyorum: açıl, ey insan uçurumu!

Açıl da balıklarını, pırıl pınl yengeçlerini bana at! Bugün en yabansı insan balığmı en iyi yemimle çekeceğim kendime!

Gündoğusu, öğle ve günbatısı arasında her yere mutluluğumun kendisini atacağım ben; bakalım, bir nice insan balığı, mutluluğuma sarılıp asılmayı öğrenecek mi!

— sivri, gizli çengellerimi ısırarak benim yüksekliğime ağmak zorunda kalıncaya dek, uçurum dibinin en renkli yaratıkları, insan balıkçılarının en hınzırına ağmak zorunda kalıncaya dek.

Tepeden tırnağa böyleyimdir oldum olası: çekerim, yukarı çekerim, kendime çekerim, kaldırırım; çeken, eğiten, yetiştiren, bir zamanlar kendi kendine şöyle öğüt veren biri, hem boş yere değil ha: «Neysen o ol!»

İnsanlar işte böyle çıkabilirler benim yanıma; şimdilik, inme vaktimin geldiğini bildirecek belirtiler bekliyorum da; batmam gerek, ama şimdilik batmıyorum insanların araşma.

Onun için, kurnaz ve küçümser, bekliyorum bu dağbaşında, ne sabırlı ne sabırsız; daha çok, artık «katlanmadığı» için sabrı da unutan biri.

Çünkü yazgım bana zaman bırakıyor: beni unutmuş olmasın? Yoksa iri bir taşın arkasında gölgeye oturmuş, sinek mi avlıyor?

Doğrusu, beni koşturup zorladığı yok; şaklabanlık ve hınzırlık etmek için bana zaiman bırakıyor diye, severim sonrasız yazgımı: bugün balık tutmak üzre bu yüce dağbaşına çıkabilmem ondandır.

Şimdiye dek yüce dağbaşlarmda balık tutan olmuş mudur? Burda istediğim ve yaptığım şey delilik olsa da, aşağda bekliye bekliye ağırbaşlı olmaktan,

yeşerip sararmaktan iyidir —

— bekliye bekliye öfke-horuldayan biri, dağlardan uluyan kutsal bir fırtına, vadilere: «Dinleyin, yoksa Tanrı kırbacıyla kırbaçlarım sizi!» diye bağıran sabırsız biri olmaktan.

Böylesi öfkelf kişilere hınç bağladığımdan değil! Tam gülünecek kişilerdir onlar! Ya bugün konuşurum, ya da asla konuşmam diye tutturan bu büyük, gürültülü davullar pek sabırsız olsalar gerek!

Oystt ben ve yazgım, — ne Bugüne sesleniyoruz 1)1/. ne de Asla'ya: konuşmak için sabrımız ve zamanımız ve fazla zamanımız var. Çünkü bir gün gele çektir o, ve geçip gidemiyecektir.

Bir gün gelecek ve geçip gidemiyecek olan nedir? Büyük Hazarımız, yani, büyük, uzak insan sultanlığımız, bin yıllık Zerdüşt Sultanlığı —

Bu «uzaklık» nice uzak olabilir? Bana ne! Bu yüzden daha az kesin değil ki, —ben her iki ayağımla sımsıkı duruyorum bu temelin üstünde,

sonrasız bir temel üstünde, sert, çok eski kayalar üstünde; bütün yellerin fırtına-siperine gelir gibi geldiği, Nerde? ve Nerden? ve Nereye? diye sorduğu bu en yüce, en sert, en eski dağ sırtında.

Gül, gül burda, ey benim parlak, sağlam hınzırlığım! O pırıl pırıl alay-kahkahanı yüce dağlardan sal aşağlara! Pırıltılarınla en güzel insan balıklarını yemle bana!

Ve bütün denizlerde benim olan ne varsa, bütün nesnelerde benden olan ne varsa, —onu benim için tut, onu bana getir: ben, bütün balıkçıların en hınzırı, bunu bekliyorum işte.

Dışarı! dışarı! oltam benim! Aşağı, aşağı, mutluluğumun yemi! En tatlı çiğini damlat, ey yüreğimin balı! Oltam, bütün kara dertlerin kamına saplan!

Açıklara, gözüm, açıklara! Ah, kaç deniz var [çevremde, ne bu tan söken insan gelecekleri böylej Ya üstümde, —ne gül rengi sessizlik! Ne bulutsu^

sessizlik!

YARDIM ÇIĞLIĞI

Ertesi gün Zerdüşt yine mağarasının önündeki taşın üstünde otururken, hayvanlan da, yeni yiyecek, yeni bal getirmek için dışarlarda dolaşıyorlardı: çünkü Zerdüşt, eski balı son damlasına dek tüketmiş, har vurup harman savurmuştu. Fakat Zerdüşt böyle oturmuş, elinde değneyi, gölgesini yere çizer, düşünürken, — gerçek! kendisi ve gölgesi değildi düşündüğü—, birden irkildi, geri çekildi: çünkü kendi gölgesinin yamnda bir gölge daha görmüştü. Ve çabucak bakınıp ayağa kalktığında, ne görsün, o falcı yanı başında değil mi; bir zamanlar kendi sofrasında yedirip içirdiği, büyük yorgunluğu bildiren, «Hepsi bir, hiç bir şey önemli değil, dünya anlamsız, bilgi boğar.» diye öğreten falcının ta kendisiydi bu. Fakat yüzü o günden beri değişımişti; Zerdüşt, gözlerinin içine bakınca, yüreği bir daha hop etti: bu yüzün üzerinden öyle uğursuz bildiriler, öyle külrengi şimşekler geçmişti ki.

Zerdüşt'ün içinde olup bitenleri gören falcı, izlenimi silmek istermiş gibi, eliyle yüzünü sildi; Zerdüşt dahi aynı şeyi yaptı. İkisi de böyle sessizce toparlanıp güçlendikte, birbirini tanımak istediklerinin belirtisi olarak, el sıkıştılar.

«Hoş geldin» dedi Zerdüşt, «ey büyük yorgunluğun falcısı; bir zamanlar benim sofra arkadaşım, konuğum olman boşa gitmesin. Bugün de benimle ye, iç; ve neşeli, yaşlı bir adamın seninle sofraya oturmasını bağışla!»— «Neşeli, yaşlı bir adam mı?» diye cevap verdi falcı başını sallıyarak, «kim olursan, kim olmak istersen ol, ey Zerdüşt, burda pek vaktin kalmadı, — yakında kayığın karaya çekili kalmayacak artık!»— «Peki ben karaya mı çekiliyim?» diye sordu Zerdüşt gülerek,— «Dağının çevresindeki dalgalar» diye cevap verdi fşJcı, «yükselir de yükselirler, büyük sıkıntı ve dert dalgalan: yakında senin kayığım dahi kaldıracak, alıp götürecekler seni.»

— Zerdüşt bunun üzerine sustu da, şaştı.— «Daha bir şey işittiğin yok mu?» diye sürdürdü falcı konuşmasını, «derinliklerden fışkırarak kükremiyor mu?»

— Zerdüşt yine* sustu, kulak verdi: uzun dedikçe uzun bir çığlık işitti derken, uçurumların birbirine saldığı, birbirine aktardığı, —hiç biri alıkoymak istemiyordu bu çığlığı: öyle uğursuz yankıyordu ki.

«Ey şam ağızlı» dedi Zerdüşt sonunda, «yardım çığlığı bu, bir adamın çığlığı; belki de kara bir denizden geliyor. Peki ama insan derdinden bana ne! Bana ayrılan en son günaha ne derler bilir misin?»

— «Acım a!» dedi falcı taşkın .bir yürekle, iki elini de havaya kaldırdı— «Ey Zerdüşt, ben seni son günahına ayartmıya geldim!» —

Bu sözler daha yeni söylenmişti ki, bir daha yankıdı çığlık, öncekinden daha uzun, daha acılı, — daha yakın. «İşitiyor musun? İşitiyor musun, Zerdüşt?» diye bağırdı falcı, «bu çığlık sana, —bu çığlık seni çağırıyor: gel, gel, gel; vaktidir, tam vaktidir!» —

Zerdüşt bunun üzerine sustu, kafası karışmış, sarsılmıştı; sonunda, içten içe durumsıyan biri gibi sordu: «Peki beni çağıran kim?»

«Kim olduğunu bilirsin» dedi falcı sert sert, «ne diye kendini saklıyorsun? Seni çağıran yüksek **insandır!»**

«Yüksek insan ımı?» diye bağırdı Zerdüşt tüyleri ürpererek, «ne istiyor? Ne istiyor? Yüksek insan ha! Burdan ne istiyor? »— ve bütün gövdesi tere batmıştı.

Ama falcı, Zerdüşt’ün ürküntüsüne karşılık vermedi, derinlikleri diriliyordu hep. Fakat sessizlik uzun sürünce, arkasına baktı, Zerdüşt’ü ayakta titrer buldu.

«Ey Zerdüşt» diye başladı acılı bir sesle, «mutluluktan başı dönmüş bir adam gibi duruyorsun: düşmek istemiyorsan, hora tep!

Önümde hora tepsen, sağa sola sıçrayarak bütün oyunlarım göstersen de, kimse bana diyememeli: «Bak, işte son neşeli insan hora tepiyor!»

Onu burda ariyan, boşuna çıkmış olur bu yücelere: mağaralar bulur burda, evet, koğuklar, saklı kişiler için saklanacak yerler bulur; ama mutluluk

madenleri, ya da hazine odaları, ya da mutluluğun yeni altm damarlarım bulamaz.

Mutluluk, —böyle diri diri gömülmüş, böyle yalnız kişilerin arasında nasıl bulursun mutluluğu! Son mutluluğu ben Mutlu Adalarda, tâ uzaklarda,, unutulmuş denizler arasında mı aramalıyım daha?

Ama hepsi bir, hiç bir şey önemli değil, hiç bir arama işe yaraımaz, Mutlu Adalar diye bir şey yok artık!»--

Böyle iç çekti durdu falcı; ama son kez içini çekerken, Zerdüşt yine, derin bir uçurumdan ışığa çıkan biri gibi, pırıl pırıl oldu, içi güvenle doldu. «Hayır! Hayır! Üç kez Hayır!» diye haykırdı gür bir sesle, sakalım sıvazladı — «ben daha iyi bilirim onu! Mutlu Adalar var daha! Sen sus b u k o n u d a, ey iç çeken üzüntü kumkuması!

Bu konuya su sıçratmayı kes, ey kuşluk vaktinin yağmur bulutu! Daha şimdiden senin derdinle ıslanmış, köpek gibi sırsıklam olmuş değil miyim ben?

Yine kurulanmak için silkiniyorum işte, senden kaçıyorum: şaşmıyasm buna! Beni kaba mı buluyorsun? Ama burası benim konağım.

Senin şu yüksek insanına gelince: peki! Onu hemen o ormanlarda arıyacağım: oralardan geliyordu çığlığı. Belki üstüne uğursuz bir hayvan saldırmıştır.

O benim ülkemde: ona zarar gelmemeli burda! Gerçek, çevremde nice uğursuz hayvanlar var.» —

Zerdüşt bu sözleri söyleyince, ayrılmak üzre döndü. O zaman dedi falcı: «Ey Zerdüşt, ne yaramazsın

sen!

Biliyorum: benden kurtulmak istiyorsun! Benimle kalmak tansa, ormana gidip uğursuz hayvanlara tuzak kurmayı yeğ tutarsın!

İyi ama bu< senin ne işine yarar ki? Nasıl olsa akşaım yine yanında bulacaksın beni: senin mağaranda oturacağım ben, kütük gibi sabırlı ve ağır, —seni bekliyeceğim!»

«Öyle olsun!» diye haykırdı Zerdüşt ayrılırken, «mağaramda benim olan ne varsa, şenindir de, konuğum!

Fakat orda bal bulacak olursan, eh! yala gitsin, ey homurtulu ayı, yala da gönlün tatlansın! Çünkü akşama ikimizin de keyfi yerinde olmalı,

— bugün sona erdi diye keyfi yerinde ve sevinçli! Sen benim oynıyan ayım olacak, türkülerimle hora tepeceksin.

İnanmıyor musun? Başını sallıyorsun ha! Peki, koca ayı, peki! Ama ben de falcıyım.»

Böyle buyurdu Zerdüşt.

KIRALLARLA KONUŞMA 1

Zerdüşt dağlar, ormanlar arasmda daha bir saat yol almıştı ki, birden garip bir alay gördü. Tam ineceği yoldan, taçlar, kırmızı kuşaklarla donanmış, flâmanlar gibi süslü iki kıral geliyordu: önleri sıra yüklü bir eşek sürüyorlardı. Zerdüşt şaşkınlık içinde, «Bu kırallar benim ülkemde ne arıyorlar?» dedi gönlüne, çabucak bir çalının arkasına saklandı. Fakat kırallar ona yaklaşınca, kendi kendine konuşan biri gibi, usulca dedi: «Tuhaf! Tuhaf! Nasıl uyuşuyor bu? İki kıral, ama yalnız bir eşek görüyorum!»

Derken kırallar durdular; gülümsiyerek sesin geldiği yere doğru baktılar, ondan sonra da bakıştılar. «Bizim orda da böyle şeyler düşünülür» dedi sağdaki kıral, «ama söylenmez.»

Fakat soldaki kıral omuz silkerek cevap verdi: «Belki de keçi çobanıdır. Ya da kayalar, ağaçlar arasmda fazla kalmış yalnızın biri. Toplumdan büsbütün uzak kalmak da terbiyeyi bozar.»

«Terbiye mi?» dedi öteki kıral öfkeyle ve acı acı, «peki biz neden kaçıyoruz? ‘Terbiyeden’ değil mi? iyi toplumlunuzdan’ değil imi?

Yalnızlar ve keçi çobanları arasında yaşamak, doğrusu, yaldızlı, boyalı, yalancı kalabalık arasında yaşamaktan yeğdir, —bu kalabalık kendine ‘iyi toplum’ dese de,

— kendine ‘soylular’ dese de. Orda her şey, en başta kan, —eski sayrılıklar, bu sayrılıklardan da beter düzmece hekimler yüzünden bozulmuş, yapmacıkı aşmıştır.

Bugün bence en iyisi, en değerlisi, sağlam bir köylüdür, kabasaba, kurnaz, dikbaşlı, dayanıklı: bugün en soylu tür budur.

Köylü, bugünün en iyisidir; köylüler soyu egemen olmalıdır! Oysa bizimki kalabalıkların ülkesidir, — fazla aldanmıya niyetim yok. Kalabalık dediğin, bir yamalı bohçadır.

Kalabalık-bohçası: burda her şey birbirine karışmıştır, — ermişi, alçağı, çelebisi, yahudisi, Nuhun gemisinden her türlü hayvan.

Terbiye ha! Bizde her şey düzmece ve bozuk. Artık kimse saygı göstermeyi bilmiyor: biz de bundan kaçıyoruz işte. Ne yılışık köpeklerdir onlar; hurma yapraklarım yaldızlarlar.

Bu tiksinti beni boğuyor: biz kırallar da yapmacıklaştık, atalarımızın sararmış görkemiyle süslenerek kendimizi gizledik; en budala, en kurnaz kişiler için, bugün erk alışverişi yapan herkes için seyirlik şeyler olduk.

Biz başta gelenler değiliz, ama onlan temsil etmek zorundayız: bu yalandan bıktık, iğrendik sonunda.

Kaçtık ayaktakımından, bütün o çığırtkanlardan, eli kalem tutan sineklerden, çerçilerin kokusundan, hırslı çırpınışlardan, kokan ağızlardan —: yuf, ayaktakımı arasmda yaşamıya,

— yuf, başta gelenleri ayaktakımı arasında temsil etmiye! Ah, tiksinti! Tiksinti! Tiksinti! Biz kıratlarda ne kaldı artık!»—

Burda, «Eski sayrılığın tepreşti yine» dedi sol-dıtkl kırul, «zavallı kardeşim, tiksinme nöbetin tut-hı. Oysu biliyorsun ki, bizi dinliyen var.»

Gözünü dört açmış, can kulağıyla bu konuşmalım dinleyen Zerdüşt, saklandığı yerden çabucak doğruldu, kırallara doğru ilerledi ve şöyle başladı:

«Sizi dinleyene, sizi seve seve dinleyene, ey kıral-lar, Zerdüşt derler.

Ben, bir zamanlar: «Kırallarda ne kaldı artık!» diyen Zerdüşt'üm. Bağışlayın, siz birbirinize: «Biz

kırallarda ne kaldı artık!» deyince, sevindim.

Fakat burası b e n im ülkem, benim kıral-lığım: ülkemde aradığınız acaba nedir? Ama, benim aradığımı, belki siz yolda bulmuşsunuzdur: yani, yüksek insanı.»

Kırallar bunu işitince, göğüslerini yumrukladılar, bir ağızdan dediler: «Tamdı bizi!»

Bu sözün kılıcıyla, yüreklerimizin en koyu karanlığına işledin. Derdimizi anladın; öyle ya! biz yüksek inşam bulmak için yola çıktık —

— bizden yüksek insanı: kıral da olsak. Ona götürüyoruz bu eşeği. Çünkü en yüksek insan, yeryüzünün en yüksek efendisi de olacaktır.

Bütün insan yazgısında, yeryüzü güçlülerinin başta gelen kişiler olmamaları kadar acı şey yoktur. Bu yüzden her şey uydurma ve çarpık ve canavarca olur.

Hele onlar sonuncu insansalar ve insandan daha hayvansalar, o zaman yükseldikçe yükselir yığınların değeri ve yığın-erdemi dahi şöyle der sonunda: «Bak, yalnız ben erdemim!» —

«Neler işitiyorum!» diye cevap verdi Zerdüşt. «Kırallarda böyle bilgelik olsun! Bayıldım; doğrusu, buna bir şiir düzmek geliyor içimden: —

— herkesin kulağım okşamayacak bir şiir de ol sa. Ben uzun kulakları hesaba katmayı çoktan unuttum. Haydi bakalım! Haydi!

(Fakat burda, nasıl olduysa oldu, eşek dahi dile geldi: açık seçik ve hınzırcasına, Yİ A dedi.)

Bir zamanlar, — sanırım Milâttan Sonra Bir'de —

Şöyle demişti falcı kadın, içmeden esrimiş de: —

«Ters gidiyor işler! Yazık! Çöküntü!

Çöküntü! Dünyanın bu denli battığı görülmüş mü!

Roma orospu oldu, hem orospu yatağı simdi,

Sığır oldu çıktı Sezar, Tanrı da Yahudi/»

2

Zerdüşt'ün bu mısraları kıralların hoşuna gitti; sağdaki kıral dedi; Ey Zerdüşt, ne iyi ettik de seni görmeye çıktık!

Çünkü düşmanların seni bize kendi aynalarında gösterdiler: sen bu aynalardan şeytan suratıyla, alaylı bir gülüşle bakıyordun; öyle ki, senden korktuk.

Ama neye yaradı bu! Sen özdeyişlerinle bizim yüreklerimize, kulaklarımıza işliyordun hep. Şöyle dedik sonunda: nasıl görünürse görünsün, ne önemi var!

Biz dinlemeliyiz onu, «Siz barışı, yeni savaşlara araç olarak seveceksiniz, ve kısa barışı uzun barıştan daha çok seveceksiniz!» diye öğreten kişiyi.

Şimdiye dek kimse böyle savaşçı sözler söylememiştir: 'İyi nedir? Yürekli olmak iyidir. Her şeyi kutsıyan, iyi savaştır.'

Ey Zerdüşt, bu sözleri işittikçe, damarlarımızda atalarımızın kam kaynıyordu: ilkbaharın, eski şarap fıçılarına seslenişi gibiydi bu.

Kılıçlar, kırmızı benekli yılanlar gibi birbirine girende, hayata bayılırdı atalarımız; her türlü barış güneşi, onlara sönük ve soğuk gelirdi; hele uzun barıştan utanç duyarlardı.

Şimşek gibi parlayan kılıçları duvarda kurumuş gördükte, nasıl iç çekerlerdi atalarımız! Onlar da kılıçlar gibi, savaşa susarlardı. Çünkü kılıç kan içmek ister, arzuyla parıldar.»--

Kırallar böyle büyük bir istekle konuşur, atalarının mutlulukları üstüne gevezelik ederken, Zerdüşt hiç de küçük olmayan bir arzuya, onlarm bu istekli halleriyle alay etme arzusuna kaptırdı kendini: çünkü bu karşısmda gördüğü kırallarm, yaşlı ve incelmiş yüz çizgileriyle pek barışsever kırallar oldukları besbelliydi. Fakat kendini tuttu. «Haydi!» dedi, «bu yol oraya gider; Zerdüşt'ün mağarası karşıdadır; bugünün akşamı uzun sürecek! Ama şimdilik, bir yardım çığlığı ivedi çağrıyor beni, sizden ayırıyor.

İçinde kırallar oturur ve beklerse, mağaram şeref duyar: ama uzun süre beklemeniz gerekecektir, şüphesiz!

Fakat ne önemi var? Beklemeyi öğrenmek için, bu zamanda saraylardan iyi yer mi olur? Bugün kı-rallara kalmış tek erdeme, bekliyebilme demiyorlar mı?

Böyle buyurdu Zerdüşt.

SÜLÜK

Ve Zerdüşt, ormanlardan, bataklık yerlerden geçerek daha ilerlere, aşağlara doğru düşünceli düşünceli yürüdü; fakat, çetin konular üstüne düşünen herkesin başına geldiği gibi, farkında olmadan bir adamın üstüne bastı. Bakın hele, birden bir ağrı çığlığı ve iki ilenç ve yirmi sövgü fışkırdı yüzüne; öyle ki, korkudan değneğini kaldırdı, üstüne bastığı adama nerdeyse yapıştıracaktı. Fakat hemen sonra aklını başına topladı; yüreğiyse, az önce işlediği deliliğe güldü.

«Bağışla» dedi üstüne bastığı adama; beriki öfkeyle doğrulup oturmuştu,— «bağışla da, önce bir benzetmece dirile.

Issız bir yolda uzak şeyler düşliyen bir gezgin, nasıl uyuyan bir köpeğin, güneşte yatan bir köpeğin üstüne basarsa bilmeden:

— ikisi de nasıl irkilir, can düşımanı gibi birbirine saldırırsa, ödü kopmuş bu iki yaratık,— biz de öyle yaptık işte.

Fakat! Fakat birbirini okşamalarına ne kalmıştır ki, ^ 'köpekle o yalmz kişinin! Onların ikisi de, yalnız değil mi!»

— «Her kimsen» dedi üstüne basılan, öfkesi geçmemişti, «yalnız ayağınla değil, benzetmecenle de pek yanaştın bana!

«Baksana! Köpek miyim ben?» —Bunun üzerine, oturan adam ayağa kalktı, çıplak kolunu bataklıktan çıkardı. Çünkü başlangıçta, bataklık hayvanlarına tuzak kuran biri gibi, gizli ve belli belirsiz, yere uzanmış yatıyordu.

«Peki ama ne yapıyorsun öyle!» diye bağırdı Zerdüşt irkilerek; çıplak koldan pek çok kan aktığını görmüştü de,— «Sana ne oldu? Yoksa uğursuz hayvanın biri mi ısırdı seni, ey mutsuz kişi?»

Kolu kamyan adam güldü, öfkeliydi daha, «Sana ne!» dedi, gitmiye yeltendi. «Ben burda kendi yurdumda, kendi ülkemdeyim. Canı istiyen sorsun: ben ahmaklara kolay kolay cevap vermem.

«Yanılıyorsun» dedi Zerdüşt acıyarak, adamı tuttu: «yanılıyorsun. Sen burda kendi yurdunda değilsin, benim ülkemdesin; bense burda kimseye zarar gelmesini istemem.

Sen bana ne dersen de; kim olmam gerekse, oyum ben. Kendime Zerdüşt derim.

Haydi! Zerdüşt’ün mağarasına gider şu yükselen yol: uzak değildir,— benim orda yaralarına bakmak istemez misin?

Bu hayat pek gülmemiş senin yüzüne, ey mutsuz kişi: önce hayvan ısırdı, sonra da, insanın biri üstüne bastı!»--

Fakat üstüne basılan adam, Zerdüşt’ün adını işitince, değişti., «Bana ne oluyor!» diye bağırdı, «beni bu hayatta bu adam, yani Zerdüşt kadar, ve kanla yaşayan o hayvan, yani sülük kadar ilgilendiren k i m var?

Sililik uğruna, balıkçı gibi uzanmıştım bu bataklımın kıyısına; sülük, uzattığım kolu on kez sokmuştu kİ, derken daha güzel bir sülük, Zerdüşt’ün kendisi, kanımı emmek için soktu beni!

Ey mutluluk! Ey mucize! Övüşler olsun beni bataklığa çeken bu güne! Övüşler olsun bugün hayatla olan en iyi, en canlı çekmene; övüşler olsun büyük vicdan sülüğüne, Zerdüşt’e!» —

Böyle dedi üstüne basılan adam, Zerdüşt de onun sözlerine, ince, saygılı deyişine sevindi. «Kimsin?» diye sordu, elini uzattı, «açıklanacak, aydınlatılacak çok şey var aramızda; fakat bana öyle geliyor ki, duru, pınl pırıl bir gün başlamada.»

«Ruhça vicdanlı kişiyim ben» diye cevap verdi adam, «ruh işlerinde, bana ustalık eden Zerdüşt’ün kendisi bir yana, benden sıkısı, benden darı, benden serti yoktur pek.

Birçok şeyi yarım yamalak bilmektense, hiç bilmemek daha iyidir! Başkalarının düşünceleriyle bilgelik etmektense, kendi hesabına delilik etmek daha iyidir! Ben her şeyin tâ dibine, temeline inerim:

— ha büyük olmuş, ha küçük, ne çıkar? Ha bataklık olmuş, ha gök? Bana avuç içi kadar temel yeter: gerçek temel olsun da!

— avuç içi kadar temel: buncağız temelin üstünde durabilirsin. Gerçekten bilen vicdan için büyük küçük diye bir şey yoktur.»

«Yani sen sülüğü tanıyan kişi misin?» diye sordu Zerdüşt, «sülüğü de tâ dibine dek inceliyor musun, ey vicdanlı kişi?»

«Ey Zerdüşt» diye cevap verdi üstüne basılan adam, «bu çok büyük bir iş olur; o kadarını nasıl göze alırım!

Benim ustası olduğum, iyi bildiğim, sülüğün beynidir: — benim dünyam budur!

Bu da dünyadır! Burda gururumun dile gelmesini bağışla; bu işte eşsizimdir de. Onun için dedim: ben burda kendi yurdumdaynm.'

Kaygan gerçek artık elimden kaçmasın diye, ne kadar inceledim bu tek şeyi, sülüğün beynini! Burası benim ülkem!

— bunun uğruna bıraktım her şeyi, bunun uğruna ilgisiz kaldım her şeye; bilgimin yanı başındaysa, kara bilisizliğim yer alır.

Ruhumun vicdanı benden, tek şey bilımemi, başka hiç bir şey bilmememi ister: bütün yan-ruhsal, sisli, sallantılı, düşümsü şeylerden tiksinirim.

Dürüstlüğümün sona erdiği yerde körüm ben, kör olmak isterim. Fakat bilmek istediğim yerde de, dürüst olmak isterim, —yâni, sert, sıkı, dar, acımaz, amansız.

Bir zamanlar sen demiştin ya, ey Zerdüşt: «Ruh, hayatın bağrına saplanan hayattır»— beni senin öğretine yönelten, ayartan bu oldu. Gerçek, kendi kanımla artırdım kendi bilgimi!»

— «Belli» diye sözünü kesti Zerdüşt; çünkü vicdanlı adamın çıplak kolundan kan akıyordu daha. Çünkü bu kolu tam on sülük sokmuştu.

«Ey garip kişi, neler öğretiyor bana şu gördüğüm, — yani sen! Belki hepsini boşaltamam senin o sert kulaklarına!

Haydi! Artık ayrılalım! Ama seni yine görmek isterim. Mağarama gider şu yükselen yol: orda benim sevgili konuğum olacaksın bu gece!

Zerdüşt’ün, üstüne basmasını dahi ödemek isterim gövdene: bunu düşüneceğim. Fakat şimdilik, bir yardım çığlığı ivedi çağırıyor beni, senden ayırıyor.

Böyle buyurdu Zerdüşt.

BÜYÜCÜ

1

Zerdüşt bir kayayı dönünce, aynı yol üstünde, az aşağda, elini kolunu sallıyarak deli gibi çırpman ve eıı soıııı karnının üstüne düşen bir adam gördü. «Dur!» dedi Zerdüşt gönlüne, «yüksek insan bu olsa Kcn-k; bundan geliyordu o korkunç yardım çığlığı, bakayım yardımım dokunur mu.» Fakat adamın yattığı yere koşunca, gözlerini dikmiş, titriyen, yaşlı bir adam buldu orda. Zerdüşt'ün adamı ayağa kaldırmak için gösterdiği bütün çabalar boşa gitti. Adamcağız, yanında birinin olduğunu dahi farketmi-yor, tersine, bırakılmış, bütün dünyadan ayrı düşmüş biri gibi, acıklı kımıldanışlarla bakınıp duruyordu. Fakat nice titremeler, çırpınmalar, katılmalar sonunda, şöyle ağlayıp sızlanmıya başladı:

Kim ısıtır, kim sever beni daha Sıcak eller uzatın.

Köz gibi yanan yürekler verin bana!

Uzanmış, titrer.

Ayakları ısıtılan bir yarı ölii tıpkı —

Ve sarsılır, alı! bilinmez ateşlerle,

Ürperir keskin, buzdan oklarla, —

Peşini bırakmazsın, ey diiiiiiice!

Dile gelmeyen! Saklı! Korkunç!

Ey bulutlar ardındaki avcı!

Senin yıldırımınla çarpılmış,

Ey karanlıktan beni seyreden alaycı göz:— *[yatarım böyle,*

Eğik büküle, kıvranırım Sonu gelmez acılarla.

Sen vurdun beni Ey amansız avcı,

Ey bilinmeyen Tanrı...

Vıır daha derin!

Vur bir daha!

Deş bıı yüreği, parçala!

Bu işkence de nesi Körleşmiş oklarla böyle ?

Ne diye bakarsın yine,

İnsan acısına doymadan,

Kötülük düşkünü, Tanrısal-şimşek-gözlerle ? Öldürmek istemezsin, işkence, hep işkence demek Peki neden bana işkence,

Ey kötülük düşkünü, bilinmeyen Tanrı ? —

Ha! Sokuluyor musun ne?

Bu geceyarısı —

Nedir istediğin? Konuşsana!

Sıkıştırıyor, bastırıyorsun beni —

Ha! Amma da yanaştın!

Çekil! Çekil!

Soluğumu dinliyorsun,

Yüreğimi dinliyorsun,

Kıskanç —

Nedir kıskandığın ?

Çekil! Çekil!

Girmek mi istersin Yüreğe,

En gizli düşüncelerime dek Tırmanmak mı ?

Utanmaz! Bilinmeyen hırsız!

Nedir çatmak istediğin ?

Nedir dinlemekten beklediğin ?

Nedir işkenceden beklediğin ?

Ey işkence eden!

Ey cellât Tanrı!

Yoksa köpek gibi Yuvarlanayım mı önünde?

Tutkun, kendimden geçmiş,

Kuyruk mu sallayayım sana?

■V

Boşuna! Saplan daha En amansız diken ey! Hayır,

Köpek değilim, —avınım ancak ben senin, En amansız avcı ey!

En gururlu tutsağın,

Ey bulutlar ardındaki haydut!

Konuş artık!

Ne istersin, ey yo! kesen, benden ?

Ey şimşeğe biiriinen! Ey bilinmeyen! Konuş! Ne istersin, ey bilinmeyen Tanrı ?

Ne ? Kurtulmalık mı ?

Nice kurtulmalık ?

Çok iste, —böyle der gururum !

Hem kısa kes, —böyle der öbür gururum!

Ha ha!

Beni mi, -beni mi istiyorsun ?

Tiim beni mi?

Ha ha!

Hana işkence mi ediyorsun, seni budala seni, Gururumu kırıyorsun ha ?

Bana s e v g i verin, —kim ısıtır beni daha ? Kim sever beni daha ? —Sıcak eller uzatın, Köz gibi yanan yürekler verin baıια,

Bana, en yalnıza —

Buz, ah, yedi kat buz Düşman özlemeyi öğretti bana,

Düşman ya! —

Ver, sun bana,

En amansız düşman ey — Kendini !--

Gitti!

Kendi kaçtı,

Son ve biricik yoldaşım,

Büyük düşmanını,

Benim bilinmeyen —

Benim cellât Tanrım! —

Hayır!

Gel geri!

Bütün işkencelerinle!

Dön, ah,

Son yalnıza!

Sana akar gözyaşlarını

Irmaklarca hep !

Yüreğimin son yalımı —

Sana parlar!

Ah, gel geri,

Benim bilinmeyen Tanrım /Ağrım benim !—

[son mutluluğum ey !

2

— Fakat Zerdüşt, burda artık kendini tutamadı; değneğini kavradığı gibi, var gücüyle indirdi ağlıyan adama. «Kes» diye haykırdı öfkeli bir kahkahayla, «kes artık! Seni orta oyuncusu! Seni kalpazan! Seni hepten yalancı seni! Ben seni iyi bilirim!

Ben senin bacaklarını ısıtırım, uğursuz büyücü: senin gibiler nasıl ısıtılır, ben iyi bilirim!»

— «Dur» dedi yaşlı adam yerden sıçnyarak, «vurma artık, Zerdüşt! Ben onu yalnız oyun olsun diye yapıyordum!

Bu gibi şeyler benim sanatıma vergidir de. Ben bu gösteriyle seni sınamak istiyordum. Doğrusu, beni iyi yakaladın!

Fakat senin bana verdiğin örnek de yabana atılır gibi değil hani: sen sertsin, ey bilge Zerdüşt! ‘Gerçeklerinle’ sert vuruyorsun sen, sopan bana bu gerçeği söyletti!»

— «Dalkavukluk istemez» diye cevap verdi Zerdüşt, daha sinirli ve karanlık bakışlı, «hepten orta oyuncusu seni! Sen kalpsm: ne diye gerçekten söz açarsın!

Seni tavuslar tavusu, seni büyüklenme denizi; karşımda oynadığın oyun n e oyunuydu, ey uğursuz büyücü; sen «böyle ağlayıp sızlanırken ben k im e inanacaktım?»

«Ruh t ö v b e 1 i s i» diye cevap verdi yaşlı adam, «oydu benim oynadığım: (bu sözü bir zamanlar sen bulmuştun)

— sonunda ruhunu kendine karşı yönelten ozan ve büyücüydü, kötü bilgisi, kötü vicdanı yüzünden donmuş, değişmiş kişiydi oynadığım.

Hem kabul et: oyunumu, yalanımı geç anladın, Zerdüşt! Başımı iki elinle tuttuğun zaman, sıkıntıda olduğuma inanmıştın,—

— «Pek az sevmişler onu, pek az sevmişler!» diye sızlandığını işittim. Seni bu denli aldattım diye, hınzırlığım için için seviniyordu.»

«Benden daha kurnaz kişileri de aldatmış olabilirsin.»' dedi Zerdüşt sert sert, «Ben aldatıcılardan sakınmam kendimi; ben tedbirsiz olmak zorundayım: böyle ister benim yazgım.

Oysa sen, aldatmak zorundasın: bu kadar tanırım seni. Sen hep iki anlamlı, üç, dört, beş anlamlı olmak zorundasın! Demin açıkça söylediğin şey var ya, o dahi ne yeterince doğru, ne yeterince yalan benim için!

Ey uğursuz kalpazan, elinden başka ne gelir ki! Sen kendini hekimine çıplak gösterirken, sayrılığım dahi boyar, süslersin.

«Ben onu yalnız oyun olsun diye yaptım!» derken, işte böyle boyayıp süsledin yalanını. Bunda şalca olmayan bir yön de vardı; sen biraz ruh tövbe-lisisindir ya!

Seni iyi anlıyorum: herkesi büyüledin; kendine karşı kullanacak yalan dolan kalmadı elinde, —kendine karşı şerbetlendin!

Tek gerçeğin olarak tiksinti devşirdin. Senin artık hiç bir sözün gerçek değildir, ama ağzın gerçek: yani, şu ağzına yapışan tiksinti.»--

— «Sen kim oluyorsun!» diye bağırdı büyücü atak bir sesle, «benimle, bugün yaşıyan insanların en büyüğüyle kim konuşabilir böyle?» —Ve gözünden bir yeşil şimşek çaktı Zerdüşt'e doğru. Ama hemen değişti, üzgün üzgün dedi:

«Ey Zerdüşt, artık bıktım, sanatımdan tiksiniyo rum, ben büyük değilim, kendimi ne diye başka türlü gösteriyorum! Ama sen iyi bilirsin, ben büyüklük arıyordum!

Büyük adam gibi görünmek istiyordum ben, birçoklarım kandırdım da: fakat bu yalan benim gücümü aştı. Çökertiyor beni.

Ey Zerdüşt, bende her şey yalan; fakat çöküşüm, — bu çöküşüm benim, gerçek!» —

«Sana şeref verir» dedi Zerdüşt tasalı, yan yan yere bakarak, «büyüklük araman sana şeref verir, ama hayınlık da eder sana. Sen büyük değilsin.

Ey uğursuz, kocamış büyücü, senin en iyi, en dürüst, benim de saygı gösterdiğim yönün: kendinden bıkmış olman, açıkça «ben büyük değilim» demen-dir.

Ruh tövbelisi olarak b u bakımdan sayarım seni; göz açıp kapayıncaya dek sürse de, o ân için gerçektin sen.

Peki söyle bana, sen benim ormanlarımla kayalıklarımda ne arıyorsun? Benim yolumun üstüne yatarak, beni nasıl sımyacaktın? —

— neyimi sınadın?»

Böyle buyurdu Zerdüşt, gözleri çakmak çakmaktı. Yaşlı büyücü bir süre sustu, sonra dedi: «Seni sınamak mı? Ben yalmz, arıyorum.

Ey Zerdüşt, ben gerçek, doğru, yalın, tek anlamlı, tepeden tırnağa dürüst bir adam, bilgelik ambarı, bilgi ermişi, büyük bir adam arıyorum!

Bilmiyor musun, Zerdüşt? Ben Zerdüşt'ü arıyoru m.»

— Ve burda uzun bir sessizlik oldu ikisi arasmda: fakat Zerdüşt, derin bir düşünceye dalmış, gözlerini kapamıştı. Ama sonra, konuştuğu kişiye dönerek, büyücünün'elini kavradı, tam bir incelik, tam bir kurnazlıkla dedi:

Haydi! Oraya çıkar bu yol, Zerdüşt'ün mağarası ordadır. Bulmak istediğin kişiyi anyabilirsin orda.

Hayvanlarıma, kartalımla yılanıma akıl danış: aramana yardım etsinler. Ama benim mağaram büyüktür.

Bana gelince, —ben daha büyük adam görmedim. Bugün en ince kişilerin gözleri dahi, büyüğü görecek duyarlıkta değil. Yığınlar ülkesi bu.

Kendini gerip şişiren nice kimseler gördüm, halk onlar için bağırıyordu: «İşte büyük adam!» Peki ama körükten ne beklenir? Yel dediğin, çıkar ergeç.

Ergeç patlar aşın şişen kurbağa: derken çıkar yel. Şişmiş birinin karnına bıçak batırmıya, güzel bir eğlence derim ben. Kulağınız çınlasın delikanlılar!

Bugün yığınlarındır: büyüğü, küçüğü bilen kim! Büyüklüğü kim başarıyla anyabilir! Ancak deli: deliler başarırlar.

Büyük adam arıyorsun ha, ey garip deli? Sana kim öğretti bunu? Bugün onun sırası mı? Ah, hınzır arayıcı, ne diye sınarsın beni?--

Böyle buyurdu Zerdüşt, yüreği rahatlamış; gülerek yoluna yürüdü.

EMEKLİ

Fakat Zerdüşt, büyücüden yakayı kurtardıktan az sonra, yürüdüğü yolun kıyısında yine birini gördü: uzun boylu, yüzü yorgun, solgun, kara bir adam: bu adam son derece canım sıktı. «Ah!» dedi gönlüne, «örtülere

bürünmüş dert oturuyor karşımda; rahipler soyundan olacak: benim ülkemde bunlar ne arıyorlar?

Ne! Güç kurtuldum o büyücüden: bir kara oyuncu daha mı çıkacaktı yoluma,—

— başa el koyarak büyü yapan biri, Tanrı kayrasıyla mucizeler gösteren karanlık biri, dünyaya ka-raçalan kutsanmış biri: yüzünü şeytan göresice!

Ama şeytan hiç bulunması gereken yerde bulunur mu ki: hep geç gelir o ilençli cüce, ilençli topal!»—

Böyle ilendi Zerdüşt için için sabırsız; yüzünü öteye çevirmiş, nasıl etsem de şu kara adama görünmeden geçip gitsem diye düşünüyordu: bakın hele, iş değişti. Çünkü o ânda, oturan adaun kendisini görmüştü bile; beklenmedik bir mutluluğa konan biri gibi ayağa fırlamış, Zerdüşt'e doğru yürüyordu.

«Her kimsen, ey yolcu» dedi, «yolunu şaşırmış birine, arayıcının birine, burda başı kolayca derde girebilecek yaşlı bir adama yardım et!

Bu dünya bana yabancı ve uzak; yabanıl hayvanların uluduğunu da işittim, beni koruyabilecek kişiye gelince, —onun kendisi de yok artık.

Ben o son dinibütün kişiyi, ormanında tek başına yaşıyan, bugün bütün dünyanın bildiği şeyi daha duymamış kişiyi, ermişi, yalnızı arıyordum.»

«Bugün bütün dünyanın bildiği de n e y m i ş?» diye sordu Zerdüşt. «Bir zamanlar bütün dünyanın inandığı o eski Tanrının artık yaşamadığı mı yoksa?»

«Öyle» dedi yaşlı adaım üzgün üzgün. «Ben o eski Tanrıya, son saatına dek hizmet ettim.

Artık emekliyim; efendim yok ya, yine de özgür değilim; anılar bir yana, hiç bir şeyden tad almaz oldum.

Sonunda bir kez daha bayram edeyim, yaşlı bir papaya, bir kilise babasına yakışır bir bayram kut-luyayım diye çıktım bu dağlara: evet, bilesin,, son

papayım ben! —sofuca anılar, kutsal hizmetler bayramı.

Oysa ölmüş o, insanların en sofusu. Tanrıyı hep türkü söyliyerek, tmınldanarak öven, ormandaki ermiş.

Kulübesini «buldum da kendisini bulamadım, ölümüne uluyan iki kurt gördüm orda, çünkü onu bütün hayvanlar severlerdi. Derken kaçtım ordan.

Ben bu ormanlara, bu dağlara boşuna mı gelmiştim? Derken başka birini, Tanrıya inanmıyanlann en sofusunu, Zerdüşt'ü aramıya karar verdi yüreğim!»

Böyle dedi yaşlı adam; karşısındakine keskin gözlerle bakıyordu. Fakat Zerdüşt, yaşlı papanın elini tuttu, uzun süre hayran hayran seyretti bu eli.

«Bak! saygıdeğer kişi» dedi sonra, «ne güzel, ne uzun el! Hep bağışlar dağıtmış birinin eli bu! Şimdiyse, aradığın kişiyi tutuyor, beni, Zerdüşt'ü.

Benim o, ben, tanrısız Zerdüşt, 'Benden daha tanrısız kim var ki, öğretisinden tad alayım' diyen» —

Böyle buyurdu Zerdüşt; bakışlarıyla yaşlı papanın düşüncelerine ve ard düşüncelerine işliyordu. Sonunda beriki başladı:

«Onu en çok seven, onu en çok elinde tutan, onu en çok yitirmiş demektir —:

— bak, aramızda en tanrısız olan ben değil miyim? Fakat kim sevinebilir buna!» —

Derin bir sessizlikten sonra, «Sen ona sonuna dek hizmet mi ettin?» diye sordu Zerdüşt düşünceli, nasıl öldüğünü biliyor musun? Söylenenlere göre: onu acıma boğmuş,

— insanı çarmıhta asılı görmüş de, dayanamamış, insan sevgisi onun cehennemi, sonunda da, ölümü olmuş, —doğru mu?--

Fakat yaşlı papa cevap vermedi; yüzünde ağrılı, karanlık bir anlatım, ürkek ürkek bana bakıyordu.

Uzun bir düşünmeden sonra, yaşlı adamın tâ gözlerinin içine bakarak, «Bırak göçsün!» dedi Zerdüşt.

«Bırak göçsün! göçtü bile. Artık ölmüş birinin ardından iyi şeyler söylemek, gerçi, sana şeref verir, ama onun kim olduğunu, ne tuhaf yollarda yürüdüğünü, benim kadar sen de bilirsin.»

«Laf aramızda, —şu üç göz tanık olsun» dedi yaşlı papa sevinçli (bir gözü kördü), «Tanrıyla ilgili şeylerde, ben Zerdüşt'ten de aydınımdır, —elbette öyle olacak.

Sevgim ona yıllarca hizmet etti, istemim her şeyde onu izledi. İyi bir uşak her şeyi, efendisinin kendi kendisinden gizlediği şeyleri dahi bilir.

Gizli bir Tanrıydı o, gizliliğe düşkündü. Gerçek, oğlunu bile gizli yollardan edindi. İnancının kapısında zina durur.

Onu sevgi Tanrısı olarak yüceltenler, sevgiyi yeterince yüksek görmiyenlerdir. Bu Tanrı, yargıç da olmak istemiyor muydu? Oysa seven, armağan beklemeden, karşılık beklemeden sever.

Bu Doğulu Tanrı gençliğinde sertti, kimsesizdi; ve gözdelerini eğlendirmek için bir cehennem kurmuştu.

Fakat sonunda kocadı, yumşak, olgun ve acıyan, babadan çok büyük babaya, en çok da, sarsak bir büyük anneye benziyen biri oldu.

Ocak başındaki köşeciğinde, büzülmüş, güçsüz bacaklarına yana yakıla, dünya yorgunu, istem yorgunu, oturur dururdu; bir gün, o pek büyük acıması yüzünden boğuldu gitti.

«Ey koca papa» dedi Zerdüşt sözünü keserek, «sen bunu gözlerinle gördün mü? Bu türlü olabilirdi elbet: bu türlü v e başka türlü. Tanrılar öldüler mi, hep türlü ölümlerle ölürler.

Neyse! Öyle ya da böyle, —göçtü ya! Kulak ve göz beğenimi tedirgin ederdi; daha kötü bir şey söylemek istemem ardından.

Ben duru gözlü, doğru sözlü her şeyi severim. Fakat o, —biliyorsun, ey koca rahip, onda senin soyundan, rahipler soyundan bir yön vardı— o çift anlamlıydı.

Açık da değildi. Kendisini yanlış anlıyoruz diye ne kadar kızardı bize bu öfke-homurdanan! Peki ne diye daha açık konuşmazdı?

Diyelim ki suç bizim kulaklarımızdaydı, —peki ne diye kendisini iyi işitmiyen kulaklar verdi bize? Diyelim ki kulaklarımız çamurla tıkalıydı, —peki bu çamuru kim tıkadı oraya?

İşini doğru dürüst öğrenmemiş bu çömlekçinin bir sürü beceriksizlikleri olurdu. Oysa çömleklerinden ve yaratmalarından, iyi çıkmadılar diye, öç alması, sağ beğeniye karşı işlenmiş bir günahtı.

Sofulukta dahi sağ beğeni vardır: b u beğeni, sonunda şöyle dedi: ‘Eksik olsun böylesi Tanrı! Tanrısız olmak daha iyi, deli olmak daha ijri, kendin Tanrı olmak daha iyi!’»

— «Neler duyuyorum!» dedi yaşlı papa kulak kabartarak; «Ey Zerdüşt, bu inançsızlıkla sen sandığından da dinibütün bir kişisin! Seni bu tanrısızlığına, içindeki bir tanrı döndürmüş olsa gerek.

Seni artık herhangi bir tannya inanmaktan alıkoyan, dinibütünlüğün değil mi? Ve aşın dürüstlüğün daha seni iyi ile kötünün ötesine de yöneltecektir!

Bak, ne kalıyor sana? Tâ baştan beri kutsamıya adanmış gözlerin ve ellerin ve ağzm var. Kutsamak yalnız elle olmaz ki.

Gerçi sen, en tanrısız kişi olmak istiyorsun ya, yanından yörenden, uzun kutsamaların gizli, kutsal, tatlı kokusu geliyor burnuma: bu beni hem sevindiriyor, hetm acı veriyor.

Bırak da bir gecelik konuğun olayım, Zerdüşt! Senin yanında olduğu kadar hiç bir yerde rahat edemem artık!» —

«Âmin! Öyle olsun!» dedi Zerdüşt büyük bir şaşkınlık içinde; «oraya çıkar bu yol, Zerdüşt’ün mağarası ordadır.

Doğrusu, oraya dek sana yoldaşlık etmek isterdim, ey saygıdeğer kişi, çünkü ben dinibütün kişilerin hepsini severim. Fakat şimdi bir yardım çığlığı ivedi çağırıyor beni, senden ayırıyor.

Kimseye zarar gelsin istemem ülkemde; benim mağaram iyi bir limandır. Ve ben her acılı kişiyi yine sağlam bir karaya çıkarmak, sağlam ayaklar üstüne oturtmak isterim.

Fakat senin karadüşüngünü omuzlarından kim kaldırabilir ki? Buna benim gücüm yetmez. Doğrusu, birinin çıkıp da Tanrını sana yeniden uyandırması için, beklememiz gerekir ıızun şiire.

O eski Tanrı artık sağ değil de ondan: büsbütün öldü o.» —

Böyle buyurdu Zerdüşt.

EN ÇİRKİN İNSAN

— Ve Zerdüşt'ün ayakları dağlar aştı, ormanlar geçti yine; gözleri arandı durdu, ama bu gözlerin görnıek istediği kişi yoktu ortalıkta: o, büyük sıkıntı içinde yardım çığlığı atan. Fakat bütün yol boyunca tâ yürekten seviniyor, içyükümü duyuyordu. «Bugün» diyordu, «kötü başlamasına karşılık, ne güzel şeyler getirdi bana! Ne tuhaf konuşan adamlar çıktı karşıma!

Güzelim tahıl taneleri çiğner gibi uzun boylu çiğ-niyeceğim onların sözlerini; dişlerim bu sözleri ince öğütüp ezecek, süt olup gönlüme akıncıya dek!» —

Fakat yolu bir kayayı dönmüştü ki, görünüm birdenbire değişti; ve Zerdüşt bir ölüm ülkesine girdi. Kara kara, kızıl kızıl kayalar fışkırıyordu yerden: ne ot, ne ağaç, ne de kuş sesi. Çünkü burası bütün hayvanların, yırtıcı hayvanların dahi çekindikleri bir vadiydi; yalmz, bir çeşit çirkin, kaim, yeşil yılanlar vardı ki, kocaymca ölmiye gelirlerdi buraya. Onun için çobanlar bu vadiye «Yılan Ölümü» derlerdi.

Fakat Zerdüşt, karanlık anılara gömülmüştü; çünkü bu vadiyi daha önce de görmüş gibi geliyordu ona. İçine büyük ağırlıklar çökmüştü, bu yüzden gittikçe daha yavaş yürüyordu, öyle ki sonunda durdu. Fakat gözlerini

açınca, yolun kıyısında, insan biçiminde, ama insana pek benzemiyen bir şey gördü, — anlatılmaz bir şey. Ve böyle bir şeyi gözleriyle gördü diye, birdenbire büyük bir utanca kapıldı Zerdüşt: ak saçlarının dibine dek kızardı, bakışlarını öteye çevirdi, bu uğursuz yerden ayrılmak üzre ayağım kaldırdı. Fakat bu ölü ıssızlık dile geldi derken: suyun geceleyin tıkanık borularda çağıldayıp guruldaması gibi bir gürültü, çağıldıya gurulduya kaynıyordu yerden; sonunda bir insan sesi, insan sözü oldu: — diyordu ki:

«Zerdüşt! Zerdüşt! Çöz bilmecemi! Konuş, konuş! Tanıktan öç almak nedir?

Seni geri çekiyorum; burası kaygan buz! Aman sakın, sakın gururun bacağım kırmasın burda!

Sen kendini bilge samrsm, ey gururlu Zerdüşt! Öyleyse çöz şu bilmeceyi, ey sert cevizler kıran,— kendim olan bilmeceyi! Söylesene: kimim ben?»

—Zerdüşt bu sözleri işittiğinde,— gönlünde neler geçti dersiniz? Acımıya kaptırdı kendini uzun süre nice baltacılara karşı koymuş bir meşe nasıl, kendisini devirmek istiyenlere dahi ür-kü salarak, birdenbire, paldırküldür devrilirse, —öyle devrildi Zerdüşt de. Fakat hemen yerden doğruldu, yüzü sertleşti.

«Seni iyi tanıyorum» dedi tunçtan bir sesle, «sen Tanrıyı öldürensin! Bırak gideyim.

Sen seni görene katlanamazdın, — seni görene, tâ ciğerini okuyana, ey çirkin insan! Bu tanıktan öç aldın!»

Böyle buyurdu Zerdüşt, gitmek istedi; fakat o anlatılmaz yaratık, giysisinin bir ucundan yakaladı ve yine guruldamıya, söz aramıya başladı. «Kal» dedi sonunda—

— Kal! Geçip gitme! Seni deviren baltayı anladım: selâm sana, ey Zerdüşt, yine kalktın ayağa!

Onu öldüren, Tanrıyı öldüren neler duyar, iyi anladın, biliyorum. Kal! Şuraya, yanıma otur; boşa gitmez.

Senden başka kime gideyim? Kal, otur! Ama bana bakma! Böyle saygı göster çirkinliğime!

Bana işkence ediyorlar: benim son sığınağım sensin artık. Nefretleriyle değil, uşaklarıyla değil —atfı, öylesi işkenceye gülerdim ancak, gururlanır, sevinirdim!

Şimdiye dek bütün başarılar, iyi işkence edilen kişilere düşmemiş midir? Ve iyi işkence eden, izlemeyi kolayca öğrenir; hep başkalarının peşindedir de ondan. Fakat acımalarından,

— onların acımalarından kaçıyorum ben, sana sığmıyorum. Ey Zerdüşt, sen koru beni, son sığmağım, ey beni anlıyan tek kişi:

— onu öldüren neler duyar, iyi anladın sen. Kal! Ama ille de gitmek istersen, ey sabırsız kişi, benim geldiğim yoldan gitme. O yol bozuk.

Yoksa kemküm ettim diye bana kızıyor musun? Sana öğüt verdim diye? Ama bilesin: benim, ben, en çirkin insan,

— ayaklan en büyük, en ağır olan. Benim yürüdüğüm yerde, yol bozulur. Ben yürüdüğüm bütün yollan ölüme, yıkıma salanm.

Yanımdan sessiz geçtiğini, yüzünün kızardığım iyi gördüm: senin Zerdüşt olduğunu böyle anladım işte.

Başkası olsa, bakışıyla, sözüyle sadakasını atar, acımasını atardı bana. Oysa ben o kadar dilenci değilim: sen anladın bunu;

— tersine, aşırı zenginim ben, büyük, korkunç, en çirkin, en düegelmez şeyler bakımından zengin! Senin utancm, ey Zerdüşt, şeref verdi bana!

Acıyanlar kalabalığından güç kurtuldum,— ‘acıma sıkıcıdır’ diyen tek kişiyi, seni, ey Zerdüşt, bulayım diye!

— İster Tanrı acıması, ister insan acıması olsun, utanç duygusunu incitir. Ve yardım etmek istememek, yardım ptmiye can atan erdemden daha soylu olabilir.

Oysa bugün bütün küçük insanların erdem dedikleri budur,— acımadır: büyük yıkıma, bü-vllh çirkinliğe, büyük başarısızlığa saygı gösterdikleri yok.

Kalabalık koyun sürülerinin sırtlan üzerinden u/.ııklara bakan bir köpek gibi, bütün bunlardan öteye bakıyorum ben. Bunlar iyi yünlü, iyi niyetli, kü-<;ük, boz insanlardır.

Balıkçıl nasıl, başı arkada, sığ havuzlar üzerinden uzaklara bakarsa,— ben de bu küçük dalgalar ve istemler ve canlar kalabalığı üzerinden öyle bakıyorum uzaklara.

Pek uzun süre hak verildi onlara, o küçük insanlara: böylece, onlara güç dahi verildi sonunda; — şimdi de öğretiyorlar: ‘ancak küçük insanların iyi dedikleri iyidir.’

Ve bugün ‘gerçek’, onlann arasından çıkan vaizin, o yabansı ermişin, o küçük insanlar sözcüsünün, kendi kendisi için ‘gerçek benim’ diye tanıklık eden kişinin söylediğidir.

Bu kendini bilmez kişi nicedir küçük insanların ibiklerim kabartır,— ‘gerçek benim’ derken öğrettiği yanlış, hiç de küçük yanlış değildir.

Kendini bilmez kişiye bundan ince cevap verildiği görülmüş müdür?— Oysa sen, ey Zerdüşt, onun yanından geçip gittin de, dedin: ‘Hayır! Hayır! Üç kez hayır!’

İnsanları onun yanlışına karşı sen uyardın; acı-mıya karşı ilk sen uyardın: —herkesi değil, kimseyi değil, kendini, bir de kendin gibileri.

Acısı büyük olanların utancından utanç duyarsın; evet, ‘Bir büyük bulut geliyor acımadan ağn; insanlar, sakınasınız!’ derken,

— ‘Bütün yaratıcılar sert olurlar; bütün büyük sevgiler, acımalarının üstündedirler.’ derken. — Ey Zerdüşt, hava belirtilerinden ne kadar iyi anlıyorsun, bakıyorum da!

Fakat sen kendini de, —kendini de uyar k e n-d i acımana karşı! Niceler yola çıkmış, sana doğru gelirler, nice acılı, kuşkulu, umutsuz, boğulan, donan kişiler —

— seni kendine karşı dahi uyannm. Sen benim en iyi, en kötü bilmecemi, kendimi ve ne yaptığımı çözdün. Ben seni devirecek baltayı bilirim.

Fakat o, ölmek zorundaydı o, her şeyi gören gözlerle bakıyordu, —insanın derinliklerini, tâ diplerini, bütün gizli yüzkarasını ve çirkinliğini görüyordu.

Acıması, utanma nedir bilmezdi: benim en kirli köşelerime dek sokulmuştu. Bu son derece meraklı, aşırı sokulgan, aşın acıyan Tanrı, ölmek zorundaydı.

O hep beni görüyordu: ya öç alacaktım bu tanıktan, ya da ölecektim.

Her şeyi, insanı dahi gören Tanrı, — ölmek zorundaydı! İnsan böylesi bir tanığın yaşamasına katlanamaz.»

Böyle dedi en çirkin insan. Fakat Zerdüşt ayağa kalktı, gitmiye davrandı: çünkü iliklerine değin donduğunu duyuyordu.

«Ey anlatılmaz şey» dedi, «beni kendi yoluna karşı uyarıyorsun. Ben de teşekkür olarak sana kendi yolumu öveyim. Bak, orda Zerdüşt’ün mağarası.

Benim mağaram büyüktür, derindir, nice köşeleri vardır; en saklı kişi dahi saklanacak yer bulur orda. Mağaramın hemen yakınlarındaysa, sürünen, uçan ve sıçnyan yaratıkların gizleneceği yüzlerce köşe bucak vardır.

Ey kendi kendini sürmüş sürgün, insanlar ve insan acıması içinde yaşamak istemiyor musun? Öyleyse benim gibi yap! Benden örnek al böylece; ancak yapan öğrenir.

Her şeyden önce de hayvanlarımla konuş! En gururlu hayvanla en bilge hayvan, —onlar ikimize de pek güzel yol gösterebilirler!»--

Böyle buyurdu Zerdüşt; öncekinden daha düşünceli, daha yavaş, yoluna yürüdü: çünkü kendi kendine birçok şeyler soruyor, fakat kolay kolay cevap veremiyordu.

«İnsan ne kadar zavallı» diye geçirdi gönlünden, «ne kadar çirkin, ne kadar hırıltılı, gizli utancı ne kadar çok!

Bana, insan kendini sever diyorlar: ah, ne kadar büyük olmalı bu özsevgisi! Bu sevginin karşısında ne büyük bir horgörü var!

Bu adam dahi, kendini horgördüğü gibi, kendini seviyordu da, — bence büyük bir seven, büyük bir horgörendir o.

Kendini ondan daha derin horgörene rastlamadım daha: Bu dahi yüceliktir. Yazık, çığlığını işittiğim yüksek insan b u olmasın?

Ben büyük horgörenleri severim. İnsan altedü-mesi gereken bir şeydir.» —

GÖNÜLLÜ DİLENCİ

Zerdüşt en çirkin insanın yanından ayrıldığında,

üşüyor, yalnızlığım duyuyordu: içinden öyle soğuk, öyle yalmz şeyler geçiyordu ki, bu yüzden gövdesinin üyeleri dahi üşümüştü. Fakat boyuna tırmandı, dere tepe aştı; zaman zaman yeşil çimenlerden, zaman zaman da, belki sabırsız bir çayın vaktiyle yatak açtığı taşlık yerlerden geçti: derken daha bir

ısmdı birdenbire, neşelendi.

«Bana ne oldu?» diye soruyordu kendi kendine, «sıcak, diri bir şey beni canlandırıyor; bu yakınlarda olsa gerek.

Daha az yalnızım şimdi; çevremde bilinmez yoldaşlar ve kardeşler geziyor; sıcak soluklarım canımda duyuyorum.»

Fakat sağa sola bakınarak yalnızlığını avutanla-n aradığında, ne görsün, — bir tepede inekler topluca duruyorlardı; yüreğini ısıtan, onların yakınlığıydı, kokuşuydu. Ama inekler, söz söyliyen birini dinler gibiydiler; bu yüzden, yanlarına yaklaşan kişiye aldırmadılar. Fakat Zerdüşt iyice yaklaştığında, ineklerin ortasında bir insan sesinin konuştuğunu artık açıkça duyuyordu; belli ki hepsi de başım konuşandan yana çevirmişti.

Derken ileri fırladı Zerdüşt yelyeperek, inekleri bir yana sürdü; orda birinin başına bir şey, inek acımasının kolay kolay iyileştiremeyeceği bir şey gelmiş olmasından korkuyordu. Fakat bunda aldanmıştı; ne olsa beğenirsiniz, —yerde bir adam oturuyor, kendisinden korkmamaları için hayvanlara ne diller döküyordu; uysal bir adamdı, bir dağ vaiziydi, iyilik dile gelmiş, bu adamın gözlerinden va’zediyordu. «Burda ne arıyorsun?» diye bağırdı Zerdüşt şaşkınlık içinde.

«Ne mi arıyorum?» diye cevap verdi öteki. «Senin aradığım arıyorum, ey herkesin rahatım kaçıran adam: yeryüzü mutluluğunu.

Onu da bu ineklerden öğrenmek istiyordum. Biliyor musun, sabahınım yansmı onlara dil dökmekle geçirdim, şimdi de tam cevap vermek üzereydiler. Ne diye onları tedirgin edersin?

Bizler geri dönüp ineklere benzemedikçe, gökler ülkesine hiç bir zaman giremeyeceğiz. Çünkü bizim onlardan bir tek şey öğrenmemiz gerek: geviş getirmek.

Gerçek, kişi isterse bütün dünyayı kazansın, bu tek şeyi, geviş getirmeyi öğrenmedikten sonra, neye yarar! Derdinden kurtulamaz ki,

— o büyük derdinden: fakat bu derde bugün tiksinti diyorlar. Bugün kimin yüreği, ağzı ve gözleri tiksintiyle dolu değil ki? Sen de öylesin! Sen de! Oysa şu ineklere bak!» —

Böyle buyurdu dağ vaizi, bakışlarım Zerdüşt'ten yana çevirdi, —çiinkü o âna dek gözleri hep ineklerin üzerindeydi, onları sevgiyle seyrediyordu—: fakat birden değişiverdi. «Bu konuştuğum da kim?» diye bağırdı irkilerek, ayağa fırladı.

«Tiksintisiz insan bu, Zerdüşt'ün ta kendisi, büyük tiksintiyi alteden; Zerdüşt'ün kendi gözü, kendi ağzı, kendi yüreği bu.»

Ve böyle konuşurken, söz söylediği kişinin ellerin' öpüyordu; gözlerinden yaşlar boşanıyor, gökten kendisine beklenmedik, değerli bir armağan, bir hazine düşmüş biri gibi davranıyordu. İneklerse, bütün bu olup bitenlere bakıyor, şaşıyorlardı.

«Benden söz etme, ey garip, ey sevimli kişi!» dedi Zerdüşt, duygusunu dizginledi, «önce kendinden söz et! Sen bir zamanlar büyük bir servetten vazgeçen o gönüllü dilenci değil misin.—

— o, servetinden ve zenginlerden utanan, bütün varını ve yüreğini bağışlamak için yoksullara koşan? Fakat onlar, kendisini kabul etmemişlerdi.»

«Fakat onlar beni kabul etmemişlerdi» dedi gönüllü dilenci, «evet, biliyorsun. Ben de sonunda hayvanların, şu ineklerin yanına geldim.

«Öyleyse» diye sözünü kesti Zerdüşt, «doğru dürüst vermenin, doğru dürüst almaktan ne kadar daha güç olduğunu öğrendin, armağan etmenin de sanat olduğunu, —iyiliğin en son, en ince baş-sanatı olduğunu.»

«Hele bugünkü günde» diye cevap verdi gönüllü dilenci, «her aşağlık şeyin baş kaldırdığı ve yanına varılmaz olduğu ve kendince, yani tıpkı yığınlar gibi büyüklendiği bugünkü günde. .

Biliyorsun ya, yığınların ve kölelerin o büyük, uğursuz, uzun, yavaş ayaklanma saati geldi; büyüdükçe büyüyor bu!

Şimdi her iyilik, her küçük verme, kışkırtıyor ayaktakımını; aşın zenginler tetikte dursunlar!

Bugün o geniş karınlı, pek dar boyunlu şişeler gibi damlayan herkes sakınsm: —böylesi şişelerin boyunlarım kırmaya can atıyorlar bugün.

Şehvetli açgözlülük, acı kıskançlık, gözü dönmüş öç, yığın gururu: suratıma çarpıyor bütün bunlar. Yoksulların mutlu oldukları artık doğru değil. Oysa gökler ülkesi ineklerindir.

Uysal adamı bildik bildik koklayan inekleri kovarken, «peki neden zenginlerin değil?» diye sordu Zerdüşt, smarcasma.

«Niye sımyorsun beni?» diye cevap verdi öteki. «Sen benden de iyi bilirsin. Beni yoksullara yönelten neydi, ey Zerdüşt? En zenginlerden bile tiksinmem değil mi?

— her türlü süprüntüden çıkar devşiren, bakışları soğuk, düşünceleri şehvetli, zengin suçlulardan,

— pis kokulan göklere yükselen bu ayaktakımmdan,

— babalan yankesici, ya da leş kargası, ya da paçavra toplayıcısı, anaları da uysal, şehvetli ve unutkan olan bu yaldızlı, bu düzme kalabalıktan:

— bunlardan hiç birinin orospudan geri kalır yeri yoktur ki,

— aşağı kalabalık, yukarı kalabalık! Bugün ‘zengin’ ne, ‘yoksul’ ne! Ben unuttum bu ayrımı, —kaçtım sonra, kaça kaça şu ineklerin yanma geldim.»

Böyle diyordu uysal adam; konuşurken oflayıp pufluyor, bir yandan da terliyordu: öyle ki, inekler bir daha şaştılar. Fakat Zerdüşt hep onun yüzüne bakıyor, o böyle sert konuştukça, gülümsüyor, sessizce başım sallıyordu.

«Sen böyle sert sözler söylerken, ey dağ vaizi, kendine kötülük etmiş oluyorsun. Ne ağzın, böylesi bir sertlik için yaratılmış, ne gözün.

Ne de miden, bence: bütün bu öfkeler, nefretler ve köpürmeler, dokunur ona. Miden daha yumuşak şeyler ister: sen kasap değilsin.

Bana öyle geliyor ki, bitki ve kök adamısın sen. Belki de tahıl taneleri öğütürsün. Herhalde ten haz-lanndan uzak durur, bala da bayılırsın.

«Beni iyi anladın» diye cevap verdi gönüllü dilenci, içi açılmış. «Bala bayılınm, tahıl taneleri de öğütürüm; çünkü ben hep ağıza tat veren, soluğu antan şeyler aramışumdır.

— uzun zaman istiyen, bütün günü alan, ağzı oyalayan, tam ince aylaklara ve miskinlere göre şeyler de aramışımdır ben.

Bu işte, şüphesiz, kimse şu inekler kadar ilerle-yememiştir: onlar geviş getirmeyi ve güneşte yatmayı bulmuşlardır. Sonra onlar yürek kabartan şeylerden sakınmasını da bilirler.»

— «Peki!» dedi Zerdüşt, «sen benim hayvanlarımı, benim kartalımla yılanımı da görmelisin, — bugün yeryüzünde beri benzeri yoktur onların.

Bak, benim mağarama gider şu yol: bu gecelik mağaramın konuğu ol. Ve hayvanlarımla, hayvanların mutluluğu üstüne konuş,—

— ben gelinceye dek. Çünkü şimdi bir yardım çığlığı ivedi çağırıyor beni, senden ayırıyor. Mağaramda yeni bal da bulacaksın, altm petek balı, buz gibi serin: yiyesin!

Ama ineklerinden hemen ayrıl artık, ey garip kişi! ey sevimli kişi! sana güç gelse de. Öyle ya, onlar senin en candan arkadaşların, ustalarındırlar!» —

— «Daha çok sevdiğim birinden sonra ama» diye cevap verdi gönüllü dilenci. «Sen de iyisin, ey Zerdüşt, sen inekten de iyisin!»

«Defol, defol! seni uğursuz dalkavuk seni!» diye haykırdı Zerdüşt hınzır hınzır, «bu türlü övgüyle, bu türlü dalkavukluk balıyla ne diye şımartırsın beni?

«Defol, defol şurdan!» diye haykırdı yine; değneğini tutkun dilenciye kaldırdı, fakat adam çabucak sıvışıverdi.

GÖLGE

Gönüllü dilenci yelyeperek daha yeni kaçmış ve Zerdüşt yine yalnız kalmıştı ki, yeni bir sesin arkadan bağırdığım işitti: «Dur! Zerdüşt! Bekle! Benim, evet, ey Zerdüşt, ben, gölgen!» Fakat Zerdüşt beklemedi; dağlarına bu denli üşüşüp doluşulması birden sinirlendirmişti onu. «Nereye gitti benim yalnızlığım?» diyordu.

«Doğrusu, artık çok oluyor; bu dağlar kaynaşmaya başladı; benim ülkem artık b u dünyadan değil; bana yeni dağlar gerek. ,

Gölgem mi çağırıyor? Gölgem de kim oluyor! Ardım sıra koşsun dursun! Ben ondan kaçarım.»

Böyle dedi Zerdüşt gönlüne ve kaçtı. Ama ardındaki onu izliyordu, öyle ki, çok geçmeden, birbiri ardında üç koşucu oldular, —yani, en önde gönüllü dilenci, sonra Zerdüşt, üçüncü olarak da, en arkada, gölgesi. Fakat pek koşmamışlardı ki, Zerdüşt çılgınlığının farkına vardı, bir silkinişte bütün tersliğini, bütün tiksintisini attı üzerinden.

«Ne!» dedi, «tâ öteden beri en gülünç şeyler biz yalnızların, ermişlerin başına gelmez mi?

Gerçek, çılgınlığım dağlarda pek boy attı. Tam altı budala bacağının ardarda takırdadığım duyuyorum işte!

İyi ama Zerdüşt gölgesinden korkar mı? Sonra, bana öyle geliyor ki, onun bacakları benimkilerden uzun.»

Böyle buyurdu Zerdüşt içi dışı gülerek; derken durup çabucak dönüverdi, —bakın hele, gölgesini, ardından koşanı az kalsın devirecekti, beriki onu öylesine yakından izliyordu, öylesine zayıftı ki. Zerdüşt, gölgesini bakışlarıyla inceleyince, hayalet görmüş gibi ürktü, öyle ince, kara kuru, çökmüş ve bitkin görünüyordu ki bu izleyici.

«Kimsin?» diye sordu Zerdüşt öfkeli, «burda ne işin var? Ve ne diye ben senin gölgenim diyorsun? Senden hoşlanmıyorum.»

«Bağışla» diye cevap verdi gölge, «bağışla gölgen olmamı; ve hoşuna gitmiyorsam, —ne diyeyim Zerdüşt, seni de, Sağ beğenini de alkışlarım

bunun için.

Nicedir senin ardını bırakmamış bir gezginim ben; hep yoldayım, ama ne ereğim var, ne yurdum; hani, sonrasızca Gezgin Yahudi olmama az kaldı

doğrusu; şu var ki ben ne sonrasızım, ne Yahudi.

Ne? Hep yolda mı olmam gerek? Her esen yelle dön babam dön ha, dur-durak bilmeden, ordan oraya sürüklenerek? Ey yeryuvarlağı, pek yuvarlak gel-miye başladın bana!

Her yüzeyde oturmuşum ben, yorgun tozlar gibi uyuya kalmışım ben aynalar üstünde, pencere camlarında: her şey benden alıyor, bana bir şey veren yok; inceldikçe inceliyorum, —nerdeyse gölgeye döndüm.

Fakat, ey Zerdüşt, senin ardın sıra yeldim seğirttim en çok; kendimi senden sakladımsa da, senin en iyi gölgendim: sen nereye oturduysan, ben de oraya oturdum.

Seninle dolaştım en uzak, en soğuk dünyalarda, — kış damları ve karlar üstünde gönüllü gezen bir hayalet gibi tıpkı.

Seninle sokuldum tâ içlerine en yasak, en kötü, en uzak şeylerin: içimde erdem diye bir şey varsa, bu, benim hiç bir yasaktan korkmayışımdır.

Seninle yıktım yüreğimin saygı duyduğu her şeyi; bütün sınır taşlarını ve heykelleri devirdim; en korkulu istekleri izledim ben, —gerçek, her suçun üstünden geçtim bir zamanlar.

Seninle unuttum sözlere ve değerlere ve büyük adlara inanmayı. Şeytan deri değiştirirse, adı da değişmez mi? Öyle ya, o da deridir. Şeytanın kendisi belki de, deridir.

‘Hiç bir şey doğru değil, her şeye izin var’: böyle diyordum kendi kendime. En soğuk sulara daldım kafamla, yüreğimle. Ah, kaç kez kırmızı bir yengeç gibi çıplak kaldım bu yüzden!

Ah, nereye gitti benım bütün iyiliğim, bütün utancım ve iyilere duyduğum bütün inanç! Ah, bir zamanlar benim olan o yalancı suçsuzluk, iyilerin ve

soylu yalanlarının suçsuzluğu nerde şimdi!

Evet, sık sık ardına düşer, pek yakından izlerdim gerçeği: suratıma tekme atardı derken. Bazan yalan söylediğimi sanırdım, bir de bakardım ki, gerçeği gözünden vurmuşum!

Pek çok şey aydınlandı gözümde: artık hiç biri beni ügilendirmiyor. Sevdiğim hiç bir şey yaşamıyor artık, —kendimi nasıl severim daha?

‘Ya istediğim gibi yaşamak, ya da hiç yaşamamak’: bunu isterim ben; bunu ister en kutlu kişiler de. Fakat ah! ben nasıl istiyebilirim daha?

Benim ereğim var mı daha? Yelkenimi yöneltebileceğim bir liman?

Uygun bir yel? Ah, ancak hangi yöne yelken açtığını bilen bilir hangi yel kendisi için uygun, hangi yel iyidir.

Bana daha ne kaldı ki? Yorgun, kendini bilmez bir yürek; tedirgin bir istem; çırpman kanatlar; kırık bir omurga.

Bu kendi yurdumu arayış: ey Zerdüşt, bilir misin ki bu arayış bana dert oldu; yer, bitirir beni.

‘Nerde benıım yurdum?’ Bunu sorar, bunu ararım; bunu aradım öteden beri, ama bulamadım. Ey sonrasız ‘her yer’, ey sonrasız ‘hiç bir yer’, ey sonrasız ‘boşuna’!»

Böyle dedi gölge; bunları dinlerken, Zerdüşt'ün suratı asıldıkça asıldı. «Sen benim gölgemsin!» dedi sonunda üzgün üzgün.

Karşılaştığın tehlike küçük değil, ey özgür ruh, ey gezgin! Kötü bir gün geçirdin: daha beter bir akşam geçirmemeye bak!

Sencileyin tedirgin olanlara, zindan bile mutlu luk gelir sonunda.

İçeri kapatılmış suçluların nasıl uyuduklarım gördün mü hiç? Mışıl mışıl uyurlar da, kavuştukları yeni güvenliğin tadım çıkarırlar.

Sakın en sonu dar bir inancın, sert, çetin bir aldanışın tuzağınd düşmeyesin! Artık seni dar ve sıkı olan her şey ayartır, baştan çıkarır da.

Sen ereğini yitirmişsin. Yazık, bu yitiğin acısını nasıl unutur, nasıl avunursun? Sen, yolunu dahi yitirmiş oldun bununla!

Ey zavallı yolcu, zavallı gezgin, ey yorgun kelebek! Bu akşam dinlenmek ister misin, yurdun yuvan olsun ister misin? öyleyse benim mağarama git!

Oraya, mağarama çıkar şu yol. Artık senden çabucak, koşa koşa ayrılacağım yine. Sanki şimdiden bir gölge var üstümde.

Yalnız koşayım da, çevrem yine pırıl pırıl olsun. Bunun için, uzun süre neşeli kalmalıyım bacaklarımın üstünde. Fakat akşamleyin, mağaramda hora tepilecek!»--

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ÖĞLKYİN

— Ve Zerdüşt koştu, koştu da, başka hiç kimseyi bulamadı, yalnız kaldı ve üstüste hep kendini buldu, yalnızlığını kana kana içti, içti de tadım çıkardı ve saatlarca iyi şeyler düşündü. Fakat öğle sularında, güneş tam tepedeyken, Zerdüşt, bir asmanın taşkın sevgisiyle kucaklanarak kendi kendinden saklanmış, yaşlı, eğri ve budaklı bir ağacın yanına geldi: asmadan bol bol san üzümler sarkıyor, kendilerini gezgine sunuyorlardı. Derken, susuzluğunu biraz gidermek, bir salkım üzüm koparmak geldi içinden. Fakat tam elini uzatmıştı ki, cam başka bir şey yapmak istedi, hem daha çok istedi: yani, bu güzelim öğle saatmda ağacm dibine uzanıp uyumak.

Öyle yaptı Zerdüşt; renk renk otların sessizliği ve gizliliği içre yere yatar yatmaz, küçük susuzluğunu unuttu da, uykuya vardı. Zerdüşt’ün özdeyişlerinden birinin buyurduğu gibi: «Her şey birbirinden daha gereklidir.» Yalmz, gözleri açık kaldı: — bu gözler ağacı ve asmanın sevgisini görmiye ve öv-miye doyamamıştı da ondan. Fakat Zerdüşt, uykuya varırken, gönlüne şöyle dedi:

Sus! Sus! Dünya yetkin değil mi şimdi? Bana ne oluyor böyle?

İnce bir yel, gümüş kaplamalı denizler üstünde nasıl görünmeden, yeğni, tüy gibi yeğni hora teperse, — uyku da öyle hora tepiyor üstümde benim.

Gözlerimi kapadığı yok, uyanık bırakıyor gönlümü. Yeğnidir o, evet, tüy gibi yeğni.

Her nasılsa beni kandırıyor, okşıyan ellerle bana içten içe dokunuyor, zorluyor beni. Evet, zorluyor, öyle ki gönlüm gerindikçe geriniyor: —

— nasıl gevşedi, nasıl yorgun düştü gönlüm, benim garip gönlüm! Yedinci günün akşamı, taun öğleyin mi geldi gönlüme? îyi, olgun şeyler arasında pek mi fazla gezinmiş mutlu mutlu?

İşte geriniyor, uzadıkça uzuyor işte! sessiz yatıyor benim garip gönlüm. Nice iyi şeyler tatmıştır o; bu altm üzüntü gönlümü eziyor, —ağzını çarpıtıyor o da.

En durgun koya giren bir gemi gibi: —uzun yolculuklardan, güvensiz denizlerden yorgun düşmüş, karaya yaslanıyor şimdi. Kara daha bir tutkun değil midir?

Böyle bir gemi kıyıya nasıl yaklaşırsa, kıyıya nastf yanaşırsa: —öyle ki artık örümceğin biri bu gemiden karaya bir ağ çekse, yeter. Daha sağlam halatlar istemez.

İşte en durgun koya girmiş böyle yorgun bir gemi gibi dinleniyorum ben de, —toprağa yakın, tutkun, güvenerek, bekliyerek, ona en ince bağlarla bağlı.

Ey mutluluk! Ey mutluluk! Şakımak mı istiyorsun, ey gönlüm? Otların içinde yatıyorsun. Evet ama, hiç bir çobamn kaval çalmadığı, gizli, ağır saat bu.

Sakın ha! kızgın öğle, çimenler üstünde uyuyor. Şakıma ha! Sus! Dünya yetkin, bak.

Şukıma ha, ey çayır kuşu, ey benim gönlüm! Fısıldama bile! Bak, — sus! koca öğle uyuyor, ağzım •oynatıyor: bir damla mutluluk içmiyor mu şu an —

— eskil bir esmer damla altın mutluluktan, altın şaraptan? Kaya kaya bir şey geçiyor üzerinden, mutluluğu gülüyor. İşte böyle güler tanrı. Sus! —

— ‘Mutluluk için, —ne kadar az şey gerek mutluluk için! Böyle demiştim de bir zamanlar, kendimi bilge sanmıştım. Oysa sövgüydü bu: şimdi öğrendim. Akıllı deliler daha iyi konuşurlar.

Asıl en küçükten, en yumşak, en yeğni şeyden, bir kertenkelenin hışırtısından, bir soluktan, bir esintiden, bir ânlık bakıştan, —azdan doğar e n i y i mutluluk. Sus!

— Bana ne oldu böyle: dinle! Zaman uçup gitmiş olmasın? Düşmüyor muyum ben? Düşmedim mi ben — dinle! — sonrasızlık kuyusuna?

— Bana ne oldu böyle! Sus! Sokuyor mu ne, ah, yüreğimi? Yüreği ha! Ah, parçalan, parçalan ey yürek. böyle bir mutluluktan sonra, böyle bir yaradan sonra!

— Ne? Daha şimdi yetkinleşmedi mi dünya? Yuvarlak ve olgun? Ah o yuvarlak, altın halka, —nereye uçuyor böyle? Koşayım ardından! Haydi!

Sus — (Zerdüşt burda gerindi de, uyuduğunu sezdi.)

«Kalk!» dedi kendi kendine, «Seni uykucu! Seni öğle uykucusu seni! Haydi, kalkın bakalım, ey koca bacaklar sizi! Vakit geldi de geçiyor bile; önünüzde daha oldukça uzun bir yol var.

Uykunuzu aldınız ya; ne kadar mı uyudunuz? Yarım sonrasızlık! Haydi, kalk artık, ey koca gönül! Böyle bir uykudan sonra daha niceye dek uyanık kalabilirsin ki?»

(Yine uykuya daldı derken, ve gönlü ona karşı koydu ve kendini savundu ve yine yattı) —«Rahat bırak beni! Sus! Dünya yetkinleşmedi mi şimdi? Ah, o altm, yuvarlak top!» —

«Kalk» dedi Zerdüşt, «seni küçük hırsız, seni miskin! Ne! Yine geriniyor, esniyor, iç çekiyor, derin kuyulara mı düşüyorsun ne?

Peki sen kimsin, ey gönlüm!» (burda irkildi, çünkü gökten yüzüne bir ışın demeti düşmüştü.)

«Ey üstümdeki gök» dedi iç çekerek, doğruldu, «bana mı bakıyorsun? Benim garip gönlümü mü dinliyorsun?

Bütün yersel şeyler üstüne düşen bu çiğ damlasını ne zaman içeceksin, — bu garip gönlü ne zaman içeceksin —

— ne zaman, ey sonrasızlık pınarı! ey sevinçli, korkunç, öğle uçurumu! gönlümü ne zaman içecek, ger: çekeceksin kendine?»

Böyle buyurdu Zerdüşt; bir garip esriklikten uyanır gibi, ağacın dibindeki döşeğinden kalktı; bakın hele; güneş tam tepesindeydi daha! Fakat bundan, haklı olarak, Zerdüşt'ün pek uyumadığı sonucu çıkarılabilir.

ESENLEME

Zerdüşt, böyle uzun boylu, boşuna aramalar, dolaşmalardan sonra, ancak ikindi üzeri döndü mağarasına. Fakat mağaraya yirmi adım kadar yaklaştığında, hiç beklemediği bir şey oldu: o büyük yardım çığlığını yine işitti. Ve, olur şey değil! çığlık bu kez kendi mağarasından geliyordu. Uzun, çok çeşitli, yabansı bir çığlıktı; ve Zerdüşt bu çığlığın, birçok seslerden örülü olduğunu iyice seçiyordu: uzaktan dinleyince, bir ağızdan çıkan bir çığlığı andırsa da.

Derken Zertlüşt mağarasından içeri daldı, bir de ne görsün! kendisini o ezgilerden sonra bekleyen öyle bir sahneydi ki, eh artık! Gündüz karşılaştığı bütün o adamlar orda bir arada oturmuyorlar mı:

Nugriıukl kır alla soldaki kıral, yaşlı büyücü, papa, gönüllü dilenci, gölge, ruhça vicdanlı kişi, yaşlı falcı, bir do eşek; en çirkin insana gelince, başına bir taç geçirmiş, beline de iki kırmızı kuşak sarmıştı, — çünkü, bütün çirkinler gibi, kendisini gizlemeye, yakışıklı görünmeye bayılıyordu. Bu dertli topluluğun ortasındaysa, Zerdüşt'ün kartalı duruyordu, tüyleri kabarmıştı, tedirgindi; çünkü kendisine, gururunun cevap veremiyecegi bir sürü şey sorulmuştu; bilge yılana gelince, kartalın boynuna dolanmıştı.

Bütün bunlara büyük bir şaşkınlık içinde baktı Zerdüşt; sonra her konuğu ince bir merakla yokladı, içlerinden geçeni okudu da, bir daha şaştı. Bu arada topluluk ayağa kalkmış, Zerdüşt'ün konuşmasını saygıyla bekliyordu. Zerdüşt de şöyle buyurdu:

«Ey umutsuz kişiler! Ey garip kişiler! Demek işittiğim sizin yardım çığlığınızdı? Bugün boşuna aradığım o kişiyi nerde bulacağımı da biliyorum artık: o yüksek insanı—:

— benim kendi mağaramda oturuyor o, yüksek insan! Bunda şaşılacak ne var! Ben onu bal sungularıyla, mutluluğumun kurnaz, ayartıcı çağrılarıyla kendim çekmedim imi buraya?

Fakat bana öyle geliyor ki, siz topluluk olarak pek uyuşamıyorsunuz: ey yardım çığlığı atanlar, böyle bir arada otururken, birbirinizi sinirlendiriyor, tedirgin ediyorsunuz. Her şeyden önce başka birinin gelmesi gerek,

— sizi bir daha güldürecek biri, şöyle doğru dürüst, neşeli bir soytarı, bir köçek, bir yel, ele avuca sığmaz bir delişmen, bir zırdeli: —ne dersiniz?

Ey umutsuz kişiler, önünüzde böyle saçma sapan, bu türlü konuklara, doğrusu, lâyık olmıyan şeyler söylememi bağışlayınız! Ama siz benim yüreğimi böyle coşturan nedir, anlamıyorsunuz ki: —

— sizsiniz, siz, bir de görünüşünüz sizin, — bağışlayınız! Umutsuz birini gören herkes yüreklenir de.

Umutsuz birini yüreklendirmek, — herkes bu işi becerecek kadar güçlü sanır kendini.

Bana dahi siz verdiniz bu gücü, — güzel bir armağan, yüce konuklarım benim! Tam bir konıık armağanı bu! Peki öyleyse, ben de size kendimden bir şey sunarsam, sakın kızmayasınız.

Burası benim ülkem, benim sultanlığımdır: fakat benim olan her şey, bu akşam ve bu gece, sizin olacak. Hayvanlarım size hizmet edecekler: mağaram dinlenme yeriniz ola!

Benim evimde, benim ocağımda kimse umutsuzluğa düşmeye: ben herkesi kendi yaban hayvanlarından korurum sınırlarım içinde. Size sunduğum ilk şey de budur işte: güvenlik!

İkincisi de: küçük parmağım. Bunu bir aldınız mı, eh artık, bütün elimi, ne demek, yüreğimi de alın! Hoş geldiniz, konuklarım benim, hoş geldiniz!»

Böyle buyurdu Zerdüşt; sevgiyle, hınzır hınzır güldü. Bu esenlemeden sonra, konuklan bir daha eğildiler, saygıyla sustular; fakat sağdaki kıral, hepsi adına cevap verdi.

«Ey Zerdüşt, bize elini uzatışından, bizi esenleyi-şinden, senin Zerdüşt olduğunu anlıyoruz. Karşımızda kendini alçalttın; saygı duygumuzu yaraladın ner-deyse —:

— fakat senden başka kim böyle gururla alçalabilir ki? B u bizi de yükseltir; gözümüz gönlümüz açılır bununla.

Yalnız bunu görmek için, bu dağdan daha yüce dağlara çıkarız seve seve. Çünkü biz buraya görmek arzusuyla geldik; bulanık gözleri aydınlatan şeyi görmek istedik.

Bak, yardım çığlıklarımız dindi artık. Kafamız, gönlümüz açıldı, sevinç içindeyiz. Ruhlanmız coşup şakalaşacak nerdeyse.

Yeryüzünde, yüce, güçlü bir istemden daha tatlı şey yetişmez, ey Zerdüşt: yeryüzünün en güzel bitkisidir o. Böylesi bir ağaçla bütün bir görünüm canlanır.

Sencileyin büyüyen çam ağacına benzetirim ben onu, ey Zerdüşt,— uzun, sessiz, dayanıklı, yalnız, en iyi, en esnek odundan, görkemli,—

— ama sonunda, kendi ülkesini kurmak için güçlü, yeşil dallar salan yukarlara; savruya, fırtınaya, yücelerde barınan her şeye zorlu sorular soran;

— daha zorlu cevaplar veren, bir komutan, iller açan! Ey! kim çıkmaz yüce dağlara böyle ağaçlar görmek için?

Bu senin ağacın, ey Zerdüşt, yaslı ve başarısız kişileri dahi canlandırır; tedirgin kişi dahi, seni görse, güven bulur, yüreği sağalır.

Gerçek, bugün nice gözler senin dağına, senin ağacına çevrilmiştir; büyük bir özlem doğmuş, nice kimseler de «Zerdüşt kimdir?» diye sormayı öğrenmiştir.

Bir zamanlar kulaklarına türkünü ve balını damlattıkların: bütün o saklı kişiler, yalnız barınanlar, çift barınanlar, hep bir ağızdan gönüllerine dediler:

‘Zerdüşt daha sağ mı? Artık yaşamaya değmez, her şey bir, her şey boş: meğerki Zerdüşt’le birlikte yaşayalım!’

‘Geleceğini çoktan bildiren kişi neden gelmez?’ -—nice kimseler böyle sorarlar işte; ‘yoksa yalnızlık onu yuttu mu? Yoksa biz ona mı gitsek?’

İşte bak, yalnızlık beziyor; parçalanıp açılan, ölüsünü artık tutamayan bir mezar gibi, parçalanıp açılıyor. Her yerde dirilmiş kişiler görülüyor.

İşte dalgalar kabardıkça kabarıyor dağının çevresinde, ey Zerdüşt. Ve doruğun ne denli yüce olursa olsun, birçoğu sana yetişecektir: kayığın böyle karaya çekili kalamaz artık.

Ve biz umutsuz kişilerin senin mağarana gelmemiz, artık umutsuzluğa düşmememiz: —bizden üstün kişilerin sana doğru yola çıktıklarını gösteren bir belirti, bir simgedir,—

— çünkü bu sana doğru gelenler var ya, onlar

Tanrının, insanlar arasındaki son kalıntılarıdırlar, yani: büyük özleme, büyük tiksintiye, büyük doygunluğa tutulmuş kişiler,

— umutlanmayı yeniden öğrenmedikçe yaşamak istemeyen herkes, —o büyük umu-d u senden öğrenmedikçe, ey Zerdüşt!»

Böyle dedi sağdaki kıral, öpmek üzere Zerdüşt’ün elini tuttu; ama Zerdüşt onun saygısına karşı koydu, irküerek geri çekildi, sessiz ve birden, tâ uzaklara kaçarcasuıa. Fakat az sonra, yine konuklarının yanma geldi; onları dupduru, soran gözlerle süzdü de, dedi:

«Konuklarım, ey yüksek insanlar, sizinle açıkça, dosdoğru konuşacağım. Benim bu dağlarda beklediğim s i z 1 e r değildiniz.»

(«Açıkça, dosdoğru ha? Allah Allah!» dedi soldaki kıral kendi kendine, «bu Doğulu bilgenin, bizim sevgili Batılılanmızı tanımadığı besbelli!

Ama ’kabasaba’ demek istiyor o, —eh! daha beter beğeniler de bulunur bugünkü günde!»)

«Doğrusu, hepiniz yüksek insanlar olabilirsiniz» diye sürdürdü konuşmasını Zerdüşt, «ama benim gözümde, ne yeterince yükseksiniz, ne de yeterince güçlü.

Benim gözümde, yani, içimdeki o amansız kişinin, şimdi susan ama her zaman susmayacak kişinin gözünde. Benden olsanız da, sağ kolum değilsiniz.

Böyle sizin gibi, sayrı ve ince bacaklar üstünde duranlar, bile bile ya da kendi kendilerinden gizleyerek, her şeyden önce, esirgenmek isterler.

Oysa ben esirgemem kolumu, bacağımı; ben savaşçılarımı esirgemem: siz nasıl olur da benim savaşıma yararsınız?

Siz benim bütün zaferlerimi bozarsınız. Davullarımın gür sesini bir işitseniz, içinizden birçoğu yere yuvarlanır.

Sonra, siz benim için yeterince yakışıklı, biçimli de değilsiniz. Ben öğretilerim için arı-duru, düzgün aynalar isterim; sizin yüzeyinizde kendi görüntüm dahi bozuluyor.

Nice yükler, nice anılar altında çöküyor omuzlarınız; köşe bucağınızda nice hınzır cüceler bağdaş kurmuşlar. Sizin içinizde dahi gizli yığınlar var.

Yüksek olsamz, yüksek soydan gelseniz de, pek çok şeyiniz çarpık ve biçimsiz. Sizi benim için örsünde döverek doğru dürüst bir kalıba sokacak demirci yok yeryüzünde.

Siz ancak köprüsünüz: daha yüksek kişiler geçe üstünüzden! Siz basamaksınız: siz basa basa kenti i doruğuna çıkan kişiye kızmıyasınız!

Belki sizin tohumunuzdan gerçek bir oğul ve yetkin bir mirasçı doğar benim için: fakat buna daha çok var. Siz benim mirasıma, benim adıma konacak kişiler değilsiniz.

Beklediğim siz değilsiniz bu dağlarda; son inişim sizinle olamaz. Siz, daha üstün kişilerin bana doğru yola çıktıklarını bildiren bir belirti olarak geldiniz ancak,—

— büyük özleme, büyük tiksintiye, büyük doygunluğa tutulmuş kişilerin değil, şu Tanrının kalıntıları dediğiniz kişilerin değil, —

— Hayır! Hayır! Üç kez Hayır! Ben başkalarını bekliyorum bu dağlarda, onlarsız şurdan şuraya adımımı atmam;

— daha üstün kişileri, daha güçlü kişileri, daha başarılı kişileri, daha neşeli kişileri, canı gövdesi dimdik kişileri bekliyorum ben: gülen aslanlar gelmelidir!

Ey konuklarım, ey garip kişiler, —siz benim ço cuklanmı duymadınız mı hiç? Bana doğru yola çıktıklarım?

Bahçelerimden, Mutlu Adalarımdan, yeni, güzel soyumdan söz açm bana, —neden bana bunlardan söz açmıyorsunuz?

Konukluk armağanı olarak bunu diliyorum sizden, bana çocuklarımdan söz açmanızı. Onlar için zenginim ben, onlar için yoksul düştüm: neler çıkarmadım elden.

— neler çıkarmam elden, yalnız b u benim ol sun diye: b u çocuklar, b u canlı koru, b u hayat ağaçları benim istemimin, en yüksek umudumun!

Böyle buyurdu Zerdüşt, konuşması birden kesil di: çünkü özlemi tutmuş, yüreğinin çalkanması yüzünden, gözlerini ve ağzını kapamıştı. Bütün konukları dahi susuyor, kıpırdamadan duruyorlardı, şaşırmışlardı: yalnız yaşlı falcı, elleriyle, davranışlarıyla bazı işaretler yapıyordu.

AKŞAM YEMEĞİ

Çünkü falcı burda Zerdüşt’le konuklarının esenleşmesini kesti: yitirecek zamanı olmıyan biri gibi ileri atıldı, Zerdüşt’ün elini kavrayıp bağırdı: «Ama Zerdüşt!

Her şey birbirinden daha gereklidir, diyen sen değil misin: iyi ya, şimdi bir şey var ki benim için her şeyden daha gerekli.

İşte sana tam sırasmda bir söz: sen beni y em e ğ e çağırmadın mı? Burda uzun yoldan gelmiş bir sürü kimse var. Karnımızı sözle doyuracak değilsin herhalde?

Sonra, hepiniz donma, boğulma, tıkanma ve gövdenin karşılaşabileceği öbür tehlikeler üstüne kafa yordunuz da, hiç biriniz benim tehlikemi, yani açlıktan ölmeyi düşünmediniz bile—»

(Böyle dedi falcı. Fakat Zerdüşt’ün hayvanlan bu sözleri işitince, irkilerek kaçtılar. Çünkü gördüler ki, gündüz toplayıp getirdikleri bütün şeyler, bir tek falcının bile gamını doyurmıyacak.)

«Ya susuzluktan ölmek?» diye sürdürdü falcı konuşmasını. «Gerçi bu yakınlarda sulann, bilgelik sözleri gibi şırıldadığını, yani bol bol ve bıkmadan şırıl-<ludıgını duyuyorum, duyuyorum ya, —ben şarap iKlrrim!

Herkes Zerdüşt gibi anadan doğma sucul değildir ki. Hem su, yorgunlara, sararıp solmuşlara iyi gelmez: bize şarap gerek, —ancak şarap iyileştirir, tezelden sağlık getirir!»

İşte bu sırada, falcı şarap diye tuttururken, soldaki kıral, o sessiz kişi, bir kezcik dile geldi: «B i z düşünmüştük» dedi, «kardeşim sağdaki kıralla ben, şarap almayı akıl etmiştik: şarabımız yeter, —tam bir eşek yükü. Ekmekten başka bir eksiğimiz yok.»

«Ekmek mi» diye cevap verdi Zerdüşt gülerek, «yalnızların da asıl ekmeği olmaz işte. Ama yalnız ekmekle yaşanmaz ki, canım kuzu etiyle de yaşamr; iki kuzum var:

— bu kuzular hemen kesilip adaçayı ekilerek baharatla pişirilsin: öylesi hoşuma gider benim. Titizlerin, boğazına düşkünlerin dahi beğeneceği

köklerimiz, meyvelerimiz de eksik değil, —kırılacak cevizlerimiz, çözülecek bilmecelerimiz de.

Çok geçmeden güzel bir yemek yiyeceğiz böylece. Fakat bizimle yemek istiyenler, işe yardım etmelidirler, kırallar dahi. Çünkü Zerdüşt'ün yamnda kı-ral dahi aşçılık edebilir.»

Bu önerme hepsinin gönlüne uygun düştü; yalnız gönüllü dilenci ete, şaraba, baharata kızdı.

«Şu obur Zerdüşt'e de bakın hele!» dedi şaka yollu, «insan böyle yemekler pişirmek için mi mağaralara, dağlara çekilir?

Bir zamanlar bize öğrettiği şeyi şimdi anlıyorum doğrusu: «Ne mutlu küçük yoksulluğa!» Dilencileri neden ortadan kaldırmak istediğini de anlıyorum.

«Yüreğini pek tut» diye cevap verdi Zerdüşt, «benim gibi ol. Kendi alışkanlıklarına bağlı kal, ey eşsiz adam: tahıl tanelerini öğüt, suyunu iç, aşçılığını öv, —yeter ki bu seni sevindirsin!

Ben ancak benden olanların yasasıyım; herkese yasa değilim ben. Benden olanlar da, sağlam yapılı, yeğni ayaklı olmalıdırlar,—

— savaşta, bayramda neşeli; yaslı, düşsever değil; bayrama gider gibi koşmalıdırlar en ağır işe, sağlam, dinç.

En iyi şeyler bendendirler, benimdirler; bize verilmezlerse, biz onları almaşım biliriz: —en iyi besin, en duru gök, en güçlü düşünceler, en güzel kadınlar!»—

Böyle buyurdu Zerdüşt; fakat sağdaki kıral cevap verdi, dedi: «Tuhaf! Bir bilgenin ağzından böyle akıllıca şeyler çıktığı işitilmiş midir?

Doğrusu, bilge dediğinde akıllılık pek tuhaf kaçar, hele bu bilge eşek de değilse.»

Böyle dedi sağdaki kıral, şaştı; fakat eşek onun bu konuşmasına, bir YİA çekerek, hınzırca karşılık verdi. Ama bu, tarih kitaplarında «Akşam

Yemeği» diye geçen o uzun yemeğin başlangıcıydı. Bu yemekte, yüksek insa n’dan başka bir şey konuşulmadı.

YÜKSEK İNSAN ÜSTÜNE 1

Ben insanlara ilk gidişimde, yalnızlara özgü bir delilik işledim, büyük bir delilik: pazar yerinde göründüm.

Ve herkese söz söyliyeyim derken, kimseye söz söylememiş oldum. Akşamleyin de, ip cambazlarıyla cesetler yoldaşlık ettiler bana; kendim de nerdeyse ceset gibiydim.

Oysa yeni sabahla birlikte bana bir yeni gerçek gelmişti: o zaman öğrenmiştim şöyle demeyi: «Pazar yerinden ve yığından ve yığın-gürültüsünden ve uzun yığın-kulaklarından bana ne!»

Ey yüksek insanlar, benden şunu öğrenesiniz: pazar yerinde kimse yüksek insanlara inanmaz. Orda ille de konuşmak isterseniz, siz biürsiniz, konuşun! Ama yığın göz kırpar: ‘Biz hep eşitiz.’

«Ey yüksek insanlar» diye göz kırpar yığın, «yüksek insan diye bir şey yoktur, hepimiz eşitiz; insan insandır; Tanrı önünde, hepimiz eşitiz!»

Tanrı önünde ha! —Ama bu Tanrı öldü artık. Yığın önündeyse, biz eşit olmak istemeyiz. Ey yüksek insanlar, pazar yerinden uzaklaşasınız!

2

Tanrı önünde ha! —Ama bu Tanrı öldü artık! Ey yüksek insanlar, bu Tanrı sizin en büyük tehlikesizdi.

Ancak o mezara gireli dirildiniz siz. Ancak şimdi geliyor büyük öğle, ancak şimdi efendi olabilir yüksek insan!

Bu sözleri anladınız mı, ey kardeşlerim? İrkiliyor musunuz ne: yüreğiniz mi sersemleşti? Uçurum mu açılıyor önünüzde? Cehennem köpeği mi havlıyor size?

Haydi, yüksek insanlar, haydi! Ancak şimdi doğum sancıları içindedir insan geleceğinin dağı. Tanrı öldü: artık Üstinsan yaşasın istiyoruz b i z.

3

Bugün en çok kaygı çekenler soruyorlar: «İnsan nasıl korunacak?» Zerdüşt de ilk ve tek kişi olarak soruyor: «İnsan nasıl altedilecek?»

Üstinsan var benim gönlümde; beni ilgilendiren ilk ve tek şey budur, — insan değil komşu değil, en yoksul değil, en üzgün değil, en iyi değil. —

Ey kardeşlerim, benim insanda sevebileceğim, onun karşıya-geçiş olmasıdır, batış olmasıdır. Sizde dahi sevgimi kazanan, bana umut veren çok şey var.

Sizin horgörünüz, ey yüksek insanlar, bana umut veriyor. Büyük horgörenler büyük saygılılardır da ondan.

Sizin umutsuzluğa düşmenizde, saygı durulacak çok şey vardır. Siz boyun eğmeyi öğrenmediniz, küçük kurnazlıkları öğrenmediniz de ondan.

Bugün artık küçük insanlar efendi olmuştur da ondan: bunlar hep boyun eğımeyi ve alçak gönüllülüğü ve kurnazlığı ve çalışkanlığı ve özenmeyi ve küçük erdemlerin daha bilmem nelerini salık verirler.

Kadınsı olan ne varsa, köleler soyundan gelen ne varsa, hele yığınların o yamalı bohçası: —işte bunlar şimdi insanlığın bütün yazgısma söz geçirmek istiyorlar, —ah tiksinti! Tiksinti! Tiksinti!

Bunlar hep sorarlar da sorarlar, bir türlü bıkmazlar: «İnsan kendisini en iyi, en uzun, en hoş nasıl koruyabilir?» İşte bununla, bugünün efendileri olurlar.

Altedin bugünün efendilerini, ey kardeşlerim, şu küçük insanları: onlar Üstinsan için en büyük tehlikedirler!

Ey yüksek insanlar, altedin küçük erdemleri, küçük kurnazlıkları, kılı kırk yaran özenmeyi, karınca gösterişini, acınası rahat düşkünlüğünü, «en büyük çoğunluğun mutluluğunu»—!

Boyun eğmektense umutsuzluğa düşün daha iyi. Bugün yaşamayı bilmediğiniz için, ey yüksek insanlar, sizi seviyorum doğrusu. Siz en iyi böyle yaşarsınız da ondan!

4

Yürekli misiniz, ey kardeşlerim? Yiğit inisiniz? Tanıklar önündeki yüreklilik değil, artık tanrıların dahi göremedikleri, yalnızlar ve kartallar yürekliliğidir benim demek iştediğim.

Soğuk canlara, katırlara, körlere ve esriklere yi-(Ut. domem ben. Korkuyu bilen, ama onu yenende vardır yürek; uçurumu gören, ama gururla bu kunda.

Uçurumu gören, ama kartal gözleriyle bakanda, uçurumu kartal pençeleriyle kavrıyanda: vardır yürek.--

5

«İnsan kötüdür» —beni avutmak için böyle diyorlardı bütün bilge kişiler. Ah, keşke bugün de doğru olsa bu! Çünkü kötülük, insanın en iyi gücüdür.

«İnsan daha iyi ve daha kötü olmalıdır» —böyle öğretirim ben. En kötü, Üstinsanın en iyisi için gereklidir.

Acı çekmek, insanın günahım yüklenmek, o küçük insanlar vaizi için iyi olabilir. Oysa ben büyük günahla sevinir, onu büyük avuntu sayarım. —

Fakat bu gibi şeyler uzun kulaklara göre değildir. Her söz de her ağıza yakışmaz. Bunlar ince, uzak şeylerdir: koyun toynakları erişmemeli bunlara!

6

Ey yüksek insanlar, sizin bozduğunuz şeyleri düzeltmek için geldiğimi mi sanıyorsunuz?

Yoksa siz acı çekenlere daha rahat döşekler sermek istediğimi mi? Yoksa siz tedirginlere, yanlış yola sapanlara, yanlış yere tırmananlara, yeni ve

daha kolay yollar göstereceğimi mi?

Hayır! Hayır! Üç kez Hayır! Gittikçe daha çok, daha üstün kişiler yok olmalı sizin soyunuzdan, — çünkü hayat sizin için gittikçe daha beter olmalı, daha çetin. Ancak böyle —

— ancak böyle büyür insan yıldırımın çarpıp par-çalıyacağı yüksekliğe: yıldırımın istediği yüksekliğe!

Aza, uzuna, uzağa yönelir benim gönlüm, benim özlemim: sizin o bir sürü küçük, kısa yoksulluklarınızdan bana ne!

Sizin çektiğiniz acı bence yetmez! Siz kendi elinizden çekiyorsunuz, insan elinden çekmediniz daha. Başka türlü konuşursanız, yalan söylemiş olursunuz! Hiç biriniz, benim acısını çektiğim şeyin elinden acı çekmemiştir.

7

Şimşeğin artık zarar vermemesi bana yetmez. Ben şimşeği başka yöne çevirmek istemem: o b en i m için çalışmayı öğrenmelidir.—

Bilgeliğim nicedir bulut gibi toplandı, daha bir sessizleşti, daha bir karardı. Yıldırımlar doğuracak her bilgelik böyle olur.—

Ben ışık olmak istemem bugünün insanlarına, bana ışık densin istemem. Körleştirmek isterim onları ben: bilgeliğimin şimşeği! söndür onların gözlerim!

8

Gücünüzün üstünde bir şey istemiyesiniz: gücünün üstünde şeyler isteyen kimselerde kötü bir yapmacıklık vardır.

Hele büyük şeyler istediler mi! Çünkü bu ince kalpazanlar, bu orta oyuncuları, büyük şeylere karşı güvensizlik uyandırırlar: —

— güçlü sözlere, göstermelik erdemlere, parlak, düzmece eylemlere bürünmüş bu şaşılar, bu ağarmış kurt yenikleri, sonunda kendilerine karşı

da yapmacıkı aşırlar.

Aman ha, ey yüksek insanlar, bundan sakınası-ıııız. Çünkü bence dürüstlük kadar değerli, dürüstlük kadar az bulunur şey yoktur.

Bugün yığınların değil midir? Ama yığınlar büyüğün küçüğün, doğrunun dürüstün ne olduğunu bümezler ki: onlar suçsuzcasma eğridirler, hep yalan söylerler.

9

İyi bir güvensizliğiniz ola, ey yüksek insanlar, ey yüreğipek kişiler! Ey açık yürekli kişiler! Nedenlerinizi dahi gizli tutasınız! Çünkü bugün yığınlarındır.

Yığınların bir zamanlar nedensiz inanmaya alıştığı şeyleri kim, nedenler yardımıyla çürütebilir ki?

Pazar yerinde inandırma, el kol sallayarak, davranışlarla olur. Oysa nedenler, yığında güvensizlik uyandırır.

Gerçek bir kez zafer kazanacak olursa, iyi bir güvensizlikle kendi kendinize sorasınız: «Bu zafer

için savaşan o zorlu yanlış hangisidir?»

Bilginlere karşı dahi tetikte olasınız! Onlar, kısır oldukları için, sizden nefret ederler! Soğuk, kurumuş gözleri vardır; karşılarında her kuş tüy döker.

Bu kişiler, biz yalan söylemeyiz diye böbürlenirler: oysa yalan söyleyememek, gerçek sevgisinden uzaktır daha. Tetikte durasınız!

Ateşi olmamak, bilgi demek değildir daha! Beri soğumuş ruhlara inanmam. Yalan söyliyemiyen, gerçeğin ne olduğunu bilmez.

10

Yukarlara çıkmak istiyorsanız, kendi bacaklarınızı kullanmalısınız! Kendinizi taşıtmıyası-n ı z; yabancıların sırtına, yabancıların kafasına bin-miy esiniz!

Ata (mı bindin? Ereğine mi gidiyorsun doludizgin? Peki, dostum! Ama topal ayağın da at üstünde!

Ereğine vardığında, attan indiğinde: tam kendi yüksekli ğ indeyken, ey yükisek insan, — işte o zaman sendeliyeceksin sen!

11

Ey yaratıcılar, ey yüksek insanlar! Kişi ancak kendi çocuğuna gebe kalır.

Aldanmıyasınız, kanmıyasınız! Peki sizin komşunuz kimdir? «Komşunuz» için bazı şeyler yapsanız dahi, —onun için bir şey yaratmış olmazsınız ki!

Ey yaratıcılar, unutasınız şu «için»i: sizin erdeminiz, «için» ile, «ötürü» ile, «çünkü» ile ilginiz olmasın ister. Kulağınızı tıkıyasınız bu düzme, bu küçük sözlere.

«Komşu için», ancak küçük insanların erdemidir: onlar, «el eli yur» derler, «her şey karşılıklı» derler: —sizin gibi bencil olmaya ne hakları vardır onların, ne de güçleri yeter!

Sizin bencilliğinizde, ey yüksek insanlar, gebelerin öngörüsü, tedbiri vardır! Daha kimseciklerin görmediği, meyve — sizin bütün sevginizle korunur ve esirgenir ve beslenir.

Bütün sevginiz nerdeyse, bütün erdeminiz dahi ordadır, yani çocuğunuzda! Sizin «komşunuz», eserinizdir, istemimizdir: düzme değerler kandırmaya sizi!

12

Ey yaratıcılar, ey yüksek insanlar! Her kim do ğuracaksa, sayrıdır; ama her kim doğurmamışsa, kirlidir.

Kadınlara sorun: hoşa gittiği için doğum yapılımız. Ağrı, tavukları ve ozanları gıdaklatır.

Ey yaratıcılar, sizde kirli çok şey var. İşte bunun için ana olmak zorundasınız.

Yeni bir çocuk: ah, ne kadar çok yeni kir dahi selmiştir dünyaya! Açılın! Doğum yapan gönlünü arıtmalıdır!

13

Gücünüzün üstünde erdemli olmıyasımz! Ve kendinizden, olasılığa karşı bir şey istemiyesiniz!

Babalarınızın erdemini izliyesiniz! Babalarınızın erdemi sizinle birlikte yükselmezse, siz nasıl yükselirsiniz?

Fakat birinci olmak isteyen, sonuncu olmamaya bakmalıdır! Ve babalarınızın ayıplan karşısında ermişlik taslamıyasımz!

Babaları kadına ve sert şaraba ve domuz etine düşkün olanlar, kendi özlerinden namus beklerlerse ne olur?

Delilik olur ne olacak! Doğrusu, böyle bir adamın, bir ya da iki, ya da üç kadına kocalık etmesini çok görürüm.

Ve tekkeler yaptırsa ve kapılarının üstüne «Kutsallık Yolu» diye yazdırsa, —ben yine de derim: Neye yarar! bir yeni delilik daha!

O kendisine düzelme yurdu yaptırmıştır, sığmak yaptırmıştır: haynnı görsün! Ama ben buna inanmam.

Ne götürdüysen o büyür yalnızlıkta, —içerdeki hayvan da öyle. Bunun için birçok kimselere yalnızlık salık verilmez.

Yeryüzünde çöl ermişlerinden daha kirli bir şey görülmüş müdür? Yalmz şeytan değil, domuzlar dahi gemi azıya almıştır onların yöresinde.

Boşa sıçrayan bir kaplan gibi ürkek, utangaç, beceriksiz, —ey yüksek insanlar, işte sık sık böyle gördüm sizi, bir yana sıvışırken.

Oysa bundan ne çıkar, ey barbutçular! Siz oynamayı, alay etmeyi gereğince öğrenmediniz! Biz hep büyük bir alay ve oyun masasmda oturmuyor muyuz?

Peki giriştiğiniz büyük işler başarısızlığa uğramışsa, bu yüzden siz dahi başarısız mı sayılırsınız? Peki siz başarısızlığa uğramışsanız, bu yüzden insan dahi başarısız mı sayılır? İnsan dahi başarısızlığa uğramışsa: haydi haydi! aldırmayın!

15

Bir şey ne denli yüksek türden olursa, o denli seyrek başarır. Ey yüksek insanlar, siz hepiniz başarısız değil misiniz?

Yüreğinizi pek tutasımz; ne çıkar! Daha neler, neler olabilir! Kendinize gülmeyi öğrenesiniz, şöyle gereğince gülmeyi!

Başarısızlığa uğramışsanız, ancak yarıyarıya başarmışsanız, bunda şaşılacak ne var? Sizin içinizde çırpınan, uğraşan, insanın geleceği değil midir?

İnsanın en uzak, en derin, yıldızlarca yüksek sorunları, insanın o dev gücü, —bütün bunlar birbirine karşı köpürmüyorlar mı sizin potanızda?

Nice potalar parçalanmışsa, bunda şaşılacak ne var! Kendinize gülmeyi öğrenesiniz, şöyle gereğince gülmeyi! Ey yüksek insanlar, daha neler, neler olabilir, ah! •

Gerçek, daha şimdiden neler başarılmıştır! Küçük, iyi, yetkin şeylerden yana ne kadar zengin bu yeryüzü!

Çevrenize küçük, iyi, yetkin şeyler dizesiniz, ey yüksek insanlar. Bunların altm olgunluğu, yüreğinize stığlık getirir. Yetkin şey umudu öğretir.

16

Bu yeryüzünde şimdiye dek en büyük günah neydi? «Burda gülenlerin vay haline!» diyen kişinin sözleri değil miydi?

Kendisi gülmeye neden bulamıyor muydu yeryüzünde? Öyleyse araımayı bilmiyordu. Çocuk bile gülecek şeyler bulabüir.

O, yeterince sevmiyordu: yoksa severdi, bizi dahi severdi, biz gülenleri! Oysa bizden nefret ediyor, bizi alaya alıyordu; uluma ve diş gıcırtısı adıyordu bize.

Peki, sevmeyince hemen ilenmek mi gerekir? Bence bu, beğenisizliktir. O uzlaşmaz kişinin yaptığı da buydu ama. O, yığınlardan çıkmıştı.

O, yeterince sevmiyordu yalnız; yoksa sevilme-mesine bu denli kızmazdı. Hiç bir büyük sevgi, sevgi istemez —daha fazlasını ister.

Bütün bu uzlaşmaz kişilerin yolundan çekilesiniz! Onlar bir zavallı, sayrı türdürler: onlar bu hayata kötü gözle bakarlar; bu yeryüzüne gözü değer onların.

Bütün bu uzlaşmaz kişilerin yolundan çekilesiniz! Onlarm ayaklan ağır, yürekleri sıkıntılıdır: — onlar hora tepmeyi bilmezler. Yeryüzü nasıl yeğni gelsin böylesi kişilere!

17

Bütün iyi şeyler eğri büğrü yaklaşır onların ereğine. Kedi gibi kamburlarını çıkanrlar, yaklaşan mutlulüklanna mırlarlar içlerinden, —bütün iyi şeyler gülerler.

Kişinin kendi yolunda yürüyüp yürümediği adımından belli olur: benim yürüyüşüme baksanıza! Fakat ereğine yaklaşan, hora teper.

Gerçek, ben hey kelleşmedim; katı, vurdum duymaz, taştan değilim, direk değilim daha ben; yelli koşmıya bayılırım.

Yeryüzünde bataklıklar, koyu dertler olsa da, ayağı yeğni olan çamurdan dahi geçer, geçer de, süpürülmüş buz üstünde kayar gibi hora teper.

Yükseltesiniz yüreklerinizi, kardeşlerim, yükseltesiniz daha, daha! Bacaklarınızı da unutmıyasınız! Bacaklarınızı dahi yükseltesiniz, ey yaman hora tepenler: daha iyisi, —başlarınız üzre durasınız!

18

Bu gülenin tacını, bu gül çelengini: ben başıma geçirmişim bu tacı, gülüşümü kendim kutsamışım. Bugün buna gücü yetecek başka biri çıkmamış karşıma.

Hora tepen Zerdüşt, yeğni Zerdüşt, kanat çırpan, uçmıya hazır kişi, bütün kuşları çağıran, hazır ve donanmış, mutlu, şen kişi: —

fal-açan Zerdüşt, fal-gülen Zerdüşt, sabırsız ol-mıyan kişi, uzlaşmaz olmıyan kişi, sıçramıya, sekmi-ye bayılan kişi; ben bu tacı kendim geçirmişim başıma!

19

Yükseltesiniz yüreklerinizi, kardeşlerim, yükseltesiniz daha, daha! Bacaklarınızı da unutmıyasınız! Bacaklarınızı dahi yükseltesiniz, ey yaman hora tepenler: daha iyisi, —başlarınız üzre durasınız!

Mutlulukta dahi ağır hayvanlar vardır, doğuştan hantal ayaklılar vardır. Başı üzre durmıya çaba-lıyan bir fil gibi, tuhaf tuhaf ıkınır bunlar.

Hir vur ki, mutluluktan deliye dönmek, mutsuzluklu deliye dönmekten yeğdir; kabasaba oynamak, t «pullamaktan yeğdir. Bunun için bilgeliğime kulak veresiniz, ey yüksek insanlar: en kötü şeyin dahi iki iyi, ters yanı vardır,—

— en kötü şeyin dahi iyi oyun bacakları vardır: bunun için, ey yüksek insanlar, kendinizi uygun bacaklar üzre oturtmayı öğrenesiniz!

Bunun için bütün dertli iç çekişleri, bütün o yığm-üzüntülerini unutasınız! Ah, yığın soytarıları bugün ne kadar yaslı görünüyorlar gözüme. Oysa bugün, yığınların günüdür.

20

Dağ mağaralarından kopan yele benziyesiniz: kendi çalsın, kendi oynasın ister o; ayaklan altında denizler tirtir titrerler, sıçrarlar.

Eşeklere kanat takan, dişi aslanları sağan: —bütün bu şimdiler, bu yığınlar üstüne kasırga gibi gelen o eşsiz, o boyun eğmez ruh kutlu ola,—

— susak kafaları ve çatlak kafalan ve bütün solmuş yapraklan ve aynk otlarını düşman büen: — bataklıklar ve dertler üstünde, çimendeymiş gibi hora tepen bu yaban, bu eşsiz, bu başıboş fırtına ruhu kutlu ola!

O yıpranmış yığın köpeklerine, bütün o biçimsiz, somurtkan yaratıklara hınç bağlıyan: —bütün başıboş ruhların sultanı olan bu ruh, bütün kara-gö-rüşlülerin, bütün kara-duyuşluların gözlerine toz savuran bu fırtına, bu gülen fırtına kutlu ola!

Ey yüksek insanlar, sizin en kötü yanınız, hiç birinizin hora tepmeyi gereğince öğrenmiş olmama-nızdır, —kendinizden öte hora tepmeyi! Siz başarısız kişilermişsiniz, ne çıkar!

Daha neler, neler olabilir! Bunun için kendinizden öte gülmeyi öğrenesiniz! yükseltesiniz yüreklerinizi, ey yaman hora tepenler, yükseltesiniz daha! daha! Güzel gülmeyi de unutmayasınız!

Bu güleiiin tacını, bu gül çelengini, size, kardeşlerim benim, size atıyorum bu tacı! Gülmeyi kutsamışım ben; ey yüksek insanlar, öğrenesiniz gülmeyi!

KARA TÜRKÜ 1

Zerdüşt bu konuşmayı yaparken, mağarasının kapısına yakın duruyordu; fakat son sözlerle birlikte, konuklarının yanından sıvıştı, kısa bir süre için açık havaya dar attı kendini.

«Ey çevremdeki temiz kokular» diye bağırdı, «ey çevremdeki kutlu sessizlik! Peki ama hayvanlarım nerde? Buraya gelin, kartalım, yılanım benim, buraya gelin!

Deyin bana, hayvanlarım: yoksa bütün bu yüksek insanlar,— kötü mü kokuyorlar? Ey çevremdeki temiz kokular! Şimdi anlıyorum sizi ne denli

sevdiğimi, hayvanlarım benim.»

— Ve Zerdüşt bir daha dedi: «Sizi seviyorum, hayvanlarım benim!» O, bu sözleri söylerken, kartalla yılan yanma sokuldular, onun yüzüne baktılar. Bu durumda, üçü de sessiz duruyor, o canım havayı koklıyarak, yudum yudum içiyordu. Çünkü dışardaki hava, yüksek insanların yanındaki havadan daha iyiydi.

2

t

Fakat Zerdüşt mağaradan daha yeni çıkmıştı ki, yaşlı büyücü ayağa kalktı, kurnaz kurnaz bakındı ve dedi: «Gitmiş!»

Şimdiden, ey yüksek insanlar, —ben de onun gibi, nI/.I bu övgülü, okşayıcı sözlerle gıdıklıyayım— o uğursuz, yalan ve büyü ruhum, şimdiden tebelleş oldu bana,

— şu Zerdüşt'e taban tabana zıt olan, karadü-şüngülü şeytamm: bağışlayın kendisini! Şimdi size büyüsünü göstermek istiyor, bu tam onun sfmtıdır da; bu uğursuz şeytanla boğuşmak boşuna.

Hepinize, — kendinize hangi şerefli adlan bağışlarsanız bağışlayın, kendinize «özgür ruhlar» mı dersiniz, «doğrular» ya da «ruh tövbelileri» mi, zincirden çözülmüşler» ya da «büyük özlemliler» mi dersiniz,—

— hepinize, benim gibi büyük tiksintiye tutulmuş sizlere, eski Tanrının öldüğünü ve beşikte, kundakta yeni bir tanrı olmadığını bilen sizlere, hepinize tutkundur benim uğursuz ruhum, büyü şeytanım.

Sizi tanınm, ey yüksek insanlar, onu da tanırım, — bu ister istemez sevdiğim ifriti, bu Zerdüşt’ü de tanırım: o çoğu kez, güzel bir ermiş maskesi gibi görünür bana,

— uğursuz ruhumun, karadüşüngülü şeytanımın bayıldığı tuhaf bir maskaralık gibi: —çoğu kez öyle gelir ki bana, ben Zerdüşt’ü uğursuz ruhumun hatırı için seviyorum.—

Ama bu karadüşüngü ruhu, bu akşamalacasımn şeytanı, şimdiden tebelleş olmuş, zorluyor beni: gerçek, ey yüksek insanlar, özlüyor o —

— gözünüzü açın! — çıplak gülmeyi özlüyor o, erkek olarak mı, kadın olarak mı, daha bilmiyorum: ama geliyor, zorluyor beni, ah! gözünüzü dört açm!

Gün sönüyor, akşam geliyor artık bütün şeyler üstüne, en iyi şeyler üstüne dahi: dinleyin, görün, ey yüksek insanlar, bu ne mene şeytandır, —erkek mi, kadın mı— bu akşam-karadüşüngüsünün ruhu!»

Böyle dedi yaşlı büyücü, kurnaz kurnaz bakındı, sazını ele aidi.

Hava durularıda,

Çiğin avuntusu Yeryüzüne yağanda,

Görünmeden, duyulmadan —

Çünkü avuntu veren çiğ

Yumşak pabuçlar giyer tatlı tatlı avutan her

[şey gibi—: Hatırlar mısın, söyle, ey yanan yürek,

Nasıl susuzluk çekerdin

Göklü gözyaşlarına, çiğ sağnaklarına;

Susuzdun, kavrulurdun, yorgundun,

Sarı otlu yollar boyunca

Hınzır bakışları akşam güneşinin

Çevrende koşuşurken, karanlık ağaçlar arasm-

[dan süzülüp,

O göz alan, o balkıyan güneş bakışları, o

[hınzır ?

Gerçeğe mi gönül verdin ? Sen ha ’! — diye

[eğlenirlerdi —

Hayır! Ozanın biri!

Bir hayvan ki, kurnaz, yırtıcı, sokulgan. Yalan söylemek zorunda,

Bile bile, isteye isteye yalan söylemek:

Av delisi,

Bir alaca maske yüzünde,

Kendi kendinin maskesi,

Kendi kendinin avı —

B u ha, gerçeğe gönül veren ?

Hayır! Soytarının biri! Ozanın biri!

Hep alaca konuşur,

Alaca çığlıklar atar soytarı maskelerinden, Yalancı söz-köprüler üstünde çalım satar Alaca gökkuşakları üstünde,

Bir uydurma gökle

Ilir uydurma yer arasında Gezer, siirter ha bire, —

Soytarının biri! Ozanın biri!

O, gerçeğe gönül vermiş ha ?

Sessiz, katı, düz ve soğuk değil,

Bir görüntüye dönmüş,

Bir tanrı heykeline,

Tapınaklar önüne konmayan,

Bir tanrıya bekçilik etmeyen:

Hayır! bütün bu gerçek-heykellerine düş-

[maıı,

Tapınakları yadırgar da çölleri yadırgamaz, Bir kedi gibi delişmen,

Her pencereden geçer,

Hoop! atlar rastlantılara,

Her ormanı koklaya koklaya,

Açgözlü bir özlemle koklaya koklaya:

Sen koşasın diye ormanlarda,

Alaca benekli yırtıcı hayvanlar arasmda Günah içre sağlam ve ataca ve giizel, Şehvetli dudaklarla koşasın diye Mutlucasına alaycı, mutlucasına cehennemilik, kana susamış mutlucasına, Çala çala, sokula sokula, yalan dolanla:

Uçurumlara bakan bir karta! gibi ya da, Uzun uzun bakan Kendi uçurumlarına: —

Nasıl inerler döne döne Aşağlara,

Gittikçe tâ derinlere! —

Derken, birdenbire,

Titreyen kanatlarla

Dalarlar

Yıldırım gibi

Kaçışan kuzulara

Hışım hışım, gözü dönmüş,

Kuzu diye tutuşurlar,

Tüm kuzu canlarına hınç bağlarlar,

Ne varsa koyun bakışlı, kuzu gözlü, kıvırcık

[yünlü,

Bozarmış ne varsa koyunlarm kuzuların iyi

[niyetleriyle,

Hepsine kızar, köpürürler!

İşte böyledir,

Kartalca, parscadır Ozanların arzuları,

Binlerce maskenin altındadır s e n i n arzuların Ey soytarı! Ey ozan!

Sen ey, insanı Tanrı gibi,

Koyun gibi gören:

İnsandaki tanrıyı parçalayan,

İnsandaki koyunu da,

Ve parçalarken, gülen —

Budur, budur senin mutluluğun!

Pars mutluluğu, kartal mutluluğu!

Ozan mutluluğu, soytarı mutluluğu!—

Hava durulanda,

Ay orağı, yeşil, kıskanç,

Kırmızı parıltılar içre Sokulanda:

Gündüze düşman,

Adun başında uğrun uğrun Biçe biçe

Yamaçtaki gül sellerini,

Hepsi, sarara sola,

Gömülünceye dek geceye: —

Ben de böyle gömülmüştüm işte Gerçeğe tutkunluğum yüzünden,

Gündüz özlemlerim yüzünden;

Gündüzden bezmiş, ışıktan sayrı düşmüş,

— Gömülürdüm aşağlara doğru, akşama

[doğru, gölgeye doğru:

Tek gerçekle kavrulmuş Ve susuz:

— Hatırlar mısın, söyle, ey yanan yürek.

Nasıl susuzluk çekerdin?—

Sürüldüm diye ben

Bütün gerçeklerden!

Soylarının biri! Ozanın biri!

BİLÎM ÜSTÜNE

Türküsü buydu büyücünün; bütün orda bulunanlar, kuşlar gibi farkında olmadan, büyücünün kurnaz ve karadüşüngülü şehvetinin ağına düştüler. Yalnız ruhça vicdanlı kişi faka basmamıştı: sazı, büyücünün elinden kaptığı gibi bağırdı: «Hava! Temiz hava girsin içeri! Zerdüşt gelsin! Sıkıntıya boğdun, ağıladın bu mağarayı, seni uğursuz, bunak büyücü seni!

Ey düzmece, ey şeytan herif, sen bizi bilinmez arzulara, bilinmez çöllere ayartıyorsun. Senin gibiler de gerçek üstüne gevezelik ettiler, gürültü kopardılar mı, artık korkmak gerekir.

Yazık, böylesi büyücülere karşı tetikte ol-mıyan bütün özgür ruhlara! özgürlükleri hapı yutmuş demektir: sen bize zindanları öğretiyor, zindanlara ayartıyorsun bizi,—

— ey bunak, karadüşüngülü şeytan, baştan çıkarıcı bir kuş sesi geliyor senin yakınmalarından: sen, namusu överken gizli gizli şehvete çağıran kimselere benziyorsun!»

Böyle dedi vicdanlı kişi; yaşlı büyücüyse, sağa sola bakınarak zaferinin tadını çıkarıyor, bundan ötürü, vicdanlı kişiden gelen tedirginliğe katlanıyordu. «Sakin ol!» dedi gösterişsiz bir sesle, «güzel türküler güzel yankılanmak isterler; güzel türkülerden sonra, uzun uzun susmak gerekir.

Bak, öyle yapıyor burdaki bütün yüksek insanlar. Yoksa sen benim türkümden bir şey anlamadın mı? Büyücülük ruhu sende pek az.»

«Sen beni» diye cevap verdi vicdanlı kişi, «kendinden ayırmakla övmüş oluyorsun; çok güzel! Peki, siz ötekiler? neler görüyorum! Hepiniz oturmuş, şehvetli gözlerle bakıp duruyorsunuz—:

Ey özgür ruhlar, nereye gitti özgürlüğünüz! Sizler nerdeyse, uzun süre kötü, çıplak oymyan kadınlar seyretmiş erkeklere benziyorsunuz: oynuyor gönül leriniz!

Ey yüksek insanlar, büyücünün o, uğursuz büyü ve yalan ruhum dediği şeyden, sizde daha çok bulunsa gerek: —biz ayrı olmalıyız.

Gerçek, Zerdüşt mağarasına dönmeden, hep birlikte yeterince konuşmuş, düşünmüştük, onun için biliyorum: biz ayrıyız

Sizle ben, bu dağbaşında bile ayrı şeyler arıyoruz Ben daha çok güvenlik arıyorum; bundan ötürü geldim Zerdüşt'e. Çünkü her şeyin sendelediği, bütün yeryüzünün sallandığı bugünkü günde —

— en sağlam kule, en sağlam istemdir o. Oysa siz, gözlerinize bakıyorum da, sanki daha çok g ü-vensizlik arıyorsunuz,

— daha çok ürperme, daha çok tehlike, daha çok deprem. Sizin özlediğiniz (nerdeyse diyeceğim ki, — ileri gidiyorum, bağışlayın, ey yüksek insanlar) —

— sizin özlediğiniz, beni en çok korkutan, en kötü, en tehlikeli hayat, — yabanıl hayvanların hayatı, ormanlar, mağaralar, yalçın dağlar, sarp uçurumlar.

Ve sizin en çok hoşunuza gidenler, tehlikeden kurtaranlar değil, bütün yollardan uzaklaş-tıranlardır, ayartıcılardır. Ama sizin içinizde gerçekten böyle bir özlem varsa, — bana olmaz görünür bu.

Korku, inşanın ilk ve temel duygusudur da ondan; her şey, ilk günah ve ilk erdem, korkuyla açık-lanabüir. Korkudan doğmuştur kendi erdemim de, yani: bilim.

Yabanıl hayvan korkusu, —bu arada, insanın kendi içinde barındırdığı ve korktuğu hayvan da var, Zerdüşt buna 'içerdeki hayvan' der —, insanın en uzun zamandan beri beslediği korkudur bu.

Sonunda incelen, ruhsallaşan, ruhlaşan bu uzun, eski korkuya, — bugün buna, sanırım, bilim denmektedir.» —

Böyle dedi vicdanlı kişi; fakat mağarasına daha yeni dönen, bu son konuşmayı duyup anlıyan Zerdüşt, vicdanlıya bir demet gül attı ve onun

«gerçeklerine» güldü. «Nasü!» diye haykırdı, «neler duydum şimdi? Doğrusu, bana öyle gelir ki, ya sen delisin, ya ben: şimdi sessizce, çarçabuk başaşağı çevireceğim senin gerçeğini

Çünkü korku, bizde kuraldışıdır. Oysa yüreklilik ve serüven ve belirsizden, göze alınmamıştan duyulan tat, — bana öyle gelir ki yüreklilik, insanın bütün tarihöncesi demektir.

İnsan, en yabanıl, en yürekli hayvanları kıskanmış, bütün erdemlerini yağma etmiştir onlarm: ancak böyle insan olmuştur o.

Sonunda incelen, ruhsallaşan, ruhlaşan, kartal kanatlı, yılan gibi bilge bu insan yürekliliğine: b un a , bugün ne diyorlar—»

Bir arada oturanlar, «Zerdüşt!» diye bağırdılar bir ağızdan, büyük bir kahkaha saldılar: sanki bir ağır bulut ağdı üzerlerinden. Büyücü dahi güldü, kurnaz kurnaz dedi: Eh! Gitti, uğursuz ruhum gitti artık!

Aldatıcının biridir, yalan dolan ruhudur o diyerek, sizi uyarmamış mıydım ona karşı?

Hele çıplak göründü mü! Fakat onun oyunlarına karşı ben ne yapabilirim ki! Onu ve dünyayı ben mi yarattım?

Eh! Yine barışıp neşelensek! Zerdüşt öyle kötü kötü baksa da, — şuna bakın! nasıl içerliyor bana —: — beni sevip övmeyi yine öğrenecektir gece olmadan; o böyle delilikler işlemeden uzun süre yaşı-yaımaz.

O, düşmanlarım sever: benim gördüğüm insanlar arasında en iyi bilen odur bu sanatı. Fakat bunun öcünü, dostlarından alır!»

Böyle dedi yaşlı büyücü, yüksek insanlar da kendisini alkışladılar; derken Zerdüşt, bir şeyi düzeltmesi gereken, herkesten bağışlanmasını dilemek zorunda kalan biri gibi, dolaştı ve hınzır hınzır, sevgiyle ellerini sıktı dostlarının. Fakat mağarasının kapısına geldiğinde, işte, yine dışardaki o canım havaya ve hayvanlarına özlem duyuyor, sıvışmak geliyordu içinden.

ÇÖL KIZLARI ARASINDA 1

«Gitme!» dedi, ben Zerdüşt’ün gölgesiyim diyen gezgin, «bizimle kal, yoksa o eski, çekilmez derdimiz depreşir yine.

Bu bunak büyücü bize yapacağını yaptı bile; şur-da duran iyi yürekli, dinibütün papaya baksana, gözleri dolu dolu, yine karadüşüngü denizine açılmış.

Bu kırallar bizim karşımızda yiğit görünebilirler daha: çünkü bugün içimizde bunu en iyi öğrenenler onlar oldu. Fakat yanlarında tanık olmasın, bahse girerim, o uğursuz oyun onlar için de başlar yine,—

— sürüklenen bulutların, ıslak karadüşüngünün, kapalı göklerin, çalınmış güneşlerin, uluyan güz yellerinin uğursuz oyunu,

— ulumamızın ve yardım çığlıklarımızın uğursuz oyunu! Bizimle kal, ey Zerdüşt! Dile gelmek istiyen nice gizli acılar, nice akşamlar, nice bulutlar, nice boğunç havalar var burda!

Sen bizi sağlam erkek besinleriyle, zorlu özdeyiş lerle besledin: yemekten sonra yine güçsüz, kadınsı ruhlar tebelleş olmasın bize!

Yalnız sen, çevrendeki havayı sağlam ve duru kılarsın. Mağaranda, senin yanında bulduğum bu canım havayı, yeryüzünün başka bir yerinde bulabildim mi hiç?

Nice ülkeler gördüm ben, burnum türlü türlü havaları deneyip değerlendirmeyi öğrenmiştir: burun deliklerim en büyük tadı senin yanında duyuyorlar!

Yalnız, —yalnız—, eski bir anıyı bağışla! Bir zamanlar çöl kızlan arasmda düzdüğüm, yemekten sonra söylenen, eski bir türküyü bağışla:

o kızlann çevresinde de böyle canım, duru, Doğulu bir hava vardı da; bulutlu, ıslak, karadüşüngülü, eski Avrupa’dan en çok orda uzaklaşmıştım ben!

Ben böyle Doğulu kızlarla göğün öbür mavi ülkelerini, üstlerine bulut ve düşünce sarkımıyan ülkeleri severdim eskiden.

İnanmazsınız, oynamadıkları zaman öyle alımlı otururlardı ki, derin, ama düşüncelerden uzak, küçük gizler gibi, ipek şeritli bilmeceler gibi, çerez gibi tıpkı —

— renk renk ve yabansı elbet! ama bulutsuz: çözülebilecek bilmeceler: bu kızlar için, yemekten sonra okunan bir mezmur düzmüştüm.»

Böyle dedi gezgin ve gölge; kimse daha cevap vermeden, yaşlı büyücünün sazım aldı, bacak bacak üstüne attı, rahat ve bilgece bakındı: — fakat, yeni bir ülkede yeni, yabancı havayı yoklıyan biri gibi, burun delikleriyle yavaş yavaş ve sorarcasına, içine çekti havayı. Derken, bir çeşit kükremeyle, türkü söylemi-ye başladı.

2

Çöl büyüyor vay haline ç ö l g i z ley e nin

— Ha! Ağır!

Ağır doğrusu!

Uygun bir başlangıç!

Afrikamsı, ağır!

Aslana yaraşır.

Uluyan, erdemli bir maymuna ya da —

— Fakat size göre değil.

Ey sevgili kızlar,

Bir Avrupalı olarak ilk bana bağışlandı Oturmak ayaklarınızın dibinde,

Şu hurmalar alımda. Sela.

Eşsiz, evet!

Oturmuşum işte.

Çöle yakın, ama Öyle uzağım ki çölden,

Hiç bir şeyim çölleşmemiş:

Çünkü yutmuş beni Şu küçücük vaha—:

Açıverdi, esneyerek,

O güzelim ağzını,

En güzel kokulusu tüm küçük ağızların: Düştüm işte derken,

Düştüm tam ortanıza,

Ey sevgili kızlar! Sela.

Selâm! selâm olsun o balinaya,

Güzel ağırlıyorsa böyle,

Konuklarını!— *(Anladınız mı nedir Bilgince anlatmak istediğim ?)*

Selâm onun karnına,

Böyle tatlıysa,

Bu vaha gibi tatlıysa

Vaha-karnı onun: bundan kuşkuluyum ya, —Avrupa'dan gelmişim ben,

Koca karılardan bile Kuşkulu Avrupa'dan.

Onu Tanrı onarsın!

Âmin!

Oturmuşum işte Şu küçük vahada,

Hurma gibi tıpkı,

Kızarmış, tatlı, altın altın sızan:

Bir değirmi kız ağzı özleyerek,

Ama daha kızca,

Buz gibi soğuk, kar gibi ak, keskin Dişler özleyerek: işte bunlara can atar Bütün kızgın hurmaların gönülleri. Sela.

Tıpkı onun gibi,

O güney meyvesi gibi tıpkı.

Uzanmışım şuracıkta; küçük Kanatlı böcekler ■

Konar konar uçarlar ikide bir,

Daha küçük,

Daha deli, daha günahkâr İstekler, düşünceler de öyle;

Sizlerle çevrili,

Ey susan, sezgi yüklü Kediler sizi,

Dudu He Züleyha,

— Sfenksle çevrili, çokça duygu Yükleyeyim diye bir tek söze ben:

(Bağışla Tanrım, dille işlediğim Bütün günahlarımı!)

— Otururum burda en güzel havayı

[koklayarak,

Cennet havası, gerçek,

Parlak, yeğni hava, altın benekli,

En güzeli

Aydan düşen havaların —

Düşgele mi bıı,

Yoksa şakacıktan mı ?

Hani eski ozanlar anlatırlar ya.

Ama ben, kuşkucu değil miyim, Kuşkulanıyorum bundan: Avrupa'dan Gelmişim ben,

Koca kanlardan bile Kuşkulu Avrupa'dan.

Om Tanrı onarsın!

Âmin.

Bu en güzel havayı içerek,

Burun deliklerim kadehler gibi şişmiş, Geleceksiz, anisiz,

Oturmuşum şuraya, ey Sevgili kızlar,

Şu hurmayı seyrederim.

Bakın nasıl oynar gibi

Eğilir, bükülür, sallar, kalçalarım,

— Ayak uydurur kişi çok bakınca ona! — Oynayan biri sanki,

Hep tek ayağının üstünde duran,

Korkulacak kadar duran.

Unutmuş olmasın Öteki bacağını ?

Boşuna Aramışım Mücevherin tekini

— Öteki bacağı —

Kutsal yöresinde

O canım, o güzelim,

O çırpman, uçuşan, dalgalanan eteklerinin. Evet, inanırsanız bana.

Ey sevgili kızlar:

Yitirmiş bacağını!

Gitmiş!

Gitmiş o büsbütün!

Öteki bacak!

Ah, yazık, o güzelim, öteki bacağa!

Acaba nerde şimdi, nerde yanar, yas tutar :' O yalnız bacak ?

Yoksa korkar mı şimdi

Bir yavuz, sarışın, kıvırcık

Aslan azmanından ? Yoksa

Yenir mi şu ân, azar azar tükenir mi —

Zavallıcık, yazık! yazık! Azar azar tüke-[nir mi! Sela.

Ah, ağlamayın İnce gönüller!

Ağlamayın, ey

Hurma-gönüUer! Süt- göğüsler!

Meyan köküyle dolu Gönül kesecikleri!

Ağlama Solgun Dudu,

Erkek ol, Züleyha! Yılma! Yılma!

— Yoksa bir şey,

Berkiten, yürek berkiten bir şey mi Uygun düşerdi burda ?

Bir kutsal özdeyiş mi ?

Bir ağır öğüt mü ?

Ha! Çık yukarı, ağırbaşlılık!

Erdemli Ağırbaşlılık! Avrupa ağırbaşlılığı! Üfle, üfle yine,

Ey erdem körüğü!

Ha!

Kükre yine,

Kükre ahlâk ahlâk !

Bir erdemli aslan gibi Kükre çöl kızlarının karşısında!

Çünkü erdem uluması,

Ey sevgili kızlar,

Avrupalı özlemi, Avrupalı açlığıdır Her şeyden önce.

Dururum işte burda,

Ben de Avrupalıyım,

Başka ne gelir elden, Tanrı yardımcım

[otsun !

Amin!

Çöl büyüyor vay haline çöl gizleyenin!

UYANIŞ

1

Gezgin ve gölgenin türküsünden sonra, mağaranın içi gürültüyle, kahkahayla dolmuştu; toplanmış konukların hepsi bir ağızdan konuştukları için, bundan yüreklenen eşek dahi artık sessiz duramadığı için, Zerdüşt'te konuklarına karşı biraz tiksinme, biraz küçümseme uyanmıştı: onların neşesine sevinse de. Çünkü bu ona bir iyileşme belirtisi gibi geliyordu. Böylece sıvışıp açık havaya çıktı, hayvanlarıyla konuştu.

«Peki sıkıntıları ne oldu şimdi?» dedi, deminki küçük tiksintisini hemen üzerinden attı,— «burda, benim yaramda yardım çığlığı atmayı unuttular anlaşılan!

— ama ne yazık ki, çığlık atmayı unutmadılar!» Ve Zerdüşt kulaklarını tıkadı, çünkü tam o sırada eşeğin YlA'sı, o yüksek insanların sevinç gürültüsüne karışmıştı, tuhaf mı tuhaf.

«Neşeleri yerinde» diye başladı yine, «kim bilir, belki de ev sahibinin zararına; gülmeyi benden öğrenseler bile, benim gülüşüm değil öğrendikleri.

Ama bundan ne çıkar! Onlar yaşlı insanlar: ken dilerince iyileşirler, kendilerince gülerler; benim kulaklarım daha beter şeylere katlandılar da, huysuzlaş-madılar.

Bugün bir zaferdir: işte pes etmiş, kaçıyor ağırlığın ruhu, benim baş düşmanım! Öylesine kö tü, sıkıntılı başlıyan bu gün ne güzel bitiyor.

Bitmek de istiyor Geliyor akşam: deniz üstünden sürüyor atım bize doğru, o yaman binici! Ne güzel salınıyor o mutlu, yuvaya dönen yolcu, kırmızı eğerinin üsljinde!

Gök, duru, bakıyor ona; dünya derin. Siz ey bana gelmiş yabansı kişiler, değer benimle yaşamıya!»

Ilöylo buyurdu Zerdüşt. Ve mağaradan yine yüksek insanların çığlıklarıyla kahkahaları duyuldu: yeniden başladı bunun üzerine:

«Isırıyorlar, oltamın yemi etkisini gösteriyor, onlardan da çekiliyor düşmanları, ağırlığın ruhu; şimdiden öğrendiler kendilerine gülmeyi: yanlış işitmiyorum ya?

Benim erkek besinim etkisini gösteriyor, sağlam ve özlü sözlerim: doğrusu, karın şişiren sebzeyle

beslemedim onları! Savaşçı besiniyle, fatih besiniyle besledim: yeni arzular uyandırdım.

Yeni umutlarla seğiriyor kollan bacakları, yürekleri genişliyor. Yeni sözler buluyorlar, yakında umursamazlık soluyacak ruhlan.

Bu türlü besin çocuklara göre olmıyabilir, özlem çeken yaşlı, genç kadıncıklara göre olmıyabilir. Onla-nn barsaklan başka yoldan kandırılır; ben onlara hekimlik, öğretmenlik edemem.

Tiksinti, şu yüksek insanlardan çekiliyor. İyi ya işte! Bu benim zaferimdir. Benim ülkemde güven duyuyorlar; her aptalca utanç kaçıyor; yüklerini atıyorlar.

Yüreklerinin yükünü atıyorlar, mutlu saatlar geri geliyor onlara, bayram ediyorlar, geviş getiriyorlar,— iyilik biliyorlar

En mutlu belirtisi sayıyorum bunu iyilik biliyorlar. Yeni bayramlar düşünecekler çok geçmeden, eski sevinçlerine anıtlar dikecekler.

Onlar sağalan kişilerdir!» Zerdüşt sevinç içinde böyle dedi gönlüne, uzaklara baktı; hayvanları yanma sokuldular, mutluluğuna ve sessizliğine saygı duydular.

2

Fakat Zerdüşt'ün kulağı ansızın irkildi: çünkü gürültüyle, kahkahayla dolup taşan mağara, birden ölüm sessizliğine bürünmüştü; —ama tatlı bir tütsü, bir günlük kokusu geldi burnuna; sanki yanan çaım kozalaklarından geliyordu.

«Ne oluyor? Ne yapıyorlar?» diye sordu kendi kendine; ve konuklarını görünmeden gözliyebilmek için, sessizce kapıya yaklaştı. Bir de ne görsün! Gözleri neler görse beğenirsiniz!

«Alayı sofulaşmış yine, yakarıyorlar, çıldırmışlar!» —dedi ve ölçüsüz şaştı. Ger çek! bütün bu yüksek insanlar, o iki kıral, emekli papa, uğursuz büyücü, gönüllü dilenci, gezgin ve gölge, yaşlı falcı, ruhça vicdanlı kişi, ve en çirkin insan, — hepsi, çocuklar gibi, sofu koca karılar gibi diz çökmüşler, eşeğe tapıyorlardı. İşte tam o sırada gurul-damıya, horuldamıya başladı en çirkin insan, sanki içinde dilegelmez bir şey vardı- da, dışarı çıkmak istiyordu; fakat aradığı sözleri gerçekten bulduğunda, olur şey değil! o taptıkları, tütsülü eşeği ululayan, sofuca, yabansı bir yakarıştı bu. Şöyle diyordu:

Âmin! Ve övgü ve ayrıcalık ve bilgelik ve şükür ve ün ve güç Tanrımıza olsun önden sona!

— YİA diye anırıyordu eşek de.

O yükümüzü taşır, uşak kılığına girer, yüreği sa birlidir, hiç Hayır demez; ve Tanrısını seven her kişi onu döver.

— YİA diye anırıyordu eşek de.

Ağzı var dili yok: yalnız, yarattığı dünyaya hep YİA der: böyle över dünyasını. Konuşmaması kur-nazlığmdandır: az yanılır böylece.

— YİA diye anırıyordu eşek de.

Gösterişsiz gezer dünyayı. Bozdur en sevdiği renk, boza bürür erdemini. Saklar, ruhu varsa; ama herkes onun uzun kulaklarına inanır.

— YİA diye anırıyordu eşek de.

Bir gizli bilgelikten ileri gelse gerek uzun kulaklı olması, yalmz YİA demesi, Hayır dememesi hiç! Dünyayı kendine benzeterek yaratmadı mı, yani, olabildiğince aptal?

YÎA diye anırıyordu eşek de.

Son eğri ve doğru yollarda yürürsün; biz insanlının oğri ve doğru saydığımız şeylbre pek aldırmazsın. îyi ile kötünün ötesindedir senin ülken. Suçsuzluk nedir bilmemen, senin suçsuzluğundur.

— YİA diye anırıyordu eşek de.

Bak. nasıl da kovmuyorsun kimseyi, ne dilencileri, ne kırallan. Küçük çocukların sana gelmelerine ses çıkarmazsın, yaramaz oğlanlar sana oyun oynaştılar, YİA dersin ancak.

— YİA diye anırıyordu eşek de.

Kancık eşeklere ve taze incire bayılırsın, yemek seçmezsin. Aç kalacak olsan, deve dikeni dahi gönlünü okşar. Bir tanrı bilgeliği vardır bunda.

— YİA diye anırıyordu eşek de.

EŞEK BAYRAMI 1

Yakarmanın burasında, Zerdüşt artık kendim tutamadı; YİA diye bağırdı, hem eşekten daha gür bağırdı ve bu çıldırmış konukların ortasına daldı. «Ne yapıyorsunuz böyle, sizi koca bebekler?» diye haykırdı tapınanları yerden kaldırarak. «Sizi Zerdüşt’ten başka biri görseydi, doğrusu, yazık olurdu.

Sizi bu yeni inancınızla gören herkes, bunlardan beter tanrıtanımaz, bunlardan beter koca kan mı olur der!

Hele sen, ey yaşını başını almış papa, eşeğe böyle tanrı diye tapmak sana yakışır mı—»

«Ey Zerdüşt» diye cevap verdi papa, «bağışlıyasın, fakat tanrısal konularda ben senden bile aydınımdır. Böyie olması da doğrudur.

Tanrıya bu şekilde tapmak, hiç bir şekilde tap mamaktan yeğdir! Bu özdeyiş üzerinde düşünesin, ey yüce dostum: böyle bir özdeyişte bilgelik olduğunu hemen göreceksin.

‘Tanrı Ruhtur’ diyen, inançsızlığa doğru en büyük adımı atmış, en büyük sıçrayışı sıçramış oluyordu yeryüzünde: böyle bir özdeyiş kolay kolay

düzeltilemez.

Yeryüzünde daha tapılacak şey var diye, yüreğim hop hop sıçrıyor. Bu yaşlı, sofu papa yüreğini bağışlıyasın, ey Zerdüşt!—»

— «Peki sen» dedi Zerdüşt gezgin ve gölgeye, «sen kendine özgür ruh mu diyorsun, kendini özgür ruh mu sayıyorsun? Demek burda böyle putperestliğe ve papalığa giriyorsun ha?

Gerçek, o hınzır, esmer kızlarınla yaptığından daha beter burda yaptığın, ey yeni inançlı kişi!»

«Çok kötü» diye cevap verdi gezgin ve gölge, «doğrusun: ama ne gelir elden! Eski Tanrı yaşıyor yine, sen ne dersen de, Zerdüşt.

Bütün suç en çirkin insanda: Tanrıyı o uyandırdı. Bir zamanlar onu öldürdüğünü söylese de, tanrılar için ölüm önyargıdan başka bir şey değildir hiç.

— «Peki sen» dedi Zerdüşt, «ey uğursuz, yaşlı büyücü, sana ne oldu! Sen böyle tanrısal eşekçiüğe inanırsan, bu özgür çağda sana kim inanır bundan sonra?

Senin yaptığın aptallıktır; nasıl oldu da, ey kurnaz herif, bu aptallığı işledin!»

«Ey Zerdüşt» diye cevap verdi kurnaz büyücü, «doğrusun, yaptığım aptallıktır; —benim de çok gücüme gitti.»

— «Hele sen» dedi Zerdüşt ruhça vicdanlı kişiye, «bir düşün, parmağını burnuna götür de! Vicdanına aykırı gelen bir şey yok mu burda? Senin

ruhun, bu yakarmıya ve şu sofuların kokusuna katlana-mıyacak kadar temiz değil mi?»

«Bunda bir şey var» dedi ruhça vicdanlı kişi, elini burnuna götürdü de; «vicdanıma bile iyi gelen bir şey var bu oyunda.

Ben belki Tanrıya inanmam: fakat şurası su gö-

Mlrmez kİ, Tanrı en çok bu şekilde inanca lâyıkmış k'lbl gelir bana.

En dinibütün kişilerin tanıklığına göre, Tanrı sonrasızmış: zamanı bunca bol olanın ivedisi olmaz. Olabildiğince yavaş ve aptal: ama böyle biri bu şekilde de hayli yol alabilir.

Ve aşın ruhlu biri, aptallığa ve çılgınlığa pek güzel gönül verebilir. Kendini düşünsene, Zerdüşt!

Evet! kendim, —bilgeliğinin fazlalığından sen dahi pek güzel eşekleşebilirdin.

Gerçek bilge en eğri yollarda yürümiye bayılmaz mı? Görünüşten bu anlaşılıyor, ey Zerdüşt.— s enin kendi görünüşünden!»

— «Peki, gelelim sana» dedi Zerdüşt, en çirkin insana döndü; adam daha yerde yatıyordu, elini eşeğe doğru kaldırmıştı (ona şarap sunuyordu). «De bakalım, ey anlatılmaz kişi, sen ne yaptın?

Değişmiş görünüyorsun, gözlerin ışıl ışıl, ululuğun örtüsü çirkinliğini bürümüş: sen n e yaptın?

Dedikleri doğru mu, onu yeniden uyandırdığın? Peki niye? Öldürülüp ortadan kaldınlmayı haketme-miş miydi?

Sen de uyanmış görünüyorsun: ne yaptın? Niye döndün? Niye inancım değiştirdin? Konuşsana, ey anlatılmaz kişi!»

«Ah Zerdüşt» diye cevap verdi en çirkin insan, «sen ne hınzırsın sen!

O daha sağ mı, dirildi mi, büsbütün öldü mü, — bunu hangimiz daha iyi bilir? Sorarım sana.

Bildiğim bir şey varsa, —bunu senden öğrenmiştim bir zamanlar, ey Zerdüşt: adamakıllı öldürmek istiyen, güler

‘Öfkeyle değil, gülmeyle öldürülür kişi’ —böyle buyurmuştun bir zamanlar. Ey Zerdüşt, ey gizli kişi, ey öfkesiz yokeden, ey korkulu ermiş, —sen ne hınzırsın sen!»

Fakat bütün bu hınzırca cevaplar karşısında şaşkınlığa düşen Zerdüşt, mağarasının kapısına fırladı, bütün konuklarından yana dönerek, gür bir sesle haykırdı:

«Sizi deliler, sizi soytarılar sizi! Ne diye karşımda iki yüzlülük ediyor, ne diye saklıyorsunuz kendinizi!

Hepinizin yüreği nasıl da kıvranıyor sevinçten, hınzırlıktan: sonunda yine çocuklar gibi oldunuz diye, yani, sofulaştmız diye,—

— sonunda yine çocuklar gibi yaptınız diye, yani, yakardınız, ellerinizi kavuşturup ‘sevgili Tanrı' dediniz diye!

Fakat artık çıkın ş u çocuk odasından, bugün her türlü çocukluğun rahatça yerleştiği mağaramdan. Çocuk yaramazlığınızı, yürek kargaşanızı şurda, dışarda serinletin!

Elbette: çocuklar gibi olmadıkça, o gökler ülkesine giremezsiniz (Zerdüşt elleriyle yukarları gösteriyordu). Ama biz hiç de gökler ülkesine girmek istemiyoruz: biz artık koca koca adamlar olduk,—

onun için yeryüzü ülkesini istiyoruz »

3

Ve Zerdüşt yine konuşmıya başladı. «Ey yeni dostlarım» dedi, «ey garip kişiler, ey yüksek insanlar, öyle hoşuma gidiyorsunuz ki şimdi,—

— yine neşelendiniz diye! Gerçek, hepiniz çiçeğe durmuşsunuz: bana öyle gelir ki, sizin gibi çiçeklere yeni bayramlar gerekir,

— şöyle küçük, güzel bir saçma, bir tapınma, bir eşek bayramı, neşeli, koca bir Zerdüşt-soytarısı, gönüllerinizi parlatacak gürül gürül bir yel.

Bu geceyi ve bu eşek bayramını unutmıyasınız, ey yüksek insanlar! Bunu benim yanımda buldunuz siz, uğurlu bir belirti sayıyorum bunu,— ancak sağalan kişiler bulur böyle şeyleri!

Bunu yine kutlıyacak olursanız, bu eşek bayramını, — kendiniz için kutlıyasınız, benim için dahi kut-lıyasmız! Ve beni anmak için!»

Böyle buyurdu Zerdüşt.

ESRİK TÜRKÜ 1

Bu sırada birer birer açık havaya, serin, düşünceli geceye çıktılar; fakat Zerdüşt, kendi gece-dünya-sını ve iri, değirmi ayı ve mağarasına yakın gümüş çağlıyanları göstermek için, en çirkin insanın elinden tutuyordu. Sonunda sessizce, yanyana dizildiler; hepsi de yaşlı, kocamış kişilerdi, ama rahat ve yiğit yürekliydiler, ve bu yeryüzünde böylesine iyi olduklarına için için şaşıyorlardı; fakat gecenin gizliliği, gittikçe yüreklerine yaklaşıyordu. Yine kendi kendine düşünüyordu Zerdüşt: «Öyle hoşuma gidiyorlar ki şimdi, şu yüksek insanlar!» —ama bunu yüksek sesle söylemiyordu, onların mutluluğuna ve sessizliğine saygı duyuyordu da ondan.—

Fakat bu şaşılası, uzun günün en şaşılası şeyi oldu derken: en çirkin insan bir daha ve son kez olarak, guruldayıp horuldamıya başladı; arandığı sözleri bulduğunda, bakın hele! bir soru fırladı ağzından, bütün dinliyenlerin içine dokunan dolgun ve temiz, güzel, derin, arı duru bir soru.

«Dostlarım, hepinize söylüyorum» dedi en çirkin insan, «siz ne dersiniz? Bugünün hatırı için, bütün hayatımı yaşaınış olduğuma ilk kez seviniyorum.

Ve bu kadar tanıklık etmeımi yeter bulmuyorum. Yeryüzünde yaşamıya değer: bir tek gün, Zerdüşt'le kutlanan bir bayram, bana yeryüzünü sevmeyi

öğretti.

‘Hayat b u muydu?’ demek isterim ölüme. ‘Peki! Bir daha!’

Dostlarım, ne dersiniz? Siz de benim gibi demek istemez misiniz ölüme: ‘Hayat b u muydu? Zerdüşt’ün aşkına, peki! Bir daha!’»--

Böyle dedi en çirkin insan; geceyansına az kalmıştı. Peki sonra ne oldu, dersiniz? Yüksek insanlar bu soruyu duyar duymaz, değiştiklerini ve iyileştiklerini ve bunu kime borçlu olduklarını birdenbire farkettiler: derken Zerdüşt’e koştular; her biri kendine göre teşekkür ediyor, saygı gösteriyor, okşuyor, elini öpüyor, kimi gülüyor, kimi de ağlıyordu. Yaşlı falcıysa sevinçten oynuyordu; gerçi, bazılarının anlattığına göre, o sırada kamı şarapla doluydu, ama tatlı hayatla daha da doluydu şüphesiz, bütün bıkkınlığından el çekmişti. O sırada eşeğin oynadığını anlatanlar da var: en çirkin insan ona daha önce boşuna şarap vermemişti ya. İster öyle olsun, ister olmasın; eşek o akşam gerçekten oynamamış olsa bile, eşeğin oynamasından daha büyük, daha şaşılası, olağanüstü şeyler olmuştu. Sözün kısası, Zerdüşt’ün o özdeyişinde buyurduğu gibi: «Ne çıkar!»

2

Bu, en çirkin insanla ilgili şeyler olurken, Zerdüşt esrik biri gibi duruyordu: bakışları donuklaş-mıştı; dili sürçüyor, bacakları sendeliyordu. Zerdüşt'ün gönlünden o sırada kim bilir neler geçiyordu? Fakat besbelli ki, ruhu kendisinden önce çekilip tâ uzaklara kaçmıştı; sanki, kitapta yazıldığı gibi, «iki deniz arasındaki yüce dağ sırtlarında geziniyordu,

— geçmişle gelecek arasında bir ağır bulut gibi.» Fakat yavaş yavaş yüksek insanların kollan arasın-dil Ulrtız kendine geldi, saygı ve özen gösterenler kalabalığını eliyle itti, yine de konuşmadı. Ama birdenbire başını çevirdi, bir şey işitmiş gibiydi: derken parmağını ağzına götürdü, dedi: «Gel!»

Ve ortalık hemen sessizliğe ve gizliliğe büründü; fakat ağır ağır bir çan sesi geliyordu derinlerden. Yüksek insanlar gibi, Zerdüşt de bu sesi dinliyordu; derken parmağını ikinci bir kez götürdü ağzına, yine dedi: «Gel! Gel! Geceyarısı oluyor!» — Sesi değişmişti. Fakat daha yerinden kımıldamıyordu. Sonra ortalık daha bir sessizleşti, daha bir gizliliğe büründü; her şey dinliyordu, eşek bile, Zerdüşt’ün soylu hayvanlan kartalla yılan bile,— Zerdüşt’ün mağarası ve iri, serin ay ve gecenin kendisi bile. Fakat Zerdüşt elini üçüncü bir kez götürdü ağzına, dedi:

Gel! Gel! Gel! Haydi gezelim artık! Saat geldi geceye açılalım!

3

Ey yüksek insanlar, geceyansı oluyor: p eski çanın kulağıma fısıldadığı gibi, sizin kulağınıza bir şey fısıldamak istiyorum.—

— insandan daha fazla görmüş geçirmiş o gece-yarısı çanının bana söylediği gibi gizli, o kadar korkunç, o kadar candan:

— o, sizin babalarınızın ağrılı yürek atışlarını da saymıştır, —ah! ah! nasıl iç çekiyor! nasıl gülüyor düşünde! eski, derin, derin gece!

Sus! Sus! Gündüz ses vermiyen nice şeyler artık duyulabilir; işte, serin havada, yüreklerinizdeki bütün kargaşanın bile dindiği şu sırada, —

— konuşuyor işte, duyuluyor işte, upuyanık, geceli canlara sokuluyor işte: ah! ah! nasıl iç çekiyor geceyarısı! nasıl gülüyor düşünde!

— duymuyor musun, nasıl gizli, korkunç, candan sesleniyor sana, o eski, derin, derin geceyarısı?

Ey insanoğlu, kulak ver!

4

Vay başıma gelen! Zaman nereye gitti? Derin kuyulara batmadım mı ben? Dünya uyuyor —

Ah! Ah! Köpek uluyor, ay pırıl pınl. Geceyarısı, — yüreğimin şıımdi neler düşündüğünü size söyle-mektense ölürüm, ölürüm daha iyi.

Ben öldüm bile. Bitti. Örümcek, ne örüyorsun çevremde böyle? Kan mı istiyorsun? Ah! Ah! Çiğ düşüyor, saat geliyor —

— beni üşüten, donduran saat, ve soran ve soran ve soran: «Buna dayanacak yürek kimde var?

— dünyanın efendisi kim olacak? Kim diyecek: Böyle akacaksınız siz, ey büyük, ey küçük ırmaklar!»

— saat yaklaşıyor: Ey insan, ey yüksek insan, kulak ver! bu sözler ince kulaklar için, senin kulakların için, — derin geceyarısı ne der?

5

Alıp götürüyor beni, gönlüm hora tepiyor. Günlük iş! Günlük iş! Dünyanın efendisi kim olacak?

Ay serin, yel dinmiş. Ah! Ah! Yeterince havalandınız mı, Hora tepiyorsunuz: ama bacak, kanat değildir ki.

Ey yaman hora tepenler, bitti bütün sevinç: şarap tortulandı, bütün kadehler kırılacak gibi, mezarlar mırıldanıyorlar.

Siz yeterince havalanmadınız: mezarlar mınldanı-yorlar işte: Kurtarın ölüleri! Gece neden uzun böyle? Ay esritmiyor mu bizi?»

Ey yüksek insanlar, kurtarın mezarları, cesetleri uyandırın! Ah, kurt neden kemiriyor daha? Yaklaşıyor, yaklaşıyor saat,—

— gürlüyor işte çan, yürek inliyor daha, yürek zangırdıyor daha, ağaç kurdu kemiriyor daha, yürek kurdu. Ah! Ah! Derindir dünya!

6

Tatlı çenk! Tatlı çenk! Senin sesine bayılıyorum, esrik, uğursuz sesine! — nicedir tâ nerelerden gelir bana sesin, tâ uzaklardan, sevgi havuzlarından!

Ey eski çan, ey tatlı çenk! Her ağrı yüreğini parçaladı senin, baba ağrısı, babalar ağrısı, atalar ağrısı; dilin olgunlaştı,—

— altm güz ve ikindi gibi, benim yalmz yüreğim gibi olgunlaştı,— dersin artık: dünya da olgunlaştı, üzüm bozarıyor,

— ölmek istiyor artık, ölmek, mutluluğundan. Ey yüksek insanlar, kokusunu almıyor musunuz? Bir koku kaynıyor gizli gizli,

— bir sonrasızlık burcusu, sonrasızlık kokusu, bir gülce-mutlu, boz, altın-şarap-kokusu eski mutluluğun,

— geceyarısı ölümündeki esrik mutluluğun, o şakıyan: derindir, dünya, daha derin, gündüzün düşündüğünden!

7

Bırak beni! Bırak beni! Ben fazla temizim senin için. Dokunma bana! Dünyam daha şimdi yetkinleşmedi mi?

Benim derim fazla temiz senin ellerin için. Bırak beni, durgun, aptal, budala gündüz! Geceyarısı daha parlak değil mi?

En temizler olacak dünyanın efendileri, en az bilinen, en güçlü, geceyansı-canları, bütün gündüzlerden daha parlak, daha derin canlar.

Ey gündüz, ben miyim aradığın? Arandığın mutluluğum mudur? Ben zengin, yalnız mıyım, gömü kuyusu, altm odası mıyım sence?

Ey dünya, ben miyim istediğin? Ben sence dünyalı mıyım? Ben sence ruhsal mıyım? Ben sence tanrısal mıyım? Ama ey gündüz, ey dünya, siz de pek ağırsınız,—

— daha usta elleriniz olsa, daha derin mutluluklara uzansanız, daha derin mutsuzluklara, herhangi bir tanrıya uzansanız; bana uzanmasanız:

— benim mutsuzluğum, benim mutluluğum derindir, ey garip gündüz, ama ben tanrı değilim daha, tanrı cehennemi değilim: acısı derindir **asıl.**

8

Tanrının acısı daha derindir, ey garip dünya! Tanrının acısına uzan, bana değil! Ben neyim ki! Bir esrik, tatlı çenk,—

— kimsenin anlamadığı, ama sağırlara seslenmesi gereken bir geceyarısı çengi, bir çan-sesli kurbağa, ey yüksek insanlar! Ya, siz anlamazsınız beni!

Geçti! Geçti! Ey gençlik! Ey öyle! Ey ikindi! Geldi işte akşam ve gece ve geceyarısı, —ulur köpek, o yel: (

— köpek değil mi yel? İnler, havlar, ulur. Ah! Ah! nasıl iç çekiyor! nasıl gülüyor, nasıl hırıldayıp soluyor geceyarısı!

Nıısıl ayık konuşuyor şimdi bu esrik ozanca! esrikliğini fazlaca kaçırmış olmasın? fazla uyanık olma-Hin? Keviş mi getiriyor ne?

— ficisini çiğniyor düşünde, o eski, derin gece-yurısı, —sevincini çiğniyor daha çok. Çünkü sevinç, ııcı derin olsa da: sevinç, yürek ağrısından da derin

9

Ey asma! Neden översin beni? Ben seni kesmedim mi! Ben acımam, akar kanım—: benim o esrik acımazlığımı övmen ne demektir.

«Yetkinleşen her şey, her olgun şey, —ölmek ister!» — böyle dersin sen. Kutlu ola bağ bozumcusu-nun bıçağı, kutlu! Fakat ham olan her şey yaşamak ister: yazık!

Acı der: «Yıkıl! Defol, ey acı!» Ama acı çeken her şey yaşamak ister, olgunlaşsın ve canlansın ye özlesin diye,

— daha uzağı, daha yükseği, daha parlağı özlesin diye. «Ben mirasçı isterim», —böyle der acı çeken her şey, «ben çocuk isterim, kendimi istemem.» —

Oysa sevinç mirasçı istemez, çocuk istemez, — sevinç kendini ister, sonrasızlık ister, yenidengeliş ister, her şeyi sonrasızca aynı ister.

Acı der: «Parçalan, kana, ey yürek! Gez, ey bacak! Ey kanat, uç! İleri! Yukarı! Ağrı! Haydi bakalım! Koca yürek: Acı der «Yıkıl!»

10

Ey yüksek insanlar, siz ne dersiniz? Ben falcı mıyım? Yoksa düşçü mü? Esrik mi? Düş yorumcusu mu? Geceyarısı çam mı?

Yoksa çiğ damlası mı? Sonrasızlık buğusu, sonrasızlık kokusu mu? Duymuyor musunuz? Kokusunu almıyor musunuz? Daha şimdi yetkinleşti benim dünyam, geceyarısı öğledir de,—

— ağrı sevinçtir de, ilenme kutsamadır da, gece güneştir de,— çekilin, yoksa görürsünüz ha: bilge delidir de.

Bir tek sevince Evet dediğiniz oldu mu? Ey dostlarım, öyleyse Evet demiş oldunuz bütün acılara da. Her şey birbirine bağlıdır, kenetlidir, vurguncudur,—

— bir daha gelmeyi bir kez istediğiniz oldu mu; hiç dediniz mi: «Hoşuma gidiyorsun, mutluluk! Dur, ân!»—lı e r şeyin geri gelmesini istemiş oldunuz öyleyse!

— her şey yeni baştan, her şey sonrasızca, her şey birbirine bağlı, kenetli, vurgun, ah, öyleyse sevdiniz dünyayı,—

— ey sonrasızlar, siz onu sonrasızca ve bütün zaman için sevdiniz: acıya dahi dersiniz siz: Yıkıl! ama gel yine! Çünkü sonrasızlıktır istediği tüm sevinçlerin!

11

Her sevinç, her şeyin sonrasızlığını ister; bal ister, tortu ister, esrik geceyarısı ister, mezar ister; mezar gözyaşlarının avuntusunu ister, yaldızlı akşam kızıllığı ister —

— ne istemez ki sevinç! o, bütün acılardan daha susuz, daha candan, daha aç, daha korkunç, daha gizlidir: o, kendini ister, kendini sokar, halkanın istemidir onda çabalıyan,—

— o sevgi ister, nefret ister, aşırı zengindir, bağışlar, atar, alın diye yalvarır, alana teşekkür eder, nefret edilmiye bayılır,—

— öyle zengindir ki sevinç, susuzluk çeker acıya, cehenneme, nefrete, utanca, sakatlara, dünyaya, — bu dünya, ah, bilirsiniz, bilir!

Ey yüksek insanlar, sizi özler o, bu sevinç, bu yola gelmez, kutlu sevinç, — acınızı özler, ey başarısızlar! Başarısızları özler her sonrasız sevinç.

Çünkü her sevinç kendini ister, onun için acıyı da ister! Ey mutluluk, ey ağrı! Ah, parçalan, ey yürek! Ey yüksek insanlar, şunu bilesiniz: sevinç sonrasızlık ister,

— sevinç her şeyin sonrasızlığım ister, derin sonrasızlıktır istediği, derin!

12

Türkümü artık öğrendiniz mi? Ne demek istediğimi anladınız mı? Peki! Haydi bakalım! Ey yüksek insanlar, türküme siz de katılın artık!

Şimdi siz söyleyin o türküyü, adı «Bir Daha», anlamı «Bütün Sonrasızlığa!» olan türküyü, —katılın, ey yüksek insanlar, Zerdüşt’ün korosuna!

İnsanoğlu.[1] *Kulak ver 1*

Derin g e c e yar ısı ne d er ?

« *Uykumu aldım ya* **—,**

En derin düşten uyandım, derim ki

*[ben***:—**

Derindir dünya,

«Daha derin, gündüzün düşündü-

[ğünden.

«Acısı derindir asıl **—,**

«Sevin ç, yürek ağrısından da de-

[r in:

«Acı der: Yıkıl!

«Oysa sonr a sizlik tır i s t ediği tüm [sevinçlerin **—,**

«— *Derin sonrasızlıktır istediği,*

*[derin /***»**

BELİRTİ

Bu gecenin sabahında Zerdüşt yatağından fırladı; kuşağını sardı; mağarasından çıktı: karanlık dağlardan ağan bir sabah güneşi gibi tıpkı, parıl parıl ve güçlü.

«Ey büyük yıldız» dedi, bir zamanlar dediği gibi, «ey derin mutluluk gözü, aydınlattıkların olmasaydı, nice olurdu bütün bu mutluluğun!

Sen uyanmış gelirken, bağışlar ve dağıtırken, onlar odalarında kalsalardı, o gururlu utancın ne kızardı kim bilir!

Oysa bak! ben uyandım, onlar daha uykuda, şu yüksek insanlar: onlar benim gerçek yoldaşlarım değil! Benim beklediğim onlar değil dağlarımda.

«Ben eserime gitmek isterim, gündüzüme: ama sabahımın belirtilerini anlamazlar; adımım, onları uyandıracak sabah borusu değil.

Mağaramda daha uyuyorlar; düşleri benim esrik türkülerimden içiyor daha. Beni dinliyecek kulak, sözdinler kulak daha yok onlarda.»

— Güneş doğarken gönlüne bunları söyledi Zerdüşt: derken yukarlara baktı sorarcasına, çünkü üstünde kartalının keskin çığlığını duymuştu. «Güzel!» diye seslendi yukarlara doğru, «hoşuma gidiyor bu, tam bana göre. Hayvanlarım uyanmışlar, ben uyanmışım da ondan.

Kartalım uyanmış, benim gibi saygı gösteriyor güneşe. Kartal pençeleriyle kavrıyor yeni ışığı. Siz benim gerçek hayvanlarımsımz; sizi seviyorum.

Ama gerçek insanlarım yok daha!» —

Böyle buyuldu Zerdüşt; fakat o sırada, sanki kaynaşan, çırpman sayısız kuşlarla sarıldığını duydu birdenbire, —ama bunca kanattan çıkan ses ve başına üşüşmeler öylesine büyüktü ki, gözlerini yumdu. Gerçek, sanki bir bulut çökmüştü üstüne, lıl i- yoıii düşman üstüne boşanan bir oklar bulutu mhiIU. Bakın ama, bir yeni dost üstüne yağan bir sev-Hİ bulutuydu bu.

((Buna ne oluyor?» diye geçirdi Zerdüşt şaşkın **Küllünden,** mağarasının çıkış yerine yakın duran iri **lıısın** üstüne yavaşça oturdu. Ellerini sağa sola, altı-nu üstüne doğru sallıyarak o ince kuşlan kovmıya çulıişirken, işte, daha garip bir şey oldu: o sırada eli, l’ıırkmda olmadan, sıcak,'sık bir yeleyi kavradı; aynı zurnanda bir kükreme duydu önünde,— bir uzun yumşak aslan-kükremesi.

«Belirti geliyor» dedi Zerdüşt, göı> lünde bir değişme oldu. Gerçek, önü az daha ışıdığında, bir sarı, güçlü hayvan yatıyordu ayağının dibinde, başım Zerdüşt’ün dizine yaslamıştı, —sevgisinden, onu bırakmak istemiyordu, eski efendisini yeniden bulmuş bir köpek gibiydi tıpkı. Ama güvercinler, sevgiden yana aslandan geri kalmıyorlardı; ne zaman burnunun üstünden bir güvercin geçse, aslan başım sallıyor ve şaşıyor ve gülüyordu.

Bunlar olurken, Zerdüşt yalnız bir şey söyledi: «Çocuklarım yakında, benim çocuklarım »— sonra büsbütün sustu. Fakat yüreği gevşemişti; gözlerinden yaşlar damlıyor, ellerinin üstüne düşüyordu. Artık hiç bir şeye aldırmıyordu; oracıkta kımıldamadan duruyordu; hayvanlan artık kovmuyordu. Derken uçuştu güvercinler ileri geri, ve omuzuna kondular ve ak saçlannı okşadılar ve sevgilerinden, sevinçlerinden bıkmadılar. Fakat güçlü aslan hep, Zerdüşt'ün ellerine damlıyan gözyaşlarını yalıyor ve ürkek ürkek kükrüyor ve homurdanıyordu. —

Bütün bunlar uzun, ya da kısa bir zaman sürdü: çünkü doğrusunu söylemek gerekirse, bu gibi şeyler için dünyada zaman diye bir şey yoktur —. Fakat bu arada, Zerdüşt'ün mağarasındaki yüksek insanlar uyanmışlar, Zerdüşt'ü karşılamak, ona sabah esenlemesinde bulunmak üzre bir alay gibi dizilmişlerdi: uyandıklarında, Zerdüşt'ün artık kendi aralarında olmadığını görmüşlerdi de ondan. Ama mağaranın kapışma vardıkta ve ayak sesleri kendilerinden önce geldikte, hışımla irkildi aslan; birdenbire Zerdüşt'ün yanından ayrıldı, yaban yaban kükriyerek fırladı mağaraya doğru. Fakat yüksek insanlar, aslanın kükremesini duyunca, sanki hep bir ağızdan çığrıştılar, geri kaçıştılar, bir anda görünmez oldular.

Ama Zerdüşt, sersemlemiş ve yabansı, yerinden kalktı, bakındı, şaşkın şaşkın durdu orda, gönlüne sordu, düşündü; yalnızdı. «İşittiğim neydi?» dedi sonunda yavaşça, «bana şimdi ne oldu?»

Ve birden uyandı belleği, dünle bugün arasmda olup biten her şeyi bir bakışta kavradı. «İşte taş» dedi, sakalını sıvazladı, «bunun üstünde oturuyordum dün sabah; burda çıkmıştı falcı karşıma, ilk burda duymuştum demin duyduğum çığlığı, o büyük yardım çığlığım.

Ey yüksek insanlar, yaşlı falcının bana dün sabah bildirdiği sizin sıkıntınızdı, —

— sizin sıkıntınıza ayartmak, baştan çıkarmak istiyordu beni: 'Ey Zerdüşt' demişti bana, 'ben seni son günahına ayartmıya geldim.'

«Son günahıma mı?» diye haykırdı Zerdüşt, kendi sözlerine öfkeyle güldü; «son günahım olarak ayrılan neymiş bana?»

— Ve Zerdüşt bir daha kendi içine kapandı ve yine iri taşın üstüne oturdu ve düşünceye daldı. Birden ayağa sıçradı,—

«Acıma! Yüksek insanlara acıma!» diye haykırdı, yüzü değişti, tunç kesildi. «Eh! O da gününü doldurdu!

Benim acı çekmem, acımam da ne ki! Ben mutluluk, için mi çırpmıyorum? Ben eserim için çırpmıyorum!

Eh! Aslan geldi, çocuklarım yakında, Zerdüşt olgunlaştı, saatim geldi: —

Bu benim sabahım; benim gündüzüm başlıyor: gel artık, gel, ey büyük ö ğ 1 e » —

Böyle buyurdu Zerdüşt; mağarasından ayrıldı: karanlık dağlardan ağan bir sabah güneşi gibi tıpkı, parıl parıl ve güçlü.

SON